KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

100. kıyı

• YIL: 9
• TEMMUZ 1994
• 50.000 TL.

bu sayıda

• gündoğdu sanımer
• mustafa yıldız
• muzaffer uyguner
• m.reşat sümerkan
• şinasi özdenoğlu
• gülseren engin
• çiğdem sezer
• nusret kemal otyam
• mahmut makal
• oya uysal
• tansu bele
• zekeriya saka
• asuman malkoç
• hasan akarsu
• özgen seçkin
• necati zengin
• ahmet özer
• mehmet aydın
• nazif evren
• tuğrul asi balkar
• ömer hayyam
(franz toussaint-
kenan sarıalioğlu)

KIYI 100. SAYIDA GÖRÜŞLER / DEĞERLENDİRMELER

• arslan pulathaneli
• ibrahim dizman
• ayhan can
• lütfiye aydın
• ömer nida
• betül tarıman
• m. özer ciravoğlu
• ismet kemal karadayı
• neriman calap
• dilber saka
• kazım turan ural
• figen öztürk
• güngör gençay
• şükrü eroğlu
• mustafa duman
• arife kalender önel
• mevlüt kaplan
• m.türker acaroğlu
• f. kadri gül

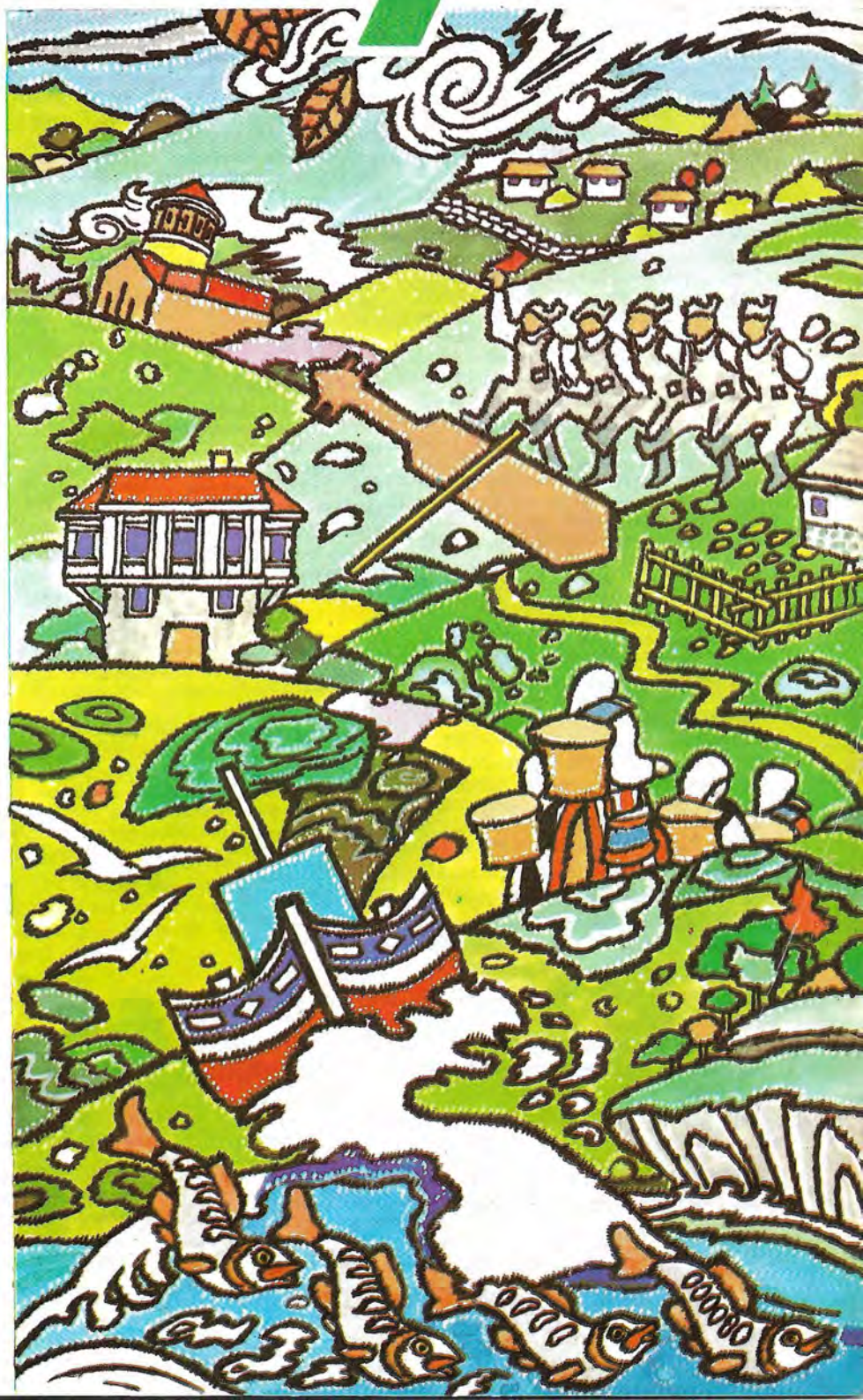

KIYI'dan

• Dergimizin bu sayısı değerli okurlarımızın gördüğü gibi 64 sayfa olarak yayımlandı. İlk 53 sayımızı 16 sayfa, 54. sayımızdan 99. sayıya değin yayımlananları da 32 sayfa olarak okurlarımıza sunmuştuk. 100. sayımıza özgü olmak üzere, sayfa sayısını artırdık. Kuşkusuz bu artış nedeniyle de fiyatında değişiklik yapma gereği duyduk. Bu sayımızla ilgili ayrıntılı açıklamalar yerine içerikte yer alan konularla sizleri baş başa bırakmanın iyi olacağına inanıyoruz. Özellikle "Kıyı'nın 100. sayısına ulaşması nedeniyle bizlere görüşlerini bildiren yazınımızın saygın adlarına, saygıdeğer okurlarımıza içten teşekkür ederiz. 100 sayıdır bizleri yalnız bırakmayan, yayımlanan her sayımızla ilgili görüşlerini bildiren, bizlerden etkileyici duygularını esirgemeyen tüm okurlarımıza çok şeyler borçluyuz. Bu sayımızın da ardından aynı görüşleri beklediğimizi belirtmek isleriz.

• Dergimizin sahibi **Trabzon**'un yerel basınında yönelici olarak, büyük emeği bulunan **M. Naci Özkan**, 100. sayımızın hazırlanması ve bu sayı çerçevesinde yapılacak etkinlikleri görüşmek üzere **İstanbul**'dan **Trabzon**'a geldi. Derginin gelecek yıllarda da yayımını sürdürmesi, konusunda görüşlerini belirten **Özkan**'ın, özverisinin, **Anadolu**'da sanat - kültür dergilerine yüreklerini katan yazınerlerinin emeklerinin günyüzüne çıkarılması gerektiği konusunda, çok kişiye örnek olmasını diliyoruz.

• MAVİ NOTA Dergisi'nin düzenlediği **"Nimet Koray İnceleme - Araştırma Müzik Ödülü"**nü, **Ankara**'dan yarışmaya kalılan **Deniz Ertan**, **Yiğit Aydın**, **Cem Soydemir**'in grup çalışması kazanmıştır. **"Günümüz Türkiye'sindeki Müzik Türlerinin Ulusal ve Evrensel Ölçütler Açısından Durumu"** konulu ödülün Ertuğrul Bayraktar, Koral Çalgan, Necati Gedikli, Suna Kan, Ersin Onay, Teoman Önaldı, Leyla Pamir, Muammer Sun, Ali Uçan, İlhan Usmanbaş, Faruk Yener'den oluşan seçiciler kurulu, finale kalan Sefa Olgun'un araştırması yanında grup çalışmasını ödüle değer buldu. NİMET KORAY MÜZİK ÖDÜLÜ, önümüzdeki günlerde kitap olarak yayımlanacak. Ödül töreni yarışmacıların katılımıyla 13 Haziran 1994 günü, Trabzon'da, Ayasofya Müzesi'nde yapıldı.

• Dergimizin 91. sayısında; yaşamını, basın alanındaki yoğun emeğini ayrıntılı olarak verdiğimiz, **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, Trabzon**'un basın alanındaki önemli temsilcisi **Ömer Güner'in**, 33 yıllık gazeteciliğinin birikiminden yaplığı seçmeler kitabı basıma hazırlanıyor. Yerel Karadeniz tesislerinde dizgisi yapılmakta olan yapıt, soyakın bir zamanda okura ulaştırılacak.

• **Halil Kocagöz Şiir Ödülü Hulki Aktunç'a verildi.**

Halil Kocagöz Şiir Ödülü, bu yıl ilk kez uygulanan ilginç bir yönlemle sahibini buldu. Ödül sekretaryasınca belirlenen şiir ve yayıncılarla daha önce bu ödüle değer bulunmuş olanlardan oluşan 35 kişişe bir liste halinde gönderilen, 1993 yılında yayımlanan şiir kitapları arasında yapılan anket sonucunda ödül, **İhsan Aşklarının Külüdür** kitabıyla **Hulki Aktunç**'un oldu.

• Ozan **Vedat Güler**'in anısını yaşatmak amacıyla, ORSEV (Ordu Sanatevi)'in düzenlediği, seçici kurulunu; **Mehmet Yaşar Bilen, Ahmet Özer, Naim Tirali, Öner Yağcı** ile **Durcan Yaşacan**'ın oluşturduğu; Vedal Güler Şiir Ödülü'nü, SERÜVENCİ adlı şiir kitabıyla **Turgay Değirmenci** aldı. YOL BOYU NOTLARI adlı şiir kitabıyla da **Hilmi Haşal**'a, Mansiyon verildi. Ödül aları şairleri kutluyoruz.

• Ölümünün 10. yıldönümü nedeniyle yazar **Şükrü Gümüş** adına bir roman ödülü koyup, bunu basın araçlarıyla pek çok yere duyurduk. Yarışmaya gönderilen ürünleri seçici kurul üyelerine ileltik. Seçici kurulun yapacağı değerlendirmenin sonucu, belirtilen zaman içinde basına duyurulacaklır.

• Şair arkadaşımız **Ahmet Özer**, TÖMER **Trabzon** şubesinde **"Dil ve Yaşam"** konulu bir konferans verdi. Tömer'in öğretim yılı etkinliklerinden biri olan konferansta **Özer**, Türkçenin son yıllarda kullanımındaki sorunları, dilimizin içine sokulduğu durumu, örneklerle dile getirdi. 4 Haziran günü gerçekleştirilen konferans ilgiyle izlendi. Tömer'in bu tür etkinlikleri sürdüreceği bildirildi.

• **Balcıoğlu** ve **Menemencioğlu**'nu yitirdik.

Gazeteci - yazar **Şahap Balcıoğlu** 1923 yılında **İstanbul**'da doğmuştu. Tasvir, Hürses, Gerçek, Yeni Türkiye, Akşam, Cumhuriyet gazetelerinde çalışan Balcıoğlu, **Kim** dergisinin de kurucularından biriydi. Hürriyet'in Ege Ek'inde, Gösteri, Maya, Sanal Çevresi, Yazko - Somut, 2000'e Doğru dergi ve gazetelerinde röportajları yayımlanan Balcıoğlu, Galatasaray Lisesi mezunuydu.

1910 yılında İstanbul'da doğan Nermin Menemencioğlu, yüksek öğrenimini Amerika'da Brown ve Columbia Üniversiteleri Siyasal Bilgiler bölümlerinde tamamlamıştı. Londra'da yaşamını sürdüren Menemencioğlu, Yurt ve Dünya, Adımlar, Forum, Yedilepe, Yeni Ufuklar, Dönem, Değişim, Varlık, Yön, Yeni Dergi, Türk Dili, Şiir Sanatı, İmece, Demel ve Dost dergilerinde; çeviri, inceleme ve araştırma yazıları, eleştirileri çıkmıştı. Türk yazar ve şairlerinden yaptığı çeviriler, İngiliz dergilerinde yayımlanmıştı.

• Yazar **Abdullah Aşçı**, 8 Haziran 1994 günü yaşamını yitirdi.

Burdur ilimizin adını, kendi adıyla bütünleyen, yazar **Abdullah Aşçı**'nın ölümü yazın çevrelerinde derin üzüntü yarattı. 1921 yılında **Burdur**'da doğan **Aşçı**, yazarlığa lise yıllarında yazdığı mensur şiirlerle başlamıştı. Öykülerinde **Burdur**'un büyük önem taşıdığını bildiğimiz **Abdullah Aşçı, Haydarpaşa Lisesi**'ni bitirdikten sonra değişik işlerde çalışmıştı. İlk kitabı **Bekâr Adam** (1960) adını taşır. Sonraki öykülerini **Dayak Dağıtımı** (1982) adlı kitapta toplamıştır. Kendi kaleminden yaşamöyküsü **Papirüs** dergisinde (sayı: 46 / 47, Mayıs 1970)dir.

• Kıyı'mızın ilk sayılarından bu yana her türlü desteğini gördüğümüz araştırmacı - yazar, halkbilim uzmanı arkadaşımız **İ. Gündağ Kayaoğlu** ile **Dr. Oktay Belli**'nin ortaklaşa hazırladıkları **Anadolu'da Türk Bakırcılık Sanatının Gelişimi - Bakır Yatakları, Üretimi ve Atölyeleri** adlı kitap, Sandoz Kültür Yayınları arasında yayımlandı. 21 x 30 cm boyutlarında yayımlanan kitap, 299 sayfadan oluşuyor. Alanında böylesine özgün bir yapıtı kültür yaşamımıza kazandıran Belli ve Kayaoğlu'nun emeğini kutluyoruz.

• Şair ve yazar Şinasi Özdenoğlu'nun 50. sanat yılı; Ankara ve Kırklareli'nden sonra, bu kez de Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi'nin düzenlediği görkemli bir şiir şöleniyle, 7 Mayıs 1994 Cumartesi günü İstanbul'da da kutlandı.

Beyoğlu'nda, Aksanat Kültür Merkezi salonlarında, seçkin bir izleyici topluluğunun katılımıyla gerçekleşen toplantı, Erkan Oyal'ın açış konuşmasıyla başladı. Prof. Alim Şerif Onaran, eleştirmen Muzaffer Uyguner, gazeteci - yazar Sami Karaören; Özdenoğlu'nun Türk şiirindeki yeri ve yazınımıza getirdikleriyle, siyaset adamı olarak hizmetlerini anlattılar. Tiyatro sanatçısı Haluk Kurdoğlu, Canan Yavuzalp ile programın sunuculuğunu yapan Erkan Oyal; şairin şiirlerini müzik eşliğinde seslendirdiler. Haluk Kurdoğlu'nun seslendirdiği şiirler büyük beğeniyle izlendi. İstanbul Televizyonu, bu programın bazı bölümlerini, şairle yaptığı röportajla birlikte, "Stüdyo İstanbul" yayınında ekrana getirdi.

Özdenoğlu için yapılan bu Şiir Şöleni'ni, bir piyano resitali izledi.

• 101. sayımızda (Ağustos 1994) buluşmak dileğiyle; tüm okurlarımıza sağlıklar, mutluluklar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A. Ş. adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı : **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı : **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Melih. S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş. : **M. Reşat SÜMERKAN**
Dizgi : **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj : **Özer DÖLEK**
Kapak Deseni : **Mustafa DELİOĞLU**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık - Organizasyon**
Tel.: (462) 326 44 26 Fax: (462) 322 29 96 - TRABZON

BASKI: **ART Ofset Matbaacılık** Tel.: (462) 325 77 55 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 250.000 TL.**
(Eski abonelere, öğretmen ve öğrencilere 200 bin)
Yurtdışı Abone : **80 DM**
Yazışma Adresi : **P. K. 183**
61001 - TRABZON
Ederi : **25.000 TL. (KDV dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra , dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur. Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

100 sayının ışığında

● Gündoğdu Sanımer

KIYI dergisi, yüzüncü sayıya ulaştı. Kolay değil, sekiz yıldan çok bir süredir yayınını sürdürmek. Zaman ne çabuk geçmiş diye bir duygu var içimde. Bunca yıldan beri, her ay onca emek ve alınteri...

Bütün bunlar ne içindi? KIYI dergisinin, edebiyat ve sanat yaşamına katkısı ne ölçüde olmuştur? Ülke çapında aldığımız eleştirilerden anlıyoruz ki, ülkemizin değerli sanatçıları ve sanatseverleri üzerinde olumlu izlenimler bırakmışız. Bu bizi mutlu ediyor. Öte yandan, Trabzon özelinde bir avuç gönül adamının, hemen her zaman bizi desteklemesi kıvanç vericidir. Ne yazık ki, uzun yıllara karşın bu sayıda belirgin bir artış olamamıştır. Bunun nedenleri üzerinde duracak değilim. Benim kurcalamak istediğim, böylesi bir edebiyat dergisine gösterilen ilginin boyutlarıdır yalnızca.

"KIYI" bir edebiyat dergisinin adı olarak, 33 yıllık bir zaman dilimine yayılmış bulunmaktadır. Her seferinde, büyük ölçüde olanaksızlıklara karşın, özveri ile direnilerek sürdürmüştür yayımını. Kimi kez, artık denizin bittiği anlaşılarak yayımına son verilmiş, daha sonra olanak bulunduğunda yeniden günışığına çıkılmıştır. Tüm bu çabalar sırasında, ne resmi bir kanaldan ne de özel bir kurumdan yardım görmüştür. Reklâm almadan bu yayını sürdürebilmenin ne denli zor olduğunu bilenler bilir. Bilmeyene ise anlatmaya değmez. Neden mi? Zira, zaman içinde, sanat değeri olmayan bir sürü dergi, büyük gürültü ve patırtı ile yayımlanmıştır. Bu dergilere, ilgililerin yaptıkları yardımları görüp de üzülmemek elde değil. Bütün çabalara karşın, ancak birkaç sayılık ömürleri olan bu dergilere bunca ilgi acaba nasıl sağlanabilmiştir? Asıl açıklanması gereken durum budur.

Kendimizi avutmak için her dönemde, bir takım nedenler bulup öne sürdük. Toplum, kimi baskılar yüzünden sanat dergilerine yeterince ilgi gösteremiyor. Pahalılık ve geçim sıkıntısı insanımızı okumaktan uzaklaştırdı. Çocuklarımıza okuma zevki aşılanmamaktadır. Veliler, ders kitapları dışında başka kitaplar okunmasını, çocuklarına yasaklıyor... Yukarıda sıraladığım türnceler kolayca çoğaltılabilir. Bizler zaman içinde benzerlerini sıkça türetmişizdir. Yine de gerçeği bütünüyle yansıttığımız söylenemez.

Mayıs sonuyla, haziran ayı başlarında fotoğraf sanatçılarının bir dizi etkinlikleri vardı. Etkinliklerin açılışında Trabzon Valisi'ni dinledim. O da geleneğe uyarak Trabzon'un eski bir kültür kenti olduğunu dile getirdi. "Peki" dedim kendi kendime ama "Sizlerin bu çorbada ne kadar tuzunuz var?"... Trabzon eğer büyüdükleri gibi bir kültür kenti ise, bunu neye ve kimlere borçlu idi? Bu uğurda yaşamları boyunca didinmiş insanlara, acaba gelmiş geçmiş valiler, belediye başkanları, kültür veya milli eğitim müdürleri, günlerden bir gün şaşırıp da merhaba demişler miydi? Yoksa, bu işin uzağındaki adamlara mı, şükranlarını sunmuşlardı? Tüm ülkenin tanıdığı sanat insanlarıyla onların yapıtlarından habersiz dernekleri mi ziyaret edip yasak savmışlardı yoksa?

Günümüz koşullarında, nitelikli bir edebiyat dergisinin, sekiz yıldan beri, her ay düzenli olarak yayımlanabilmesi, üstelik bir taşra kentinde bunu başarabilmesi, yurt çapında hemen tüm sanatseverlerin beğenisini kazanmıştır. Ne yazık ki, içinde doğduğu kent, ona bu yakınlığı göstermemiştir. Bir üniversite kentinde, yeterli abonesinin bulunmayışı, bir sanat dergisi için son derece üzücüdür. Elbette bir takım ödünler verilerek, gelir arttırıcı girişimlerde bulunulabilir. Bunları başarı zannedenlerin bulunduğunun da bilincindeyiz. Ne var ki, bizler dergimizin okunabilirliğini ve sanat düzeyini daha çok önemsiyoruz. Bunca sıkıntılara da, bu yüzden katlanıyoruz. Bahçemizin çevresindeki vahadan da haberimiz var.

Günümüz insanı, emek vermeden kazanmak, köşeyi dönmek istiyor. böyle koşullandırılmış. Okumadan yazacak, bilmeden konuşacak, yeteneği olmadan yetkin duruma getirilecek... "Böyle gecenin hayr umulur mu seherinde"... ●

bahar

Mustafa Yıldız

Çığlığı çığlıkla bastırılan yaralar
Duyulmaksızın kanar ha kanar

Kocaman gemileri barındıran denizi
Gün olur bir damla kan yorar

Herşeyden kaçsan da kaçamazsın kendinden
Canın sıkıldıkça edemezsin firar

Karların erimesinden bellidir
Ki yakında gelecektir bahar

dilimizi niçin sevmiyoruz

● Muzaffer Uyguner

Herkesin bildiği bir atasözümüz vardır; "Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur" deriz. Dilimize önem verilmeyen durumlarda dilimiz de yabancı sözcüklerin gölgesi altında kalmış, çalılık dağ durumuna gelmiştir. Birer diken niteliğinde olan yabancı sözcüklerle dolup taşan dilimizi büyük bir halk çoğunluğu anlamaz duruma gelmiştir. Onlar kendi aralarında Türkçemizi kullanmışlar; dilimizi önemsemeyen, yabancı sözcük kullanmayı bilgiçlik sananların dilini de anlayamaz duruma gelmişlerdir. Dilimize bilgiçlerden "kimesne bakmaz olmuş"tur. Yavuz Sultan Selim dönemi olaylarını içeren Selimnâme'yi yazan Keşfî, Türkçe yazmasını isteyen birisine, ".. Türk dili iri bir inci tanesi gibi yontulmamıştır ve iç tırmalayıcıdır. O nedenle yeryüzündeki zarif yaradılışlı kişilerce hoş karşılanmamakta, dilde kurallara önem veren kimselerin anlayış ve beğenisine de uygun düşmemektedir. Bu yüzden de kültürlü kimselerin görüşmelerinde dışanmış ve güzel konuşan kişilerin söyleşilerinde aşağılanmıştır" diye yanıt vermiştir. Şerafettin Turan'ın Atatürk ve Ulusal Dil adlı kitabından (1981) aldığım bu alıntı, dilimizi hor görenlerin görüşünü yansıtır. "İri bir inci tanesi gibi yontulmamış" dediği dilimizi niçin yontmak görevini üstlenmemiştir acaba? Bize kalırsa, eğitimini gördüğü medresede yabancı diller ile eğitim yapılmıştır. Amasya doğumlu olan Keşfi'nin çocukluğunda yabancı dil bilmediği, Arapça ve Farsçayı kullanmadığı da bir gerçektir. "Seri-ül-intikal" sözcüğünü "zırtangal" yapan Kastamonu halkı gibi onun aile çevresi de bilmediği sözcükleri kendisine uydurmuş olmalıdır. Ama, Keşfi, medresede okuduğu için kendini halkın dışında görmüş, üst tabaka insanı olarak yabancı dile yönelmiştir.

Vaktiyle Anadolu'da yaşayan biri İstanbul'a gidip medresede okumuş ve medrese dilini öğrenmiş. Zaman geçince geri dönmeğe karar vermiş ve eşek sırtında köyünün yolunu tutmuş. Çok yorgun olduğu bir zaman, eşeğini incir ağacının dalına bağlamış ve ağacın gölgesinde uyumuş. Uyurken, ip çözülmüş ve eşek uzaklaşmış. Uyandığında bakmış ki bir köylü çift sürmektedir. O köylüye eşeğini görüp görmediğini şöylece sorar: "Ey, yeri şâk eyleyen ben-i âdem! Anacur zilziline bend eylediğim bir keri firare kadem basmış. Gördün mü?". Köylü bunu nereden anlasın. Ne dediğini sorar. Gene aynı yanıtı alınca bu sözleri küfür sayıp üstüne yürür, üvendireyi vurduğu gibi adamı yere devirir. "Ne diyorsan doğru söyle, güzel konuş!" diye çıkışır. Yerden sendeleyerek ve korkarak kalkan dilbozar şöyle konuşur: "Eşeğimi şu incir ağacının dalına bağlamış, ağacın gölgesinde uyumuştum. Uyanınca gördüm ki bizim eşek yok". Köylü bunu anlar ve "Be adam, böyle konuşsana be!" der.

Bu olay, Anadolu halkı ile medresede okumuşlar arasındaki dil görüşünü yansıtıyor. Yunus Emre, bu halk dilini kullanmıştır ve şiirleri o yıllarda kolayca ve herkesce anlaşılmıştır. Bugün de onun dili yalın bir konuşma dili olarak geçerlidir. Yunus gibi her sanatçımız dilimizi işlemeyi sürdürseydi, elbette bazılarının istediği gibi "işlenmiş inci" olurdu. Bugün harcanan çaba, kaba inciyi yontmak sayılmalıdır. Ama, son yılarda Doğu dilleri bilgiçliği bırakıldı; bu sefer de Batı dilleri bilgiçliği ortaya çıktı . Radyo ve televizyonlarda yabancı sözcük kullanmak bir üstünlük sayılmaktadır. En başta, TV kısaltması "Te.Ve" yerine İngilizcesiyle "Ti.Vi" olarak söylenmektedir. Bir zamanlar Fransız Kültürü ve dili dilimizin içine oyucu bir düzen içinde girmişti. Tıpta kullanılan bütün terimler bugün de o günlerden kalma gelenekle Fran-

(Fotoğraf: M. Reşat SUMERKAN)

sızca söylenmektedir. Halbuki, bunların hepsinin dilimizde karşılığı vardır ve büyük bir **Tıp Sözlüğü** de bu gerçeği göstermektedir. Bugünlerde ise İngilizcenin sömürgesi olma yolundadır dilimiz. Gazetelerimizde duyurular bile İngilizce yapılmaktadır. Sözgelimi, 2.4.1994 tarihli Milliyet gazetesinde "Medical Adviser" duyurusu yapılmıştır. Dergilerimizin ve özellikle magazinlerin adları hep İngilizcedir; Fiesta, Wolk-man örnek olarak anılabilir. İstanbul'un büyük caddelerinde yer alan tecimevi levhalarında neredeyse Türkçe ad göremezsiniz. Bu sömürgeciliğin, küçük kentlerimize kadar uzadığı da bir gerçektir. Antalya çevresinde hep "city"ler görürsünüz. Örnek mi? Tukan City anılabilir ve Marco Polo Tatil Köyü, Rumor's Bar, Julianos Discotaque adlarının bulunduğu da görülebilir. İstanbul'da bir yerde Multimedia Center açılmıştır. Sprite, Decorium, Benomi, Paradigma gazetelerde her gün gördüğümüz sözcüklerdir. Artık berber sözcüğünü göremezsiniz, hepsi kuaför olmuştur. Meze sözcüğü yerini şarküteriye bırakmıştır. Dondurma ile ice-cream şimdilik birlikte kullanılmaktadır. Capitol, Pabetland, Fame City, Metro gibi büyük alışveriş merkezlerimiz vardır ve olacaktır elbette. Niye olmasın ki..

Hasan Pulur, 21.3.1994 tarihli Milliyet'teki "Türkçe Üzerine" başlıklı yazısında "yüz numara" konusuna da değinmiş ve şunları yazmıştır: "Kenef, taharethane, ya da tarhathane, memişhane, gusülhane, abdesthane, ayakyolu, suyolu, hela, yüznumara, hacethane, çişhane.. Bunların içinden birini seçeceğimize ya da başka bir isim bulacağımıza, tuvaletten gelip WC'de karar kıldık". Demek oluyor ki çok kullandığımız bir yer adı bile İngilizce artık, hepimiz bunu bilmeliyiz. Yoksa "cahil" sayılırız.

Bilimsel konulardaki terimlerde de İngilizcenin sömürgesi durumundayız. Nasılsa bazı terimlerin Türkçesi var; bilgisayar sözcüğü ve terimi bunlardan biridir. Ama. bilgisayarın öbür bütün terimleri İngilizcedir. Vaktiyle Atatürk Türk Dil Kurumu, birçok konuda terim sözcükleri yayımlamıştı. Onlara iltifat eden pek az. Son günlerde Evren Dil Kurumu da yabancı sözcüklere karşılık bulma yoluna yönelmiştir. Akılları başlarına geç de olsa geldi demek. Bazı sözcüklere karşılık bulup yayımlanmaktalar. Bu iş vaktiyle Türk Dili dergisinin her sayısında usanmadan yapılırdı, yayımlanırdı. Cumhuriyet gazetesinin 31.3.1994 tarihli sayısında, bir oturum nedeniyle görüşlerini bildiren Prof. Dr. Durali Yılmaz'ın dediklerine yer vermişti. İyi tanıdığım Sayın Yılmaz şunları söylemiş: "Yapılması gereken sözcük Türkçe'ye girmeden karşılığının türetilmesidir. Globalleşen bir dünyadan ve iletişim çağından söz ediyoruz, bu durumda diller arası alışveriş bu yöntemlerle engellenemez". Dediği çok doğru. Önceden bulmalıyız karşılığını. Ona göre, "Türkçe'nin tamlama yapısı bile değişmiştir" artık. "Fransa ve Almanya'da başlatılan dili kurtarma çalışmalarının kapsamına ve yasalarla desteklenmesine bakılırsa, bizdeki çalışmaların yetersizliği görülecektir".

Vaktiyle, tecimevi levhalarında kullanılan yabancı sözcüklerden daha fazla "tabela vergisi" alınırdı, kaldırıldı. Bir zamanlar markaların Türkçe olması yolunda tüzük çıkarılmasına adım attırmış ve tüzüğü çıkartmıştım. Bütün bunlar oy düşüncesiyle kaldırıldı. Dili düşünen ve nedense onu olsun oy kavgasına sokmayan şikayetçilerimiz var. Giden dilimizi kim kurtaracak? Artık, Fransa ve Almanya gibi bilinçlenip dilimizin kurtarılmasını sağlamalıyız. ●

sun bana bütün güzellikleri

- Chopin'in 1. Piyano Konçertosunu dinlerken -

Şinasi Özdenoğlu

Sun bana bütün güzeliikleri
Taşı bana kollarınla
O büyük sevdayı...
Sel olsun bütün iyilikler, yıkasın ruhumu
Bırakma beni karanlığın ellerine...

Chopin çalıyor ve sen uzaktasın
Bilemezsin seni nasıl yaşadığımı
Tutabilseydim ellerini yalnızca
Yeterdi bana...

Ölüme akan bir nehirdi zaman
Ve sen, sahipsiz bir toprak gibiydin
Güçlü kollarımla kavradığım
Düşlerime taşıdığım kadından...

Hep imgelerle mi avunmak kaderim?
Hep acılarla mı dolacak gecelerim?
Ve şimdi, yeni bir baharda, yeniden dönünce
aşka
Diyorum ki:
"Bu güzellikler varken, gelmesin ölüm!
"Dokunmasın sevenlerin dünyasına
"Ver dursun ölüme doğru bu cömertçe yolculuk
"Chopin'in müziğiyle uzasın ömrümüz!"

Ve bu müzik şöleninde düşündükçe seni
Yeniden başlıyor her şey
Ve ömrüm
Bir ipek halı gibi seriliyor yollarına...

Chopin piyanoda... Ve ölümsüz ezgiler
Anıların ötesinden bakışın
Ve sen, doyamadan kaybettiğim sevgili
Sen, en büyük aşkım!

İstanbul, Mayıs 1994

paris'i kitaplardan ve filmlerden tanımak

● Gülseren Engin

hesaptan düşülen

Çiğdem Sezer

seyrek çiçekleri bozkırın
dar kapıların ışığı

limonu bol salata, denize karşı
bol uyaklı ikindi saatleri
kim bilir hangi kıyıda
kurulan düş
bekleyen ayak izi

sokakların delişmen çağrısı
çelik çomak oynaması aklın
akarsuyla yarışan rüzgar uğultusu

etekleri kısa kızın ip atlaması
ocağı yakması sabah vakti bir annenin
babanın şefkatle öpmesi yanağından

dokunmak şehrin göbeğine
çoğalırken cesetler eksilmemek
acıyla baş etmek işte
gölgeye sarılıp gülümseyebilmek

güneşteki perdeyi aralayan el
taş üstüne koyulan taş
incinmemiş onur, filiz süren dal
parçalanmış gövdeyi toparlamak yani
yani yaşamak...

Paris metroları başlı başına bir âlem. Kocaman bir yeraltı dünyası. Kat kat, pek çok yöne giden tren yolları, tünelleri; yeraltı istasyonlarında hediyelik eşyadan yiyecek içeceğe kadar pek çok şey satılan dükkanları, duvarları kaplayan büyük reklam panoları, resimleri ve haritalarıyla bir büyük yeraltı kenti. Her köşede müzik yapan sanatçı grupları - eşim bunların bir kısmının sivil polis olduğunu söylüyor. Gerçek mi yoksa seyrettiği polisiye filmlerin mi etkisinde kalıyor bilemiyorum -, bir kenarda kıvrılıp uyuyan evsizler, serseriler, esrarkeşler... işine ya da alışverişe giden Parisliler... Günün her saatinde kalabalık ve hareketli.

Almanya'da da metrolar var; ama bu denli büyük ve görkemli değil. Paris metrosunda hep Julio Cortázar'ın metroda yaşayan insanları anlatan bir öyküsünü anımsarım*. Sürekli metroda, sürekli yolculuk yaparak yaşayan, yeryüzüne arada bir çıkan evsizlerin öyküsü... Çok etkilemiştir beni bu öykü. Gerçi öykü Buenos Aires'te geçer, ama Paris'te, metrodaki yolculara bakıp da solgun, hüzünlü birilerini ya da istasyon kanepelerinde uyuyanları gördüğümde, hep o insanlarla karşılaşmışım gibi ürperirim.

Paris'le ilk tanışmam hangi kitapla olmuştu acaba? Victor Hugo'nun "Sefiller" romanı mıydı yoksa? O kitaptan bende en çok iz bırakan yeraltında muazzam bir kanalizasyonun varlığıydı. Yirminci yüzyılın sonuna yaklaştığımız günümüzde bile bir yağmurda tıkanıp taşan kanalizasyon sistemimizi düşündükçe halâ aklım ermez o sisteme... Sabahları Paris sokaklarında dolaşırken gördüğüm ilginç birşey bana o kitabı ve o büyük kanalizasyon sistemini anımsattı hemen. Sabahları Paris sokakları, kaldırımın kenarındaki oluklardan akıtılan suyla yıkanıyor şakır şakır... Her sabah akıtılan bu sular, çer çöpü toparlayıp o kanallara, oradan da Seine nehrine döküyor. Tabii Seine nehri de kirlilikten payını alıyor ve çamur gibi akıyor.

Paris'i bana semt semt tanıtan kitapsa Michel Zevako'nun Pardanyanlar serisi olmuştur. İlk gençlik yıllarımda polisiye, ya da macera romanlarının tutkunuydum. Kitap dayanmazdı bana. İşte St. Deniz, St. Germain gibi semtleri o kitaplarla tanıdım. Şimdi Paris sokaklarında gezerken hep bir köşeden sırtında pelerini, başında tüylü şapkası ve elinde kılıcıyla Pardanyan'ın çıkıvereceğini sanmam bundandır.

Daha sonra Anjelik ve Fantoma dizi kitaplarıyla Paris'i adeta ezberlemiştim. Paris'i anlatan pek çok kitap ve film de iyice pekiştirdi bu tanışıklık duygusunu. Özellikle "Paris'te bir Amerikalı" ve "Elveda Hüzün" filmleri... Gerçekten de Paris'e ilk gelişimden başlayarak hiç yabancılık çekmedim. Bunda, İstanbul'a benzer pek çok yanının olması da etken kuşkusuz. Montpamasse'da dolaşırken zaman zaman Beyoğlu'ndaymışım gibi bir duyguya kapılıyordum. Hele St. Germain'de ara sokaklarda adım başı Türk lokantalarına rastladıkça...

Paris yolculuklarında öğrediğim birşey var. Eğer yanınızda Paris'i ve Fransızca'yı iyi bilen biri yoksa Fransız mutfağının tadına varmadan ayrılırsınız Paris'ten. Bizim için de öyle oldu. Pahalı restorantlarda bile dil bilmeyişimiz yüzünden yanmış ızgara biftek yemek zorunda kaldık. Salyangoz ya da kaplumbağa gibi değişik şeyler yemek istiyorsanız adını bilmediğiniz yemeği ısmarlamamalısınız. Fransız mutfağını tatmayı kafama koyarak gittiğim bir kafeteryada "Görerek seçersem öyle acaip yemekler yememiş olurum" deyip yemeklerin sergilendiği bölüme yanaştım. Birçok yemek içinde salçalı rosto görünümündeki yemeği alıp masama döndüm. Lokanta mı kokuyordu ekşi ekşi, bana mı öyle geliyordu? Bilemiyorum. Önümdeki nefis görünümlü yemekten bir parça kesip ağzıma attım. Ekşi, tuhaf bir tatla midem ağzıma geldi. Ağzımdakini yutmak ne mümkün... Sonunda kimseye göstermeden peçeteye çıkarttım lokmayı da kurtuldum. Sonradan öğrendiğime göre geyik etiymiş yediğim. Böyle ekşi bir tadı olurmuş. Bu kötü deneyimlerden sonra tüm yolculuğumuz sırasında sandöviç ve hamburgerden şaşmadım. ●

* *Julio Cortázar: Mırıldandığım Öyküler, Can Yayınları 2.Basım, Defterden bir metin öyküsü.*

bahar–94

Nusret Kemal Otyam

Yaşamın çiçekleri açar dağ yamaçlarında
Çiçek gözleri güneşe vurur yedi renk
Kimi bir çift sevdalı gözün
Siyahlığında donup kalır
Kimi inançlı bakışların evrensel çığlığında
Belki bir bomba patlar şimdi
Karanlık fotoğrafları çekilir ölümün
Güvercinler uçuşur maviliklere
Beyaz kanatlarında kan çiçekleri açar
Gelin alaylarının beyazlığı sarar
Toprağında boyveren sevgi çiçeklerinin
Toprağına ateş kurtları düşmeden
Renklerini soldurmadan kavgacı böcekler
Tapılası saygınlığını düşlerimizin

Egemen olduğunu görmeden ölürsem
İşte ona yanarım bu güzelim
Güzelliklerine barışçılığına yanarım
Bunca yıldır yüreğimde büyüttüğüm
Sütünü verdiğim ana topraktan
Sevgisini uçan kuştan dallardan yapraklardan
Görürsem solduğunu yeşiline doymadan
İşte ona yanarım be güzelim
Ona yanarım
Kolay mı yaşamak tanrıların doruğunda
Paylaşmak yalnızlığını göz kırpan yıldızların
Ölürsem görmeden uzak uzak yıldızların
Yakın edildiğini elle tutulduğunu
Elle tutulduğunu ortak mutlulukların
İşte ona yanarım be güzelim
Ona yanarım.

kıyıdaki sokrat

● **Mahmut Makal**

Eflani'nin, Karabük'ün, yani Kıyının Sokratı İbrahim Yıldız'ı 13 Şubat 1994'te yitirdik. Seçkin bir insan, seçkin bir şairdi. Kişiliğine ve sanatına sonsuz saygım vardı. Ürettiklerini hep severek, beğenerek okudum.

Zonguldak'ta, Devrek'te, İstanbul'da sayısız görüşmelerimiz oldu. Kitap imzalama saatlarının dışında, otel bahçelerinde gece yarılarına kadar süren söyleşilerde birlikteydik. Hepsi de şiirle iç içe birlikteliklerdi. Hele Devrek'te iki yaz, festival süresince birlikteydik. Gece yarısından çok sonra kestiğimiz söyleşiyi, sabahleyin gün doğmadan bahçede sürdürme koşuluyla bitirirdik. Sabahleyin erkenden bahçedeki köşemizde buluşurduk ikimiz. Gün doğmadan günün ilk çayları da gelirdi. Gel keyfim gel, der, şiirin, yazının ıcığını cıcığını konuşurduk. Karabük'e, Ankara'ya yolumuz ayrılınca da yazışmalar, kitaplarımızı yollamalar... sürer giderdi.

Şiiri şiir, sözü yine şiirdi. Toplumsal ve siyasal konuları öyle eritir şiirine yerleştirirdi ki, sanat sanat içindir, diyenlerin de, toplum için diyenlerin de ağzını açık bırakırdı...

Yıldızımız iyi barışıyor, birbirimizin dilinden iyi anlıyorduk. Bana göre o, insan sevgisiyle dolu olan, bu sevgiyle hiç durmadan üreten bir bilge idi. Ama yazdıklarının düzeyini hiç düşürmeden. Önemli bir yetenek, önemli bir tutumla karşı karşıyaydık.

"Kimbilir Kime Mektuplar"ında dostluğumuzdan, söyleşilerimizden söz etmiştir. Sanatın yanında, ilerici demokratik eğitim isteme ve Köy Enstitülerini benimseme konusunda da düşünce birliği içindeydik. Bu düşünceleri, çevresindeki dinleyicileri de etkilerdi.

Kocakentlerin dışında kendine doğal bir sanat ve düşünce dünyası ören, ileri düşüncelerinden ve kişiliğinden ödün vermeyen bir yapısı vardı. Benim gözümde bir Sokrat'tı. Babacanlığı, toksözlülüğü ve konuşmasındaki şiirsellik, çiçeğin arıyı çektiği gibi çekiyordu genç sanatçıları. Etkiliyordu onları. Sokrat İbrahim'e "Aykırı İbrahim" dememiz de bu yüzdendi. Kişiliği özel ve özgündü. sıradanlığın çok ötesinde bir sanatçıydı yani...

Sanat görüşü, şiirlerinin havası da biraz aykırı değil miydi zaten?

Karabük'te gelişkin bir sanat çevresi var. Aykırı İbrahim bu çevrenin Yıldızıydı. Karabük'ün de Yıldızıydı. Doğa yasaları bir Yıldız'ı kaydırabilir. Ama onu çevresi, Bölgenin Sesi ve Karabük'ün aydınları, Belediyesi... O'nun ışığını, alanlara, sokaklara, sanatla ilgili olsun olmasın her yere isim olarak asmalı, ki bir daha kaymasın, eskiden olduğu gibi Karabük'ü aydınlatsın!.. ●

şair oya uysal'la söyleşi

● Söyleşen: **Tansu Bele**

– Kitaplarında yaşamöykün yer almıyor, kısaca değinir misin?

– 24 Mayıs 1952 İstanbul doğumluyum. Lise biter bitmez bir bankanın kambiyo servisinde çalışmaya başladım, 1992'de emekli oldum. Otuzumdan sonra, bir de dört dönem, iç mimari eğitimi gördüm. Bir oğlum, beş kitabım var.

– Şiir serüvenin nasıl başladı ve niye şiir?

– Şiir serüvenim ya da şiir tutkum lise yıllarında başladı. Ülkemizde on beş yaşında her genç, şairdir zaten. O yıllardan yazdıklarım elimde yok. Gizli gizli yazardım, pederşahi bir aile. Peder yakalamasın, şiirleri de beni de parçalardı.

Yine o yıllarda bir edebiyat dönem ödevi ile Dante Alighieri ile tanıştım: İlahi Komedya... İlahi Komedya nedense pederi sinirlendirdi. Bana "ödevini bitirince git bu kitapları aldığın kitapçıdan doğru dürüst bir kitapla değiştir" dedi. Ben gittim kitapları değiştirdim, Dante'nin hayatı ve eserlerini içeren bir kitapla, Goethe'nin Genç Verther'in Acıları'nı aldım. Evin içi karıştı. Ders kitaplarımı karıştırdı, şiirleri de yakaladı. Karşı geldim. Vay sen misin! Kitapları da şiirleri de yırttı. Annem ertesi gün okula geldi, çıkışımı adı.

Oya Uysal

Bir dönem evde oturdum, yemedim, içmedim, ağladım. "Unutur, okursa daha da kötü olacak zaten asi ruhlu" dediler. Eylül geldi, bir aile dostumuz araya girdi, diller döktü, yalvar yakar tekrar okula döndüm.

Artık şiirleri evde saklamıyordum, sıra arkadaşım Zeliha'ya veriyordum.

İlk şiirim 1968'de yayımlandı: "Gözlerim İçin Masal". Kazasız belasız lise bitti; ama, şiirler ve dergiler Zeliha'daydı.

İnatla yazıp okumamım kökeninde pedere karşı koyma ya da tersini yapma tepkisi mi yatıyordu bilemiyorum. Ben, oğlumun sanatın herhangi bir dalında uğraş vermesini çok istedim, destekledim ama çocuğun hiç ilgisi yok.

– Ailenin baskısını nasıl kırabildin? İlk üç kitap nasıl doğdu?

– Yetmişli yılların başı. Bu kısır döngüyü ancak ekonomik **özgürlüğümü kazanırsam** aşabileceğimi kavradım. Şimdi bar bar bağıran feminist kadınlarımızın **f si bile yoktu** ortalıkta. Uzatmayalım, bir bankaya kapağı attım. **Artık** istediğim kitabı satın alabiyordum ve gizli gizli okumuyordum. Baskıda gözle görülür bir azalma oldu.

İlk üç aylığımı denkleştirip bir yazı makinesi aldım ama peder evde iken yazamıyordum. Bu kez sesinden rahatsız oluyordu bir başka deyişle sesini bahane ediyordu. Ben bu pederden çok çektim.

Otobüse binmez, işten eve yürüyerek dönerdim. Üst baş almazdım, para biriktirirdim. İlk kitabı 1972'de yayımladım: "İkili Düşünceler". Kağıdını kendim aldım, matbaaya kendim götürdüm, başında durdum. Müthiş bir zevk alıyordum. O matbaa kokusu başımı döndürüyordu.

Olgunlaşma Enstitüsü'nde dört şiir sergisi açtım. Taksim'de suların önündeki duvarın dibine kitapları serdim, sokaktaki adama imzaladım. Paralarına dokunmazdım. Erişebildiğim bütün kitapçılara konsinye bırakır sonra dolaşır bir bir toplardım paraları. Şanslı bir dönemdi, şiir kitabı iyi satıyordu, kitap kısa sürede tükendi ikinci baskısını yaptım. Aynı yıl 1974'te "Büyük Düşlerin Türküsü"nü yayımladım. Bir sendikacılık dönemim oldu o ufkumu daha da genişletti.

1976'da evlendim. Evdekiler derin bir ohh çektiler. Aynı yıl "Savaş Çocukları"nı yayımladım. Şiir yerli yerine oturmuştu.

– Eşinin şiire bakışı nasıldı, destek **mi oldu köstek mi?**

– Ne destek oldu ne de köstek. Açık açık birşey söylemiyordu, ama pek sıcak baktığı da söylenemez. Bizim peder "o halâ yazıyor mu, bıraktır bu işleri oğlum, otursun evinde çocuk doğursun" demiş. O da "varsın yazsın" demiş. Ahh bu babalar, kocalar, ağabeyler, amcalar. Sözüm ona korumak, sakınmak adına kendi doğrularının ardına gizlenip yönetir, yönlendirirler bizleri. Aman telin içindeki tavuklara zarar gelmesin, ama telin dışındaki tavukları da rahat bırakmaz dürtüleri.

– Femenist misin, feminizm için ne düşünüyorsun?

– Yoo feminist falan değilim. Adam beni sabah kapıdan çıkarken öpüyorsa, akşama niye terliklerini tutmayayım ki...

– Şiire uzun bir süre ara verdin, bu arada neler yaptın sonra dönüşün nasıl gerçekleşti?

– 1976/1980 verimli yıllardı bol okur, binlerce mektup.... Sonra 1986'da, Yazko Edebiyat kapandı. Hastalıklar, ayrılıklar, büyük acılar, geçim sıkıntıları. İçime ka-

pandım. Herşeye bir çizgi çektim, şiire, aileme, içimdeki başkaldırıya, yaşama sevincine.1990'a kadar sürdü bu. Sonra yavaş yavaş bulutlar dağıldı.

Vefalı bir okurum mu diyeyim yoksa fanatik bir hayranım mı,arada bir arar "ne olur yeniden yazsanız, özledik sizi" der, güzellikler diler kapatır telefonu. (Kendisiyle henüz el sıkışamadım) İçime bir sıkıntı düşer, yaram deşilir.

1993'ün Nisan ayında yine bir gün aradı, konuştuk. Aynı gece sabaha yakın bir telefon. Açtım ses yok. Uykum kaçtı, kalktım pencerenin önündeki sedire geçtim. Canım sıkıldı elime kağıt kalem aldım, ayışığında bir şeyler karaladım. Sonrasını biliyorsunuz. "Elim Sende Ayışığı" doğdu. Ardından "Yıldız Kokuyordu Gökyüzü".

– Şiirinin başlangıcı ve gelişmesiyle, bugün geldiğin çizgi arasında belirgin değişiklikler oldu mu? Olduysa bunlar nedir?

– İlk üç kitapla son iki kitap arasında uzaktan yakından hiçbir benzerlik yok, birincisi bu. Çizgileri, söylemleri, dünya görüşleri bile farklı. Zaten kitaplar kendilerini isimlerinden bile ele veriyorlar. Armoninin ağır bastığı, sevecen bir şiir sonrakiler. Gerek içerik gerekse işleniş yönünden geçirdiği evreler açıkça gözleniyor.

– Şiirinizi kurduğunuz imgeler öznel/kişisel ya da bildik kalıplardan (yalnızlık, hüzün, aşk, sevgi, acı v.b.g.) yola çıkmasına karşın, şiirin bütünlüğü içinde toplumsal bir hicve (ironiye) dönüşüyor. Sanki dışındaki dünyaya bir çimdik atar gibi ya da fiske vurur gibi göndermelerle... Bence şiir açısından en önemli özelliğiniz sanırım ki bu yanınız.

– Bireyden (çoğunlukla kendimden) yola çıkıp kalabalıklara sokuyorum şiiri. Bireyden çizgiler çekiyorum topluma. Bir vurgu, bir mesaj, bir laf atma, kimi yerde vurup kaçan bir imge. Herkes kendinden birşeyler bulabiliyor böylece. Derinliği olan düşünen, düşündüren, toplumun eğrisini, yanlışını görmekle sorgulayan, yaşamın fotoğraflarını çeken bir şiir doğuyor.

– Bir de şiirindeki o çocuksu söylem. Şiiri avuçlarının içinde tutman. İçten sevecen, ama yine gözlemci sıcak dizeler. Örneğin "Hafta sonu" şiirinde olduğu gibi;

"sinema önü kara bıyıklı amcalar
ceplerinde elleri
bıyık çizdik afişteki norma ceyn taklidine
bilet kesmediler ayıp film miymiş ne"

Bu dizelerden yola çıkarak şiirdeki çocukla ozanını özleştirebilir miyiz?

– Günlük yaşantımızda yer alan önemsemediğimiz sıradan olaylar ya da farkında olmadan öyle bakıp geçtiğimiz şeyleri şiirlemeyi seviyorum, bir de nesnelerle hoşbeş etmeyi. Çocuksu söylemiyle yaşamla dalga geçmesi şiire ayrı bir sıcaklık veriyor, çıkış yeri burası. Kaşı çatık bir dizenin ortasında bir parantez açıp içine bir kalp çizer gibi. Günübirlik yaşamayı seviyorum, yaşamı seviyorum. Hüzün çoğu şiirde bir simge gibi çıksa da karşımıza içimdeki çocuğa bir çimdik attırıyorum, gülümsüyor...

Somuttan soyuta bir yolculuğa çıkıyorum kimi yerde de. Haziranı ararken aslında bir koşu gerilere gidip yitirdiklerimin, arayışlarımın, özlemlerimin dökümünü yapıyorum. Nostaljik gidip dönmeler şiire ivme kazandırıyor. Eski bir masala girip kendi masalımı anlatıyorum...

İstanbul kazan ben çay kaşığı. Bütün ara sokaklarına girer çıkarım. İyi bir yaya, iyi bir gözlemciyim. Çoğunlukla deniz kıyısına iniyorum şiir toplamaya. İnsanları gözlemlerim, her insan ayrı bir dünya. Sonra serpiştiriyorum onları şiirlere. Telefonun fişini çekerim, kapı zilini duymam, dostluklarım çiçekler ve kitaplarla...

Zaman acılara yama... Aslolan sevgiyi sevmek. Yaşamı çocuksu bir sevinçle kucaklayabilmek. Ayışığı ile oynaşmak, dizelerle kırıştırmak... Daha ne olsun...

– Günümüzde kitap okunmamasını, şiir kitaplarının satmamasını neye bağlıyorsun? Yazarın günümüzdeki konumu ne? Şiirin geleceğine nasıl bakıyorsun?

– Birincisi belki de en önemli etken okuma alışkanlığımızın olmaması. Hele kadınlarımız pembe diziler ve yemek kitaplarının dışında kitap okumuyorlar. Okuyanlar küçücük bir dilim. Sordunuz mu vaktim yok deniliyor oysa ev gezmeleri yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş. İkinci etken alım gücünün giderek azalması ve çok kanallı televizyon. Okuru da, yazarı da, yayınevlerini de etkiliyor. Bugün yayınevleri ölüm kalım savaşında. Kağıda ardı ardına gelen zamlar kitap fiyatlarına ister istemez yansıyor. Bir gazete onbin lira. İnsanlar zorlanıyor. Devlet politikamız okuyan insan istemiyor. Gözü açılmasın. Kitaplar yakılıyor, yazarlar kitaplarından ötürü tutuklanıyor. Çifte standartların her dönem egemen olduğu gibi, hem konuşan, tartışan Türkiye, hem yasaklar iç içe.

Oya Uysal, Tansu Bele ile.

Şiire gelince belli bir yaş ortalamasına sesini duyurabiliyor. Gençlik arayışını bugün daha çok sese yani müziğe yöneltmiş durumda. Ozan da yaşam savaşı veriyor, dün birlikte omuz verdiğimiz genç ozanların çoğu bugün yok. Seksenli yıllar öncesi büyük alanlarda büyük kalabalıkların tek ağızdan söylediği şiirler de yok. Ülkemiz ve dünyadaki değişim şiiri de etkiledi. Toplumdaki değer yargılarının değişmesi, romantizmin raflara kaldırılması, hepsi birer etken bana göre. Tek şiirde değil bakın masallar bile değişti, çizgi filmler değişti. Çocuklar bile artık sokak aralarında tekerleme söylemiyorlar.

Şiir her zaman varolacak şiir okuru da, her geçen gün biraz daha azalsa da. Burada bize düşen dil karmaşasına kaçmadan, sokaktaki adamın günlük yaşantısına girebilmek. Kitaplığını ince bir kitapçıkla da olsa renklendirmek. Cüzdanını bir dergiden özenle kesilmiş bir şiirle süslemek. Yaşamını bir anlamda şiirleştirmek. Sevgilerin ertelendiği bir vakitte içine biraz sevgi serpebilmek...

– En son okuduğun kitap?

– En son okudğum kitaplar. Mehmet H. Doğan'ın "çağının Tanığı Olmak", Erdoğan Aydın'ın "Nasıl Müslüman Olduk", İlhan Arsel'in "Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına" (halen okuyorum). ●

ahmet özer... kıyı'nın dışarıya uzanan kolları

● Zekeriya Saka

Bir derginin mutfağında hangi araç gereçler vardır? Bu mutfağın sebzesi, tahılı, eti, tuzu - biberi... nerelerden, hangi ulaşım yollarıyla nasıl sağlanır? Bu mutfağın baş aşçısı, aşçıları, pişirenleri, kotaranları, garsonları kimlerdir? Kim yapar Kalkanoğlu Pilâvı'ndan daha güzelini, dibine yakmadan; kim verir hoşafa tatların en güzelini; kim, soğan, domates, salatalık, havuç, marul, maydanoz, tuz, zeytinyağı, limonu en güzel bir biçimde / en estetik görünümle doğrayıp biraraya getirerek oluşturur salatayı? Kimler donatır sofrayı; sakilik yapan kimdir; kim çalar piyanoyu?..

Bu soruların yanıtını oluşturacak bir yazı için altmış dört sayfalık bir KIYI özel sayısı gerekli. O nedenle, yazımın başlığına "Kıyı'yı Kotaranlar" diyemedim.

Bu mutfağın, kimsenin yadsıyamayacağı, bir baş aşçısı var; Ahmet Özer. O, her ne kadar, "Dergiye benim üzerime öylesine çok yazı geliyor ki anlatamam. Birçok arkadaş beni, şiirimi, adımı yazısında geçirerek dergiye yazı gönderiyor. Bundan benim mutlu olmam gerekir. Ancak (...), o nedenle senin şiirinde de benim ve Sanımer'in adının geçmemesini diliyorum..." (18 Nisan 1987 tarihli mektup) diye tavrını koymuş olsa da, bugüne dek uyduğum bu dileği, Kıyı'nın 100. sayısında askıya almamın, Sevgili Özer adına olmasa bile sanat adına bir zorunluluk / bir görev olduğuna inanıyorum.

Peki, Özer'in araştırmacılığı-incelemeciliğine mi; ozanlığına mı? Kıyı'nın mutfağında pişirme kotarma, servis işlerindeki becerisine / ustalığına mı değineyim bu yazımda? ● zaman, tüm bunları anlatmaya, yine özel bir sayı gerekirdi.

Bu yazımda, Sevgili Özer'in, Trabzon dışında oturan yazar-çizerlerin Kıyı'ya ürün göndermeleri, onların yazma işine bağlanmaları / tembellikten kurtulmaları konusundaki salt beni içine alan yönünü işlemeye çalışacağım.

Bunu yaparken, Erzincan'da görev yaptığım yıllalda, Mayıs 1986'dan Kasım 1989'a dek bana göndermiş olduğu mektuplardan saklamayı akıl ettiklerimdeki satırları kanıt olarak kullanacağım. Özel konuşmalarımızı, sanat söyleşilerini gündeme getirmeyeceğim. Başka bir deyişle bu yazı, onun Kıyı adına dışarıya uzanan kollarının salt bir parmağını ele alan dar açılı bir yazı olacaktır.

Mektupla başlatılan dostluk

Sevgili Özer'in 1986'dan önceleri de adını duyar; şiirlerini bilirdim. Erzincan'da görevdeyken (1982-1990), öğrencilerime, Güzel Konuşma Yazma derslerinde, Yaşar Yörük'ün GKY Kılavuzu kitabında Ahmet Özer'den alıntı yapılmış öykü parçasını gösterir; "memleketlim" diye gururlanırdım.

Özer'le ilk tanışmamız böyle, yazılarımızla, şiirlerimizle oldu / yüz yüze olmadı.

Mayıs 1986'nın ikinci haftası olacak, KIYI'nın ilk iki sayısı çıktı PK. 96'dan (Erzincan'daki posta kutum). On altı sayfalı, temiz baskılı, güzel içerikli, her santimetrekaresi değerlendirilmiş, sevimli mi sevimli dergiler... İçinden bir mektup / pusula çıktı. 08.05.1986'da kaleme aldığı cümlelerle Ahmet Özer, hem Kıyı'nın yeniden günışığına çıkarılması, hem öğretmenim Akgül tarafından düşünülmüş olmam, hem de kendisi gibi bir sanatçı dostunu, dostlar defterine yazmış olmamın mutluluğuyla coşturdu beni.

Bu ilk mektuptan başlayarak Erzincan'dan ayrıldığım 1990 Eylül'üne dek otuzun üstünde mektup göndermiş olmalı bana Özer. Bu mektuplardan yirmi dokuzunu saklamayı becerebildim. Bu mektuplarla o, yazma isteğimi hep canlı tuttu. Beni tembellikten uzaklaştırdı. (Böyle diyorum, çünkü, 1966'dan 1977'lere değin yerel gazetelerde hergün yazı yazan biri olarak, seksenli yıllardan sonra ayda bir yazı / şiir bile yazmaz olmuştum.) Bulamadığım belgeleri bile bulup bana postalamaya üşenmedi.

İlk tanışma mektubunda (mektubumuzda demeliyim) şöyle diyordu Sevgili Özer:

"Sevgili Zekeriya,

Adını birkaç kez duydum; tanışma olanağımız olmadı. Öyle sanıyorum, sen de adımı duymuş olmalısın.

Trabzon'da tanışma olanağımız olmadı. Sana yayımlanmış kitaplarımı vermeyi düşündüğüm anda, buradan başka yörelere gittiğini öğrendim.

KIYI'yı yeniden günyüzüne çıkardık.

Şimdilik ilk iki sayıyı gönderiyorum. Adresini Sevgili Baki Akgül'den aldım. Sanırım onun gözlerinde ışık olabilecek denli etkili olabilmişsin?

Haberleşmek dileğiyle sevgili kardeşim." (8.5.1986)

Daha aradan bir ay geçmişti ki, yazdığım bir mektuba yanıt olarak ikinci bir mektubu almıştım Özer'den. Mektubun orta yerindeki bir tümcesi şöyleydi: "Kıyı'yı eski Kıyı'ların deneyimini de yedeğe alarak özgün bir yapıda çıkarmaya özen gösteriyoruz."

Bu özen 100. sayıya dek sürüp kendini gösterdi; bundan sonra da sürecek.

Kıyı'yı daha ilerlere götürme çabası

Kıyı'ya emek verenler gibi, emek verenlerin başında yer alan Özer'in özlemi, Kıyı'yı her yeni sayıda bir adım daha iyiye, güzele ulaştırmaktır. 5 Eylül 1989 tarihli uzun mektubunun orta yerinde şöyle yazıyordu:

"Kıyı konusundaki görüşlerin hep sevindirir bizleri. Kıyı'yı hiç kapatmak niyetinde değiliz. En azından, gelecek yıl 50. sayısında bir şölenle bu işi kutlamak ne de güzel olacak. Pek çok yazın organı bizim bu inatçılığımıza kulak asmıyor. Yine de işi elden bırakmıyoruz. (...) Kasım sayısıyla birlikte dergiyi ayın 25'inde yayımlamak amacındayım. Ayın 1'inde okurun eline ulaşmak bir sevinç, bir mutluluktur."

Şimdi Kıyı'nın yüzüncü sayıya ulaştırılmış olmasının şöleni, sevinci, mutluluğu içindeyiz. Özer öncülüğündeki KIYI, hem daha güzele, hem bugünkü sayıya ulaştı. Ellinci sayı özlemi ikiye katlandı. Dört yıl önce onun kaleminden bir mektubun satırlarına dökülen kararlılık, bugün yaşama geçirilmiş olarak karşımızda duruyor: 16 sayfadan 32 sayfaya, 250 kütüphanede okunma olanağına ulaşma, 100. sayıya hiç aksamadan ulaşmanın sonunda yüzüncü özel sayı... Özer, 7 Mayıs 1994'te Eğitim Fakülteli gençlerin düzenledikleri söyleşinin bir yerinde, kısaca şöyle özetlediydi son aşamayı: "... Trabzon'un son elli yıllık kültür - edebiyat tarihi Kıyı'sız yazılamaz."

Yazmaya güdüleme çabası

Özer'in dergiyi yaşatmada, güzel, güncel, ilginç konular bulmada yılmadan uyguladığı yöntemlerden biri de, karşısındakinin neler kotarabileceğini kestirerek, kafasına koyduğu konunun kotarılmasında güdüleyici girişimleridir. Erzincan'a / bana yazdığı mektupların en az on'u bu doğrultudaydı.

İşte, yazılanların güzelliğini belirtip daha güzeli yazmaya özendirme konusundaki birkaç satırı:

"Ürünlerin varsa gönder yayımlayalım. Yoksa, yaz! Yaz!"

(8.5.1986)

"Kıyı'lar eline geçiyordur sanırım. Öyküden sonra şiirini de sıraya koyduk." (15.2.1987)

"Gönderdiğin şiir güzel oldu. Kıyı'da çıkacak." (21.5.1987)

"Bendeki öykünü Ekim sayısına koyacağım." (5 Eylül 1989)

"Kasımlarda Yürümek yazını çok sevdim. Eline sağlık. Son yıllarda okuduğum en güzel yazılardan biri. Yazıyı ARALIK sayısında yayımladık. Derginin düzeltisini yaptım. Bir hafta içinde basılacak. Yazı üçüncü sayfada yer aldı."

Özer, yazılması düşünülen yazılara da uzaktan desteğini esirgemez. Sorumluluğu, belge bulması yazara ait olan ürünlerin oluşmasında bile bilgi verdiği, ya da belge gönderdiği oldu. KIYI'da yayımlanan Erzincan Depremi ile ilgili yazı böyle oluştu. Bu konu ile ilgili olarak mektuplarında yer alan satırları şöyle:

"Erzincan Depremi'nin 50. yılı nedeniyle Depremin Edebiyata Yansıması konusunda bir yazıya ne dersin? Halk ozanlarından deyişler, şiirler, benzetmeler, ağıtlar, acılar... Yıl bitmeden en geç ARALIK sayısında yer alabilmeli. Bu işi senin kotaracağına inanıyorum." (5 Eylül 1989)

"Baba Salim'in Erzincan Depremi üzerine yazdığı şiiri gönderiyorum." (...) "Erzincan Depremi konusundaki yazının güzel bir yazı olacağına inanıyorum." (13.10.1989)

"Erzincan Depremi üzerine Nazım'ın ünlü şirini gönderiyorum." (...) "Ben mektubumda sözünü ettiğim yazıyı ne yazık ki bulamadım." (21.11.1989)

Taş Plâktan Erzincan'a, Erzincan'da Bir Kuş Var, adlı yazılarımın esin kaynağı ise 18 Nisan 1987 tarihli mektupta yer alan şu tümceleri olmuştu Özer'in:

"Yazınsal değeri ağır basacak bir yazının içine kendini de katarak ERZİNCAN'ı anlatabilir misin? 2,5 daktilo sayfası olabilir. Kentten bir görünümle, bir KIYI sayfasında yayımlayayım. Haydi rasgele!.."

Özer, bırakın Erzincan'a yazmayı, İstiklâl Marşı'nın bestesine yapılan saldırılarla ilgili telefonlar etti; basından derlediği yazıların fotokopilerini gönderdi Akçaabat'a. Yine not ekledi fotokopilerin üzerine. O konuyu ele alamadım. Ona bu konuda bir yazı borçlu olduğumu biliyorum.

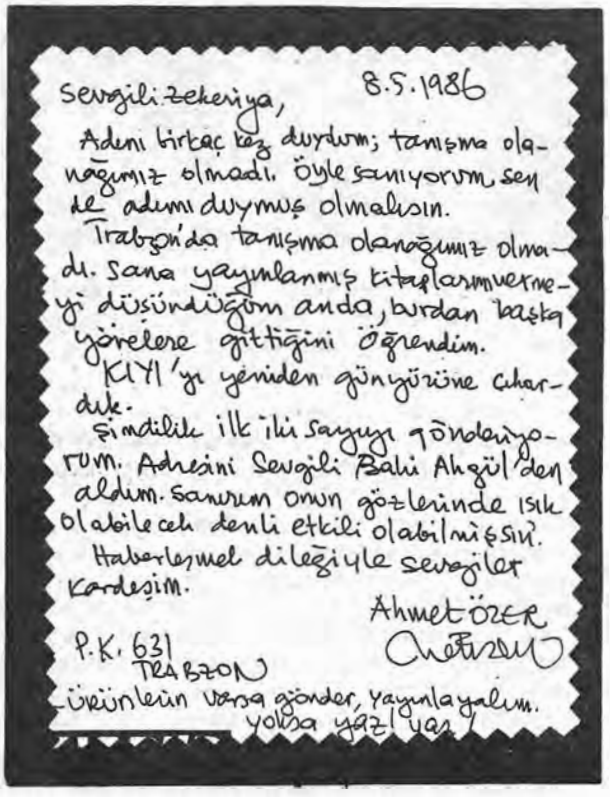

Sevgili Zekeriya, 8.5.1986

Adını birkaç kez duydum; tanışma olanağımız olmadı. Öyle sanıyorum, sen de adımı duymuş olmalısın.

Trabzon'da tanışma olanağımız olmadı. Sana yayınlanmış kitaplarımı vermeyi düşündüğüm anda, bundan başka yörelere gittiğini öğrendim.

KIYI'yı yeniden günyüzüne çıkardık.

Şimdilik ilk iki sayıyı gönderiyorum. Adresini Sevgili Bahi Akgül'den aldım. Sanırım onun gözlerinde ışık olabilecek denli etkili olabilmişsin.

Haberleşmek dileğiyle sevgiler kardeşim.

Ahmet Özer

P.K. 631
TRABZON

Ürünlerin varsa gönder, yayınlayalım. yoksa yaz! var

Uzaktan belge toplama

Özer, dergide yer alan ürünlerin tümü gibi, kendi ürünlerinin de dört dörtlük olmasına, belgelere dayanmasına büyük ölçüde özen gösterir. Bunun için mektup yazmaktan, gerekirse kalkıp belgenin / kaynağın olduğu yere gitmekten yılmaz. Köy Enstitüleri'nin kuruluşunda büyük emeği geçmiş olan Halit Ağanoğlu ile ilgili belgesel incelemeye belge toplamada yalnızca bana yazdığı bunun kanıtıdır. (Bu konuda yazdığı ilk ve uzun mektubu ne yazık ki yitirdim.) İlk mektubunda, Erzincan'da da görev yapmış olan Ağanoğlu ile ilgili bilgi/belge toplayıp toplayamayacağımı soruyordu.

Diğer mektuplarındaki bu konudaki satırlar şöyleydi:

"Ağanoğlu konusundaki hassasiyetini görür gibi oluyorum. Bu konuyu er-geç Kıyı'da gerçekleştireceğiz. Onun İstanbul'da yaşayan kardeşlerinin adreslerini ve telefon numaralarını buldum. Bir süre sonra onlara bu konuyu yazacağım. Umarım sonuçlar çıkarırız." (5 Eylül 1989)

"Halit Ağanoğlu konusunda istediğim belgelerin, notların yüzde doksanı elimin altında. Kitaplarını da edindim. (...) Ağanoğlu nefis bir adamdı. Hele CILAVUZ'daki emeği, çabası, mücadelesi ne saygıdeğer bir yiğitlikmiş meğer. (13.10.1989)

Trabzonlu değerleri tanıtmadaki çabası

Yukarıdaki örnek, Sevgili Özer'in hem belge bulma, hem de Trabzonlu değerleri tanıtma çabasına kanıttır. O, gerek Kıyı'daki yazılarıyla, gerekse anma ya da saygı günleriyle, Trabzon'a emek veren değerlerin tanıtılmasını sağlamıştır.

Çoğu sanatçıda "önce ben" ya da "yalnız ben" hobisi vardır. Özer'de bunun zerresini bulamazsınız. Kitaplaşma oylumunda birikimi olan sanatçıları güdülemesi bunun kanıtıdır. Salt bana, belki on kez, "Artık bir kitabını bastıralım." önerisinde bulunmuştur.

Erzincan'a yazdığı uzun bir mektubun dipnotunda şöyle diyordu:

"Değişik dergilerde şiirin yer alsın, etkinliğin genişlesin." (18 Nisan 1987)

Onun, Şükrü Gümüş'ün "Zap Boyları" romanının basımı ve dağıtımı konusunda ne denli titiz davrandığına, Şükrü Gümüş ünlendikçe ne denli mutlandığına, o günleri yaşayanlar tanıktır.

İşte bu konuyla ilgili, bana yazdığı mektuplarından birkaç satır:

"Kıyı'nın 5. sayısında da kapak yaptığımız Sevgili yazarımız Şükrü Gümüş'ün o güzelim kitabı ZAP BOYLARI'nın yeni basımını yaptırdık. (...) eşe dosta yazarak bu konuda destek istiyorum." (15.2.1987)

Dostluk, ömür boyu / sanat, sonsuza dek

Özer, insan sevgisiyle dolu bir sanatçıdır. İnsanı seven herkesi, sever. İnsanı ve sanatı sevenlereyse ayrı bir tutkunluğu vardır. Bir dost çağırısına kilometreleri aştığı olmuştur. İnsanı kalıcı kılan sanat tutkunlarıyla günlerce söyleşide bulunabilir. Kıyı adına düzenlenen anma/saygı günlerindeki etkinlikleri bunun kanıtıdır.

Onun için dostlar/dostluklar çok önemlidir de, sanatın güzelliğini karartacak dost önerilerine kulak asmaz. Ne denli dostu olursa olsun, o dostun ürünü sanat adına birşeyler taşımıyorsa, o ürünün yayımlanma şansı yoktur.

Erzincan'dan Kıyı'ya gönderdiğim bir şiirim fazla biçime dayandı diye, "... senin diğer şiirlerin arasında biçime çok yaslanan bir şiir." (18 Nisan 1987) diye başlayıp iki daktilo sayfası mektup yazarak (Bu, Özer'in bana daktilo ile yazdığı tek mektuptur.), yarısından çoğunu "Şiirde biçimselliğin sakıncalarıyla" ilgili öğütlerle doldurması bunun kanıtıdır.

Bu örnekler daha da uzar. Ne var ki, 100. sayısında Kıyı'da uzun yazıların sorun yaratacağı kanısındayım.

100. sayıya ulaşma nedeniyle KIYI'nın tüm emekçi ve destekçilerini kutluyor; onun, baş aşçısı Özer ve ona inanıp destek verenlerle güzelin daha güzelini yakalayacağına inanıyorum. ●

faroz'un dikilli kayası

● Asuman Malkoç

50.000 yıl önceki Karadeniz bugünkü coğrafi konumunda değil. Orta Asya'dan Macaristan'a kadar uzanan bir göldü. Kıyılardan denize dökülen birçok akarsuyun içerdiği; tatlı, fakat biraz acımtrak suyu canlı varlıkların yaşamını engelliyordu. 4. bin yıl başlarında büyük depremlerin yaşanmasıyla Ege'de çöküntüler belirmiş, Ege parçası batmış, dolayısıyla İstanbul ve Çanakkale boğazları açılmıştır. Karadeniz'e akan tuzlu suların sülfatlar üzerinde yaptığı kimyasal etkilerle yerin 200 metre derinliklerinden dibe uzanan mesafede kükürtlü hidrojen meydana gelmiştir. Her iki denizin seviyesi normal hale gelinceye kadar, bu su hücumları devam etmiş, böylece Akdeniz'de yaşayan balıkların Karadeniz'e girmesi sağlanmıştır. Bu oluşum sonucu Karadeniz'in suyunun az tuzlu ve bol miktarda besin (plankton) içermesi balıkların Karadeniz'de artmasına ve uzun süreli yaşamasına neden olmuştur. Balıklar sonbahar geldiğinde Marmara ve Akdeniz'e göç edip, ilkbaharda tekrar Karadeniz'e çıkarlar. Kalkan, mezgit, tirsi gibi balıklar Karadeniz sularını sevdiğinden göçe katılmazlar. Sadece Karadeniz'e has hamsi ise ekimden aralık ayına kadar görülür. Bu balıklar geçici, gezici ve yerli olarak üçe ayrılmış bulunmaktadır.

Trabzon elverişli coğrafi yapısı nedeniyle Karadeniz balıkçılığının başta gelen merkezlerinden olup, yıllar öncesinden beri kıyı halkının en ucuz besin kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Bu nedenle ilde en önemli geçim kaynaklarından biri balıkçılıktı. Farozlu balıkçılar ise Trabzon'daki balık avcılığında öteden beri hep ön sıralarda yer aldılar. Grekçe deniz feneri anlamına gelen Faroz adı adeta Trabzon balıkçılığıyla simgeleşti.

Faroz'daki balıkçılığı ve bu işe ömürlerini vermiş balıkçıları 20. yüzyılın başlarından beri tanıyabilme imkanına sahibiz. Bunlar içinde meşhur bir isim olan Salih Damlacı'nın (Salih Reis/Dedenin Salih) anlatıları doğrultusunda yöredeki geleneksel balıkçılık olgusunun gelişimi hakkında (1917-76 yılları arası) sınırlı da olsa bazı bilgiler elde etmek mümkün olmuştur. Cumhuriyetin kuruluş yıllarından, 1976 yılına kadar bölgede balıkçılık yapan Salih Dede; Trabzon'un Ruslar tarafından işgali sırasında bütün şehir halkı gibi Farozlu balıkçı ailelerinin de Giresun, Samsun, Sinop gibi diğer kıyı kentlerine göç ettiğini belirtir. Trabzon tekrar Türklerin yönetimine geçtiğinde bunların yüzde 95'i tekrar eski yerleşim yerlerine dönerler. Faroz'da gençler çocuk yaşta olmalarına rağmen dede mesleğine ekonomik nedenlerle biran önce atılmaları gerekliliğini hissedip Karadeniz'in kara dalgalarıyla arkadaş olurlar. Başlangıçta motorsuz balıkçı tekneleriyle avlandılar. Denize kürekli ve yelkenli tekneleriyle (BALTABAŞ, CIRNIK, TAKA) açıldılar. Avcılık için gerekli malzemeleri ve hammaddeleri kişisel çabalarıyla sağladılar. Balık ağı yapmak için pamuk ipliğini kullandılar, keçi kılından yapılan malzemeyi de "AĞ YAKASI" olarak işlediler. Balık ağının dokuma işlemi (matis) de bu balıkçılar tarafından yapıldı. Borabat, manyat adları ile anılan ağları yaptılar. Bunlar balıkçıların ana sermayesini oluşturdu.

Balıkçılar zaman zaman zor şartlar altında ve özellikle fırtına riskini göze alıp denize açıldılar. Denizcilik dilinde KESTANE KARASI, KANTAR TOPU, ABRİL BEŞİ, ÇAYLAK FIRTINASI, KIRLANGIÇ FIRTINASI, HÜSÜN, MART DOKUZU, YÜZBEŞ adlarıyla anılan fırtınalı dönemlerde de çalışmak zorunda kaldılar. Dolayısıyla başlarından pekçok serüven geçti. Fırtınalı havalarda da avlanmak isteyen balıkçılardan birkaç kişi hayatını kaybedebiliyordu. Pekçok aile erkeksiz kalıyor, aile reisliğini kadın üstlenmiş oluyordu.

Mezgit, lüfer, istavrit, barbon, sargan, palamut, kalkan avcılığı yanında ince cins balık (hamsi) kış mevsiminin son elli günü olan "hamsey" (hamsin) günlerinde avlanılıyordu. Otuz yıl öncesine kadar sürekli yapılan Yunus avcılığında, av yasağı konulmasıyla, üreme zamanlarında katliamlarının önüne geçilmesi sağlanmıştır. Yavrularını doğurduktan sonra, üç aya kadar sütü ile besleyen anne yunus, onları avcılardan da korumaya çalışır. Salih Dedenin anlattığına göre bir balıkçı, avladığı yunusun karaya çıkarıldığında gözlerinden yaşlar gelerek ağladığını, tıpkı insan gibi inlediğini gördükten sonra bir daha yunus avı yapmamıştır.

Balıkçılar avlanmaya günübirlik çıktıkları gibi geceledikleri de oluyordu. Bu gecelemelerde önce FANYA,

daha sonra LÜKÜS aydınlatma için gerekli malzemelerin başta gelirdi. Balıkçılık dilinde kullanılan ÇABLİGA (başında küçük deniz dalgası) avcıların yönlerini bulmalarında pusula görevini yerine getiriyordu.

Faroz'da yüzyılın başlarında tanınmış balıkçı reisleri Bilal Reis, Dedenin Salih Reis, Kara Rahmi, İncirlikli Halit Reis, Trakon Hamza Reis, Hısımağa Temel Reis, İncenin Salih Reis, Abbas Reis, Gilivri Şaban Reis'tir. Daha sonra geleneksel balık avcılığını devam ettiren yeni isimler ise yukarıda adı geçen ünlü balıkçıların çocukları ve torunları olmuştur.

Balığın, balıkçılığın bereketli, zevkli uğraş olduğu günler giderek gerilerde kaldı. Tüm Karadeniz Bölgesi'nde olduğu gibi Trabzon'da da geleneksel balıkçılık, pekçok balık türüyle birlikte tarihe karıştı. 1970'li yıllardan itibaren balık avcılığı büyük tekne balıkçılığına dönüştü. Manyat ve Barabatın yerini gırgır aldı. Malzemeler fabrikalaştı, el emeğine gerek kalmadı. Fanya, Lavuk, Pastika, Lakot, Yeke... gibi adlar unutuldu. Faroz'un çifte Dikillisi bile eşini yitirdi. ●

insana koşmak

Hasan Akarsu

Özlemlerini anımsa
İnsanın insana koştuğu günleri

Bir kuyumcuyu
Ölümünden bir gün önce
Konuştuğu babasını

Bir göçmeni anımsa
Evinin bahçesinde bıraktığı
Aşı armudunu
Yaşadığı topraklara
Döndüğü yüzünü
Kaç ilkyazı öldüğünü

Bir ozanı anımsa
Kekliklerin uçtuğu yerleri
Güzlenti biberlerini
Bir ressamı
Resminin satıldığına sevinemediği
Özgürlüğe bıraktığı kuşlarını

Özlemlerini anımsa
İnsanın insana koştuğu günleri.

yüzündeki yüzoklar

Özgen Seçkin

Bir limandayım alnımda güneş
güneşten önce sen kızıl okları olan
senden daha avcı fırlattığın yüzoklar
fırsat bilip mahmurluğuma saplanıyorlar

Tamam teslim oluyorum zordayım
ve benden özge birisi var mı koruduğunuz
bu filinta güneş yüzünden taşan
kilitleniyorum F 16 tacizindeyim

Güzel bindiriyorsun kayalarına duyarlığın da
neden kuruturcasına ışınlaman böyle
geyiğim yok şiirlerim dağınık hedefindeyim
anımsatabilir miyim tutkunun çiğnenen yasasını

Kimi zaman yüzokların saati
fırtınaya beş kalıyor
sütlimanı beş geçiyor kimi
kimi de vuslatın saatini vuruyor

Yüzokların gün gelir doğrulur leh valesalara
gün olur cuntalara takılır
kıvrılır sokakta değmemek için bir karşılıksıza
kimi gün de ben yoksula sancılır

Yüzündeki yüzokların senin
hangi ustadan almış ki taktiği ve cüreti
hangi çılgın fırlatır ki yerküreye
o kürede iki parça olurum yaşadığımca

trabzon sanat tiyatrosu yönetmeni necati zengin'le söyleşi

● Söyleşen: **Ahmet Özer**

– Sevgili Necati, dilerseniz ilk sorumuz yaşamınız ve tiyatro konusundaki geçmişe yönelik etkinlikler üzerine olsun. Evet dünden bugüne neler yaşadınız?

– 1956 Trabzon doğumluyum. İlk ve orta öğretimimi aynı kentte tamaladım. KTÜ Fizik Mühendisliğinden 1978 yılında mezun oldum. Bir kamu kuruluşunda 1979 yılından beri görev yapmaktayım. Sanata ilgim, 20 yıl kadar önce kitap okumanın verdiği hazla başladı. O günlerde popüler edebiyatın birçok örneğini okuduğumu hatırlıyorum. Giderek, toplumsal gerçekçi edebiyatımızı keşfettim. Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Fakir Baykurt, Vedat Türkali, Oğuz Atay, bana insanımızı daha yakından tanıma olanağı sundular. Okuma coşkusu yaratıcı yönümü kışkırtmaya, beni kültür sanat alanında birşeyler yapmaya itti. Tiyatro, ilkokuldan beri yüreğimde sevda kelimesinin karşılığıydı. Çok istediğim halde üniversite öncesi tiyatro yapma olanağım olmadı. 1975 yılında KTÜ Tiyatrosunda çalışmaya başladım. İlk rolüm Reşat Nuri Güntekin'in "Balıkesir Muhasebecisi" adlı oyunundaki öğretmen "Namık Bey" rolüdür. Aynı oyunla, yakın çevredeki il ve ilçelere turne yaptık. Çok az olduğu halde o günlerde tiyatroyla ilgili tüm kitapları okumaya, toplamaya başladım. Bugün iyi bir tiyatro - sanat kitaplığına sahip olduğumu söyleyebilirim. Okul tiyatrosunda daha fazla çalışma olanağım olmadı. Ertesi yıl bir grup yetenekli arkadaşla "Çukurçayır Gençler Tiyatrosu"nu kurdum. İlk olarak Necip Fazıl'ın "Tohum" adlı oyununu sahneledim. Aynı grupla, bir yıl arayla ikinci kez H. Basri Bilgin'in "Düğüm"ünü yönetip oynadım. Bu iki oyunu aynı zamanda Çukurçayır köyünde açık havada da oynamıştık, kadın-erkek matinelerini ayırmaksızın! Bugün herhangi bir köyümüzde cins ayırımı yapmaksızın insanları aynı mekânda bir araya toplayabilmenin çok güç olabileceğini düşünüyorum. 1979-87 yılları arasında kamu görevine başlamam dolayısıyla pratik olarak tiyatro yapma olanağım kalmadı. Fakat değişik il ve ilçelerde çalışmam, tiyatro düşünmekten beni alıkoyamadı. Olanaklarım ölçüsünde birçok oyun izledim ve notlar aldım. Diğer sanat dallarına ilgim yoğunlaşmaya başladı. Sinema ile teorik anlamda bugüne kadar devam eden bir birliktelik yaşadım. Ankara'da bulunduğum yıllarda önemli yönetmenlerin provalarına katıldım. 1988 yılında Trabzon'a atanmam beni tekrar pratik tiyatro yapma olanağına kavuşturdu. Bir arkadaşla Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği Tiyatrosunu (TLYDT) kurduk. Sabahattin Kudret Aksal'ın "Kahvede şenlik var"ını yorumladık. TLYD Tiyatrosu sürekli olamadı. 1989'da yeni Belediye yönetiminin Şehir Tiyatrosu kurma düşüncesi, bize bir grup arkadaşla beraber, Trabzon Belediyesi Deneme Sahnesini oluşturma imkanını sağladı.

Trabzon Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun çekirdeğini oluşturmayı amaçlayan ve Belediye Tarihinde ilk resmi tiyatro olan Deneme Sahnesindeki ilk oyunumuz Cevat Fehmi Başkut'un "Hacıyatmaz"ı oldu. Dili ve Tekniği oldukça eski olan bu eseri, çağdaş bir yorumla sahnelemeyi amaçladım. Oyunun seyirciyle olan diyaloğu üst düzeyde oldu. İkinci olarak. Brecht'in klasik tarzda yazdığı tek oyun olan ve İspanya iç savaşın konu alan Carrar Ana'nın Tüfekleri'ni sahneye koydum. Amatör bir grup olmamıza ve belli bir estetik düzey yakalamamıza rağmen "Carrar Ana'nın Tüfekleri"nin yeterli ilgiyi görmediğine, bugün bile üzülürüm. Elimizde olmayan birtakım olumsuzluklar yüzünden, Deneme Sahnesi ve devamı sayılabilecek Şehir Tiyatrosu'nun kurumlaşması, ne yazık ki bugüne kadar gerçekleşemedi. Tomurcuk aşamasında bir gül açtırılmadı. Ama "Deneme Sahnesi" boşa geçen bir emek değildi. Trabzon'da var olan ve ulaşılamayan oyuncu adayı gençleri kucakladı, bir iç ivme kazandırdı. Nitekim daha sonra birlikte çalıştığımız birçok arkadaş, küçük amatör gruplar halinde tiyatro yapmaya devam ettiler ve ediyorlar. Belediye Tiyatrosu deneyimi bende bürokrasi ile sanatın birbirine zıt kavramlar olduğu düşüncesini pekiştirdi. Ve bir suskunluk dönemi başladı. Ta ki TST'yi kurana kadar.

– Trabzon Sanat Tiyatrosu düşüncesi nereden doğdu? Kuruluşunu kimlerle, nasıl gerçekleştirdiniz? Bu tiyatro çatısı altında neler gerçekleştirdiniz?

– Trabzon Sanat Tiyatrosu, Tiyatro virüsünün kanıma bulaşmasından sonra sürekli düşlediğim bir kavramdı. Ama tiyatro kollektif bir sanat, üstelik resmi görevim böyle bir düşü gerçekleştirmeme uzun süre olanak tanımadı. Deneme sahnesi deneyiminden sonra dağılan oyuncu alt yapısını toparlamanın koşullarını araştırdım. Fakat bu konuda bana yardımcı olabilecek, bu işi benimle amatör olarak yapabilecek ve en az benim kadar Tiyatroyu seven birine ihtiyacım vardı. 1993 martında VARLAM LALİ NİKOLADZE ile tanıştık. Türkçe'yi çok az biliyordu. Ülkesi Gürcistan'da uzun yıllar Tiyatro yönetmiş, hocalık yapmış ve koşullar onu Trabzon'da yaşamaya zorlamıştı.

Darispan'ın Çilesi oyunundan. (Soldan sağa) Canan Aycibin (Pelojiya), Ebru Dilek Karahasan (Natalya), Fatma Nohut (Marta), Eda Gümrükçü (Karajnal), Necati Zengin (Darispan), Adnan Akyüz (Onisime), Osman Emirzeoğlu (Osiko).

Sanatın büyüsü gerçekleşti, çok kısa sürede kaynaştık. Düşüncelerimizi karşılıklı olarak en küçük ayrıntılarına kadar aktardık. Ve teorik bazda TST kurulmuş oldu. Zor olanı pratiğe yönelmekti. Medya'ya ilan vererek, kültüre - sanata duyarlı gençleri TST'nin Ekim-93'te yaptığı ilk sınava davet ettik. Sınav sonucu 20 kadar oyuncu adayı arkadaşa üç ay süreyle Lali Nikoladze ile birlikte teorik ve pratik tiyatro dersleri verdik. Bu hızlandırılmış bir eğitim süreci oldu. Çünkü bir tiyatro grubu oyun sahneleyerek kendini kanıtlamak zorundadır. Programladığımız eğitim süresini daraltmak (Bir anlamda dondurmak) gerekliliğini duyumsadık. Kuruluş amacımızda da var olan Tiyatro Eğitim Kursuna bundan sonra, oyun çalışmalarıyle devam edeceğiz. Kuruluş amacı derken, biz TST'yi sadece tiyatro oynamakla sınırlandırmak istemiyoruz. Kültürün ve Sanatın değişik alanlarında farklı şeyler üretmek temel ilkemiz. Resim sergileri, edebiyat söyleşileri, şiir akşamları, nitelikli müzik ve tiyatro gruplarının organizasyonu gibi. TST'nin kuruluşundaki bir diğer amaç; Trabzon köklü kültür geleneğine sahip bir kent. İldeki tiyatro çalışmalarının tarihi Cumhuriyet öncesine dayanıyor. Değişik sanat dallarında olduğu gibi tiyatronun da Trabzon'daki yaşam serüveninde kesiklikler sözkonusu. Yöre halkıyla iletişim noksanlığı zaman zaman yaşandı ve yaşanmakta. Bunu, ülkenin genel Toplumsal-siyasal yapısından soyutlayamayız.TST'nin kentteki sanat birikimine bir heyecan, bir ivme kazandırma gibi soylu bir görevi üst-lenmek istediğini de söylemeliyim.

– İlk olarak neden bir Gürcü oyunu? Çevrimden sahneye konulmasına kadarki süreçten söz eder misin? Gürcistan'la Türkiye insanının uzun bir aradan sonra, sanat paydasında bir araya gelmesi ilginç olmuştur sanırım?

– Biz Sayın Nikoladze ile birlikte tanıştığımız andan itibaren karşılıklı konuşmalarımızda TST'nin genel ilkeleri repertuar anlayışı, yapılaşma süreci kendiliğinden belirlendi. Öncelikle özgün ve yapılmayan şeyler üretme ilkesi, karşılıklı kabul gördü. Lali, David Klıdıaşvili'den ve Darispan'ın Çilesinden bahsedince heyecanla karşıladım. D. Klıdıaşvili (1862-1931) Türkçe'ye çevrilmemiş ve ülkemizde tanınmayan klâsik bir Gürcü yazarı. "Darispan'ın Çilesi" Gürcüstan'da sürekli sahnelenen popüler bir oyun. Bunu Trabzon'daki Rus Pazarı'nda da gözlemleyebilirsiniz. Herhangi bir Gürcü'ye "Darispan" deyince farklı bir yüz ifadesi ve gülücükle karşılaşabilirsiniz. Türkiye ve Gürcistan, hatta diğer Kafkas ülkeleri birbirine çok yakın kültürleri olan ama farklı yönetim sistemleri yüzünden birbirinden çok uzak kalmış ülkeler. "Darispan'ın Çilesi" ile yeni ve değişik bir kültürü tanıtmak, Kafkas insanının yılar sonra da olsa değişmeyen karakterini anlatmayı amaçladık. Bu, Sovyetlerdeki değişimden sonra ülkemiz ile Gürcistan arasındaki ilk kültürel diyaloğu da başlatmış oldu. Oyunu sayın Nikoladze kendi ülkesinde daha önce operası da dahil birkaç kez sahnelemişti. Bu avantajını da çok iyi kullanarak çeviriyi Sayın Süreyya Tamer'le birlikte gerçekleştirdiler. Doğal olarak yönetmenliği de üstlendi. Eğitim sonrası birlikteliğimiz 15 oyuncu adayı arasından aşağıdaki görev dağılımıyla, "Darispan'ın Çilesi" ilk olarak 2 Nisan 1994 günü Trabzon Hüseyin Kazaz Kültür merkezinde seyirciye sunuldu. Bu tabloyu, oyunda görev alan arkadaşlarımızın emeğine saygı olarak değerlendiriyorum:

Oyunun Adı: DARİSPAN'IN ÇİLESİ
OYUNCULAR:
Darispan Karsidze: Necati Zengin
Karojna: Eda Gümrükçü
Natalya: Ebru Dilek Karahasan
Marta Kvitiridze: Fatma Nohut
Onisime Mataradze: Adnan Akyüz
Osiko Harebadze: Osman Emirzeoğlu
Pelagia: Canan Aycibin
ÇEVİREN: Süreyya Tamer - Varlam Lali Nikoladze
REJİSÖR - DEKOR - KOSTÜM - KAREOGRAF- MÜZİK: V. Lali Nikoladze
REJİ ASİSTANI: Hüseyin Rahmi Eyüboğlu
EFEKT: Gülten Mert

Varlam, Lali Nikoladze ile. (30 Aralık 1993)

IŞIK: Gürdeniz Yazıcı, Mustafa Güney
AKSESUAR SORUMLUSU: Özgün Türemen
TEKNİK SORUMLULAR: Hakan Poyraz, Burak Memiş Kibar, Süleyman Sırtkaya

– Oyunun premieri, oynanma süreci gösterilen ilgi ve içeriği hakkında neler söylersin?

– Gürcistan'dan gelen kültür ve sanat adamlarının aynı amaç uğruna bir salonda kaynaşmaları, oyun sonunda müthiş bir heyecan ve coşkuya dönüştü. İşte sanat, işte tiyatro işte ulusların kardeşliği, işte sevgi... Salonu terkederkenki yaşadığımız duygulardır.

Darispan'ın Çilesi aralıklarla birbuçuk ay Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi"nde Trabzon seyircisine sunuldu. Tüm olumsuz koşullara karşın (medyanın insanımızı yok edici şiddetinden söz etmeliyim) oyunumuza ilgi azımsanacak boyutta değildi. Bu arada Trabzon sanatçı ve aydınından bazı beklentilerimizde şimdilik karşılığını bulamadı. "Darispan'ın Çilesi" ile ilgili basında herhangi bir eleştiriye rastlayamadık. Darispan'ın Çilesi neyi anlatıyor, yorumlanmasındaki amaç nedir? Sanatın en önemli amacının insanı anlatmak olduğunu dünüyorum. İnsan farklı sınflardan da olsa acısıyla, hüznüyle, coşkusuyla, neşesiyle olumlu-olumsuz tüm özellikleriyle yansıtılmalı. Darispan'ın konusu bu yüzyılın başlarında Kafkaslarda daha doğrusu Çarlık Gürcistan'ında geçiyor. Oyunun yönetmeni Sayın V. Lali Nikoladze de oyunun oynandığı ilk gecede yaşadığı coşkuyu, sürekli dile getirerek sanatın, iki halkın değişik kültürlerini tanıştırmada önemli bir işlev taşıdığını belirttik. Sayın Nikoladze'nin bu komşuluğun sanatla kesişmesini Trabzon gibi bir kültür kentinde yaşamış olmayı çok anlamlı bulduğunu belirtmesi bizler için sevindirici olmuştur.

1860'da Çarlık Yönetiminin yürürlüğe koyduğu Toprak Reformu Yasasından sonra ülkede birçok soylu aile yoksulluğa sürüklendi. Gerek geleneksel, gerekse evrensel kültürüyle en üst sınıfı temsil eden bu Aristokrat kesimin bir temsilcisi olan Darispan Karsidze evde kalmış dört kızına zengin bir damat bulup, hem kızlardan kurtulmak, hem de ekonomik çıkar sağlamak amacındadır. İç ve dış savaşlar yüzünden erkek nüfusu azalmış ve damat adayının değeri artmıştır. Bu arada başta damat sahibi olmak üzere, tüm asil ailelerin amacı da farklı değildir. Bir tarafta soylu bir kimlik, diğer tarafta tüm acımasızlığı ile yaşanmakta olan açlık ve sefalet. Ve bu ailelerin çıkar uğruna birbirlerinin onurunu zedelemeye kadar varan çatışmaları. "İnsan" dejenerasyonu, yabancılaşma, sevgisizlik. Çağımızın sorunu gibi geliyor bana. Darispan da ayrıca farklı bir kültürün biçim olarak da olabildiğince sahneye yansıması var, farklı karakterleriyle, dekoruyla, kostümüyle, müziğiyle... Hangi koşullarda olursa olsun insan onurunu korumak, insanı kurtarmak gerekiyor. Oyunu bu özelliğinden dolayı çok sevdiğimi söylemeliyim.

– Yakın bir zamanda gerçekleştirdiğiniz İstanbul turnesinde neler yaşadınız, oyununuz nasıl karşılandı?

– TST'yi kurduğumuz andan itibaren büyük kentlerimizde içine alan geniş bir turne programı hedefledik.

Buna yurt dışı, örneğin Gürcistan da dahildi. İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarının geleneksel olarak her yıl düzenlediği 10. Gençlik Günlerine başvurduk. Ve çağrı aldık. Sadece bir günlük sanatsal etkinliğe katılmanın bizim gibi bir Amatör Tiyatro topluluğunun ekonomik olanaklarını çok zorlayacağını düşündüğümüz için İstanbul'a bir turne gerçekleştirmemiz gerekliliği gündeme geldi. 7 Mayıs 1994 günü Harbiye Muhsin Ertuğrul Şehir Tiyatrosu'nda Gençlik Günleri organizasyonunda oyunumuzu seçkin bir seyirci kitlesine sunduk. Bu hatırlayabildiğim kadarıyla böyle bir etkinliğe Trabzon'dan katılan ilk amatör tiyatroydu. TST olarak Harbiye'de de bir "ilk"liğin heyecanını çok üst düzeyde yaşadık. Turne programımızı 9-10-11 Mayıs günlerinde Kocamustafapaşa Çevre Tiyatrosu'nda oynadığımız, üç oyunla noktaladık. İstanbul turnesi birtakım insanlarla ilişki kurmak ve tiyatromuzun tanıtımı açısından bizim için çok yararlı oldu. Geleneksel hale getirip her yıl İstanbul'a gitmeyi amaçlıyoruz.

– Gelecekle ilgili çalışmalarınız nelerdir? Önümüzdeki zaman diliminde, neleri gerçekleştirmek düşüncesindesiniz?

– İstanbul turnesi dönüşü Trabzon'a tekrar oynama gerekliliği olduğu halde sezonu kapatmak zorunda kaldık. Darispan'ın Çilesi Trabzon'da da belli bir kesime, ayrıca öğrenci kuşağına henüz ulaşamadı. Bu yüzden önümüzdeki tiyatro sezonunu, yine Darispan'la açmayı tasarlıyoruz. Ayrıca oyunumuzun eylül ve ekim 94 aylarında kesinleşecek Batum ve Ankara turneleri var. Yaz sezonunu boş geçirmeyi düşünmüyoruz. Tiyatromuza yeni katılan arkadaşlarla yörenin kültürüne, sanatına katkıda bulunmuş kişileri, daha kapsamlı bir şekilde sahnede tanıtmayı amaçlıyoruz. Gelecek sezon için kesinleşen ve yine Türkiye'de ilk kez sahnelenecek olan bir İtalyan oyunun çevirisini yeni bitirdik. Eserin adı, "Milyoner Napoli!" yazarı ise Eduardo de Filippo. Yönetmenliğini yine Lali Nikoladze yapacak. Önümüzdeki günlerde provalara başlayacağız. Gerçekleştirmeyi tasarladığımız birçok proje var. Heyecanlıyız, enerji doluyuz. Fakat büyük güçlüklerle de karşı karşıyayız. Ekonomik problemler bu konuda başı çekiyor. Türkiye koşullarında herhangi bir kuruluş veya kişiden parasal destek almadan, sadece gişe geliriyle tiyatro yapmanın olanağı yok. Dileğimiz ve inancımız TST'ye emeği geçen tüm yüreklerin coşkusunun devamından yana.

Son söz olarak yayın hayatında Anadolu'da benzeri az görülmüş bir şekilde, 100. sayısına ulaşmayı başaran Kıyı dergisine, TST adına nice başarılı yıllar diliyor, emeği geçenleri kutluyor, teşekkürlerimi sunuyorum. •

yöneliş

Mehmet Aydın

Us yol alıyor ötelere
Onca yakınmaları besleyen
Ters akışlara inat
Işıltılarla yankılara doğru
Sıcaklığını yakalamak için
Adsız geleceklerin.

Kapandı donmuşluğun kapısı
Yeni perdeler aralanıp
Konuşmaya koyuldu usuldan
Yekinerek çok sesli
Geciken sabahın alacasında
Titreşen belirsizlikler.

Sıkıldı özdeş görüntülerden
Parçaladı son saydamlığını
Kör ve sağır aynalar
Taşıyamadı yükünü
Güçlü solukların.

Alçalıp yükseliyor bulutlar
Dağıtıyor ağaçların uykusunu
Son sözünü söylerken rüzgâr
Dertler öyle bastırmış ki üstümüzü
Bir başkalığa yöneliyor yürekler.

mavi beyaz

● **Nazif Evren**

Doktor tavsiyesi, her gün bir yürüyüş yapıyorum. İlk ulaştığım belli bir nirengi ile evimin arasını adımlayıp, her adımın 70 cm olduğunu düşünerek metreye çeviriyorum; böylece iki kilometre yol yürürsem ferahlıyorum.

1932 yılında, askerliğimi yaparken öğrenmiştim; yaya erlerin adımı 75, topçu ve atlı erlerinki 80 cm imiş. Ben de topçu idim. Hem de yanlış alınıp, bir ay sonra bırakıldığımı saymazsam, üç kez asker oldum. Ama niye yaya adımıyla hesap yapıyorum? İyi şeydir şu yayalık da ondan. Ozanlar ondan dolayı boşuna dememişler: **Erişir menzili maksuduna aheste giden/tizi reftar olanın payına damen dolaşır** diye. Anlamı, yavaş giden hedeflediği yere varır, ama çabuk yürüyenin ayakları eteğine dolaşır. Doğru ve yanlış oluşu eleştiriye açık, ama ileriye gidenlerin kafasına, geride kalanların da poposuna vurduklarını çok görmüşümdür.

İki gün önce yürüyüş yolumun üzerindeki caddede, birçok kişinin el-lerinde çiçeklerle bir mağazanın önünde ve içinde kaynaştıklarını gördüm. Boyu uzun renkli çiçeklerden yapılmış çelenkler, mağazanın iç ve dış duvarlarına dayatılmıştı. İçeridekiler ellerindeki bardaklardan, renkli bir şeyler içiyorlar, pasta, çikolata, bademşekeri, fıstık gibi yiyecekler atıştırıyorlar, gülüp eğleniyorlardı. Öğrendim ki bir kişi, mütevazi (!) bir oto satış yeri açıyormuş. Ayda 20 milyon taksitle, herkesi bir araba sahibi yapacakmış. İçerde, iki tane ayrı renkte araba duruyordu. Benim izlediğimi gören bir kişi **"Buyrun beyefendi, size de bir araba verelim, araba sahibi olmak istemez misiniz? Çok ucuzlattık taksitleri, 20 milyona kadar indirdik, buyrun, bir kadeh bir şeyimizi alın"** deyip, içeriye girmemi istiyordu.

Bu arada pırıltısıyle gözümü; ucuz (!) pahasıyla kafamı meşgul eden otoları seyrederken; gözüm mağazanın levhasına ilişti. Beyaz, parlak zemin üzerine mavi harflerle "Ucuz Taxi Satış Mağazası" yazılmıştı.

Beyaz üzerine maviyi çok severim; ama bu mavi beyaz belli boyuttaki bir bezin üzerinde, bir sopanin ucuna takılıp çirkin etkinliklerin, acımasız, haksız sembolü olduğu zaman kafamdaki sevgiyi, sevgisizliğe, gözümdeki güzelliği çirkinliğe dönüştürür. Evet bilenler için de böyledir, çekenler için de... İşte bundan dolayı sevmem, böyle olunca sevmem mavi beyazı.

Taksileri severim de mağazadaki gücümün ucuzluğunu (!) sevemedim. Alım gücümün üstündeki nesneler, gözümde ve kafamda çirkinliğe dönüşürler.

cinayet sûreleri

Tuğrul Asi Balkar

XII.
İlhanİlhan Sûresi

körkuyu!
"nefes alamıyorum"

söyle alaz kardeş
-hıncımı kırsan güller
tomurcuklanır

söyle türküler
-hıncımı kırsan güller
boy verir

söyle 'al bir atın nal vuruşunda'
-ilhanilhan
bir yiğit oğlan
vurmuş yürekten yüreğe
kendini

hıncımı kırsan güller
saçılır

körkuyu! körkuyu!
bir yiğidin kanı mıdır
içtiğin su.

Evet mavi beyazın, belli boyuttaki bir bez üzerinde sopaya takılı olarak duruşunu, sallanışını sevmem, zorla değil... Nasıl severim ki: 15 Mayıs 1919'da İzmir Kordon'una çıkan işgalcilerin başında dalgalanıyordu. Sarıkışla'daki erlerimiz, onun gölgesinde öldürüldü. Yurt yüzeyinin göklerinde dalgalana dalgalana birçok cinayetin işlenmesine neden olan, onun temsil ettiği kuvvetti.

Nasıl seveyim ki: Benim köyümün, komşu köylerimizin delikanlılarının Bintepeler'de ölümlerine neden olan o idi. Nasıl severim ki: Tarlada sap çekerken, tarlada otlayan hayvanlarımıza bile uçaklarından mitralyoz ateşi yağdıran onun inancı değil miydi? Uçakların göğsünde onun resmi vardı. Köyüme silah zoruyla girip, bütün köy halkını camiye doldurup öldüresiye döverek silah isteyen ellerin tepesinde o vardı. **Poyraz Köyünden Kemer'e giden Hacı Mehmet**'i, atını vermedi diye öldüren Yunan erinin mavzerinin tetiği, ondan cesaret alarak çekilmişti. Köyümün dağlarının tepelerine nirengiler dikip, sanki babalarının malıymış gibi haritalarını yapmaya uğraşanların gücünü, o temsil ediyordu. **Poyraz Köyünün Dibek Dağı**'nda, tek başına saklanan **Çete Guydurmaz**'ı öldürüp, başını keserek bir torba içinde, Salihli'deki komutanlara sunanların cinayeti, onun gölgesinde olmuştu. Parlak beyaz zemin üzerideki mavi yazıları severim de bez üzerindeki temsil yeteneğinin ettiklerini unutamam.

Bundan 70 yıl önce **Nümune Mektebi**'nin (ilkokul) 6. sınıfında öğrenciyken, üvey anamın yüzgörümlüğü olan mavi beyaz çizgili fistanını yırtmıştım da anam ağlamış, babam kızmıştı.

Şimdi ne ağlayacak anam, ne kızacak babam var. Ama yırtılacak fistan tümen tümen.

Evet pırıl pırıl ucuz (!) arabalar; pırıl pırıl beyaz üzerine mavi levhalar, pırıl pırıl düşünce özgürlüğü. Düşün düşünebildiğince... ●

Ömer HAYYAM

bir çöl rüzgarı ömrümüz

(Rubailer)

Franz Toussaint'den çeviren:
Kenan Sarıalioğlu

*

Dinle bak,
ne diyor bütün gün, Akıl denen hoca:
"Hayat kısa insanoğlu! Kesildikçe
biten otlar gibi yeşermeyeceksin bir
daha...

*

Nice söz
ustaları, nice sessiz bilginler..
Varlık, yokluk hakkında ne öğrenip de
gittiler? Ey cahil kardeşlerim, biz kanalım
salkımların kanına! Bırakalım büyük
adamlara kalsın üzüm hoşafı!...

*

Mutluluğum
yaşadığım azapta! Büyülü ezgilerde,
sevdalı sözlerde değil. Bana, "Tanrı seni
bağışlayacak!.." diyorlar. Af değil
dilediğim, acı çekmek,
insanca!...

*

Biraz ekmek,
biraz taze su! Bir ağaç gölgesi ve gözlerin!
Hiçbir Sultan benden mutlu değildir
artık! Ve hiçbir dilenci benim kadar
kederli!

KIYI 100. sayısında

KIYI bu kentten dünyaya açılan bir pencere oldu. Dünden bugüne bir sevgi, bir coşku halesi oluşturarak sanatın onurunu yüceltti, güzelliğini boyutlarını genişletti.

Kıyı'yı ilk sayıdan 100. sayıya değin büyük bir ilgi ve sevgiyle izleyenlerin, onun sayfalarında yer alma mutluluğunu duyanların, onunla dostluk ağını genişletenlerin sözleri, bizlere yeni ufuklar kazandırıyor.

100. sayı ekseninde yapılacak etkinliklerle, pek çok sanatseverin yüreğinde bir duyarlık rüzgarı, bir anı seli oluşturacaktır.

Bu coşkuyu birlikte yaşamanın sevinciyle görüş bildiren, bildirmeyen tüm sanatseverlere esenlikler diliyor; kurucumuz Ahmet Selim Teymur'u saygıyla anıyoruz.

Kıyı

kıyı'nın gözesi

"niçin çıkıyoruz?"

Sahibi : Ziyad NEMLİ Sorumlu Yönetmeni : Necmi DUMAN
Başlık yazısı ve bu sayıyı düzenleyen : Ahmet Selim TEYMUR

Kıyı 100. sayısına varınca, aklımıza her dönemdeki çıkışların getirdiği sevinçler geldi. Her dergi başlangıçta çıkarken kim bilir ne tasarımlar, ne sevinçler, ne umutlar gezdirir yüreklerde. O an herşey düşünülür de kısa bir zamanda derginin yitiklere karışacağı, kısa bir zamanda kapanacağı hiç düşünülmez. İnsanın kendi çocuğunun boğazını sıkma gibi birşeydir bu. En yakının ölümüne tanık olmaktır. Oysa zaman neler gösterir insana. Umutları hüzne, hüznü umuta dönüştürmesini bilir.

Şimdi 1961 Kıyı'sının ilk sayısının son sayfasında yer alan "NİÇİN ÇIKIYORUZ" başlığında yer alan yazıda şu görüşlere yer verilmiş (yazının küçük bir kupürünü yana alıyoruz.) "Bir Ganitamız var bizim; yaz aylarında sanatçıların sanatı ve düşün adına yüreklerinde ateş yananlar 'bu genç bu yaşlı' gibisinden bir ayrım yapmadan oturdular, düşündüler ve sanattan söz açtılar orda. Deniz kıpırdanışlarına en yakın akşam sohbetleri KIYI'yı doğurdu sonunda..."

(...) imkânlarımızın elverdiğince dağarcıklarımızda olanları şu dört sayfada sergilemeye çıktık. İşte, bu durumuyla ne olduğu, ne olacağı ile önümüzde bulunan KIYI, Ahmet Selim Teymur - Ziyad Nemli - Necmi Duman adlarını taşıyor.

İlk Kıyı, 28x41 cm boyutlarında dört sayfalık bir dergiydi. İlk sayısının arka sayfasında çıkış tarihi veriliyordu: Sayı: 1 Ekim 1961. İlk çıkışta Trabzon'dan yetişen değerlerin adları verilerek onların dünyasında onlardan sonra gelenlerin toplanmasının durumuna işaret edilir. Sanat olaylarını yansıtmanın sanat yapıtlarını sergilemenin, yeni düşünceleri yansıtmanın yanında yitirilen değerleri de anmanın bir borç olduğu amaçlar arasında belirtilir. Bunların yanında böyle bir derginin genç sanatçıların da yetişmesinde ön ayak olacağı vurgulanır. Toplumun mutluluğuna sanatla varılacağı beilrtilen önsözde, Atatürk'ün 'Sanatsız kalan bir toplumun hayat damarlarından biri kopmuş demektir" özdeyişine yer verilir. Kıyı'nın "doğduğumuz ve yaşadığımız şu kıyı topraklarında öteden beri görüp duyduğumuz bir boşluğu gidermek amacıyla ilk amacı atmış bulunuyoruz" görüşlerine verilen yazıda, bir sanat dergisinden yapılan çağrı "Trabzon'un bir bölge tiyatrosuna kavuşturulması" dileği olur. Bitim paragrafı ise şu dileklerle sona erer:

KIYI'mızın dalgaları günden güne genişledikçe tayfaları her geçen sayı daha bir çoğalacak ve daha bir güçlü karşınıza çıkacağız."

Evet bu güzel dilekler, bu coşku, kurucuların, ona omuz verenlerin ürün gönderenlerin sevinci ne yazık ki daha birinci yıl dolmadan 11. sayıda düğümlenir. Ve yeni bir Kıyı'ya değin tam 7 yıl beklenir.

"diriliş"

Kıyı ikinci kez çıkarken yeniden 1. sayıdan başlar yaşamına. Yıl:1 Sayı: 1 Mayıs 1969 Kıyı'nın yeniden doğuşunun tarihi olur. Çıkaran notunda, Fatih Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği yazar. İkinci çıkışın önsözü "diriliş" başlığıyla verilir. Trabzon'un o günkü koşullarında birbirini izleyen sanat gecelerinden, sık sık açılan sergilerden, yaz aylarında kente gelen sanatçılardan söz edilir. Bu önsözde de yine Trabzon'un sanata yelken açan ortamı Ganita'dan söz edilir. Bu güzel kentin bir sanat dergisinin olmayışından yakınılan önsözde, 1961 Kıyı'sının bu alanda ilk basamak oluşturduğuna değinilir ve yeni çıkarılacak Kıyı'nın yeni bir düzenle, yeni biçim ve içerikle okura sunulacağı belirtilir.

Kıyı
aylık sanat dergisi
Yıl : 1 Sayı : 1
MAYIS 1969
Çıkaran
Fatih Eğitim Enstitüsü
Öğrenci Derneği
Sorumlu Yönetmen
Güner Yalçın
Yönetim Yeri - Yazışma Adresi
Fatih Eğitim Enstitüsü
Öğrenci Derneği
TRABZON
Kapak Düzeni
İrfan Yılmaz
İç Düzen
Ertan Tokinan
Fiyatı : 125 Kuruş
Yıllık Abonesi : 10.00 T.L.
Dizgi ve Baskı
Hâkimiyet Basımevi
TRABZON

İkinci Kıyı'nın birinci Kıyı'nın kadrosuna yeni adları da ekleyerek yoluna devam edeceğine değinilir.

İkinci Kıyı, birincisinden farklı olarak bir öğrenci derneğinin yayın organıdır. Ancak bir öğrenci dergisi olmayacağı da vurgulanmadan edilmez. Kıyı'nın temel görevinin bir sanat dergisi olacağı güzelden, iyiden, doğrudan yana her şiire, her öyküye her düşün yazısına sayfalarını açacağına değinilir.

İkinci dönem Kıyı dil konusunda da duyarlı bir çizgi izler. Dönemin Türk Dil Kurumu'nun dildeki tavrını eksen alarak ürünler yayımlanacağı belirtilir.

Bu dönemdeki Kıyı'nın da baştaki dileği uzun süreli bir yayın organı olmak düşüncesidir. Önsözde son düşünce ise şu cümlelerle anlatılır: "Güçlükleri sanatçı - yazarlarla okurlardan gelen güçle yenebileceğimizi umuyoruz."

1969 yılının mayıs ayından, 1970 yılının kasım ayına değin 19 sayı, bir amatör ruhun coşkusuyla yaratılır. Dönemin Fatih Eğitim Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olan Rasim Şimşek, Türkçe bölümünde okuyan pek çok öğrencisinin duyarlığına ortak olur, onları yönlendirir, ürünlerini yayıma hazırlar, tümüne coşkular aşılar. Bu gençlerin çevresi edebiyatın değişik alanlarından, bu kentten bir yerlere ulaşan sanatçılardan gelen ürünlerle genişler.

İkinci Kıyı da bu kubbede

kıyı

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına
M.Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Müdürü: Osman D.PİYALE
Yayın Yönetmeni: Mahmut ÇAKAR

Abone Koşulları: 1 Yıllık 2.400.-TL.
Yazışma Adresi: P.K. 183-TRABZON
Fiyatı:200.-TL (KDV Dahil) AYLIK DERGİ
Kapak Desen: Okan ÇAĞAL

Gönderilen yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın iade edilmez. Yayınlanan yazılara telif ücreti ödenmez.

Dizgi Baskı: Kuzey Gazetecilik Mat. ve Ambalaj San.A.Ş.
Gazipaşa Cad. No.23.
Tel:19191 61200 TRABZON

bir hoş 'sada' olarak yaşamını düğümler, üçüncü Kıyı'yı çıkaracaklara bir umut bir ışık oluşturarak tüm birikimini tarihin kollarına bırakır.

"çıkarken"

Üçüncü dönem Kıyı, 1981 yılının nisan ayında okurlarla buluşur. İkinci kıyı'nın kapanışı üzerinden yaklaşık 11 yıl geçmiştir. Çıkışın sevinci bu kez derginin ikinci sayfasında "başlarken" başlığıyla yansıtılır: "... yayın araçlarının alabildiğine çoğalıp gelişmesine karşın, içinde bulunduğumuz günlere kadar, sanata eğilimli kimseleri motive edecek çalışmaların, hatta sanatsal çalışmaların gittikçe azalması, ülkemiz için üzücü bir durumdur.

Ne ki son günlerde sanata duyulan ilgi sanat dergilerinin çoğalması, Türkiye genelinde kayda değer bir mutluluk nedenidir.

Kıyı, bu mutluluk sevincine katılarak çıkıyor. Dergi, İstanbul dergileriyle boy ölçüşemeyeceğini, onların olanaklarına hiçbir zaman ulaşamayacağını bilmektedir." görüşlerine yer verir.

Trabzon ve yöresinin ülkemize birçok sanatçı yetiştirdiğini belirtilen önsözde, Kıyı'larda yazanların ülkemizin yazın yaşamında üretimde bulunduğunu, ürünler yayımladığı açıklanır. Bu durumun ise Kıyı'yı yeniden yayın yaşamına sokmakta bir sorumluluk oluşturduğu üzerinde durulur.

Bu dönem Kıyı'sı değişik yazılarımızda belirtildiği gibi kurucumuz Ahmet Selim Teymur'un büyük ölçüdeki emeğiyle biçimlenir. Teymur'un emeğinin soluğu kesintili de olsa 21 sayı sürer. İlk üç dönemde yayımlanan Kıyı'nın en uzun soluklu dergisi olur. Bu dönemde çıkan Kıyı, sınırlarını giderek genişletir. Değişik alanlardaki sanatçıların ürünlerine sayfalarını açar, yörenin kültür ve sanat birikimlerine kucak açar.

Başlangıçtaki sevinçler, mutluluğa yelken açan güzellikler iki yıllık bir süreç içinde eriyip gider. Artık bir gün ufuktan çıkıp gelecek dördüncü Kıyı'nın varlığı için kulak kabartılır. Bu kez fazla beklenmez üç yıl sonra bugün 100. sayısını kutladığımız Kıyı'nın ayak sesleri duyulur. Ancak bu kez Kıyı, Teymur'suzdur artık. Ancak onun anısının verdiği güçle bir çınar gibi dalları ve yapraklarıyla başı göğe değer.

sunu

100. sayısı büyük bir coşkuyla kutladığımız yeni Kıyı'mız, daha önceki sayılarımızda da belirttiğimiz gibi Nisan 1986'da Teymur'u yitirdiğimizin 1. yıldönümünde adını yeniden yazın yaşamına katar.

Her çıkışta olduğu gibi, bu dönemde de bir 'sunu'yla okura el verilir: "Sanat dergileri zaman zaman çıkıp geldi toprağımızın derinliklerinden. Nice insanımız boyverdi bu güzelim sayfalarda. Her sayfada şiir vardı, öykü vardı, güzellik vardı..."

(...)

Dergiler varoldukça yazın alanı genişliyor; yazma tutkusu büyüyor, yazınsal alan nice ürünlerle dolup taşıyor; yazanın güzelliği ulaşıyor gönülden gönüle...

(...)

Kentimizdeki sanatsal etkinliklerin soluğunu, yüreğinde sanat rüzgarları esen, nice insanımıza taşıyan sanat dergileri, yıllar boyu önemli bir sorumluluk üstlenerek sıcacık bir okul görevi yapmıştır.

(...)

Bugün aynı coşku içinde olan, ancak yazınsal bir ortam bulamadığı için ürününü yayımlayamayan sanatçılara yeniden kucak açılmaktadır. Gerçek anlamda sanatı, kültürü yaşamının vazgeçilmez bir yanı olarak gören kişilere el uzatılmaktadır. Yazmanın ateşini yüreğinden hiç eksiltmeyenlere seslenilmektedir.

Son kıyı'nın 'Sunu'sunda dergilerde yer alması söz konusu olan ürünlerin sağlam bir dokuya sahip olmaları gerektiği üzerinde durulur. Bu dönem Kıyı'sında bu ilkelere uyulacağı belirtilirken, gerçek anlamda sanatsal ürünlere yer verilirken sanatsal bir ortamın da oluşmasına katkıda bulunulacağı vurgulanır. Çıkışlarda yaşanan sevinçlerin ka-panışlarda yerini suskunluğa bıraktığı, bu son dönemi "sunu"sunda da dile getirilir. Ya derginin sayfaları kimlere açıktı? Ta o ilk sayıda bir not düşülür: Sanatın güzelliğinin bilincine varan, onun sorumluluğunu üstlenen herkes bu dergide yer alabilecektir.

İşte bu kararlılık, yazın yaşamını tanıyan bu bilinç, dergiyi bugün 100. sayıya ulaştırdı. Bu derginin coşkusunu omuzlayanlarla 2000'li yılların içinde 200. sayıya varmak şimdiden bir düş olsa da onun sıcaklığını yaşamak sevginin en güzeli olsa gerek.

Sahibi : Ömer OLCAY
Yazı İşleri Müdürü : Melih Sefa ERTÜZÜN
Genel Yayın Yönetmeni ve Grafik Düzen : Ahmet Selim TEYMUR

Adres : Gazipaşa Cad. No. 23 PK. 656 Tlf. 5422 TRABZON
Dizgi - Baskı : ÖZKAN OFSET

Kıyı
SANAT DERGİSİ
Nisan 1981 Sayı : 1

Yazı Kurulu :
Rasim ŞİMŞEK
Gündoğdu SANIMER
Ziyad NEMLİ
Ralf ÖZBEN
Ahmet Selim TEYMUR

50 TL. Yıllık : 600 TL
Gönderilen yazılar yayımlansın yayımlanmasın geri verilmez.

Şimdi yeni bir sunu'yu yazmadan bu birikime sahip çıkanlarla göğsü genişleyen Kıyı Trabzon'dan dünyaya açılan bir pencere olmuştur. Bir dergiye sahip çıkma, bir dergiye gönül düşürme, 100. sayı için görüş bildiren güzel insanlarımızın dilekleriyle bir kez daha kanıtlanıyor. Bu tüm yorgunluğumuzu alıyor.

Sanat dünyamıza dört Kıyı'dan dört ayrı pencereden sunulan bu ışığın hiç sönmemesi dileğiyle... ●

kıyı'dan sesler

ASLAN PULATHANELİ: 1919 yılında Trabzon'da doğdu. 1934'te ortaokulu, 1937'de Trabzon Lisesi'ni bitirdi. 1987'de 100. yılı kutlanan Trabzon Lisesi'nin 50. yıl mezunudur.

Yüksek öğrenimini İstanbul Yüksek Ticaret Okulu'nda, Yedek subaylık görevini İzmir, Ankara, Sarıkamış ve Hasankale'de yaptı. 1928 yılından günümüze kadar Türkiye'de yayımlanmış, şiir, edebiyat ve folklor kitaplarının yazarlarının soyadlarına göre düzenlenmiş geniş bir bibliyografya çalışması bulunan Pulathaneli'nin, Kıyı, Kuzey Haber, Trabzon Dergisi, Trabzon Tabip Odası yayın organı Bülten, Mimarlık Dergisi, Karşı Dergisi'nde ürünleri yayımlandı. Onbinlerce kitaptan oluşan büyük bir kitaplığa ve değişik alanlarda eğitim, kültür ve sanata kaynak oluşturabilecek pek çok koleksiyona sahip olan Arslan Pulathaneli üzerine hayli yazı yayımlandı, özel bölümler oluşturuldu. Radyo ve TV programları yapıldı. Belediye Araştırma Kurul Üyesi de olan Pulathaneli, Dergimizin Genel Yayın Yönetmen Yardımcılığını sürdürüyor.

GÜNDOĞDU SANIMER: 1935 yılında Trabzon'da doğdu, ilk ve ortaöğrenimini burada yaptı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 30 yıla yakın Jinekoloji alanında uzman tabip olarak görev yapıyor.

İlk ürünlerini ortaöğrenim öğrencisi olarak yayımlayan Sanımer, Tıp Fakültesi öğrencisiyken, Trabzon'da yayımına başlayan Kıyı'da, aynı kentte yayımlanan Hakimiyet adlı yerel gazetede şiirler yazdı. Genç Öğretmen, İstanbul, Türk Sanatı, Yazko/Edebiyat, Karşı/Edebiyat, Varlık dergilerinde ürünleri yayımlanan Sanımer'in KARAYELİN SÜRÜLERİ ile SUYUN İNCE SESİNDE adlı iki şiir kitabı bulunuyor. Resim ve Ebru sanatıyla yakından ilgilenen şairin bu alanda verdiği ürünler çeşitli sergilerde izleyicilere sunuldu.

AHMET ÖZER: 1946 yılında Trabzon/Maçka'da doğdu. 1964 yılında Trabzon Lisesi'ni, 1967'de Fatih Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü de bitiren Ahmet Özer'in ilk şiiri 1966 yılında yayımlandı. 1972'den sonra Yansıma, Doğrultu, Türkiye Yazıları, Varlık Düşün, Edebiyat 81, Yazko/Edebiyat, Somut, Milliyet/Sanat, Temmuz, Dönemeç, Karşı, Evrensel Kültür başta olmak üzere pek çok dergide, gazete ve yıllıklarda şiirleri değişik türlerde pek çok yazısı yayımlandı.

1981 döneminde çıkan Kıyı'da şiirleri, inceleme/araştırma yazıları; son dönem/1986/ çıkan Kıyı'da pek çok türde ürünleriyle yer aldı. 1981'de yayımlanan ilk kitabı AYRI BERABERLİKLER ile 1981 Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülü'nü, 1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Mansiyonu kazandı. 1984'te GÜNLE DOKUNAN, 1987'de GECENİN KANAYAN YERİNDEN, 1990'da SÖYLE YÜZÜM TANIĞIMSIN adlı kitapları yayımlandı. 1993 yılı Yunus Nadi Ödüllerinde Yayımlanmamış Şiir Kitabı dalında Birincilik ödülünü alan dosyası Cem Yayınlarında AŞKLAR YEDEĞİNDE ÖMRÜMÜZÜN adıyla, 1993 yılında kitaplaştı.

Bir öyküsüyle İstanbul Radyosu Gecenin İçinden Programı ödülünü, bir başka öyküsüyle de Kökten Kitabevi ödülünü aldı. Yerel gazetelerde uzun yıllar inceleme, araştırma yazıları da yayımlanan Ahmet Özer'le, değişik Radyo ve Tv'de pek çok program yapıldı. Trabzon Radyosu'nda uzun bir dönem Kültür-Sanat programları hazırladı. Trabzon'da pek çok sanat gecesinin senaryosunu yazdı, 'gece'de görev aldı. 100 sayıdır yayımlanan Kıyı'nın her sayısında bir ürününe yer verildi.

MELİH SAFA ERTÜZÜN: 1947 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Ankara İ.T.İ.A.'dan mezun oldu. Bir uzun süre mali müşavir-muhasebeci olarak daha sonra çeşitli şirketlerde değişik görevler yaptı. 1979 yılında Trabzon'da yayımlanan Karadeniz gazetesinde, sonraları Naci Özkan'la Özkan Ofset Matbaacılık'ta görev aldı. 1981 dönemi yayımlanan Kıyı'nın yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. 1983'te yayımlanan günlük Kuzey Haber gazetesinde yöneticilik ve yazarlık yaptı, son dönem Kıyı'nın Yazı İşleri müdürlüğünde bulunan Ertüzün, 1993'te kurduğu Art Ofset Matbaacılık tesislerinde yayımcılığını sürdürmekte, Kıyı'yı okurlarla buluşturmaktadır.

MEHMET NACİ ÖZKAN: 1952'de Trabzon/Akçaabat'ta doğdu. Basın alanında mürekkebin o etkileyici havasını erken soluyan Özkan, 1976 yılına değin bu alandaki çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. 70'li yılların sonunda Trabzon'da Karadeniz gazetesini yayın yaşamına soktu. Bu gazete şimdilerde de yayınını sürdürmektedir. 1980 yılında Özkan Ofset Matbaacılık firmasını kuran Naci Özkan, Genel Yayın Yönetmenliğini Ahmet Selim Teymur'un yaptığı KIYI Sanat Dergisinin 1981 döneminde çıkan sayılarının basırnına önayak oldu. Dergi kapanıncaya değin bu kuruluştan okura ulaştı.

Mehmet Naci Özkan, 12 Eylül 1983 tarihinde Kuzey Haber adlı günlük gazeteyi arkadaşlarıyla birlikte yayımlamaya başladı. Uzun bir süre günlük olarak çıkan gazetenin, 4 Haziran 1990'da yayımına son verildi. M. Naci Özkan, 1986 dönemi Kıyı'sının çıkışında aldığı görevi gösterdiği özveriyi bugüne değin sürdürüyor. Kıyı'nın 100 sayıya ulaşmasında bir yayıncı olarak yaptığı hizmetin boyutu derginin ulaştığı alanla ölçülüyor.

MUSTAFA REŞAT SÜMERKAN: 1953 yılında Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve yüksek öğrenimini bu kentte tamamlayarak, 1977 yılında K.T.Ü. Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl bu bölüme asistan olarak girdi. Bu bölümdeki görevini Yrd. Doç. Dr. olarak sürdürmektedir. Özellikle Doğu Karadeniz 'i ve kırsal kesim mimarlığını içeren çok sayıda bilimsel yayını bulunmaktadır.

Sümerkan, üniversite öğrencilik yıllarından beri halkbilimin özellikle gelenekler ve el sanatları dallarında araştırmalar yapmaktadır. Bu ürünlerden oluşan bir koleksiyona sahiptir. Ayrıca halkbilim konularında hazırladığı bildiri ve makaleler değişik sempozyumlarda sunuldu. Yazıları değişik gazete ve dergilerde, çeşitli yıllıklarda yayımlandı.

Trabzon Sanatçılar Derneği ve Trabzon Sinematek'in kurucuları arasında yer alan Sümerkan, 1971 yılından bu yana fotoğrafçılıkla ilgilenmektedir. Trabzon Sanatı Derneği (FOTO FORUM) üyeliği yanında 6 kişisel fotoğraf sergisi açmış, çok sayıda toplu sergiye katılmış; 50 kadar dia gösterisi yapmıştır. Fotoğraf ve kısa film dallarındaki ürünleriyle 20'ye yakın ödül almıştır.

Amblem ve grafik çalışmaları da yapan Sümerkan'ın bu daldaki kimi ürünleri ödüller almış ve uygulanmıştır. Kıyı ailesinin bir üyesi, derginin kapak ve sayfa düzenleyicisidir.

* * *

ÖMER KAYAOĞLU: 1916'da Trabzon'un Maçka ilçesine bağlı Mağura (Örnekalan) Köyü'nde doğdu.İlkokulu Maçka'da, Ortaokulu İstanbul'da Vefa Lisesi'nde okuduktan sonra, Kuleli Askeri Lisesi'ni (1937) ve Kara Harp Okulu'nu (1939) bitirdi. Topçu subayı olarak yurdun pek çok yerinde görev yaptı. 1962'de emekliye ayrıldı.

Şiirleri Doğuş, Yücel, İstanbul, Yirminci Asır, Aydabir, Kemalizm, Çağrı, Yeni Fırat, Ajans-Türk, Varlık Yıllığı, Halay, Türk Folkloru, Ekin, Karınca gibi dergi ve yıllıklarda yayımlandı. Şiirleri yabancı dillere çevrilen Kayaoğlu'nun ürünlerinden bir seçme 1993 yılında Makedonya'da Makedonca yayımlandı. BİR AVUÇ KÖPÜK (1936), KABUK (1962), ŞAH KATI DÜŞLERİ (1982), OZANCA (1986), TRABZONLU KEMENÇEDEN (1986) adlı şiir kitapları bulunan Ömer Kayaoğlu'nun 'Çocuklara Şiirler' SEVGİ BAYRAMI adıyla kasım 1993'te yeni yapıtı olarak yayımlandı. Son dönem Kıyı'nın ilk sayısından bu yana ürünleriyle bizimle olan Kayaoğlu, doğumunun 75. yılında Trabzon'da, görkemli bir törende Kıyı okurlarıyla, sevenleriyle, sanatseverlerle buluşmuştu. Kayaoğlu, aralıksız yazmayı sürdürüyor.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU: 1922'de Gümüşhane'de doğdu. Trabzon Lisesi'ni, Ankara Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerini bitirdi. Kaymakamlık ve avukatlık yaptı. Bir dönem milletvekili oldu. Türkiye'de çevre sorunlarının ilk savaşımcısı olması

nedeniyle 1992'de kendisine (Başkent Onur Ödülü verildi.) Edebiyatımızın Beş Ana Meselesi adlı inceleme kitabını 1949 yılında yayımladı. Teselli, Anaforda Dönen Adam, Vatanım Benim, Özgürlük İçin Ölmek, Acısıyla Yanmak Türkiye'nin, Memleketi Sevmek Suçu, Şairler Böyle Sever, Yasaklar Cehennemi, Özgürlük Tek Sevgilim, Sımsıcak Dostluğunda Ölümün, yayımladığı şiir kitapları oldu. Önce İnsan Olmak, Suskunlar Ülkesi denemelerini topladığı kitaplarıdır. Seninle Bir Yılbaşı adlı bir de öykü kitabı bulunuyor.

SUBUTAY HİKMET: 1925 yılında Trabzon'da doğdu. Trabzon Lisesi'ni, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Yargıçlık, Avukatlık yaptı. İlk şiiri Trabzon Halkevi yayın organı İnan'da çıktı. 1940 kuşağını izledi, benimsedi. HEPSİ BİR (dörtlükler-1968), DÜNYANIN TADI (1969), GECE AYDINLIĞI (1969), ATEŞ ÇİÇEKLERİ (1976), ZAMAN BOYUTU (1984), BİR KUŞUN İKİ KANADI (1988), ŞİİRLERLE NASRETTİN HOCA (1988, manzum şiirler, 10 küçük kitap) yayımlanmış yapıtlarıdır. Yurtdışında yayımlanan pek çok yayın organında yazan Subutay Hikmet, son üç dönem yayımlanan Kıyı'nın yazarları arasında yer aldı. Yaşamının önemli bir kesidini içeren Anılarını da basıma hazırlayan Subutay Hikmet, bu kentin sanat yaşamında önemli yer tutan Hakimiyet gazetesi sanat yaprağında, 1949 yılında çıkan Değirmen adlı sanat dergisinin kadrosunda yer aldı. Pek çok dergide, yıllıklarda, gazetelerde adına özel bölümler hazırlandı.

ÖMER GÜNER: 1925 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokulu Trabzon ve Samsun'da okudu. 1945 yılında Trabzon Lisesi'ni bitirdi. Değişik alanlarda memuriyet görevinde bulundu. Memuriyetteki son görevi Toprak İskân Müdürlüğü oldu. Bu görevi sırasında, yurdun değişik yörelerine ve Kıbrıs'a Trabzon'dan kimi ailelerin yerleştirilmesine öncülük etti.

Trabzon'da Olcay Matbaasında basılan sahipliğini ve başyazarlığını Ümran Baran'ın yaptığı SES gazetesi, yazılarıyla yer aldığı ilk gazete oldu. 1962 yılında Cumhuriyet gazetesi Trabzon muhabiri oldu. Hizmet ve Hakimiyet gazetelerinde sürdürdüğü yazarlığının yanı sıra Milliyet gazetesi muhabirliğini de üstlendi. Sonhaber, İleri, Türk Sesi, Kuzey Haber ve son olarak da Karadeniz gazetelerinde yıllar boyu köşe yazarlığı yaptı. Milliyet ve Cumhuriyet'te haber yazıları yer alan Güner, Trabzon'da bulunan pek çok sosyal kuruluşun yöneticisi, üyesi oldu. Bir süredir Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı görevini sürdüren Ömer Güner, basın şeref kartı sahibi bir gazeteci olarak dergimiz Kıyı'nın 91. sayısında yaşamı sunulan, çok yönlü kıvanç duyduğumuz bir gazetecidir. Kıyı'nın etkileşim ağının genişmesinde önemli görevler üstlenen Güner, başkanlığı döneminde düzenlediği 'Anma ve saygı günleriyle' pek çok değerimizi yaşamı ve yapıtlarıyla geniş kitlelere tanıttı. Gazeteciliğinin 33 yılından yaptığı seçmelerin yer altığı ilk kitabı basıma hazırlanıyor.

NAİM TİRALİ: 1925 yılında Giresun'da doğdu. İlkokulu Piraziz ve Giresun'da okudu. Galatasaray Lişesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İlk hikâyesi 1943 yılında Yeşilgiresun gazetesinde yayımlandı. 1946'da Tasvir gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. 1947'de Giresun'da Karadeniz Postası gazetesini çıkardı. Hukuk doktorası için gittiği Paris'te bir yıl kaldı. Babasının ölümü üzerine 1951'de yurda döndü. Yenilik Basımevi ve Yayınevi'ni kurdu. Beş yıl süreyle Yenilik dergisini çıkardı. 1956 yılında Vatan gazetesine girdi. 1959'da yazı işleri müdürüyken bir Amerikalı yazarın Menderes'i eleştiren yazısını yayımladığı gerekçesiyle 16 ay hapse mahkum oldu. Bulancak cezaevinden 27 Mayıs hareketiyle çıktı. 1961'de Giresun Milletvekili seçildi. 1962'de Vatan gazetesini devralarak 1975 yılına kadar Ankara ve İstanbul'da yayımını sürdürdü.

1986 Kıyı'sının başından beri bizlerle olan, Trabzon'daki kültür sanat hareketlerine koşulları elverdiğince katılan, öykü ve günlükleriyle dergimizde yer alan Tirali, 19. sayımızda yaşamı ve yapıtlarıyla konuğumuz olmuştu. Her kitabıyla dergimize ulaşan Tirali, adına düzenlenen bir gecede, yaşamını yapıtlarıyla yansıtan bir oyunda, sevincimize katkılarda bulunan bir yazar bir çevirmen.

RASİM ŞİMŞEK: 1934 yılında Vakfıkebir'in Şahinli köyünde doğdu. Trabzon Erkek Öğretmenokulu'nu (1955), İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü (1958) bitirdi. Kayseri Mimar Sinan İlköğretmen Okulu'nda (1958-1960) Trabzon Erkek İlköğretmen Okulu'nda (1960-1964) Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü'nde (1964-1980) öğretmenlik, yöneticilik, Trabzon İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi (1980-1984) ile KTÜ/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde (1982-1984) Türk Dili öğretim görevliliği yaptı. Ocak 1984'te Rektörlük/Türk Dili Bölümü Başkanlığı'na atandı. Halen bu görevini sürdürüyor.

Şimşek, 1961'de Kıyı dergisinde yazmaya başladı. TÜRKÇE ANLATIM, TÜRKÇE SÖZ DİZİMİ, TÜRK DİLİ I, TÜRK DİLİ II adlı dil kitapları yayımlandı. Türkçe Anlatım'ı, yeni bölümlerle genişleterek, YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARINDA TÜRK DİLİ DERSLERİ adıyla düzenleyip yayımladı. Ahmet Can Bali'yle birlikte ATATÜRK'ÜN TRABZON KONUŞMALARI adlı ortak kitabı yayımlanan Şimşek, yerel gazetelerde de yazılarıyla yer aldı. Dört dönemin dördünde de Kıyı'da görev alan Rasim Şimşek, dil alanında ülkemizin yetiştirdiği önemli ustalardan biridir. Şimşek'in son yapıtı TRABZON BELEDİYE TARİHİ I (Osmanlı Dönemi) adını taşıyor.

AYDIN ÜŞTÜNTAŞ: 50'li yılların tanınmış sinema ve tiyatro sanatçısı Baha Gelenbevi'nin Lale Devri adlı filmiyle oyunculuğa başlayan, Muhsin Ertuğrul'un kurup yönettiği Küçük Sahne'nin oyuncularından biri olan Ali Üstüntaş'ın yeğeni olarak 1937'de Ordu'da doğdu. Küçük yaşlarda tiyatroya merak sardı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Askerliği sonrasında döndüğü Ordu'da eşi Gülçin Üstüntaş'la birlikte OBKT (Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu)nda görev aldı. 1972'de aynı tiyatroya yeniden dönüş, 17 yıl kesintilerle de olsa süren bir yoğun tiyatro yaşamı... Toplam olarak 50 oyun sahneye koyan, 36 oyunda oyuncu olarak görev alan Aydın Üstüntaş, daha sonra ORSEV'in sanatsal etkinliklerine katıldı. Bedri Rahmi'nin yaşamını, Naim Tirali'nin eserlerine yansıyan yıllarını sahneye taşıdı. Kıyı'nın 87. sayısında Şair İbrahim Dizman'ın kaleminden tanıttığımız Aydın Üstüntaş, yazılarıyla da dergimizde yer aldı. Eşi Gülçin Üstüntaş'la birlikte dergimiz Kıyı'nın sanatsal ufuklarını geliştirmeyi sürdürmektedir.

BAKİ AKGÜL: 1938 yılında Torul'da doğdu. İlk ve ortaokulu Torul'da okudu. 1956 yılında Trabzon Erkek İlköğretmen Okulunu, 1958'de Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. Artvin, Rize ve Trabzon'da Kız Enstitülerinde (Kız Meslek Lisesi) Türkçe Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1978 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1985'te öğretmenlikten emekli olan Akgül Trabzon'da Avukatlık görevini sürdürmektedir.

Yerel gazete Karadeniz ve Kuzey Haberde, TDK'nin yayın organı Türk Dili dergisinde, Baro dergisinde yazılar yazdı. Kıyı'nın 1969, 1981 dönemlerinde yayımlanan sayılarında denemeleri yayımlandı. 1986 Kıyı'sındaki emeğimizin çok yönlü destekçisi olarak, Kıyı etkinliklerinde görev aldı.

M. ÖZER CİRAVOĞLU: 1944'te Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve liseyi Trabzon'da bitirdi. Yükek öğrenimini İTÜ Mimarlık ve KTÜ Mimarlık fakültelerinde tamamladı. Askerlik dönüşü Trabzon Belediyesi'nde görev aldı.

'Noktürn' adlı ilk şiiri Trabzon'da Savaş gazetesinde yer aldı. Deneme, eleştiri ve tanıtma yazıları yerel gazetelerde yayımlandı. Değişik resim sergilerine yapıtlarıyla katıldı. Başta Kıyı olmak üzere Trabzon'da yayımlanan pek çok dergide, gazetede şiirleriyle yer aldı. İlk şiir kitabı SESLENİŞLER, Ocak 1990 tarihinde İstanbul'da Cem Yayınlarında çıktı. Şiir yazmayı ve yayımlamayı aralıksız sürdürmektedir.

GÜLÇİN ÜSTÜNTAŞ: 1944 yılında Ordu'da, Ordu Halkevi'nin müzik/tiyatro kollarında etkin görevler yapan, 1940'lı yıllarda AKOBUZ adlı gazeteyi yayımlayan aydınlarından Ziya Özova'nın kızı olarak dünyaya geldi. Babasının görevi nedeniyle önce Ankara'ya, daha sonra da Konya'ya taşınırlar. Konya'da o dönem yoğun bir sanatsal ortamda soluk alan Üstüntaş, Ankara'da Ziya Demirel'den dersler alarak Konservatuvar sı-

navlarına hazırlanır. Dileği gerçekleşemeyince de Konya ortamında tiyatroyla haşır neşir olmayı sürdürür. Ardından Samsun'a taşınırlar. Ordu'da oluşturulacak Tiyatro etkinliklerine katılır. 1964'ten bugüne değin sanatçı olarak, 14 oyun yönetir, 37 oyunda görev alır. 1991'de Ordu'da bir sanatevi projesi hayata geçirilir ve Orsev doğar. Bu kuruluşun başkanlığını yapan Gülçin Üstüntaş, Ordu'yu bir sanat merkezi yapma konusunda arkadaşlarıyla çok yönlü görevler üstlenir. Sanat geceleri, imza günleri düzenlerler. Naim Tirali ile, Bedri Rahmi'nin yapıtları ekseninde yaşamları sahneye taşınır. Tumeler düzenlenir. Kıyı'nın çok yönlü etkinliğinde gönül birliği yaptığımız Gülçin Üstüntaş 83. sayımızda şair arkadaşımız İbrahim Dizman'ın kaleminden ayrıntılı bir şekilde okurlarımıza ve sanat dünyamıza tanıtılır. Trabzon-Ordu sanat köprüsünün mimarlarından biri olan Gülçin Üstüntaş zaman zaman yazılarıyla da dergimizde yer almayı sürdürüyor.

HASAN HÜSNÜ DURGUN: 1944'te Trabzon/Çaykara'da doğdu. İlk ve ortaokulu Çaykara'da, liseyi Kars ve Rize'de okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak bitirdi (1969) Ankara Hasanoğlan'da, İstanbul Avcılar'da ve Samsun'da öğretmenlik yaptı. 1985'ten bu yana KTÜ Türk Dili Bölümü'nde okutman olarak görev yapmaktadır.

Öğrencilik yıllarının ürünlerini ÖZLEM KUŞLARI adlı ilk şiir kitabında topladı (1971). Çoğu 1986 dönemi Kıyı'sında yayımlanan şiirlerini içeren ikinci kitabı, AĞITSIZ ÇIĞLIK adıyla Anadolu Sanat Yayınları'nda Aralık 1990'da yayımlandı. Trabzon'da son dönemlerde gerçekleştirilen etkinliklerde görev aldı. Hasan Hüsnü, şiirlerini içeren kimi programlara katıldı.

İ. GÜNDAĞ KAYAOĞLU: 1945'te Gelibolu'da doğdu. Aslen Trabzon-Maçka'ya bağlı Örnekalan köyündendir. Babasının görevi nedeniyle ilk ve ortaokulu yurdun çeşitli yerlerinde okudu. Haydarpaşa Lisesi'ni (1963), Galatasaray Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu (1969) bitirdi. 1983 yılında kurduğu Anadolu Sanat Yayınları'nın Genel Yayın Yönetmenliği'ni sürdürüyor.

İlk yazısı 1979 yılında "Bakır İbrikler" adıyla Turing dergisinde İngilizce olarak yayımlandı. Sanat Tarihi Yıllığı, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Folkloru, Arkeoloji ve Sanat, Folklor ve Etnografya Araştırmaları (1984), Halk Kültürü, Journal of Turkish Studies, Antika, Türk Folkloru Belleten, İmage, Kıyı gibi dergi ve yıllıklarda da makaleleri yayımlandı. Yurt içinde ve yurt dışında Türkoloji, Halkbilim, Sanat Tarihi ve El Sanatları ile ilgili kongre seminer ve sempozyumlara katıldı. İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödüllerinden biriyle ödüllendirilen Kayaoğlu, Folklor ve Etnografya Araştırmaları adlı yıllıkları yayımladı. Ayrıca Türk Folkloru Belleten'i üç sayı yayımladı. Değişik dillerde pek çok yazısı yayımlanan Kayaoğlu, "Bakırcılık Zanaatı Sözlüğü", "Halk Dilinde Bakır Kaplar" ve Türk Bakırcılığında Saraybosna Üslûbu" adlı kitap bütünlüğü taşıyan çalışmaları yayıma hazırladı. Trabzon Kültür-Sanat Yıllığı (1987), 1988/1989 (iki cilt) yayıma hazırlayan Kayaoğlu'nun TÜRK HALKBİLİMİ İLE İLGİLİ KİTAPLAR İÇİN BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ (1985-1990), ESKİ İSTANBUL'DA GÜNDELİK HAYAT (Ersü Pekin ile), TOMBAK (1922) ve ANADOLU'DA TÜRK BAKIRCILIK SANATININ GELİŞİMİ (Oktay Belli ile - 1993) yayımlanmış kitaplarıdır.

Dergimiz Kıyı'da Hamamizade İhsan, Murat Uraz, İsmet Zeki Eyüboğlu üzerine yazdığı yazılar hayli ilgi toplayan Kayaoğlu'nun olağanüstü arşivi, dergimiz için her zaman bir başvuru kaynağı olmuştur.

MUSTAFA DUMAN: 1946 yılında Trabzon-Maçka'da doğdu. 1964 yılında Trabzon Lisesi'ni, 1971 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Susurluk ve Balıkesir'de Hükümet Tabibliği görevlerinde bulunduktan sonra uzmanlık için Batı Almanya'ya gitti. Orada iç hastalıkları ihtisası yaptı. 1983 yılından beri İstanbul'da İç Hastalıkları Uzmanı olarak serbest çalışıyor. 1960 yılında GENÇLİĞİN SESİ ve İNKILAP adlı şiir kitabı yayımlanan Mustafa Duman, Trabzon'da 60'lı yıllarda Hizmet, Sonhaber, Savaş adlı gazetelerde, Çakıl ve Kıyı dergilerinde yazı ve şiirler yazdı. Daha sonraları çalışmaları halkbilimi (folklor/derleme ve araştırmaları), Türk Folkloru dergi ve Belleten'lerinde Halk Kültürü kitaplarında, Tarih ve Toplum dergisinde yayımlandı. Halkbilimi ve Nasreddin Hoca konusunda son derece özgün araştırmalar yapan Mustafa Duman, özellikle dergimiz Kıyı'nın 'Atardamar' bölümünde yer alan araştırmalarıyla da hayli ilgi uyandırdı. Çalışmalarını bu alanda aralıksız sürdürmektedir.

KENAN SARIALİOĞLU: 1946 yılında Trabzon/Of'ta doğdu. İlk ve ortaokul öğrenimini Trabzon'da gördü. Liseyi Ankara'da bitirdi. Bir süre İnşaat ve Kimya Mühendisliği öğrenimi gördü. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünü bitirerek yüksek öğrenimini tamamladı.

İlk şiiri 1972 yılında Yeditepe dergisinde yayımlandı. Yazı ve şiirleri Gösteri, Dergah, Edebiyat / 81 , İnsancıl, Kıyı dergileriyle, Güneş ve Kuzey Haber gazetelerinde yayımlandı. İlk şiir kitabı 1994'te Ankara'da FE yayınlarında METAFİZİK ve GÜLÜMSEME adıyla yayımlandı. Ömer Hayyam'ın Rübailerini, CİORAN'dan "Doğmuş Olmanın Sakıncası Üzerine" adlı denemelerini Fransızca'dan çevirerek basıma hazırladı. Trabzon'da gerçekleştirilen birçok sanat gecesinde görev aldı. Trabzon Radyosu ile Özel Radyo ve Tv'de Sanat programlarına katıldı. Edebiyatçılar Derneği üyesi olan Sarıalioğlu, Trabzon Belediyesi Kültür Müdürlüğü görevini sürdürmekte, dergimiz Kıyı'da şiir ve çevirileriyle yer almaktadır.

ZEKERİYA SAKA: 1947 yılında Trabzon/Akçaabat'ta doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon'da gördü. 1967-1970 arasında İlkokul öğretmenliği yaptı. Askerlik görevi sonrasında değişik ilkokullarda öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünde gece öğrenimini sürdürerek, bu okuldan 1977 yılında mezun oldu. Trabzon'daki ortadereceli okullarda öğretmenlik, yöneticilik yaptı. Görevini bir süre Erzincan ve Kemah'ta sürdüren Saka, Eylül 1990'dan bu yana Akçaabat Lisesi'nde görev yapıyor. 1991'de Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili Bölümü'nü de bitiren Zekeriya Saka'nın ilk şiirleri 1966-1967 yıllarında Öğretmen Okulu'nun yayın organı Çakıl'da yayımlandı. Aynı yıllarda Trabzon'da yayımlanan İleri gazetesinde başlayan yazarlık yaşamı aralıksız sürdü. Şiirler, inceleme/araştırma yazıları, köşe yazıları yazdı. Ardından öyküleri yayımlandı. İzmir'de yayımlanan Türk Basın Birliği dergisinde de şiirleri yayımlanan Saka, Kıyı'nın ikinci kez çıkışında (1969) ürünleriyle dergide yer aldı. Yaba / Öykü de bir öyküsü yayımlanan Saka, 1986 Kıyı'sında görev aldı. Yakın bir zamanda ürünlerini kitaplaştıracak olan yazarın ilk kitabı öykü türünde yayımlanacak.

ALAETTİN BAHÇEKAPILI: 1948 yılında Maçka'da doğdu. İlk ve ortaokulu Maçka'da, liseyi Trabzon'da okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1967). Aynı yıl İstanbul Radyosu'nda redaktör Muhabir olarak göreve başladı. İstanbul, Kars ve Van radyolarında görev yaptı. İstanbul Radyosu Eğitim Kültür Yayınlarında sürdürdüğü görevi sırasında yüzlerce radyo programı üretti. Yankı uyandıran Program dizilerinin kimileri şunlardır: Günün Ortası (1974), Yeraltı Varlığımız-Nail Ekici'yle birlikte (1976), Sularımızdaki Servet (1978), Sılaya Dönüş (1978-1979), Öğleden Sonra (1982-1983), Yolun Yarısından Sonra (1983-1984), Kurtuluşlumuzun Romanı (1985), Tv 1, Tv 2'de, Türkiye'nin sesi radyolarında programları yayımlanan Bahçekapılı'nın çeşitli röportajları, Federal Almanya ve İsveç Radyolarında yayımlandı.

Yazı ve şiirlerini, Sonhaber, Yalı, Savaş, Kıyı, Soyut, Varlık, Kitle, Gerçek, Yenigün, Yazın Dergisi, Edebiyat Cephesi, Özün-Yazko, Somut, Nesin Vakfı Yıllığı, Başkent, Saçak, Petek, Özlem, Tasvir ve Cumhuriyet'te yayımlanan Bahçekapılı'nın Kanaryam (1964) ve Susuksuz (1969) adlı iki şiir kitabı bulunuyor. Trabzon Kültür-Sanat Yıllığı (1987) nı I. Gündağ Kayaoğlu ve Mustafa Duman'la birlikte yayıma hazırladı.

TÜRKAY KORKMAZ: 1948 yılında Bayburt'ta doğdu. İlköğrenimini burda tamamladı. Trabzon Erkek İlköğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra uzun bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Ardından Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'ne girdi. Bu bölüm sonrasında Trabzon Lisesi'nde Türk Dili öğretmenliği yaptı.

Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü de bitiren Korkmaz, değişik dönemlerde yerel gazetelerde yazılar yazdı. Türk Dili dergisinde de bir ürünü yayımlanan Korkmaz, daha sonra öyküye yöneldi. Kıyı'da yayımladığı öykülerini 1990 yılında SABAHLARI SEVİYORUM adıyla kitaplaştırdı.

RECEP ERGENÇ: 1948 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Eğitim Ön Lisans programı öğrenimi gördü. 1972 yılında Trabzon Halkevi Tiyatro kolunda tanıştığı tiyatrodan bugüne değin hiç kopmadı. 1972-1977 arası Halkevinde, 1974-1980 Amatör Tiyatro Derneğinde, görev yaptığı okullarda tiyatroyla iç içe oldu, pek çok oyun sahneye koydu, değişik oyunlarda rol aldı. Trabzon'da yayımlanan yerel gazete ve dergilerde sanatsal konularda yazılar yazdı. Bir dönem Trabzon Devlet Tiyatrosunda da görev yapan Ergenç'in sahneye koyduğu "Bir Umut İçin" adlı oyun, Trabzon İl birincisi, Samsun grup birincisi seçildi.

Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği (Foto Forum) üyesi olan Ergenç'in kimi fotoğrafları değişik sergilerde sergilendi. Kesintili de olsa yazı yazmayı sürdürüyor. Tiyatro ise vazgeçilmez tutkusu.

DURCAN YAŞACAN: 1952'de Rize Çamlıhemşin'de doğdu. Edebiyata şiirle başladı. Daha sonra öyküye yöneldi. Varlık, Sıfır, Karşı Edebiyat, Kıyı, Yeni Aksu, Kırmızı Gül, Yazıt, Samsun Sanat, Kuzeysu, Isırgan... gibi dergilerle, çeşitli gazetelerde ürünleri yayımlandı.

1986'da ilk kitabı KONUŞSANA, 1989 ikincisi YEDİLER SEKİZLERDE adıyla çıkar. Yazarın yeni kitabı SEN EYLÜLE ŞÜKRET adını taşıyor.

ORHAN ÖZDEMİR: 1953 yılında Adana / Tufanbeyli'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Tufanbeyli ve Adana'da tamamladı. 1974'te bir yıl kadar Federal Almanya'da kaldı. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1979 yılında mezun oldu. 1980'de KTÜ Merkez Kitaplığında Mütercim olarak göreve başladı. 1981'de KTÜ Yabancı Diller Bölümü'nde Almanca okutmanı oldu. 1988'de Avusturya Bilim ve Eğitim Bakanlığı kursuyla GRAZ Üniversitesi'nde 6 ay süreyle "Egemenlik İlişkileri ve Yabancı Dil" üzerine araştırma yaptı. Halen KTÜ Yabancı Diller Bölümü'nde Almanca okutmanı olarak görev yapan Özdemir'in Çağdaş Türk Dili ve KIYI dergilerinde gerek telif gerekse çeviri hayli yazısı yayımlandı. Franz Hohler'den "Dr Parkplatz" adlı masalı çevirerek basıma hazırladı.

MÜFİT SEMİH BAYLAN: 1957 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Aksaray'da tamamladı. (1974) Ankara Devlet Konservatuvarı'nda öğrenim gördü. Müzik, resim ve edebiyat ilgi duyduğu başlıca alanlar oldu. Çok küçük yaşlarda aldığı müzik eğitimini bugüne değin sürdürdü. Trabzon'un müzik tarihinden de söz eden MUSIKİMİZDE İZ BIRAKANLAR adlı kitabını yayımladı (1991). Aşk İzlekli denemelerini içeren, ikinci kitabı SENİNLE SENSİZ Eylül 1992'de okura ulaştı.

Ocak 1993'te MAVİ NOTA adlı müzik dergisini yayımlamaya başladı. Dergiyle 1994 yılında Nimet Koray Müzik Ödülü'nü gerçekleştirdi. Kazananlara ödülleri Trabzon'da düzenlenen bir törenle verildi. Derginin 18. sayısı bugünlerde çıkacak. Müziğin genel sorunları, estetik boyutları üzerine yerel gazetelerde yazıları yayımlanan Müfit Semih Baylan, şimdilerde Trabzon Devlet Tiyatrosu'nda kondüvit ve müzisyen olarak görev yapmakta, inceleme - araştırma çalışmalarını sürdürmekte.

Yerel radyo 61 FM ve TV 61'de program yapımcılığını sürdürmektedir.

ALİ MUSTAFA: 1959'da Trabzon'da doğdu. İlk, orta, lise ve yüksek öğrenimini burada tamamladı. 1983'te KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra Çorum'da beş yıl edebiyat öğretmenliği yaptı. Daha sonra İstanbul'a atandı.

İlk şiirleri Trabzon'da bir dönem yayımlanan İleri gazetesinde yer aldı. Kıyı, Türk Dili, Dönemeç, Ekin, Akdeniz, Temmuz, Karşı Edebiyat ve Varlık dergilerinde, İstanbul'da yayımlanan Trabzon Kültür-Sanat yıllığında yer aldı. Akademi Kitabevi 1989 Şiir Mansiyonunu kazanan Ali Mustafa'nın 1971-1981 yılları arasında yazdığı şiirlerinden oluşan bir seçme ÇAĞDAŞ YANGINLAR adıyla, 1992 yılında Cem Yayınlarında çıktı. Şiirler yanında inceleme / araştırmalarıyla da yazınımıza katkıda bulunan Ali Mustafa, KIYI Okulu'nun bir başka öğrencisi.

ÇİĞDEM SEZER: 1960 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini aynı kentte tamamladı. 1986 yılında Ankara Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Şimdilerde Sakarya Sağlık Meslek Lisesi'nde görev yapan Sezer'in lik şiirleri 1981 Kıyı'sında yayımlandı. Daha sonralarda Karşı, Yazıt, Öğretmen Dünyası, İnsancıl'da ürünler yayımlayan Çiğdem Sezer, 1986 Kıyı'sının sürekli yazarları arasında yer aldı.

İlk kitabı Kasım 1981'de KANADI ATLAS KUŞLAR adıyla Kerem Yayınlarında yayımlandı. 1991'de İzmir Belediyesi 'kadın' konulu şiir yarışmasında, 1992 Petrol-İş Sendikası Kırıkkale Şubesinin düzenlediği şiir yarışmasında, 1993 Yarımca Festivali Şiir Yarışmasında ödüllendirilen Çiğdem Sezer, daha sonralarda 1993 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü birinciliğiyle, Dünya Kitap Dergisi Şiir Ödülü birinciliğini aldı. Sabri Altınel Şiir Yarışmasında yeni bir ödül alan Sezer'in Dünya Kitap Dergisi Şiir Ödülünü kazandığı dosyası, ÇILGIN SU adıyla ikinci şiir kitabı olarak yayımlandı. Şiirimizde özgün bir ses olan Çiğdem Sezer'i 'Kıyı Okulu'nun bir öğrencisi görmekten kıvanç duyuyoruz.

İBRAHİM DİZMAN: 1960 yılında Çanakkale/Biga'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1984).

1983'ten sonra Eylül, Akdeniz Sanat, Varlık'ta şiirleri yayımlanan Dizman yazılarıyla yankılar uyandıran sesini son Kıyı'nın (1986) çıkışından bu yana sürdürüyor. Kıyı'nın pek çok sayısında şiirleri, tanıtma yazıları inceleme ve araştırma ürünleri yayımlanan Dizman, Bedri Rahmi üzerine yazdığı sahne yapıtı, Orsev oyuncuları tarafından sahnelendi. Ekim 1991'de ilk şiir kitabı ADIMIZ DÜŞER Karşı Yayınlarında çıktı. Fevzi Güvemli'nin Anılarını 'Bir Zamanlar Ordu' adıyla kitaplaştırdı.

DİLBER SAKA: 1965 yılında Trabzon-Akçaabat'ta doğdu. İlk ve Ortaöğrenimini aynı ilçede gördü. Öğrencilik yıllarında ilgi duyduğu yazınsal çalışmalara, zamanla yaşamını kattı. Yazdıklarını olgunlaştırdı.

İlk öyküleri (1981-1983) döneminde yayımlanan Kıyı Sanat Dergisi'nde yayımlandı. Trabzon'da yayımlanan çeşitli dergi ve gazetelerde değişik türlerde yazıları, öyküleri yayımlandı. 1979 yılından bu yana yayımlanan yerel gazete Karadeniz'in bir dönem sanat sayfasını yönetti. Öyküleri yanında, radyo oyunları yazdı. Kimi yapıtları radyoda yayımlandı. 16 öyküsünün yer aldığı ilk kitabı SESİM DEĞDİ YAĞMURLARA adıyla, 1991 yılında Kerem Yayınlarında, Ankara'da yayımlandı.

* * *

Dergimizin 100 sayısına göz nuru alınteri akıtmış iki arkadaşımıza gönül borcumuz hayli büyük... Bunlardan biri **Şennur Çavdar**, diğeri **İsmail Fandaklı**.

Şennur Çavdar'ın emeği Kıyı'nın 40. sayısına değin sürdü. Nöbet bu kez **Fandaklı**'da. Onlardan söz etmeyi bu dergide yazan tüm sanatçı dostlarımız kadar önemsiyoruz.

Şennur Çavdar, 1959'da Samsun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı kentte gördü. 1980'de Trabzon'da yerel Karadeniz gazetesinde dizgi sorumlusu olarak göreve başladı. Kuzey Haber, Akçaabat Postası, Erol Ofset kuruluşlarında çalışan **Çavdar**, şimdilerde Özel Karadeniz Dersanesi'nde aynı işi sürdürüyor.

Kıyı'mızın 100. sayısında kendisine bir kez daha teşekkür ediyoruz.

İsmail Fandaklı, 1962'de Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı kentte tamamladı. İstanbul, Ordu ve Amasya'da görev yaptı. 1986'da başladığı dizgi operatörlüğünü başta Kuzey Haber gazetesi olmak üzere pek çok yayını gün yüzüne çıkararak sürdürdü.

41. sayısından bu yana **Kıyı**'nın, sanatseverlerin elinde saygın bir dergi olabilmesi için büyük özverilerde bulundu.

Kıyı'nın varlığıya bütünleşen bu iki arkadaşımıza içten teşekkür ediyoruz.

Kıyı dergisi Trabzon'da çıkıyor. İlginç bir varoluş nedeni bulmuş. Her şeye açık olduğu gibi, Trabzon kü... türünü, Trabzon'da yaşamış ... adamlarını, Trabzon'un kü... hini de kayda geçirmek ...

Yeni Dizi 154

(KDV dahil)

SANAT DERGİSİ

ŞÜKRAN KU...

EDEBİYAT SANAT DÜŞÜN DERGİSİ

KARŞI

ŞAİRLE...

92. sayısıyla "Kıyı"

Nisan 1986'dan bu yana Trabzon'da düzenli olarak yayımlanan, aylık kültür ve sanat dergisi KIYI'nın 92. sayısına ulaştı.

Derginin 92. sayısının 'atardamar' bölümünde Atatürk'ün ölümünün 55, kurduğu cumhuriyetin 70. yılında "gençliğe sesleniş"inin anlam ve önemi, eğitimci-yazar Zekeriya Saka tarafından inceleniyor. Ölümünün 14. yıldönümünde şair-yazar Nevzat Üstün'ün bir şiiriyle yer aldığı dergide, Sami N. Özerdim'in "Unuturlar", Ahmet

Kıyı

(Nisan 1986 -). Kültür ve sana... Yazı işleri müdürü: Osman D... nin yöresel kültür yaşamını ve... göründü. Sabahattin Eyüboğlu, ... mirarslan, İsmet Zeki Eyüboğlu, ... Rasim Şimşek, Subutay Hikmet, ... Ömer Kahyaoğlu, Aliye Aşirbayl... anat yaşamlarını belirten özel böl... n Şimşek, M. Özer Civaroğlu, Mu... met Özer, İbrahim Oluklu, Arsl... ürk, Talip Apaydın, Feyza Hep... r Bilen, Ahmet Günbaş, Metin ... ırı ile Kıyı'ya katkıda bulundular.

Cum...

PENCERE

Anadolu Eski Taşra Değil...

"Kıyı"...
Kültür ve sanat dergisi...
Trabzon'da yayımlanır...
Kunduracılar Cad. No 42/D

Ahmet Özer, derginin 76'ncı sayısına bir mektupla lamlı birkaç tümce eklemiş:

"Sevgili İlhan Ağabey, Anadolu'da bir kültür-sanat dergisinin 76 aydır düzenli çıkışının ne anlama geldiğini bildiğinize içtenlikle inanıyorum."

"Kıyı" derli toplu bir dergi, içeriği güzel, keşke ülkenin her yanında okunabilse..

Cumhuriyet

KİTAP

İlhan Selçuk

KIYI'DAN

EYLÜL 1992 SAYI: 82 8000 LİRA (KDV dahil)

Edebiyatımız '88

1988 ve dergiler

Cemal Süreya

Düny...

prome...

AYLIK DERGİ - KASIM-ARALIK '93 - SAYI: 15-16 - 30

FELSEFE VE SANAT

Ziyad NEMLİ

Felsefe ve sanat tarihi insanlıkla yaşdaş, ve bundan hiç kimsenin şüphesi yok. Ama bugün, insan bilincinin bu iki çalışma şekli birbirinden çok ayrı, birbirine çok zıt iki disiplin gibi görünüyor. Oysa, onları ikiz kardeş kabullenmek bir yanılgıya düşürmez kişiyi. Ne var ki, onlardan hangisinin daha önce doğduğunu kesin olarak söylemek imkansız. Düşün tarihiyle uğraşan uzmanlar bile bu konuda ikiye ayrılmış durumdalar: Birinciler, ilk insanlarda sanatın düşünceden önce ortaya çıktığını savunurlarken, onlara karşı dikilen lerse yer yüzünde yaşamaya başlayan soyumuzun ilk iş olarak, çevrelerini kuşatan evreni, doğa olaylarını, kendi varlıklarını merak ve korkuyla görmelerinden sonra bunların neden'lerini, sonuç ve etkilerini araştırmak olduğunu ileri sürmektedirler. Diyelim ki, ilk insanlar, bir yandan kendi varlıklarının ve evrenin sırlarını çözmeye çalışmış, diğer yandan da doğanın, kendilerinin güzelliklerine karşı hayret ve hayranlık duymuş olsunlar.

İnsan soyu yeryüzünde olgunlaştıkça gerçeği araştırmak, güzeli ilgi çekiciyip yansıtmak eğilimide kendiliğinden gelişmiştir. Bunu doğrulayan belgeler çeşitli ve sayıca da epey kabarık. Daha doğanın koynunda, mağara ve ağaç kovuklarında yaşayan ilkel insanların bile kendilerine özgü bir inançları, bir dünya görüşleri, töreleri, sosyal ve hukukları bulunduğunu işte o belgelerden öğreniyoruz.

O belgelerin yanısıra bugünün Afrika, Asya ve Avusturalya'sının en kuytu köşelerinde yaşamakta olan ilkel bududlara bakmak da az şey öğretmiyor bize. Evrenin ve hayatın bâtıl da olsa, din şeklinde bürünmüş bir felsefe teorisiyle yorumlandığını gözlemeye çıkarmış. Yine bu ilkel bududlarda, estetik görüşün bir çeşidi olan süslenme tutkusunun, hayatın sürdürülmesini sağlayan ekonomik kaygılardan daha önde değilse, onlarla omuz-omuza yürüdüğü bir gerçektir.

Nereye baş vurursak vuralım, hangi kapıyı çalarsak çalalım, ilk ve ilkel insanlarda sanatla felsefenin hep yanyana yürütüldüğünü görmekteyiz. İlkel inançlardan olan "fetişizm, putperestlik.. ve doğa dinlerinin sembolleri gibi daha ileri dinlerin kutsal törenlerinin de de büyük yer tutan raks, şarkı ve müzik, inancın sanatla bağdaş tırılmasından, sanatın inançla kaynaştırılmasından başka nedir? Ve daha nasıl yorumlana bilir?

Bırakalım bunları, daha doğrusu bunları bir kıyıya itipte bakışlarımızı eski Yunan'a çevirelim. Felsefeyi en yüksek tertesine var dırmış olan eski Yunan, güzel sanatlarda acaba geri mi kalmıştır? Özellikle, Atina sitesinde güzellik ve biçim kusursuzluğuna karşı duyulan aşırı eğilim gerçekte ve o derin düşün'lere beslenen hayran lıktan ileriye olsun aşağı mı kalmıştır? Eski Yunan, Bu parlak çağda düşünür sayılınca, yapıtları günümüze değin ulaşmış ve günümüzün sanatçılarına bile parmak ısırtan yazar, heykeltraş ve mimar da yetiştirmiştir. Yunan düşünürlerinin bir çoğu, daha doğrusu hemen hepsi felsefeyi sanatla ayırma yı bilmişler, fakat, felsefe doktrinleri yanında güzel sanatlara da gerekli önemi, gerekli değeri vermemezlik etmemişlerdir.

Düşün'lere zincir vuran ortaçağın katı bağnazlığı, sanat kapılarını kilitlemekte de hiçbir sakınca tanımamıştır; ve insanlık, birkaç yüzyıl sağır, dilsiz ve kör yaşamıştır bu yüzden. Düşün ve sanat dün yasına özgürlük güneşi ancak Rönesans'la doğmuştur yeniden. İnsanlık tarihinin en büyük düşünür'leri, en kusursuz denecek sanatçıları bu çağda yetiştiğine göre bu çağın adını, "Büyük yapıtlar çağı, koymak pek de yanlış olmaz sanırım.

Ne yazık ki, Rönesans'ı kovalayan yüzyıllar içinde düşünür'le sanatçıyı bir daha el-ele görememekteyiz artık. Bu arada, eski çağlardaki felsefe ve sanatın işbirliği de söz konusu olamaz elbet.

Günümüze gelince, durum değişiyor; çünkü, yalnız soyut kavramlar üzerinde düşünen ve teoriler kuran kimseye düşünür diyoruz bugün. Somut yollardan yapıtını yaratan, kurucudan çok yapıcı olan sanatçılığa apayrı bir mesleki gibi bakar olduk. Oysa, biri düşün'e, öbürü hisse seslendiği sığ bir görüşle ileri sürülse bile, sanatla felsefe arasındaki bu ayrılık gerçek olmayıp ancak görüntüdür. Düşün'leri ve duygularıyla bir bütün olan insanda böyle kesin bir ayırım yapmak biraz değil, fazlaca gözü-kapalılıktır.

Felsefe ve sanat her zamandan daha çok bir diğerinin yardımına ve desteğine günümüzde muhtaç değilse acaba ne zaman olacaktır? Felsefesiz bir sanat anlamsız ve yapmacık olacağı gibi, sanatsız bir felsefenin de kupkuru ve içten likten yoksun kalacağı bir gerçektir.

Bizim sanatımızın taklitçilikten, yoksunluktan kurtulamayışı bu yüzden işte. Düşünür'süz bir toplumda çırpınan, kendi kendilerini yetiştirmeye çırpınan gençleri bunun için anlıyamıyorlar; bunun için genç kuşakların sanat alanında karşılaştıkları engeller aşılmaz korkulu yasak kapılar oluyor.

SANATTA ANLAMSIZLIK

Osman AKBAY

"Karanlıklara karşı ağladığımız anlar olabilir, fakat Hayatı ebedileştiren yine insanın kendi dehasıdır.,,
Jane Downs CARTER

Sanat ve toplum, birbirlerinden ayrılmayan iki öğedir şüphesiz. Nerede bir toplum varsa, orada sanat vardır. Toplumsuz sanat ve sanatsız toplum olamaz dersek, yanılmamış oluruz, sanırım. Bu bakımdan yeni sanat anlayışımızdaki, anlamı dışı davranışlar diye adlandıra geldiğimiz bu değişikliklerin nedenlerini araştırırken, elbetteki toplumsal değişmeleri göz önünde bulundurmamız gerekir.

Çağımız, insanımızın en yüksek noktaya vardığı bir çağdır. Öyle ki, artık devrimizde "dik şey ak ise kara, kara ise ak olamaz,, anlayışı eski değerini ve doğruluğunu yitirmiştir. Bir şey hem ak ve hem de kara olabiliyor. Bir başka deyişle, insanoğlunun artık "olamaz" diye bir kavramı tanımadığını görüyoruz. Tüp içinde insan yetiştirmeler, sputoiklar insanoğlunun büyüklüğünü ve ne denli güçlü olduğunu gösterir. Bütün bu durumlar, bizi şaşırtıyor ve korkutuyor. Büyüdükçe küçüldüğümüzü ve birer zavallı yaratık olduğumuzu anlıyoruz. İşte o zaman, birtakım us dışı davranışlara sapıyoruz ki, bu durum, çevremizde anormal olarak adlandırılıyor. Oysa, kuralları tanımayan, resimsel anlayıştan uzaklaştıkları sayı ileri sürülen ressamların çoğunun yapıtlarında var olan, salt o eski duru ve özgür çocukluk günlerinin anıları, bilinç altının düzeye çıkışı, kendimizden bile gizlediğimiz anlamsız düşüncelerimizin görüntüsüdür.

Ama biz, insan olarak çoğunlukla anladığımız şeyleri sevebiliyoruz, Gördüğümüz her biçimi, çevremizde gördüklerimizle oranlıyor ve ondan sonra bir sonuca varıyoruz. Görüntüler, bize yabancı ise yadırgıyor ve hiç düşünmeden anlaşılmıyor deyip, geçiyoruz. Çünkü, alışageldiğimiz bir düzen değil bu. Bugüne dek gördüğümüz biçimleri bir an için unutabilsek, o zaman bu yeni sanat anlayışı, bize yine garip görünecek midir? Bir an için bir başka gezegende değişantının varolduğunu düşünelim, Orada yaşayan kişilerin bizden ayrı yaradılışta olduklarını sanalım. Örneğin, burunsuz, tek ayaklı ve tek gözlü yaratıklar... Onlarca yapılmış olan bir portreyi getirip bize gösterseler, elbette yadırgarız. Çünkü alışmadığımız bir biçim var ortada. Böyle bir yaratığın varolduğunu düşünmek bile bize zor gelir. Fakat; bu portre onlarca doğaldır. Öyleyse, yanılanlar biz miyiz, yoksa onlar mı?

Görüş ve düşünüş, değişik toplumlarda aynı değildir. Bu bakımdan toplumlara göre değişen bu anlayışın izlenimleri, resimlerinde de kendisini gösterir. Demek ki yeni resmin anlamsız olduğunu savunan bir tezi ileri süremeyiz. En anlamsız biçimlerin bile kendisine özgü bir anlamı vardır.

Bütün bu anlaşamamazlıkların nedenleri, belli bir kültür düzeyine daha ulaşamamış olmamızdadır. Ne zaman birşeye değgin bilgimiz özlü olur; o zaman, onunla ilgili olan çalışmaları daha iyi anlayabilir, sevebiliriz. Bütün sorun, o düzeye ulaşabilmemizde.

BU SAYIDA

Ziyad NEMLİ
Osman AKBAY
Rasim ŞİMŞEK
Adnan GÜNAY
Mustafa BEŞGEN
Ahmet Selim TEYMUR
Vedat F. BELLİ
Gündoğdu SANIMER

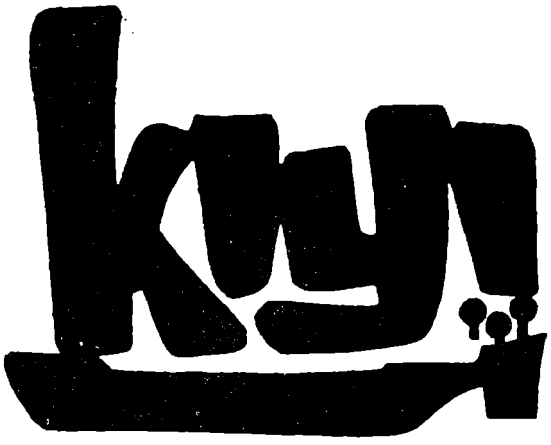

rasim şimşek
subutay karahasanoğlu
ziyad nemli
gündoğdu sanımer
mustafa gündüz
rıza zelyut
ertan tokinan
mustafa okan baba
güner yalçın
nabi üçüncüoğlu
zeki ömer sulukan
erkut eren
nuri aksakal
mehmet yardımcı

SAYI : 1
MAYIS 1969

aylık sanat dergisi

bir derginin 100 ayı

Ahmet Özer

Bir derginin 100. ayı dolarken arkada kalan yoğun birikimi çok yönlü değerlendirebilmek gerçekten zor. Öyle ki bu 100 ayın her dakikasını yaşayarak, mevsimleri, yılları aşarak bir yerlere ulaşmak yazıyı yazarken beni daha da duygulandırıyor.

Kıyı bilindiği gibi, dört dönem bu kentten okurlarına ulaştı. Trabzon'dan dünyaya açılan bir pencere oldu. Sanat denizinde 'ben de varım dedi' bu 33 yıllık sürece, 1961'den 1969'a, ordan 1981 ve sonunda 1986'a el verilerek ulaşıldı. İlk dönemden 11, ikincisinden 19, üçüncüsünden 21 ve sonuncusundan tam 100 sayılık bir birikime omuz verenlere, bu sayfalarda yazanlara, tüm haberleşme araçlarını kullanarak bize ulaşanlara gönül borcumuz var. Kimileri bu güzelim yarışın, bu coşku harmanının bir kıyıcığında kadılar. Anıları bizlerle yaşıyor.

Sevgili Ali Mustafa'nın benzetmesiyle bu Argonotlar gemisinin küreklerine, her dönemde yeni tayfalar eklendi. Yeni sevdalılar katıldı. Kürekleri hiç boş kalmadı. O yıllardan Sevgili Rasim Şimşek'le Sevgili Gündoğdu Sanımer'in tanıklığı da bizler için bir erdem olma özelliğini koruyor. Ah keşke diyorum o 1961'in ilk sayısından bu yana kesintisiz bir yayıncılık yapılsaydı. Bir yerlerde ipin ucu kopmasaydı, 400. sayıyı geçmiş olacaktık. Bu kent için bir başka tanıtım aracı gerekmezdi belki de. Bugün 100. sayıya vardığımız noktada eğer bir kurumlaşma gerçekleştirilebilirse; 2000'li yılları, çok daha zengin bir içerikle karşılamak olasıdır.

İlk üç dönemde yayımlanan Kıyı'lar bir yerde edebiyatın yerel düzlemdeki sesi oldular. Çok geniş bir alana ulaşamadılar. Yazı kadrosuna geniş açılımlar kazandırılamadı. İletişim olanakları belki de o yıllarda buna olanak vermedi. Ancak ne olursa olsun bugünkü saygın yerimizin birer basamağı olmaları saygınlıklarını artırıyor. Onlara omuz verenleri saygın kılıyor. İlk Kıyı'dan, Jenerikten bize bakan Ziyad Nemli de Ahmet Selim Teymur da Necmi Duman da artık yaşamını sürdürmüyor. Zamanı birden geriye alsak, bir film gibi yeniden izlesek; o günlerde kalanlar, aynı heyecanlar, aynı coşkular, aynı sevinç ve kavgalardı kuşkusuz.

Bir yaşına varmadan kapanan bir derginin acısı da kim bilir nasıl büyümüştür içlerinde kimilerinin. O yıllarda bir lise öğrencisi olarak Kıyı evimize gelirdi. İlk tanışmam ordaki desenlerle olmuştu. İkinci dönemin Kıyı'sı tümüyle eğitimci, yazar dil ustacı hocamız Rasim Şimşek'in Fatih Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik yaptığı sırada, yetiştirdiği öğrencilerinin el emeği, göz nuruydu. Onlar Trabzon'un gökkubbesinin altından çekilince, dergi de 19. sayıda düğümlendi. Kıyının bir daha çıkabilmesi için aradan bir on yıl geçmesi gerekecekti. Kıyı'nın sevdalıları, bu kez 1981'de bir araya geldiler. 1980 darbesi siyasallaşma sürecini kesintiye uğratınca, yüzlerce yayın devre dışı kaldı. Birçok kitabın yasaklandığı, yakılıp imha edildiği, kültür sanat ve bilimin gerçek temsilcilerinin horlandığı, yokuşa sürüldüğü o dönemin acılarını tatmayan çok az insan olmuştur. Siyasallaşma sürecinin kesintiye uğramasının sanatsal birikimi yeniden gündeme getirdiğini söylemek olasıdır. O dönemlere değgin iyi bir araştırma yapılırsa, bu yargımızın doğru olduğu kanıtlanır. İşte Üçüncü dönem Kıyı bu ortamda doğdu. Sevgili Ahmet Selim Teymur İlk Kıyı'nın da mutfağındaydı. Asıl mesleği yargıçlık olmasına karşın o bir 'hezarfen Ahmet Çelebi'ydi gerçekte. Bin hüner sahibiydi. Müzik alanında bir uzmandı. Bir teorisyendi. İşte 1981 Kıyı'sının başına gelmesi, bu derginin açık denizde yelkenlerinin sanat rüzgârıyla şişmesi demekti. Teymur, bunu bizlerden de yardım alarak, ancak çok yorularak gerçekleştirdi. Kıyı onun çocuğuydu bir yerde. Onunla sabahtan akşama, akşamdan sabaha el ele tutuşarak, bu kentten diğer kentlere yolculuğa çıktı.

1983'te Trabzon'da M. Naci Özkan'ın yönetiminde günlük gazete Kuzey Haber yayımlanınca Kıyı'nın yaşamına son verildi. Üzülenler, sevinçleri kesintiye uğrayanlar oldu. Her derginin kapanışı bir ağıttır bence. Derginin kapanışını iki yıl sonra Teymur'un ölümü izledi. 1985'in 3 Nisan günü onu yitirdik. Trabzon'un sanat göğü birden kararmıştı sanki. Oysa bahardı ve nisan yağmurlarıyla yüklüydü bulutlar. Doğanın tüm ağaçları, tüm çiçekleri tomurcuğa kesmişti, kuş cıvıltıları vardı havada. Ancak Teymur ölmüştü. Onun ölümünün hüznü, bir şaşkınlıkla sürdü gitti. Yerel basında üzerine yazılar yazıldı, özel bölümler hazırlandı. Üstümüze düşen görevleri yapmaya çalıştık. Bir gün Naci Özkan, "Onun anısını en iyi yaşatmanın, Kıyı'yı çıkarmak" olduğunu bildirmesi, hepimize bir coşku aşıladı. Kuzey Haber yayımını sürdürüyor, pek çoğumuz orda yazılarımızla yer alıyorduk. Ancak Kıyı'nın yeri başkaydı. Uzun süren toplantılar yaptık, sanatseverleri bir araya topladık. Geceler boyu sevgiil Gündoğdu Sanımer'in muayenehanesinde düşünce ürettik. Sonunda Teymur'un ölümünün birinci yıldönümünde 1986 Kıyı'sı 1. sayısıyla okurla selamlaştı. Ressam Okan Çağal'ın deseni, Sümerkan'ın düzenlemesi değişik bir kapakla bizlerin eline doğan bir çocuk oldu. O yıllarda İbrahim Dizman Şırnak'ta yedek subaylığını yapıyordu. Ali Mustafa, Çorum'a atanan bir öğretmendi. Karadeniz gazetesinin sanat sayfasını hazırlayan 'Argonotlar' fakültelerinin bitimiyle bu diyardan uçup gitmişlerdi. Ancak her dönem sanat adına burda nöbet tutanlar, yine dimdikti, yine ayaktaydılar. Gelecek yıl, son Kıyı'nın 9. yılı olacak bu 9 yılda harcanan emek, gösterilen çaba, üretilen yazılar, kurulan iletişim, el verilen insanlar, yapılan yayıncılık, bize ulaşanlar, bizim ulaştıklarımız bir derginin sınırlı sayfalarında nasıl anlatılabilir diye düşünüyorum. Yine de bu dönemde yayımlanan 100 sayının 100'üne de parmaklarımın daha dergi olmadan dokunuşunu sanat yaşamımın, şairliğimin bir erdemi sayıyorum. 1986'da Trabzon nasıldı? Türkiye ne noktadaydı? Bir iki sözle de açıklansa yeridir sanırım. Çünkü o yıllarda sosyal içerikli bir yazının, bir şiirin büyük kentlerin dışındaki bir dergide yayımlanması o kadar da kolay değildi. Trabzon'da Dilay Kültür Merkezi bir dizi etkinlikle kitabı, okumaya sevdirmeye çalışırken, ülkemizin ünlü yazarları Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'ı da Trabzon'a getirmişti. Ancak ülkenin sıkıyönetimle olağanüstü durumu birlikte yaşaması, bir kafeteryada üniversiteli gençlerin birlikte düşünmesine de olanak tanımıyordu. İşte o ortamda, ilk sayı okurla buluştu. Trabzon'da Kıyı'yı tanıyanlar için bu büyük bir sevinçti. Kıyı, geçmişte kalan birikimini bilmeyenler için de bir soluk olmuştu. İlk sayı, el yordamıyla bir deneyimsizliğin ürünü oldu. Ancak bu sayı eksiklerimizi de bize öğretmeye yetmişti. Nitekim bu sayının ardından gelenlerde belirgin bir sanat düzeyi kendini içten içe duyumsalıyordu.

Kıyı'nın çıkışı, böyle bir dönemde okurla buluşması, bir yerde onun yazarları arasında yer alışımız derginin iletişim ağının da genişlemesini gerektiriyordu. O yıllarda, ilk iki sayıda ürünleriyle yer alan, ondan sonra da dergiden ayrılıp bir süre sonra da yaşamını yitiren Mahmut Çakar'ın Kıyı'yla büyüyen coşkusunu unutamıyorum. Haydar Kenan Gedikoğlu ise benimle Sümerkan arasında derginin zenginliğine yeni görüşler katan bir eğitimci, bir halkbilimci olmuştu ta Antalya'ya gidinceye değin. Hey Trabzon! Bu değerli kültür adamından yararlanamadığın için ne denli haksızlık etmişsin bir bilsen. Bugün kendini yazar diye yutturanların piyasayı doldurduğu bir arenada, Haydar Gedikoğlu'nun eline su dökecek kaç adam bulunur kim bilir?

Kıyı bu dönemde kültürel alanını da genişletmeliydi. Daha çok ses getirmesini istiyorduk. Geçmişten bizlere neler kalmıştı. Ya da geçmiş zaman neleri gün yüzüne çıkarmamakta direnmişti. Bu amaçla iz sürmeye başlamıştık. Öncelikle 1949'da burada yayımlanan DEĞİRMEN dergisini, yazın ortamına tanıtma görevimizi gerçekleştirdik. Arslan Pulathaneli'nin çok yönlü emeği Kıyı'yla o anda kesişti. Gündoğdu Sanımer, Rasim Şimşek 1960'larda başlayan coşkunun içinde buldular kendilerini. Hangi değerlerimiz yitip gitmişti. Kimlerin hakkı yenmişti. Kıyı'da kalan ne gibi değerlerimiz vardı. O dönemde Ankara'da bir başka dergimiz KARŞI/Edebiyat da okurlarla buluşmuştu. İki dergi arasındaki bu iletişim gencecik yaşta yitirdiğimiz yazar Şükrü Gümüş'ün anısını yeniden gündeme getirmişti. Nitekim ilk ve tek yayımlanmış romanı ZAP BOYLARI'nı, büyük bir imeceyle bastırıp; dergilerimizin ulaştığı alanlardaki dostlarımıza iletmiştik. Sevgili dostum Mehmet Yaşar Bilen'in ilk sayıdan başlayan büyük desteği, bizler için moral kaynağı olmuştu. Kıyı'nın rüzgârından etkilenebilecek Ali Mustafa, Çiğdem Sezer, İbrahim Dizman, Dilber Saka, Durcan Yaşacan, İstanbul'dan İ. Gündağ Kayaoğlu, Alaettin Bahçekapılı, Mustafa Duman, Ömer Kayaoğlu, Subutay Hikmet'e haber ulaştırıldı. İşte o yıllardan başlayan bu iletişim 100. sayıya değin bir kartopunun çığa dö-

nüşmesi gibi büyüdükçe büyüdü.

Son dönem Kıyı'yı var eden koşulları gerçekleştirmek için, öncelikle derginin kapağına her sayı bir değerimizi koymayı görev bildik. Kuzey Haber gazetesinde 'Trabzon Toprağından Yetişen Şairler" yazısını yeniden gözden geçirerek Kıyı'ya taşımasını önerdik Ali Mustafa'ya. Nitekim Kıyı okurları, bu birikimi en ince ayrıntısına değin ilgiyle izlediler. Arslan Pulathaneli'yi 7. sayıda tüm kitapseverlerin, tüm tanıdıklarının arasına kattık.

Kasım sayılarının cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'e ayrılması bir temel görevdi. Her kasım sayısında bu görev eksiksiz yerine getirildi. Karadeniz toprağının bereketini simgeleyen pek çok değerimiz; üst üste yetkin kalemlerce, derginin sayfalarından okura sunuldular. Arslan Pulathaneli, Haluk Ongan, Ömer Kayaoğlu, Aliye Aşırbaylı, Subutay Hikmet, Ömer Turan Eyuboğlu, Halil Nihat Boztepe, Bayburtlu Zihni, Hasan İzzettin Dinamo, Hamamizâde İhsan, Hüseyin Avni Bey, Ali Ulvi Eyuboğlu, Murat Uraz, Ömer Akbulut, Cemal Reşit Eyuboğlu, Süleyman Kazmaz, Kitabi Hamdi Bey, Baba Salim, Halit Ağanoğlu, Ömer Hikmet Karahasanoğlu, Nesip Yağmurdereli başta olmak üzere pek çok değerimizi okurlar çok yönlü tanıma olanağı buldular. Trabzon Lisesi'nin kuruluşunun 100. yılı, Bartın gazetesinin 70 yıla varan emeği, Şakir Şevket'in Trabzon tarihine tanıklığı, Karadeniz mizahının simgesi Hamsi'nin adını taşıyan bir derginin 40'lı yıllardan 70'lere uzanan birikimi değerlendirildi.

53. sayıdan sonra Kıyı'nın sayfa sayısı iki katına çıkarıldı. Bu sayfa yoğunluğu sıradan bir toplam yerine bir 'atardamar' bölümüyle özgünlük kazandı. 54. sayıdan 100. sayıya değin, her sayı değişik bir konu, derginin sekiz sayfasında çok yönlü irdelendi. Bedri Rahmi'nin yöreye değgin yazılarını yayına hazırladım. Bu ilk 'atardamar'ı, İbrahim Dizman'ın, Rasim Şimşek'in, benim, Hikmet Aksoy'un, Mustafa Duman'ın, Mustafa Kademoğlu'nun, A. Didem Uslu'nun, Eren Ayçiçek'in, Muhsine Helimoğlu Yavuz'un, Hasan Hüsnü'nün, Osman Bolulu'nun, Zekeriya Saka'nın, Muzaffer Gündoğar'ın, Saim Açıkgöz'ün hazırladığı 'atardamar'lar izledi. Ruy Gonzales de Claviyo'dan, Charles Texier'den, Ahmet Refik Altınay'dan, Theophile Deyrolle'dan alıntılar yapıldı. Sunullah Arısoy ve Kerim Korcan'ın mektuplarına, İlhan Demiraslan'ın, Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerine yer verildi. 1991 yılında ilk Kıyı'nın 30. yılında bütün bir emek değerlendirildi. Okuyucularla yakın bir diyalog kurularak sayfalardan yansıtılan emeğin boyutu irdelendi.

Kıyı, yurt içinde olduğu gibi yurtdışında da pek çok sanalçımıza ulaştı. Duisburg'ta Fakir Baykurt, Berlin'de Gültekin Emre, İsveç'te Özkan Mert, Almanya'nın bir başka kentinde Sıtkı Salih Gör, İzmir'de Muzaffer İzgü, Antalya Gazipaşa'da Fikret Otyam, Kocaeli'de Ruşan Hakkı, Kıbrıs'ta Neriman Cahit, İstanbul'da Ömer Kayaoğlu, Ankara'da Osman Bolulu dergimizin ulaştığı birkaç dostumuz. Onlar ve onlar gibilere her ay Kıyı mutluluğu yaşattık. Bundan övünç duyuyoruz.

Bir dergi nasıl hazırlanır, basım aşamasına nasıl ulaşır, basımı sonrasında okura nasıl gönderilir, soruları kendi içende birer büyük serüven içerir. Öncelikle dergiye gelen yüzlerce ürünün arasından yayımlanmaya değer bulunanlar seçilir, ardından bir sıralama, 'atardamar'la besleme ve belirlenen mizanpaja göre düzenleme. Sevgili M. Reşat Sümerkan'la onlarca sayfalık yazıyı 32 sayfalık bir derginin sayfalarında soluk almaya, yeni bir sefere göndeririz. Dergiyle doğanlar, ilk ürünü yayımlanan, ürünü yayımlandığı için mutlu olanların sayısı hiç de az değil. Dosya daha sonra 60 sayıdır sevgili İsmail Fandaklı'nın parmaklarında biçimlenir. İsmail derginin onurunu, onun yanında dizdiği yüzlerce yayının yanında farklı bir noktaya koymanın bilincini taşır. Başlangıçta bu kervanı saygın bir ad, Şennur Çavdar omuzlar; ardından Fandaklı gelir, Selva Çergel ona katılır. Derginin mutfağında filmde, pikajda, montajda yoğunlaşan emeklerin boyutu yazılmakla bitmez. Ahmet Özkan, Halil İbrahim Kalaycı, Yakup Şentürk, Özer Dölek, Kıyı'ya yıllar boyu kan taşıdılar. 1994 yılı bir başka basımevinin tezgâhındadır artık Kıyı. Yaz kış, ilkbahar sonbahar biri postalanır, biri dizgide, biri düzenlenmektedir. Bu işlem yıllardır aksamadan sürüp gider. Bir aksama olsa, telelonlar çalışır, meraklılar haber almak isterler.

Bir araya nerelerden gelindi? Öncelikle zaman içinde yayımlayamadığın bir yazı, bir şiir için sahibine, yazanına karşı derin bir iç ezikliği taşınmıştır. Neden, o günkü koşullardır. Zaman oldu, bir özgün ürünün yayımlanmasının coşkusu tüm yorgunlukları silip süpürmüştür, mutluluk rüzgarı esmekledir artık.

Kıyı, bu kentin tarihinde en soluklu bir dergi olma özelliini koruyor. Bu derginin kadrosunda olanlar, bu derginin sayfalarından okura ulaşanlar ülkemizin en saygın adları olduğu bir gerçek. Kıyı'yla sunulan birikim tam anlamıyla bir belgelik niteliği taşımaktadır. 100 yıllık Trabzon kesidine bakıldığında elli sayıyı geçen tek derginin Halkevi yayınorganı İnan olduğu görülür. Kıyı dışında bu kentin kültür ve sanatını, gerek ulusal gerekse evrensel boyutlarda bir derginin taşıyabilmesi söz konusu değil. Bugün bu kenti simgeleyen bir yayın organı olmanın onuru daha uzun yıllar genişleyerek dilden dile ulaşacaktır. Kıyı amatör bir ruhla ve profesyonel bir etkinlikle, gerek yayımladığı kitaplarla, gerek koyduğu ödüllerle, gerekse gerçekleştirdiği sanat geceleriyle kanıtlamıştır. Oria omuz verenler, bir yerde bitmez tükenmez bir kaynaktan su içenler oldular.

Kıyıların tümünde yer alan Rasim Şimşek hocamızı kimi zaman Üniversitedeki odasında, kimi zaman telefonun öbür ucunda bulurum. Sevgili Şair Gündoğdu Sanımer'in muayenehanesinde, geçmişten geleceğe uzanan bir salıncakta, sanat kültür adına salınır dururuz. Arslan Pulathaneli'nin engin hoşgörüsü, zengin arşivi, Kıyı'ya olan sevdasının kesintisiz ufkunda çoğu zaman yeni ülkeler keşfederiz. İbrahim Dizman'ın, Kıyı'ya kazandırdığı dinamizmle mutlu olurken, ilk kez ürünlerine yer verdiğimiz sanatseverlerin sevincini duyumsarız içten içe.

Yaşam sürecim içinde üç Kıyı doğup öldü. Son Kıyı, sekiz yılı aşkın zamandır ellerimizde biçimleniyor. Sudaki halkalar gibi burdan dünyanın dört bir yanına ulaşıyor. Şimdi bu güzelliğini sofrasında buluşmanın sevincini yaşıyoruz ve bir büyük imecenin ürününün hasadındayız.

trabzon'da basın

Ömer Güner

(Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı)

Avrupa'da matbaanın kurulmasından 103 yıl sonra 11 Kasım 1831'de İstanbul'da Takvim-i Vekâyı adlı gazete yayına başladı. 1866'da Trabzon ve Erzurum'da Vilâyet Matbaaları kuruldu. Trabzon Vilâyet Gazetesi ise 13 Nisan 1869'da çıkmaya başladı. Trabzon'da gazeteci olarak ilk bilinen kişi, Trabzon Gazetesi'nin başyazarı eğitimci İbrahim Cudi Efendi'dir.

Kültür ve sosyal alanda, Doğu Karadeniz'de merkezi durumda bulunan Trabzon, basın alanında da bölgede öncü olmuş, öncülüğünü halen de sürdürmektedir.

Birinci Cihan Savaşı'ndan önce Trabzon'da çeşitli dillerde birçok gazete ve dergi yayınlanmaktaydı. Bu gazetelerin en eskisi "Trabzon" adlı gazetedir. Yayın tarihi : 1869. 30 x 40 cm. boyutlarında ve 4 sayfa. Osmanlı İmparatörluğu'nun her tarafına gönderilen "Trabzon" adlı gazete, resmi haberlerin yanında kültür ağırlıklı makaleler, şiirler ve çeşitli konularda yazılara yer veriyordu. Trabzon adlı bu gazetenin, Trabzon'un Ruslar tarafından işgal edildiği 1916 tarihine kadar yayınlandığı biliniyor.

Trabzon'da ikinci Türk gazetesi, Meşveretçi Naci tarafından çıkarılan "Meşveret" gazetesidir. 1906 ya da 1907 tarihinde haftanın iki günü yayınlanan "Meşveret"in yayını Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürmüştür.

MEŞRUTİYET YILLARINDA TRABZON'DA BASIN

HEKİM: Sağlık ve hekimlik konusunda yayın yapan 15 günlük bir gazete. Çıkış tarihi: 1 Ocak 1909, Sahibi Raif Bey. Başyazarı: Dr. C. Eyyüb. yayın süresi 3 yıl.

KEHKEŞAN: Kültür-Sanat dergisi. 10 Temmuz 1909'da yayınlanmaya başlanmış. Pulathaneli Ali Rıza Bey'in sahipliğini yaptığı gazete İkbal Matbaasında basılıyor. Edebi, fenni, ticari, sanat konularında ayda iki kez yayınlanıyordu.

HABER ANASI: Haftalık resimli bir mecmua. Ocak 1909'da yayına başlamış. Sahibi: Mehmet Tevfik Yunusoğlu.

İKBAL: Eylül 1909 yılında Osman Nuri Eyuboğlu tarafından çıkarılmış. Bu gazetenin basıldığı matbaa, bugün aynı yerinde, sadece matbaa olarak işlevini sürdürüyor. Trabzon'da yayınlanan eski gazeteler arasında sesini duyuran ve yazı ailesi en geniş gazetelerden birisi **İKBAL**'di.

"İkbal"de yazanlar : İbrahim Alaettin Gövsa, Ali Canip, Halil Nihat Boztepe, Murat Uraz, Mustafa Sıtkı Cansızoğlu, Numan Sabit..... İkbal, 1934 yılına kadar yayınını sürdürmüş, sonra isim değişikliği ile adı "Olcay" olmuş. Osman Nuri Eyuboğlu'nun 1941 yılında ölümü ile gazete kapanmış. Matbaa, bugün, Ortahisar Mahallesinde Eski Valilik karşısında, basımevi olarak duruyor.

TEMKİN: Tayyipzade Hafız Zühdi tarafından 1909 yılında çıkarılan ve bir yıl yayınlanan bir gazete **"Temkin"**.

TARİK: "Meşveret" gazetesine karşı bir gazete. Şatıroğlu Hasan Hicabi tarafından çıkarılmış. Haftalık olarak yayınlanan Tarık'ın hangi tarihte kapandığı bilinemiyor.

TRABZON BASININDA KARA GÜNLER

Rusların Trabzon'u 14 Nisan 1916 tarihinde işgallerinde basın

kara günlerini yaşadı. Yabancı ve azınlık gazetelerinin yayınlandığı bir dönem işgal günleri. Bir yıl, 10 ay ve 10 günlük bir zaman dilimi...

TRABZON'DA AZINLIK BASINI

Trabzon'da, 1885-1919 tarihleri arasında, Ermeni azınlıkların 9 Rum azınlıkların da 19 adet gazete ve dergi çıkardıkları biliniyor.

KURTULUŞ YILARINDA TRABZON'DA BASIN

Kurtuluş yıllarında Trabzon'da basın, Anadolunun düşmanlardan temizlenmesi için zor koşullar altında yayınlanabilen tüm gazeteler gibi mücadele veriyordu. İşte bu gazeteler..

İSTİKBAL: Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen Türk gazetelerinin en büyük mücadelesini yapan bir gazete **İSTİKBAL.** Kurucusu Faik Ahmet Barutçu. 1894 yılında Trabzon'da doğan ve 1918'de İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olan Faik Ahmet Barutçu, bir taraftan avukatlık yaparken bir taraftan da çıkardığı İstikbal adlı gazete ile gazetecilik yapmaya başladı. Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti kurucularından Ahmet Hamdi Bey'in oğlu olan Faik Ahmet Barutçu, 1939'da Trabzon'dan milletvekili seçildi. Hasan Saka kabinesinde Başbakan Yardımcısı oldu.

İstikbal Gazetesi, ilk yıllarında haftada iki ya da üç kez yayınlanırken daha sonra günlük olarak yayınını sürdürdü ve 6 yıllık bir yayın hayatından sonra 9 Mart 1925'de kapandı.

SELÂMET: 15 Kasım 1918'de Ömer Fevzi Eyuboğlu tarafından çıkarıldı. Eyuboğlu, Erzurum Kongresi'nden sonra Atatürk'e ve Kurtuluş Savaşı'na karşı bir tutum sergileyince Trabzon'den ayrıldı. Balıkesir'de **"İrşad"** adlı bir gazete çıkardı.

GÜZEL TRABZON: Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 1 Nisan 1922'de yayınlanmaya başladı. Günaşırı yayınlanıyordu. Ali Becil'in sahipliğini yaptığı Güzel Trabzon'un 101 sayı çıktığı biliniyor.

ZAFER: Avukat Kemal Hatipoğlu tarafından Aralık 1922 tarihinde yayınlanmaya başladı. Basının zor bir döneminde düzenli yayınlanamayan Zafer'in kapanış tarihi bilinemiyor.

HALK: Güzel Trabzon gazetesinin sahibi Ali Becil tarafından 24 Nisan 1924 tarihinde yayınlanmaya başladı. Sahibi Ali Becil'in Trabzon'dan milletvekili seçilmesinden sonra kapandı.

TRABZON'DA YAYINLANAN DERGİLER

KAYGU : Onbeşgündebir yayınlanan Kaygu'nun yayın tarihi: 1919.

FECİR: Hayri Eyüboğlu tarafından 1921 yılında yayınlandı. Onbeş günde bir yayınlanan Fecir dergisinin sahibi, bir süre Belediye Gelir Müdürlüğü yapan Altay Eyüboğlu'nun babası merhum Hayri Eyüboğlu'dur.

GENÇ ANADOLU: 30 Aralık 1921'de Öğretmen Nizamettin tarafından çıkarıldı. 15 günde bir yayınlanıyordu.

KAHKAHA: Esat Ömer Eyüboğlu tarafından çıkarılan mizah dergisinin yayın tarihi : 24 Mayıs 1922

DÜŞÜNCELER: - YENİ MEKTEP - ÖZDİLEK - GENÇLİK - TİLKİ gibi dergiler de Trabzon basın tarihine geçenler arasındadır...

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TRABZON'DA BASIN...

Cumhuriyet döneminde Trabzon'da ilk yayınlanan gazete: **YENİYOL**.. Kasım 1923'te Giresun'da yayınlanmaya başlayan Yeniyol'un kurucusu ve sahibi Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, gazeteyi 100 sayı yayınladıktan sonra Trabzon'a nakletti. Yeniyol'un ilk sayısı **15 Eylül 1924**'de Trabzon'da yayınlandı. Bu tarih, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün Trabzon'u ilk ziyaretlerine rastlayan, Trabzon için büyük önem taşıyan bir gündür.

YENİYOL, Trabzon'un sadece basın alanında değil, politikasında, sanatında, kültüründe derin izler bırakan bir gazete olmuştur. Yeniyol'un kurucusu Bekir Sükûti Kulaksızoğlu, 1946'da çok partili siyasal yaşama, Demokrat Partisi'nin kurucuları arasında katılmış, 1950 öncesi, partinin il başkanlığını yapmıştır. Gazetenin Yazı İşleri Müdürü Zeki Yağmurdereli, 27 Mayıs Devrim'inden sonra kurulan Adalet Partisinden Trabzon milletvekili olmuştur. Gazetenin sahip ve yazarlarından Muzaffer Korlu ise, 1954'de Trabzon Belediye Başkanlığı görevine seçilmiştir.

Cumhuriyet döneminde Trabzon'da yayınlanan gazeteler şöyle: Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu'nun 4 Ekim 1924'de çıkardığı **"Zühal"**, **"Genç Fikirler Dergisi"**, mizah dergisi **"Devekuşu"**. Bu arada haftalık **"Güzel Pulathane"**, **"Çalıkuşu"**, **"Necmiati"**.

1929-45 yılları arasındaki 16 yıllık bir zaman diliminde Trabzon'da yayınlanan gazeteler ve dergiler: **"Akın"**, **"İnsan"**, **"Boztepe"** ve bir hekim dergisi: **"Trabzon Kliniği"**...

1946'da çok partili siyasal yaşamda Cemal Rıza Osmapaşaoğlu'nun **"Trabzon"** adlı gazetesi, uzun yıllar yayın hayatında kaldı. Muzaffer Konuralp'ın **"Doğru Yazar"**, Numan Sabit Osmançelebi'nin **"Demokrat Çaykara"** gazeteleri yanında bazı dergiler: **"Bütün"**, **"Hedef"**, **"Değirmen"** ve Ömer Akbulut'un bir çocuk dergisi: **"Çocuk Güneşi"**...

1950-1960 dönemi Trabzon basını ayrı bir zenginlik gösterir.. Zeki Yağmurdereli'nin çıkardığı **"Doğu"**, Ömer Turan Eyuboğlu'nun çıkardığı **"Hakimiyet"**, Hasan Tahsin Yılmaz'ın çıkardığı **"Hizmet"**, Yalçın Kamar'ın çıkardığı **"Vakfıkebir"**, Ümran Baran'ın çıkardığı **Ses"**, Hikmet Aksoy'un çıkardığı **"Büyük Liman"** gazeteleri.. 1961-1970 yıllarında da Trabzon'da basın hareketlilik ve canlılık içinde görülmektedir. 1961'de Trabzon'da günlük 7 gazete yayınlanıyordu: **Sabah Postası, Yeni gün, Hizmet, Ses, Halk, Hakimiyet, Trabzon**....

Renkli kişiliği ile Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu, yazar olarak Ziyad Nemli, basına büyük emek verirler. Nemli, kısa süreli Türksesi adlı günlük bir gazete çıkarmıştır. Türksesi, bugün, Ayhan Kıyak'ın sahipliğinde ad olarak yaşamaktadır.

1903 yılında doğan Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu, 17 yaşında basın mesleğine girdi. İlk çıkardığı **"Zühal"** adlı dergidir. 1924'de **"Yeni Terbiye"**, **"Devekuşu"**, **"Trabzon"** ve **"İleri"** adlı günlük gazeteler. 15 Ekim 1989'da ölen Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu'nun 60 yıllık kesintisiz bir basın hayatı var. Basın Şeref Kartı sahibiydi...

"Ses" önce haftalık sonra da günlük olarak yayınlandı. Şimdi, yine de matbaa olarak hizmet veren Olcay Matbaası'nda basılan **"Ses"**, iki yıllık bir yayın hayatı vardır. Ümran Baran, Avustralya'ya ailece göç ettikten sonra da basından kopmadı. Haftalık **"Yorum"** adlı gazetesini, şimdi Sidney'de, oğlu Aşkın Baran devam ettiriyor. Ümran Baran 6 Temmuz 1990'da Sidney'de öldü.

YENİYOL'un hem sahipliğini he de yazarlığını yapan Halid Muzaffer Korlu, 1954 yılında Trabzon Belediye Başkanı seçildi. Basın Şeref Kartı sahibi olan Korlu, 1990 yılında vefat etti.

"Hakimiyet" adı, kurucusu Ömer Turan Eyuboğlu ile özdeşleşir. 1927 yılında Maçka'da doğan ve 13 yaşlarında yazı ve şiirleri yayınlanan Ömer Turan Eyuboğlu'nun Hakimiyet gazetesini, Şahap Eyüboğlu uzun yıllar devam ettirdi. Bu gazetede, rahmetli olmuş, Ahmet Selim Teymur, Ziyad Nemli yazılar yazdılar. Hakimiyet bir dönem, Trabzon aydınlarının nefes alıp-verdikleri bir gazete olmuştur.

Trabzon'da günlük yayınlarını sürdüren iki ofset tekniği ile basılan gazete: **Karadeniz ve Türksesi**. Karadeniz, bir bölge gazetesi niteliğini taşıyor. Sahibi: M. Şamil Ekinci. Genel Müdür Yardımcısı: Salih Çamoğlu. Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Yusuf Turgut. Köşe yazarları arasında, Ömer Güner, Temel Ziya Dursun, İbrahim Sağlam, var.

İlk sayısı 12 Eylül 1983, son sayısı 4 Haziran 1990'da yayımlanan; önce günlük, son dönemde haftalık olarak çıkan 'Kuzey Haber' gazetesi, yörede önemli bir işlev taşır. Sahipliğini M. Naci Özkan'ın yaptığı gazete basına olduğu kadar kültür ve sanata da katkıda bulunmuş.

Türksesi gazetesinin sahibi Ayhan Kıyak. Kıyak, Trabzon basınında uzun yıllar direnen bir gazete sahibi. Bir süre Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı görevinde bulundu.

Trabzon'da yeni bir haftalık gazete: **"Trabzon Ekspres".** Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğünü Hasan Kurt'un yaptığı **"Trabzon Ekspres"** Türksesi tesislerinde basılıyor. Siyasal ve aktüel bir gazete.

Başyazarlığını Hikmet Aksoy'un yaptığı **Hürses,** Trabzon'da haftalık olarak yayınlanan **"Akçaabat Postası"**, yanında bazı ilçelerde aylık yayınlanan gazeteler var.

Trabzon'da kültür sanat alanında 1961, 1969, 1981 ve 1986 dönemlerinde dört kez yayımlanan aylık KIYI dergisi bu kentin kültür ve sanatına, son derece önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Son dönem Kıyı'nın 100. sayıya ulaşması da Anadolu'daki sanat ve kültür hareketi adına bir onurdur.

Trabzon'da **Karadeniz Yazarlar Birliği**'nin yayın organı **Birlik** dergisi 1992 Kasımından bu yana kesintilerle de olsa 13. sayıyı yayımlayabildi (Toplam 7 dergi).

Tanıtım sayısı ücretsiz olarak okura dağıtılan, ilk sayısı Ocak 1991'de yayımlanan, Aylık Mizah Karikatür ve Spor gazetesi HAMSİ'nin Aralık 1992'de çıkan 24. sayıda yayın yaşamına son verilmiştir.

Trabzon'da basın mensuplarının örgütlendiği **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti** 1980'de kuruldu. Uzun yıllar Başkanlığını rahmetli **Ziyad Nemli** yaptı. **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**'nde başkanlık görevi yapanlar, arasında **Suavi Kaptan, Nejat Toprak, Ayhan Kıyak** bulunuyor. Halen, cemiyet başkanlığı görevini Ömer Güner yürütüyor.

Cemiyetin Asbaşkanı: Nejat Toprak, Genel Sekreter: Murat Taşkın, Mali Sekreter: Selahattin Gurbetli. Üyeler: Turgay Mürtezaoğlu, Salih Çamoğlu ve Aydın Akdeniz.

Sarı basın kartlı 80 üyesi bulunan **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**, ülke çapında tanınıyor ve biliniyor. **"Manşet"** adlı aylık bir de mesleki gazete yayınlıyor.

Dünden bugüne yoğun bir basın yaşamına sahip Trabzon'da, günümüzde, çağın teknolojisine uygun olarak yayıncılık yapılmaktadır.

Bu teknolojiye rağmen bugün istenilen düzeyde olamadığımız da bir gerçek. Bunda giderek artan yerel TV ve radyoların basını az da olsa olumsuz etkilediği ileri sürülebilir.

Karadeniz'in kendine özgü kimliği yayınlarına da yansır. Gazete ve dergiler yanında kimi yazar ve şairlerin kitapları da bu alanı zenginleştirir.

Trabzon'da basın alanındaki birikimini bir yazı boyutunda verebilmenin zorluğu ortada. Bu alanda yapılacak çalışmalarla, yörenin basın birikimi çok daha iyi anlaşılacaktır.

KAYNAKÇA:

– Trabzon 89, Kuzey Gazetecilik - Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.Ş., 1. baskı, 1989 Trabzon, 202 s.
– KIYI, Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı: 45, Aralık 1989.
– Trabzon Kültür Sanat Yıllığı, Trabzonlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları: 1, İstanbul 1987, 565 s.
– Trabzon Kültür Sanat Yıllığı, Trabzonlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları: 2, İstanbul 1989, 424 s.
– Trabzon Doğu Karadeniz Gazete ve Mecmuaları 1869 - 1928, Derleyen: Cumhur Odabaşoğlu, Kandi Yayını, Trabzon, Haziran 1987, 92 s.
– Tarihi, Coğrafyası, Folkloru ile İlimiz TRABZON, Hazırlayanlar: Veysel Usta - Yaşar Soytürk, Kendi Yayınları, 139 s.

trabzon'un edebiyat yaşamında 1940 sonrası

Rasim Şimşek

1. GİRİŞ

Ulusal Kurtuluş Savaşı sonunda **çağdaş** bir **yönetim** olarak kurulan Cumhuriyet, ülkemizde **edebiyatın da cumhuriyeti** olur. Gerçekten ulusal egemenliğe dayanan ve çağdaş düşünceyle birlikte **halkçılık** ilkesini benimseyen Cumhuriyet yönetimi, dünyadaki yeni oluşumların da etkisiyle, Türk sanatçısını **dilde, içerikte, teknikte** yeni arayışlara yöneltir. Bir yandan çağdaş uygarlığın temelini oluşturan **yeni düşüncenin** ışığında araştırmalar / incelemeler yapılırken, bir yandan **da bağımsızlık / özgürlük** kavramlarıyla birlikte Atatürk'ün varlığında odaklaşan **yeni değerler** işlenir. Böylece edebiyatımız, 1930'lara doğru **dill, içeriği ve estetiğiyle** değişmeye başlar. 1941'de yayımlanan **Garip**'le şiirimizde **yeni bir çığır** açılmış olur.

Bilindiği gibi Garipçiler, bir bildiri niteliğindeki önsözlerinde şiir anlayışlarını açık seçik belirtirler. Şiirin ölçü, uyak gibi "kayıt"lardan kurtulması gerektiğini savunurlar. Şiirde ezgiselliğe, "klişeleşmiş" söz ve anlam sanatlarına karşı çıkarlar. En önemlisi, şiirin konu alanını genişleterek şairi, belirli konuların tutsağı olmaktan kurtarırlar. Böylece şiir, insanımızın yaşamını çok yönlü olarak kucaklar duruma gelir.

Daha önce şiire başlayan Bedri Rahmi, Hasan İzzettin Dinamo, büyük ölçüde, Garipçi anlayışa uygun şiirler yazarlar. Ceyhun Atuf Kansu da, sonradan bu akıma katılır. Subutay Karahasanoğlu, Nabi Üçüncüoğlu, İlhan Demiraslan Garipçi çizgide şiire girerler.

2. TRABZON'DAN YETİŞEN ŞAİRLER/YAZARLAR

a) İnsancıl Düşüncenin Işığı

*** Sabahattin Eyüboğlu** (1908-1973): Özellikle deneme ve çevirileriyle, çağdaş Türk edebiyatının gelişmesine önemli katkılarda bulunmuş bir yazarımızdır. İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyeliği, Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettişlik, Talim-Terbiye Kurulu üyeliği yapmış olan Eyüboğlu, **aydınlık / özgürlükçü** düşünceyi savunan ve Anadolu kültürünü uzak geçmişine doğru bütün **çoğulluğu ve zenginliği içinde** kavrayan usta kalemlerin başında gelir.

30'lu yıllarda edebiyat dünyasına giren Eyüboğlu'nun denemeleri, **Mavi ve Kara** (1961) ile **sanat üzerine Denemeler** (1974) adlı kitaplarda toplandı. Yunus Emre'yi çağdaş bir yaklaşımla değerlendiren inceleme denemesi ise **Yunus Emre'ye Selâm** (1961) adıyla yayımlandı (1971'de "Yunus Emre" adıyla). Eyüboğlu'nun Montaigne'den (Denemeler), La Fontaine'den (Bütün Masallar) ve Hayyam'dan (Bütün Dörtlükler) yapmış olduğu çeviriler de hep aranan yapıtlar olmuştur.

Eyüboğlu'nun kimi çalışmaları, ölümünden sonra yayımlanmıştır: **Şiir çevirileri** (1976), **Pir Sultan Abdal** (1977), **Gökyüzü Mavi Kaldı** (Yaşar Kemal'le birlikte, 1979) vb.

b) Kurtuluşun ve Kuruluşun Romanı

***** Sanatçı kişiliği 1930'larda belirmeye başlayan ve şiir, roman, öykü, anı türlerinde birçok yapılı bulunan **Hasan İzzettin Dinamo** (1909-1989), **yakın tarihimizin büyük olayları**'nı konu alan romanlarıyla tanınmıştır. Trabzonlu bir ailenin (Temel Çavuş ailesi), Birinci Dünya Savaşı sırasındaki acıklı yaşama serüvenini anlatan **Savaş ve Açlar** (1962), **Özgürlük Türküsü** (Şiir, 1971), Türk ulusunun bağımsız, özgür yaşamak için başlattığı onurlu ayaklanmayı (Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı) anlatan **Kutsal İsyan** (sekiz cilt, 1966-68), Cumhuriyet yönetiminin hazırlanıp gerçekleştirilmesi ve Türk toplumunu çağdaş uygarlık yoluna yönelten köklü değişikliklerin yapılmasıyla ilgili gelişmeleri anlatan **Kutsal Barış** (yedi cilt, 1972-76), **Savaşta Çocuklar** (öykü, 1981) ve **İkinci Dünya Savaşı'ndan Edebiyat Anıları** (1984), Anadolu'da Bir Yunan Askeri (1988) Dinamo'nun en önemli yapıtlarıdır.

Dinamo'nun **roman ve öyküleri**, köklü araştırma ve gözlemlere dayanan, bundan dolayı **yakın tarihimizin önemli olaylarına ışık tutan "belgesel"** nitelikte yapıtlardır. Bu nedenle onun, kültür tarihimizde çok önemli bir yeri vardır.

c) Birinci Yeni (Garip) Çığırında Şiire Girenler

Bizim eski şiirimiz, genel olarak **kadın**'la ilgilenir, **özel aşklar**'a yer verir; sevgiyi, **toplumsal bir olgu olarak** görmez. Sonra şiirimize, "hamasî" duyguların beslediği **yurt sevgisi** girer. Ama bütün bunlar, **"Bir dilimi zehir zıkkım / Bir dilimi candan tatlı"** Anadolu insanını **gerçek çehresi** ile vermez. Çünkü, **nabzı İstanbul'da atan** bir edebiyatın temsilcileri için Anadolu, "yaşanılan" değil, genellikle **uzaktan bakılan** ve zaman zaman da **gezilip dolaşılan bir yer**'di. Bu yüzden Anadolu, "sittin sene beklemiş durmuş ressamını, yazarını". **İşte Bedri Rahmi**, yüzyıllarca yolu gözlenen o çok yönlü sanatçıdır.

*** Bedri Rahmi** (1913-1975)'nin ilk şiir kitabı **Yaradana Mektuplar, Garip**'le aynı yılda (1941) çıkar. Bunu **Karadut** (1948) ve **Tuz** (1952) izler. Daha sonra, yeni eklemelerle **Üçü Birden** (1953), **Dördü Birden** (1956) ve **Karadut 69** (1969) adlı şiir kitapları gelir. En sonunda da **tüm** şiirlerini içeren **Dol Karabakır Dol** (1974) adlı kitap yayımlanır. Çoğu gezi ürünü olan düzyazıları ise **Canım Anadolu** (1953), **Tezek** (1973) ve **Delifişek** (Sanat yazıları, 1975) kitaplarında toplandı.

Bedri Rahmi, Garipçilerle aynı yıllarda edebiyat dünyasına girer, ama **Anadolu'ya açılma** yönünden onlardan ayrılır. Onun şiiri, kendi deyişiyle, **"ilmik ilmik, damar damar"** yerlidir; nakışları, **"yurdunun taşından toprağından"** süzülüp gelir. Anadolu'yu ilk kez o, denizi, karası, meyvası, ağacı, **halısı/kilimi, yazması; deseni/nakışı, oyası** ve insanının iç dünyasıyla şiirimize taşır:

"Sonra yazmalar serilir çimene karıdil kandil
Işıktan, renkten, nakıştan bir bayram kurulur."

O, "içinde bir tek suret yaşayan yüreği" (eski sevdalar) dar bulur; "yüreğinin kapılarını sonuna kadar" açıp **doğayı, insanı, yaşamı** bir bütün olarak kucaklamak ister. Bunu büyük ölçüde başarır da.

Bedri Rahmi, Türkçeyi, **konuşma dilinin ana damarında** yakalamıştır. **Kolay ve soluklu** yazar; kullandığı sözcükler, bir yerlerden kolaycacık çıkıp gelir. Şiirlerinde ses benzerliklerinden geniş ölçüde yararlanır, ama uyak aramaz. Onun şiiri, coşkun ırmaklar gibi, gürül gürül çağlayıp akar. Hem de bizim yamaçlardan bizim denizlere doğru..

***** Toplum toprağımızın bereketli ürünü **Ceyhun Atuf Kansu** (1917-1978) **Birinci Yeni** akımına sonradan katılan **toplumcu bir ozan**'dır. Yapıtlarında işlediği konuları genellikle Kurtuluş Savaşı ile Cumhuriyet Yönetiminden alır ve **Atatürkçü Düşünce** temeline dayandırır: **Yurdumdan** (1960), **Bağımsızlık Gülü** (1965), **Sakarya Meydan Savaşı** (1970); **Devrimcinin Takvimi** (1982), **Ya Bağımsızlık Ya Ölüm** (1964), **Halk Önderi Atatürk** (1972), **Cumhuriyet Ağacı** (1973) vb.

Kansu, **"Yurdumdan"** adlı şiir kitabının ilk bölümünü (Denizler) yöremize ayırmıştır. Sonra bu şiirler, Kültür Sanat Yıllıklarımıza ve dergilerimize (Kıyı vb.) taşınmıştır. Ayrıca, Sakarya Meydan Savaşı'nın kimi bölümleri okullarımızda sahnelenmiştir. Böylece Kansu, Trabzon'un şiir edebiyat yaşamını yakından etkilerduruma gelmiştir.

"Kalkmış güzelim sabaha açmış penceresini,
Dalga köpüğü Trabzon evlerinden biri,
Silkelemiş düşlerini pencereden
Bakmış evinin ayak ucunda
İnce bir örtü mavi deniz"

Nabi Üçüncüoğlu (1922-1969), 1950'lerde **Birinci Yeni** çığırında yer aldı. Şiirleri **Yücel, Varlık**, Yeni Ufuklar, **Kıyı** gibi dergilerle kimi yerel gazetelerde (Hakimiyet vb.) yayımlandı. Tek şiir kitabı **Memleket**, 1961'de çıktı.

Baki Akgül'ün de bir yazısında belirttiği gibi, Nabi Üçüncüoğlu, **gören, duyan, çevresine karşı duyarlı** bir insandı. Benliği **Anadolu gerçeği içinde yoğrulan** bir öğretmen - ozan. O Anadolu'nun gerçek şairlerinden biridir; ülke gerçeğini **en kötü koşullarında bile** sever, şiiri okura bu izlenimi veriyor:

"Taş arna memleketimin bu tarafları
Zor arna, beni saran halleri var."

Çilesi de çabası da Anadolu üstüne olan, ellerinin **üzerine parmaklarına saygıların en güzeli** konan mutlu bir insandı, Nabi Bey.

Şiir dili de çok doğal; yalın, sıcak/sarıcı, rahat bir anlatımı var.

* **Subutay Karahasanoğlu** (doğ.1925)'nun **şiir yaşamı**, Trabzon Halkevi **yayın organı İnan** dergisinde çıkan (Temmuz 1947-Mayıs 1949) şiirleriyle başladı. İlk yapıtı, **dörtlükler**'i içine alan **Hepsi Bir** (1968)'dir. **Ertesi yıl, Dünyanın Tadı ve Gece Aydınlığı** adlı yapıtları yayımladı. Sonradan İstanbul'a yerleşen sanatçı, **Ateş Çiçeği** (1976) ve **Zaman Boyutu** (1984) adlı şiir kitaplarını çıkardı.

"Subutay Hikmet" adını da kullanan sanatçı, önceleri **"Ben seni sevdim mi bilemiyorum / Ama saçlarını / Haziranda altunbaşaklar gibi salınan parlak / Onları sevdim işte"** örneğindeki gibi **içten duygular**'la **sıcak sevgiler**'in şairi iken, giderek **soyut düşünceye** yaslanan **nüktell şiir**'e yöneldi. Bu, biraz da **metafizik konulara ilgi duyarak bilgece düşüncelere yönelmenin sonucu** olarak ortaya çıktı. Bu dönem şiirinden bir örnek:

CEMRE
Daha martın ilk günleri
Çiçeğe durmuş erik ağacı
Bense
Aylardır yazamadım
Tekdize
Bahar beni affeyle!

Subutay Hikmet'in şiirinde, **sanatçı kimliğinin oluştuğu yörenin etkileri** hep sürmüştür. Bu, işlediği kimi konularda da şiir dilinde de apaçık görülür (Kuymak vb.). Bununla birlikte sanatçı, şiirlerinde genellikle ortak yazı dilimizi kullanır ve bu dil, onda giderek durulmuştur.

* Son otuz yıl içinde Trabzon'un şiir-edebiyat yaşamı üzerinde etkili olan sanatçılardan biri de, sonradan (1970) buraya gelip yerleşen şair **İlhan Demiraslan** (1928-1980)'dır. Şiire, **Birinci Yeni** çığırında giren Demiraslan, başlangıçta **İncir Ağacı** (1952) ve **Eller Ekmeğe Doğru** (1958) adlı şiir kitaplarını çıkardı. Daha sonraki şiirlerini içeren **Acının Uçları**'nı ise yayımlayamadı.

Gelibolu'da doğan ve mesleği hekimlik (iç hastalıkları uzm.) olan Demiraslan, **Trabzon'a/bu** kıyılara çok ısınmıştı. Hekimliğini bilmem ama, **usta bir ozan**, alçakgönüllü bir insandı:

"Çok alışık bir yüzle gelir ölüm
Çok alışık bir yüzle yakın çekim
Örneğin seksenli yıllarda gelir
Örneğin bir eylül ya da bir ekim
Ne üstün başarılı bir ozandım
Ne de üstün başarılı bir hekim
Tek başarım ölüm olur âlemde
Bu en güzel dizem olur nitekim"
(Kıyı, Sayı.8, Kasım 1981)

d) İkinci Yeni ve Sonrası:

* 1955'lerde **Edip Cansever, Turgut Uyar, Sezai Karakoç** gibi şairler, **"Garipçi"** şiire tepki olarak, **soyuta eğilimli yeni bir anlayış** geliştirirler. **İkinci Yeni** olarak adlandırılan bu akımın temsilcileri, siyasal baskıların da etkisiyle, kendi içlerine yönelerek **kapalı bir söylemi** yeğlerler. Dili de **sözdizimi kuralları dışına** çıkarak **yapay** biçimde kullanırlar. Bununla birlikte bu akımın kimi başarılı ürünleri olur.

70'li yıllara doğru sözkonusu **aykırılıklar**'dan vazgeçilir; şiirde **biçim - öz dengesi** kurulur. Şairler, birey - toplum ikilemini aşarak "insan"a yönelirler. Şiir dili de büyük ölçüde düzene girer. Böylece, doğal / toplumsal olgularla beslenen, insan yaşamını kalıcı çizgilerinde veren, bütünü önemseyen ve dilin kullanımına özen gösteren bir şiir anlayışı benimsenir.

* 1961 yılında Kıyı dergisiyle birlikte edebiyat dünyasına giren **Gündoğdu Sanımer** (doğ.1935), uzun zaman kitap çıkarmadı, şiirleri dergilerde dağınık kaldı. Derken, 80'li yılların sonuna doğru **Karayelin Sürüleri** (1987)'ni yayımladı. Bunu, dört yıl arayla, **Suyun İnce Sesinde** (1991) kitabı izledi.

Bu yapıtlar dikkatle incelendiğinde görülür ki Sanımer, şiirini, yaşamına karışan doğal olguladan, bireysel/toplumsal gerçeklerden çıkarıyor. Ancak, sürekli değişip duran bu özel olguların ardında **değişmeden** kalan çizgileri yakalayarak, şiirini **evrensel değerler** üzerine kurmayı başarıyor.

Sanımer'in birinci yapıtında yer alan şiirlerde **"içerik"** daha zengin. Buna karşılık ikinci yapıtında şiirler, **imgece** daha zengin ve **yapıca** daha sağlam. dil de daha **yalınlaşıp durulmuş**. İkinci yapıtının önemli bir özelliği de, şairin, burada doğaya daha geniş yer vermesidir.

Örnek olarak, "değişim" şiirinden birkaç dize:

"Şubat çıplaktı
Uzun boylu ağaçların
O çalışkan dalları çıplaktı
İspinozların sevinciyle
sökün ettiğinde bahar" (SİS, s.8)

* 70'li yıllarda şiirle uğraşmaya başlayan **Ahmet Özer** (doğ.1946), özellikle 1980'den beri Trabzon'un şiir-edebiyat yaşamı **üzerinde çok** etkili olmuştur. Gerek yönettiği Kıyı dergisinde yer alan konularla, gerekse art arda çıkan şiir kitaplarıyla, bu kentin sanat **yaşamını** hep canlı tutmuştur Özer. Bu nedenle onun şiirine biraz yakından bakmakta yarar vardır.

Bir yanı hep şiirde yaşar Ahmet Özer'in, bilinci sürgit şiire uyanıktır. Bu durum, onun, güzellikler karşısında sevgi dolu yüreğini sık sık ayaklandırdığı gibi, şiirini sürekli işleyip geliştirerek olgunlaştırmasında da en büyük etkendir. Şiirlerinin iç yapısı, oturmuş biçimi ve şiir dilindeki arınmışlık, bunu apaçık göstermektedir.

Ahmet Özer, "yaşamayı sevdaya dönüştüren" bir yürekle, gelecek çağları benliğinde yoğurmak isteyen bir sanatçıdır. "Şiirin diliyle yayılmak istiyorum yeryüzüne" diyor. Yeryüzüne yayılacak ve insanlara sevmeyi öğretecek; çünkü sevmeyi öğrenmeyen, güzellikleri duyamaz:

"Sevmeyi öğrenmeyen
nasıl doldurablir güzelliği
göğsüne"

Gerçekte ölümsüzlük de buradadır: Güzelliğin coşkusunu duymuş, "elleri yaratmış/dili vermiş" olan insaniçin ölüm yoktur.

Özer de, **Sanımer** gibi, şiirini yaşadıkları üzerine kurar ve bunun bilincindedir:

"benimle akacak biliyorum/nereye gitsem
bütün yaşadıklarımı suya dönüştüren sesim"

Sonra, Ahlatlı Tacettin'in -savaş yıllarına karışan- yaşama serüveninden bir **"insanlık destanı"** çıkarır.

Yapıtları: 1) Ayrı Beraberlikler (Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülü, 1981 / 1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü Mansiyonu), 2) Günle Dokunan (1984), 3) Gecenin Kanayan Yerinden (1987), 4) Söyle Yüzüm Tanığımsın (1990), 5) Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün (1993 / Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü).

(Bu çalışma bitmedi; şiirde, denemede, inceleme - araştırmada, derlemede, öyküde, anı - günlükte, çeviride yeni adlarla oluşturulacak yazı, dergimiz Kıyı'da yayımlanacaktır.)

trabzon'da görsel sanatlar

M. Reşat Sümerkan

Karadeniz insanının her türlü yaratıcılığını belirleyen, ürünlerine damgasını vuran yapısında; çevresini tarihsel süreçlerin çizdiği kültürel birikim yanında, sürekli hareketlilik gerektiren doğa koşullarının da payı büyük olsa gerek. Bu hareketlilik ve doğanın çok renkliliği, bölgemizden gereği kadar yazıncı ve şair çıkmayışına, ama tüm bu açığı kapatacak kadar çok görsel sanatçı yetişmesi zemin oluşturmuştur.

Karadeniz'in topoğrafyası, insanlarda bedensel ve görsel hareketliliği zorunlu kılmaktadır. Zengin bitki örtüsünün mevsimlerle değişen dokusu ve rengi, denizin bir günü diğerine uymayan renk yansımaları, deniz araçlarının, giysilerin göz alıcı renkleri, insanlara bir bakıma renk ve doku eğitimi vermektedir. Sahil kesimi -iç yöreler; iç yöreler- yayla değişimini yaşayabilen insanların, bitki örtüsü zenginliği içinde birikimler oluşturmaları kaçınılmazdır.

Bu oluşumda dış etkenlerin de rolü vardır. İpek yolunun bir ayağında liman kenti olan Trabzon'da, yerleşik bir Hıristiyan topluluğu, yabancı misyonlar, konsolosluklar, ticari temsilcilikler ve aileler vardır. Avrupa görgüsü içinde yetişen bu insanlarda estetik beğeniler farklıdır. Yakın çevrelerini heykeller, büstler, tablolarla bezemekte; binalarında farklı görünümlede eşya bulundurmaktadırlar. Çeşitli ilişkilerle bu beğeniler insanlarımıza da geçmiş, çevrelerinde estetik objeler arar olmuşlardır.

Trabzon'un bir başka şansı daha vardır. Türkiye'nin en eski liselerinden olan (1887) Trabzon lisesi'ne, zaman zaman çok yetenekli resim öğretmenleri atanmıştır. Bunlar arasında Avrupa'daki eğitimden döner dönmez ilk görev yeri olarak Trabzon'a atanan sanatçılar da vardır, (Zeki Kocamemi, Fikri Cantürk, Kayıhan Keskinok, Saim Özeren). Bu insanlar öğrencilere resim alanındaki bilgilerin yanında, sanatın her dalına saygılı ve bilgili, uygar insanlar olmanın yolunu da öğretmişlerdir. "Eşref Üren (1940'lı yıllarda) Trabzon'a gittiğinde Cezeanne'ın, Van Gogh'un adını bilen, Beethoven dinleyen lise öğrencileriyle karşılaşıp şaşıracak, sonra buradan Saim Özeren'in geçmiş olduğunu öğrenecektir", (1)

Tüm bu bilgi, görgü ve eğitimin sağladığı bilinç, genç öğrencilerin sanat evrenlerini belirleyecek, gelecek kuşaklarda devam eden bir sanat ve ilgi geleneğini oluşturacaktır. Artık çark dönmeye başlamıştır.

Gençler ağabeylerinden, öğretmenlerinden ya da çevrelerinden gözledikleri sanat etkinliklerine katılmaya ve uygulamada yer almaya çalışmaktadırlar. Trabzon'dan Ankara'ya, İstanbul'a; Gazi Eğitim, İstanbul Eğitim Enstitülerine, Akademi'ye resim eğitimi için çok sayıda öğrenci gidişi gözlemlenir. Gurbette iş bulan Anadolu köylüsünün, eşini dostunu yanına alması gibi, resim eğitimi yapan gençler de, tanıdıklarının bu eğitimi almasını teşvik ederler. Trabzon insanının sanata yatkınlığı böyle bir süreçle biçimlenir.

1987 yılında Samsun'da düzenlenen "I. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi"nde sunulan bir bildiride şöyle denmektedir: "Türkiye'nin yetiştirdiği ressam ve heykeltraşların bir dökümü yapılsa, Karadenizli usta ve sanatkarların plastik sanat dalında ne kadar büyük bir grup oluşturduğunu görmek herhalde şaşırtıcı olurdu", (2) Saptamayı bu satırların yazarının, 1976 yılında İstanbul'da bir sergideki söyleşi sırasında duyduğu söz de doğrulamaktaydı: "Trabzon, metrekaresine en çok sanatçının isabet ettiği ildir".

Trabzon'da yüzyıla yakın bir zamana varan sergi geleneği bulunmaktadır. İlk sergiler sanat sergileri değildir ama, böyle sergilerin habercisidir. İnsanlar, ürünlerini başkalarının beğenisine sunmayı ya da böyle ürünleri izlemeyi de öğreneceklerdir. Tarih araştırmacısı Ömer Akbulut bir gazete yazısında "Trabzon'da sanatların (el sanatları) teşhir edilmesi için düzenlenen ilk serginin 1902 yılında, zamanın Valisi Reşat Bey tarafından Belediye önünde açıldığını anlatır, (3). Sergilenenenler o yılların küçük el sanatları ve sanayi ürünleridir. Benzerleri 1950'li yıllara kadar sürecektir. Halkevi salonlarında 12 Aralık 1932'de, 23 Nisan 1934'te, yerli mallar sergisi; 25 Temmuz 1935'te Tecim ve Endüstri sergileri açılır. 5 Şubat 1934 tarihli Halk gazetesinde 1 Haziran 1934 tarihinde Halkevi salonlarında bir Resim-Heykel ve Tezyinat Sergisi'nin açılacağı yazılı dır. İlki 25 Haziran 1936'da açılan Biçki ve Dikiş Atölyeleri ürünlerinin sergileri, otuzlu yılların sonlarına kadar, kentin giyim modasını belirleyen sergilerdir. Bunlar arasında Elçin, Sümer, Bahriye Hanım, Kadriye Hanım, Asri Aile, Serdar biçki ve dikiş yurtları sayılabilir. Yer Halkevi salonlarıdır. 13 Mart 1940 tarihli Yeniyol ve Halk gazeteleri "Halkevinde ilk defa Resim Sergisi" başlığıyla Abdullah Eyüboğlu (T.C. Ziraat Bankası veznedarı) ile İbrahim Sümer'in ortaklaşa açtıkları sergiyi duyurmaktadır. 21 Haziran 1938'de ilk mezunlarını veren Trabzon Kız Enstitüsü'nün 18 Haziranda ilkini açtıkları elişi ürünleri sergileri de günümüze kadar sürecektir. 1944 yılı 22 Haziran ayında Halkevi salonunda Şükrü Sezak, Mustafa Büyükkurt, Sadri Ayata ve Orhan Peker ortaklaşa resim sergisi açarlar. Bu yılın Temmuz ayında da Halkevi Güzel Sanatlar Kolu'nun sergisi açılır. Aynı salonda 6 Ekim 1944 tarihinde de 15 gün süre ile bir resim sergisi yer alır. 11 Mayıs 1945 tarihli Halk Gazetesi, aralarında Orhan Peker'in de tablosunun bulunduğu "Ünlü Ressamların Tabloları"nın şehrimizde sergileneceğini duyurmaktadır. Eylül 1945'te, "İngiliz Kültür Heyeti Grafik-Resim Sergisi"nin Halkevi salonunda açıldığını da "İnan" Dergisi, sayfalarında duyurur. 1953 yılında Amerikan Resim Sanatından Seçme Eserler (1674 - 1948) Trabzon'da sergilenir. 5-8 Temmuz 1964 tarihlerinde Trabzon'da önemli kültür ve sanat olayları yaşanır. Tiyatro, bale, halkoyunları gösterileri, konserler ve konuşmalar yanında bir dizi sergi de açılır. Bu günler çerçevesinde "Fotoğraflarla Atatürk, Türk Minyatürleri, Çağdaş Türk Resmi, Dünya Resim Sanatından Renkli Örnekler, Türk Mimarlık Eserleri, Dünya Çocuk Resimleri, Trabzon Okullarının Resim Çalışmaları, UNESCO Yayınları Sergisi, Bölge Halk Sanatları Sergisi" ayrı bölümler halinde sunulur. Yer Erkek Öğretmen Okulu salonlarıdır.

1970 yılı ortalarına kadar Trabzon'da birçok resim, fotoğraf, karikatür, resim, bezeme sergileri açılır. Bu tür sergiler için kentte tek mekan vardır: Sağlık Müzesi. Sanatçılar sıtma ve bağırsak parazitlerinin nasıl bulaştığını gösteren afişlerin, maketlerin üstlerini kapatarak yapıtlarını sergilemeye çalışmışlardır. O yıllarda hiç kimsenin, özellikle yöneticilerin, Trabzon'a bir sergi salonu kazandırmak için çaba göstermemesi ilginçtir. Sanat Galerilerinin açılmasından sonra görülen sergi ve sanat ürünlerindeki artış, böyle salonların kent kültürüne ne ölçüde katkıda bulunabileceğinin bir göstergesi olmuştur. Dolayısıyla salonsuz yıllar, Trabzon için kayıp yıllardır.

10 Aralık 1975 tarihinde Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, 29 Ağustos 1981'de İş-Sanat; 29 Mart 1982'de Akbank Sanat Galerisi; 15 Eylül 1988'de Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi, 26 Ekim 1989'da Mahmut Gologlu Kültür Merkezi sanatçıların hizmetine girerken, özel çabalarla Serander ve Candost Sanatevleri de bu amaca destek kalarlar.

1974 yılı Ekim ayında Trabzon Sanatçılar Derneği'nin kurulması ile Trabzon sanatı ivme kazanır. Dernek çatısı altında bir araya gelen sanatçılar taze bir heyecanla birbiri ardına grup sergileri, kişisel sergiler açmaya başlarlar. Dernek Başkanı Okan Çağal'dır. Kuruluş amaçlarından biri olan, "Kente Sanat Galerisi Kazandırma" amacı bir yıl sonra gerçekleşince sergiler buraya kaydırılır. Dernek üyesi sanatçıların Galeri zemin mozayiğini ellerini parçalama bahasına temizleme çabaları, unutulmaz anılar arasına katılır. Sergiler, katılım ve izleyici sayısı süratle artar.

Trabzon'da görsel sanat dallarını ayrı ayrı ele alarak incelemek:

1. Resim: Okulların yılsonu sergileri kentlerin bilinen ve alışılagelmiş sanat olaylarındandır. Trabzon'da otuzlu yıllardan bu yana böyle sergilere tanık oluruz. Sanatçıların kişisel sergileri de sık olmamakla birlikte, özel çabalarla halkın beğenisine sunulmaktadır. Devlet Galerisi açılmadan önce, Halk Eğitim Merkezi Salonu, Çocuk Kitaplığı ve Sağlık Müzesi sergilerin açılabileceği yerlerdir.

Resim öğretmenleri, sanat eğitimini sürdüren öğrenciler ve amatör meraklılar, ürünlerini sergileyen kişilerdir. İlde yaşamını sürdürenlerin yanında, az sayıda da olsa il dışından konuk sanatçı sergilerini görürüz. Bu güne kadar, kişisel resim sergisi açan ya da yapıtlarıyla karma sergilere katılan (yaşamını ilimizde sürdüren) sanatçılar şunlardır:

Y. Adak, N. Akçay, İ. Aksoy, E. Aksugür, M. Aktaş, M. S. Aktuğ, F. Ardıç, H. Arslan, B. Atik, S. Aydın, A. Aytekin, E. Avgan, İ. Baki, N. Bakkaloğlu, E. Baş, Y. Bedri, N. C. Bek, N. Bekiroğlu, S. Berksun, M. Beşgen, İ. Toz, T. Candaş, M. Cemali, Ş. Ceyhan, Ö. Ciravoğlu, S. Civil. V. Coşkun, A. Çakır, O. Çağal, A. Çakar, S. Çakmakçı, Ö. F. Çebi, M. Çelik, V. Çeliker, R. Çubukçu, A. Demir, K. Demir, O. Z. Demirkale, Y. Deniz, A. Dilek, S. Dumanoğlu, H. Durmuş, N. Durmuş, E. Dursun, A. K. Ekim, T. Enginoğlu, Z. Enön, H. Erbaş, H. Ergüney, S. Erkut, H. Esmer, F. Ertuğrul, Ö. Eryılmaz. Ö. Gençalioğlu, K. Gökalp, İ. Göldeli, İ. H. Gündoğdu, A. Güner, O. İlyas, Ş. Kahramanoğlu, C. Karaahmetoğlu, Y. Katipoğlu, T. Kaynak, İ. Keleş, A. Kurnaz, O. Kurt, S. Kurt, S. Kurtuldu, M. H. Malkoç, C. Murathanoğlu, A. Orhan, A. Ödemiş, R. Özdayıoğlu, E. Özkan, N. Özmen, S. Özmen, B. Özsüleyman, T. Pirselimoğlu, K. Polat, A. Salih, A. saltık, N. Saraçoğlu, F. Saral, S. Z. Sayın, D. Soyluoğlu, Y. Sucuoğlu, A. Şensoy, L. Şeker, D. Şentürk, A. Şentürk, C. Şişmanı. C. Tecimer, H. Uçarkol, E. Uğur, A. Uyanık, S. Yıldırım, M. Yılmaz, K. Yılmaz, A. Yücesoy, S. Yüksel, O. Zafer, T. Zihni.

İl dışından Trabzon'a gelerek sergi açan ya da yapıtları sergilenen sanatçılar da şunlardır:

Ankara'lı Altılar Grubu (Mayıs, 1979), Ankara Sanatçılar Derneği (Mart, 1986), M. Akyol (Şubat, 1978), N. Akyunak (Eylül, 1982), M. Ayataç (Ekim, 1982), Azerbaycan Ressamları (Kasım, 1990), S. T. Boyer (Nisan, 1990), Per Elsdorf ch. (Mayıs, 1988), G. K. Dornroos (Mayıs, 1988), A. Durmuşoğlu (Nisan, 1978), D. Erbil (Mart, 1983), A. Ergür (Kasım, 1984), M. Erkin (Nisan, 1990), G. Ertan (Nisan, 1983), B. R. Eyüboğlu ( ), E. Eyüboğlu ( ), GESAM Sanatçıları (Şubat, 1991), M. K. Gözen (Ekim, 1983), İ. H. Gündoğdu (Nisan, 1976), O. Güngör (Nisan, 1990), W. Hemstede (Mayıs, 1988), A. Hurigen (Aralık, 1983), S. Z. İhtiyar (Haziran, 1984), A. R. Jadidi (Aralık, 1993), A. A. Kaptan (Mart, 1986-Nisan, 1990), T. Kiper (Kasım, 1983), N. Kosal (Şubat, 1991), S. Menteşoğlu (Ocak, 1988), E. Naci (Aralık, 1982), B. A. Özak (Nisan, 1987), H. Özbay (Şubat, 1986 - Nisan, 1990), U. Özberki (Aralık, 1982), M. Özben (Aralık, 1985), H. Özerden ( ), S. Özkaygısız (Şubat, 1983), K. Ş. Özünel (Aralık, 1990), C. Palamutoğlu (Temmuz, 1976), H. Pektaş (Mayıs, 1986), H. P. Claude Reutemann (Mayıs, 1988), M. Sabir (Ocak, 1984), Samsun Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü (Nisan, 1979), M. Sanver ( ), H. Savran (Ekim, 1993), Ş. Sunaga (Eylül, 1977), Z Sengir (Nisan, 1990), Ö. Sümer (Haziran, 1990), M. Tabanlıoğlu (Ocak, 1989), S. S. Tekcan (Mart, 1978), T. İş Bankası Kolleksiyonu (Eylül, 1978), G. Uzuner (Mayıs, 1991), F. Yakaboylu ( ), A. Y. Uslu (Eylü, 1983), S. Yüksel (Haziran, 1989).

Trabzon'da Resim sanatıyla koşut bazı dallarda da ürünler sergilenmiştir:

Hat: Hacı Ali Çakıcı
Süsleme: Coşkun Kulaksızoğlu
Gravür: Hüseyin Bilgin
Ebru: Mustafa Düzgünman, Gündoğdu Sanımer
Rölyef: Aysel Gülleç, Hayrünnisa Ergüney
Vitray: Tayfun Karakullukçu

2. Heykel - Seramik: Birçok Anadolu kentinde olduğu gibi Trabzon heykel sanatı yönünden az yapıta sahiptir. Cumhuriyet öncesi Hıristiyan toplumu bireylerinin ev ve bahçelerinde hayvan figürleri, büst ve tanrıça heykellerine rastlanmaktaydı. Mahmut Gologlu bir yazısında Kostaki binası (eski Kız Meslek Lisesi) ve bahçesinde "Desti taşıyan kız" ve balkonlarda dört "arap" heykeli bulunduğunu çatıda ise tunçtan yapılma bir "kartal"ın yer aldığını yazar. (4). Korunarak günümüze kadar gelebilmiş bu heykellerden bazıları Soğuksu "Ongan"lar evinde, Kız Meslek Lisesi yanında "Nemlioğlu" evinde de kala-

bilmiştir.

1980'li yıllara kadar kentin tek heykeli Meydan Park'taki Atatürk heykelidir. Sanatçısı Hüseyin Anka Özkan olan heykel, 1950 yılında yerleştirilmiştir. 1981 yılında Akçaabat ilçesinde heykele yetenekli bir genç, sanat ortamına kazandırılır. Melahat Aydın adındaki bu ortaokul öğrencisi Trabzon ve Ankara'da heykel sergileri açar. 1980 yılı başlarında, Ganita üst geçit kurbuna Melahat Aydın'ın "İnek ve Yavrusu"; 1986 yılında Saldıran Özmen'in "Yunuslar"ı Çömlekçi kavşağına konumlandırılır. Nisan 1987'de Trabzon Belediyesi kentin iki ayrı yeri için anıt yarışması düzenler. İkincilik ödülünü kazanan Ali Osman Avşar'ın yapıtı, kentin sahilyolu Ayasofya kavşağına yerleştirilir. 24 Şubat 1988 tarihinde de Saldıran Özmen'in "Sinan" heykeli eski Vilayet Konağı önüne konulur. Kentin ikinci büyük "Atatürk" heykeli de 15 Eylül 1991 tarihinde Atapark'taki yerini alır. Sanatçıları Saldıran Özmen ve Orhan İlyas'tır.

1992 ve 1993 yıllarında kentin çeşitli yerlerine, Trabzon'da yetişen ya da hizmeti geçen devlet ve sanat adamların büstleri yerleştirilmiştir. Ekim 1992'de Kanuni Sultan Süleyman, Yavuz Sultan Selim ve Fatih Sultan Mehmet büstleri Taksim parkına; Sabahattin Eyüboğlu, H. İzzettin Dinamo, İbrahim Cudi büstleri Meydan Park'a; Hasan Saka, Faik Ahmet Barutçu büstleri Trabzon Lisesi karşısı Lozan Parkı'na; Yunus Emre ve Orhan Peker büstleri de Ganita parkına aynı ay içinde yerleştirilir. Büstlerin sanatçısı Orhan İlyas'tır. 10 Kasım 1993'te de Fatih Caddesi Ayasofya kavşağına Türk Anneler Derneği tarafından Zübeyde Hanım büstü konumlandırılır.

Galerilerde küçük heykel çalışmaları da sergilenmiştir. Az sayıda olan bu sergiler Melahat Aydın, Dilaver Karabina ve Orhan İlyas'a aittir.

Seramik dalında, Trabzon'da atelye ve fırınlar olmadığı için ürünler de genellikle büyük kentlerden gelmekledir. Bu dalda ürünlerini sergileyen sanatçılar; Mine Kantel (Ocak, 1986) ve Özcan Atamert (Aralık, 1987) dir.

3. Karikatür: Karadeniz insanının mizaha olan yalkınlığı Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlerden bu yana yazılı ve çizili ürünler vermelerine temel oluşturmuştur. Özellikle İstanbul'daki eğitim kurumlarında eğitim gören Trabzonlu öğrenciler, Türkiye basınının merkezi konumundaki kenttin bu avantajından yararlanarak, pek çok dergi, gazete ve okul yıllıklarında ürünlerini sergileme olanağı bulmuşlardır. Çevrelerindeki, mizah dalının ünlülerinden de yararlanabilen bu gençler, günümüzde Trabzon'da karikatürün öncülüğünü üstlenmişlerdir. Ziya Ramoğlu ve Hikmet Aksoy bu öncülerden ikisidir.

Trabzon'da özellikle 1980 sonrasında birçok genç karikatürcü yetişmiş, kişisel ve toplu sergiler açan bu sanatçılar arasında yapıtlarını albümlerde toplayanlar da olmuştur. Trabzon'da başka kentlerden karikatür sanatçılarının da sergileri yer almıştır.

Trabzon'da kişisel ya da toplu sergilerde yapıtlarını sergileyen karikatürcüler şunlardır:

H. Aksoy, K. Aktay, N. el Ali, H. Aslan, N. R. Ayça, A. Ayrancıoğlu, S. Caner, O. Coplu, A. Çelik, B. Çün, F. Develioğlu, F. Doğan, C. Dönmez, A. Ş. Fidan, H. Durmuş, E. D. Erbaş, M. Gölebatmaz, B. Heper, S. Kılıç, M. Kotbaş, E. Malkoç, S. Mişe, N. Mollasalihoğlu, C. Murathanoğlu, T. Oral, Ü. Öğmel, A. Özer, A. Özeskici, F. Özkurt, C. Gazioğlu, K. Polat, Z. Ramoğlu, H. Seçkin, H. Sümer, A. Taç, G. Taş, R. Tek, G. Ustaömeroğlu, A. K. Uzun, S. Ündeğer, S. Yanardağ, H. Yavruoğlu, R. Zor.

4. Fotoğraf: Trabzon'da fotoğrafçılık 1860'lı yıllara kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. İlk fotoğrafçının 1868 yılında Trabzon'da faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar Rum ve Ermeni ustalar tarafından yapılan atelye foloğrafçılığı Cumhuriyetle birlikte yaygınlaşarak sayıca çoğalmış, fotoğraf günah sayılmaktan uzaklaşmıştır.

25 Nisan 1959'da, Trabzon'da ilk Amatör Fotoğraf Kulübü (TAFK) kurulmuştur. Başkan Yusuf Sezgin'dir. Sergiler açarlar, ama daha çok Trabzon'a fotoğraf sevgisini getirir ve yaygınlaşmasını sağlarlar. Son yıllarında faaliyeti azalan dernek tüm diğerleri gibi 1980'de kapanır.

1987 yılı Aralık ayında, Trabzonlu fotoğrafçılar yeni bir heyecanla Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneğini (FOTO FORUM) kurarlar, ilk başkan Şekip İskender'dir. Dernek üyeleri kişisel ve toplu sergiler açarlar. Üyeler arasında çok sayıda açık hava ve kapalı salon dia gösterilerini gerçekleştirenlerin yanı sıra yurt içi ve yurt dışı yarışmalarda ödül ve derece alanlar olur.

Trabzon'da kişisel ya da toplu sergiler açan fotoğrafçılar da şunlardır:

M. Avcıdırlar, Z. Baki, M. Beşgen, İ. Bilen, R. Bilen, S. Boynukalın, Ş. Çapkınoğlu, H. Çetiner, M. Çetiner, A. Demir, O. Z. Demirkale, H. Durmuş, R. Ergenç, D. Etit, S. Fırat, S. Güvel, Ş. Haznedar, C. Hinterobermaier, Ş. İskender, U. İskender, Ö. İskender, S. İskender, O. Keskin, İ. Keribar, N. Koç, S. Koç, C. Kulaksızoğlu, M. S. Kurbetçi, Ş. Kurbetçi, T. Küçükömeroğlu, S. E. Lüleci, H. Olgun, V. Osmanoğlu, H. Paçal, A. C. Pepe, A. R. Pirselimoğlu, C. Pirselimoğlu, H. Saltık, F. Saraç, O. Sağdıç, A. Sezgin, M. R. Sümerkan, T. Sümerkan, Ö. Şen, F. Şişmanoğlu, A. S. Teymur, P. Taner, Ü. Topaloğlu, H. Uzun, A. Van, B. Yalçınalp, İ. Yılmazer, M. Zengin.

Bu kişiler dışında, İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği (İFSAK), İngiliz Kültür Heyeti gibi kuruluşlar da Trabzon'a sergi etkinlikleri taşımışlardır.

Dipnotlar

(1) EDGÜ, F., "Benim Resimlerim VI", Milliyet Sanat Dergisi, 1.8.1991, sayı: 269, sıra: 619, İstanbul.

(2) GÜLEÇ, C., "Karadeniz Kültürü ve Kişiliği Üzerine Bazı Düşünceler", I. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Samsun, 1988.

(3) "Trabzon'da İlk Sanat Sergisi 1902'de Açıldı", Karadeniz, (yerel gazete), Trabzon, 4 Eylül 1979.

(4) Karadeniz (yerel gazete), Trabzon, 29 Mayıs 1981.

NOT: Arşivinden önemli ölçüde yararlanmamı sağlayan sayın Arslan Pulathaneli'ye burada teşekkür etmeyi borç sayarım.

trabzon'da geleneksel müzik

Müfit Semih BAYLAN (Mavi Nota Dergisi Yay. Yön.)

Geleneksel Müzik olarak adlandırılan müzik, bugün Türk Sanat Müziği olarak bilinen müzik türüdür.

Trabzon'un Geleneksel Müzik Tarihini üç bölümde inceleyebiliriz:

1- Cumhuriyetin ilanına kadar olan dönem,

2- Cumhuriyetin ilan edildiği yıl olan 1923'ten 1960 yılına kadar olan dönem,

3- 1960'dan günümüze kadar olan dönem.

Osmanlı döneminde, Trabzon'da toplum kadın ve erkek olarak iki gruba ayrılmıştı. Bu iki grup ayrı ayrı müzik geceleri düzenler ve ayrı ayrı yerlerde müzik meşk ederlerdi. Şehir halkı bilhassa Geleneksel Türk Musıkisine çok düşkündü. Her ailede en az bir kişi bir müzik aleti mutlaka kullanırdı. Piyano ise şehir halkının hiç de yabancısı olmadığı bir enstürümandı.

Düzenlenen müzik gecelerinde gözleri görmeyen âmâ çalgıcılar tercih edilir, eğer böyle çalgıcılar bulunamazsa, çalgıcılar perde arkasında çalar, o anda orada ne olup bittiğini göremezlerdi. Özellikle düzenlenen müzik gecelerinde çengi var ise böyle yollara başvurulurdu. Hatta bazan birkaç çenginin bulunduğu pek özel geceler terlip edilirdi. Müslüman ahalinin müzik yaşamı bu şekilde devam ederken, burada yaşayan azınlıkların müzik yaşamı oldukça farklı cereyan ediyordu. Zira o yıllarda Trabzon'da eğitim ve öğretim veren yabancı okulların her birinin bir orkestrası olduğu bilinir. Ama Geleneksel Müziğimiz ancak eğlence müziği olmaktan öteye gidememiştir o günlerde. Bu yargıyı ortaya koyarken şunu da göz ardı etmemek gerekiyor: 19. yy başlarında (tahminen 1820'li yıllarda) ünlü bestekâr ve müzik adamı **Hamami-zâde Dede Efendi**'nin Trabzon'da sürgünde bulunmuş olması ayrıca 1879 yılında Trabzon'da bulunan şair ve bestekâr **Leyla (Saz) Hanım**'ın müzik çalışmaları yaparak evlerde iyi ud çalan hanımların yetişmesine katkıda bulunması, Trabzon insanının Geleneksel Müziğe ne kadar yatkın olduğunun bir işaretidir. Bu arada Trabzon, çeşitli müzik gruplarının önemli uğrak yerlerinden birisi idi. Bazı belgelere göre **Karagöz Bahçesi** denilen yerde veya **Gavur Meydanı** denilen şimdiki Belediye yanındaki parkta müzik gösterileri düzenlenir, Trabzon dışından gelen topluluklar ve sanatçılar burada konserler verirlerdi. Hatta o yıllarda Trabzon'a gelen **Ahmet Fehim Efendi** anılarında, Trabzon'a bir dizi oyun ve müzik gösterisi için gelen **Fasulyeciyen Tiyatro ve Müzik Grubu**'ndan söz eder. Yıl: 1880. Trabzon'un müzik yaşamı ile ilgili olarak sadece 18 ve 19. yy. ait kırık dökük bilgiler vardır elimizde. Trabzon Valisi **Giritli Sırrı Paşa**'nın eşi Şair ve Bestekâr **Leyla (Saz) Hanım**'ın anılarında aktardığı bilgiler elimizde bulunanların en net olanlarıdır.

1923 yılına kadar olan devre içinde, Trabzon Vilayet Salnamelerine göre şehirde, (1870/1880'li yıllarda) 52 adet gazinonun var olduğunu görüyoruz. Bu gazinolar bugün Meydan Parkı dediğimiz Meydani Şarki'nin doğu cephesinde bulunan yerde bulunuyordu. Bu gazinoların büyük bir bölümü azınlıklara aitti. Azınlıklara ait olan bu gazinolarda batı enstürümanları ile batı müziği çalınır ve meşk edilen müzik türünün geniş bir yelpazeyi kapsadığı görülürdü. Müslüman ahali ise ancak evlerde düzenlediği gecelerde müzik meşk ederdi.

1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, batı dünyası ile ilişkisi olan Trabzon'un, bu ilişkisi daha da artmış, kültür-sanat alanının diğer

dallarında oluduğu gibi müzikte de çok önemli gelişmeler olmuştur. Trabzon'da olanaklarının bol olmasından dolayı batıya ticarete ve öğrenime giden şahıslar batı musıkisini biliyorlardı. O yıllarda şehirde pejmurde kılıklı insanlara hemen hemen hiç rastlanılmazdı. Olanaklar ölçüsünde temiz giyinilir, erkekler yelekli, köstekli saat, göğüs ceplerinde mendil ve kravatı olan kimselerdi. Kadınların giyimi ise o yıllara göre çağdaş kadının giyimi idi. Şapka ve hafif başörtü, kadın kıyafetinin ayrılmaz bir parçası idi.

Şair ve bestekâr Leyla (Saz) Hanım'ın anılarında bahsettiği Trabzon'da her evde ud çalan bir genç kızın olması geleneği, Cumhuriyet döneminde de özünden birşeyler yitirmeden devam etmiştir. Aile toplantılarında fasıl musıkisi vazgeçilmez bir eğlence biçimiydi.

1930'lu yıllarda Trabzon'da 15 günde bir yayımlanan **Akın** dergisinin 1 Haziran 1932 tarihli 5. sayısı, düzenlenen bir **Akın** gecesinde, meşk edilen müzik türleri hakkında bizlere oldukça ayrıntılı bilgi verir. Piyano, viyolonsel, mandolin, keman ve flüt gibi batı enstürümanları ve bu enstrümanları başarı ile çalan insanların olduğu bir müzik gecesi. Bu arada şunu da gözardı etmemek gerekir. Bu enstrümanlarla çalınan yapıtlar, Pergoeles'in Aria'sı, Meonti'nin Chanson Pheşor'ü, Oscar Reedding'in Pöettit Ballad'ı, Suchbert, Mozart ve birçok batılı besteciye ait önemli yapıtlar. Batı Müziğinin yanında Geleneksel Türk Müziği unutulmuyor tabiiki. Ferahnâk, Kürdilihicazkâr, Mâhur, Nihavend, Segâh, Milli Yegâh, Eviç gibi makamların yapıtlarını görmek mümkün. Atatürk Türkiye'sinin batılı anlamda çağdaş tüm yenilik ve güzelliklerini müziğimizde yaşıyoruz o yıllarda. Akın dergisinin verdiği bu bilgiler, günümüzle kıyaslandığı zaman nereden nereye geldiğimizi gösterir. Bu dönemin yetiştirdiği sanatçılar arasında Takunyacı Salih Şendil, Tamburi (Fransız) Ali, Sadrettin Ayata, Hafız Osman, Baterist Hikmet Bey, Hanende Kemal Kara, Süleyman Emin, Ziya Aydın, Sezai Aydın, Rıza Hançer'i sayabiliriz. İstanbul'da yaşayan ve Türk Müziğinin ince ve nitelikli sazlarından birisi olan Rebap ustası Sabahaddin Volkan memuriyeti nedeniyle 1930-1935 yılları arasında Trabzon'da bulunmuş. Sabahaddin Volkan bu dönemle ilgili olarak bizlere çok değerli bilgiler aktarmıştır anılarında. Yine anılarında geçen şu sözleri Trabzon'un o dönemini anlatması açısından gerçekten önemli sözlerdir: **"O DEVİRDE TRABZON GENÇLİĞİNİ TÜRKİYE'NİN HİÇBİR YERİNDE BULAMAZDINIZ. BEN İSTİHFAFLA GELDİĞİM TRABZON'DA BİRTAKIM KİTAPLARI BİLGİMİ PEKİŞTİRMEK İÇİN YENİDEN OKUMAK ZORUNDA KALDIM."** Ayrıca Sabahaddin Volkan anılarında oldukça ayrıntıya girerek, müzik yanında Trabzon'un sosyo-kültürel yanını da ortaya koymuştur.

1950'den sonraki üçüncü dönem hakkında oldukça geniş bilgiye sahibiz. Üçüncü dönemin en önemli müzik hareketi 1954/1955 yılında kurulan, Geleneksel Türk Müziği, Halk Müziği, folklor kollarını içeren **Trabzon Türk Musıkisi Cemiyeti**'dir. Bu cemiyetin şehrin kültürel yaşamına canlılık getirdiği şüphe götürmez. 1955/1960 yılları arasındaki 5 yıl içinde on defa sinema konseri gerçekleştiren bu dernek, hastane, lise ve cezaevi gibi yerlerde mahalline uygun konserler düzenlenmiştir. Yine bu dernek tarafından 1956/1957 yıllarında Trabzon'da ilk kez bir ses yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmalar 1959 yılında genişletilerek bölgeler arasına kaydırılmış, hatta bu bölge Erzurum'dan Samsun'a kadar genişletilmiştir. 1960'lı yılların başında **Trabzon Türk Musıkisi Cemiyeti** ilgisizlikten kapanınca, **Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti** çatısı altında çalışmalarını sürdüren cemiyet, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti içinde yeni bir koro oluşturulması üzerine çalışmalarını Halk Eğitim Merkezi bünyesinde sürdürdü. Ancak bu aşamada şunu belirtmek gerekir; **Trabzon Türk Musıkisi Cemiyeti** 1960'lı yılların başında ilgisizlikten kapanınca, kuruculuğunu **Temel Şükrü Doğru, Suat Kurtuldu, Osman R. Aksu, Ahmet Yardımoğlu, Yılmaz Altan, Kenan Yomralı**'nın yaptığı **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubu **Trabzon Türk Musıklsi Cemiyeti**'nin bir anlamda devamı olarak doğmuş oldu. **Halk Eğitim Merkezi ve Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti** çatısı altında çalışmalarını sürdüren topluluk bu topluluktur. 1984 yılında **Temel Şükrü Doğru**'nun rahatsızlanması ve faal müzik yaşamını noktalaması üzerine O'nun isteği doğrultusunda topluluğun yöneticiliğine **Suat Kurtuldu** getirildi. **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubunda daha önce de değişiklikler olmuştu. Topluluğun udisi **Kenan Yomralı**'nın topluluktan ayrılması üzerine yerine **Ergin Ören**, topluluğun **Kanun sanatçısı Osman R. Aksu**'nun topluluktan ayrılması üzerine yerine **Taşkın Özer** getirilmiştir.

Uzun yıllar Gençlik Merkezi bünyesinde çalışmalarını sürdüren bu toplulukta temmuz 1989'da görüş ayrılıkları olmuş ve topluluğun şefi **Suat Kurtuldu** ve bir grup arkadaşı topluluktan ayrılarak 2.10.1989 tarihinde **Trabzon Türk Sanat Musıklsl Korosu Derneğ**i'ni kurmuştur. Eylül 1991 ayında da grubun kanun sanatçısı **Taşkın Özer** de gruptan ayrılmış ve **Trabzon Belediyesi Türk Sanat Müziği Korusu**'nu çalıştırmaya başlamıştır. **Temel Şükrü Doğru**'nun gruptan ayrılması üzerine arkadaşları O'nun mirasını ne yazık ki 5 yıl taşıyabilmişlerdir. Topluluğun ritm saz sanatçısı **Ahmet Yardımoğlu**, 1983 yılında faal müzik yaşamını noktalamıştı. Bu arada **Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti**'nde müzik çalışmalarını sürdüren **Ahmet Selim Teymur**, 1985 yılına kadar **TLYC** çatısı altında çalışmalarını sürdürmüştür. Trabzon'a çok değerli hizmetler vermiş ve çok öğrenci yetiştirmiştir. 1987 yılında **Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti** ve **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubunun devamı olan **Trabzon Türk Sanat Müziği Topluluğu** grubundan ayrılan bir grup **Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği**'ni kurmuşlardır. Bu derneğin çalışmaları halen devam etmektedir. 1991 yılında kendi aralarından toplanan bir grupta **Karadenlz Folklor ve Eğitlm Merkezl** (kısa adı **KAFEM**) adlı bir dernek kurarak çalışmalarına başlamışlardır. **KAFEM** ilk gösterisini 1993 mayıs ayında sergilemiştir. Görüldüğü gibi 1985 yılından sonra kısır döngü içine giren Trabzon'daki müzik çalışmaları, işin içinde bulunan ve kendini müzikçi veya sanatçı diye tanımlayan beceriksiz kişilerin eserinden başka birşey değildir. Trabzon'da Türk Musıkisi'nde gerçek anlamda **UNISON KLASİK KORO**'yu sadece **Ahmet Selim Teymur** oluşturmuş ve bunu uzun yıllar başarılı bir şekilde götürmüştür.

Sonuçta olanaklar ölçüsünde uzun araştırmalar sonucu elde edilen belgelerin aydınlığında, başlıklar halinde bu bilgileri verebiliyor ve yorumunu yapabiliyoruz. Şimdi Osmanlı döneminden itibaren, Trabzon'un Geleneksel Müziğinde kilometre taşı olabilmiş müzik adamlarının kimler olduğunu görelim:

HAMAMİ-ZÂDE İSMAİL DEDE EFENDİ (İstanbul 9 Ocak 1778 "10 Zilhicce 1191" - Mina 1845)

Büyük Türk Bestecisi ve musıki dehası, na'athan, neyzen, musahibi şehriyari, ser müezzin.

9 Ocak 1778'de İstanbul Şehzadebaşı'nda doğdu. Belirleyebildiğime göre 46 makamdan 176 bestesi günümüze kadar gelmiştir. **Hamami-zâde İsmail Dede Efendi** 1820'li yılların başında padişahın emri ile Trabzon'a sürgüne gönderilmişti. Sürgün nedeni bilinmiyor. **Dede Efendi**'nin, Trabzon'da en güzel eserlerini bestelediği söylenir. Trabzon'un ünlü şairi, bilgin ve musıkişinası **Tayyib-zâde Hafız Zühdü Efendi** ile tanışıp onunla müzik meşk edip ders verdiği bilinmektedir. Öğrencisi **Dellâl-zâde İsmail Efendi**'ye Trabzon'un kültür ve sanat yaşamından söz ettiği bir mektup yazdığı söylenir. Ancak bu mektupla ilgili somut birşey yoktur.

LEYLA (SAZ) HANIM (İstanbul 1850 - İstanbul 6 Aralık 1936)

Müzik tarihimizde ve edebiyatımızda **Leyla Hanım** olarak tanınan **Leyla Saz**, 1850 yılında İstanbul'da doğdu. Sürekli okuyan, araştıran aydın bir insandı. İzmir Vilayet Mektupçusu olan **Sırrı Paşa** ile evlendi. 1879 yılında Trabzon'a atanan **Leyla Hanım'ın eşi Girltll Sırrı Paşa**, Trabzon'un imari için çaba harcadı. **Leyla Hanım**, hem Türk Müziği ile hem de Batı Müziği ile ilgilenirdi. Çok iyi derece piyano çalar, geniş bir kültürü vardı. Şiirleri uzun yıllar Trabzonlular'ın dilinde dolaşmıştır. Özellikle Trabzon kadınları onun şiirlerini ezbere söylerdi. **Leyla Hanım**, Trabzonlu hanımların yaşamları ile yakından ilgilenmiştir. İki kez Trabzon'da bulunmuş olan **Leyla Hanım'ın evi, bir** sanat evi gibiydi. **Leyla Hanım** 6 Aralık 1936'da İstanbul'da vefat etmiştir.

RAHMİ BEY (İstanbul 27 Aralık 1864 - İstanbul 12 Mayıs 1924)

Trabzon'un **Boztepe-yl Bâlâ Mahallesinden Muhasebe-i Umumiye** Müdürü **Ahmet Hilmi Efendi**'nin oğlu olan **Rahmi Bey**, 27 Aralık 1864 tarihinde İstanbul'da doğdu. İyi bir eğitim alarak devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1911'den itibaren ölümüne kadar sıkıntılı günler yaşadı. Özellikle tek çocuğu olan kızı **Nahlde Hanım**'ın **Medeni Aziz Efendi**'nin oğlu **Tamburi Zühdü Bey**'le olan mutsuz evliliği ve ardında genç yaşta veremden ölmesi, **Rahmi Bey**'in yaşamının en büyük acısıdır. Türk Müziğinin önemli isimi **Tamburi Cemil Bey** en yakın dostu idi. **Rahmi Bey** son derece duygulu,ince bir insandı. Bu yapısından dolayı Mülkiyedeki sınıf arkadaşı **Servet-i Fünun Gazetesi**'nin sahibi **Ahmet Bey** O'na **"Aşık Şair"** adını takmıştı. Maddi işlerle uğraşmayı sevmeyen, aşık şairler gibi rind meşrep olan Rahmi Bey aynı zamanda mükemmel **Nısfiye** çalardı. **Recalzâde Mahmut Ekrem**'le birlikte **Tevfik Fikret** ve tüm **Edebiyat-ı Cedide** O'nun yakın çevresiydi. **Rahmi Bey** Trabzonlu olmasına rağmen Trabzon'da yaşamamıştır. Türk Müziğinin Lirik bestekârları arasında yer alan **Rahmi Bey**'in günümüze kadar gelen eserlerinin sayısı 38 adettir.

TAMBURİ (FRANSIZ) ALİ (Trabzon 1872? - Trabzon 1947?)

Trabzon'da yaşamış olan **Tamburi Ali** önemli bir tambur sa-

natçısıdır. Yaşamı hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. Kendisine başvurduğum yaşlı ve kültürlü kişilerden O'nun hakkında fazla birşey öğrenemedim. Doğum ve ölüm tarihleri tahmini olarak verilmektedir. **Temel Şükrü Doğru**'nun verdiği bilgilere göre 1947 yılı veya bu yıla yakın bir tarihte 75 yaşlarında olduğuna göre 1870'li yılların başında bir tarihte doğduğu ortaya çıkıyor. Çevresinde mazbut ve iyi huylu biri olarak tanındı. Sazına hakim ve iyi müzik bilgisine sahip bir sanatçı olarak bilinirdi. Yaşamı yokluk içinde geçti. **Paguet Vapur Kumpanyası**'nın Acenta Motoru Reisliğini yaptığı için kendisine **"Fransız"** lakabı verilmiştir. Tamburdaki tavrı **Tamburi Cemil Bey**'in uslübunu andırır. Sesi pürüzsüzdür. Bazan çaldığı şarkıları sesi ile eşlik eden bir insandır. Trabzon'un yetiştirdiği bu büyük insan, büyük sanatkâr ile ilgili olarak pek az bilgimiz oluduğu gibi, yaşadığı Trabzon'un Çömlekçi Mahallesi'nde ne bir yakınını bulabildim ne de O'nunla ilgili bilgi verebilecek bir kişi.

TEMEL ŞÜKRÜ DOĞRU (Trabzon 3 Mart 1926 - Trabzon 3 Şubat 1993)

3 Mart 1926 salı günü ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gelen Temel Şükrü Doğru Trabzon'un müzik yaşamına hizmet etmiş bir keman virtüözüdür.

Babası **Ahmet Sarım Bey**'in memuriyetinden dolayı il ve ilçelerde bulundu. **Rlyaseticumhur Fasil Heyeti**'nden emekli olan **Mümin Bey** adındaki bir şahıstan uzun bir süre keman dersi aldı. 1951'de Ankara'ya gitti. 1955'de Trabzon'a dönünce yakın bir geçmişte kurulmuş olan **Trabzon Türk Musıkisi Cemiyeti**'nin Genel Sekreterlik görevini üstlendi. Bu cemiyet ile birçok etkinlikte bulundu. 1961 yılında bir mide ameliyatı geçirdi. Dernekle ilgilenemedi. İlgilenen de olmayınca dernek kapandı. 1964 yılında **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubunu, **Suat Kurtuldu, Ahmet Yardımoğlu, Yılmaz Altan, Osman Aksu** ve **Kenan Yomralı** ile birlikte kurdu. Bu topluluğun adını **Ahmet Yardımoğlu** koymuştur. Yirmi yıl kadar bir süre bu topluluk Trabzon'un müzik yaşamında etkili oldu. 1984 yılında rahatsızlığı nedeniyle müzik yaşamını noktalayınca arkadaşları mirasını bir süre (5 yıl kadar) taşıdılar. **Temel Şükrü Doğru**, Türk Müziğinin önde gelen birçok sanatçısı ile müzik yapmıştı. **Mustafa Sağyaşar, Sevim Deran, Sevim Çağlayan, Zekl Duygulu, Sami Canko**, Taner Şener ve daha niceleri O'nunla müzik yapan insanlardı.

Temel Şükrü Doğru'nun üç adet bestesi vardır. Nihavend Makamındaki iki eseri, makamın inceliklerini ortaya koyan cidden nitelikli eserlerdir. Hicaz Hümayun Makamındaki oyun havası ise teknik bakımdan oldukça zor bir eserdir. Merhum **Temel Şükrü Doğru**, Trabzon Müzik tarihinin son 50 yıllık dönemi ile ilgili olarak net bilgiler vermiştir. Uzun yıllar rahatsız ve hasta olan, yetiştirdiği onca öğrenci ve dolu dolu geçmiş bir sanat yaşamının ardından, çelebi ruhlu kendisiyle barışık bu kibar insan, 3.2.1993 tarihinde sabaha karşı Trabzon'da Özel Sağlık Hastanesi'nde yaşama veda etti.

AHMET SELİM TEYMUR (Trabzon 20 Nisan 1923 - Trabzon 3 Nisan 1985)

Okuduğunuz bu derginin de kurucusu olan **Ahmet Selim Teymur** komple bir insandı kuşkusuz. Ciltçilik, Hattatlık, Müzisyenlik O'nun başlıca yetenekleriydi. Aynı zamanda iyi bir hukukçu ve tiliz bir insandı. 20 Nisan 1923'te Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da, Üniversite öğrenimini İstanbul'da yaptı. Çeşitli il ve ilçelerde görevi dolayısıyla bulundu. Trabzon'da dört dönem çıkan ve şu anda 100. sayısını elinizde tuttuğunuz KIYI dergisinin çıkmasında büyük çaba gösterdi. **Türk Musıkisi** üzerine yayımlanmış bir kitabı olan **Ahmet Selim Teymur** aynı zamanda iyi bir eğitimciydi. Giriftliğini hep bildiğimiz **Türk Musıklsi**'ni **Ahmet Selim Teymur** kadar sadeleştirerek sunabilecek hoca sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Beste çalışmaları da olan **Ahmet Sellm Teymur**, büyük bestekarlara saygı duyduğu için bu bestelerini gün ışığına çıkarmamıştı. Kendinden daha iyi tambur çalanların olduğuna inandığı için de tambur çalabildiğini pek az insan bilirdi. Önce üç cilt olarak yayımladığı **Türk Musıklsl** adlı kitabı alanında tartışmasız çok önemli bir yapıttır. Trabzon'da uzun bir dönem gazetecilik yaşamı da olan **Ahmet Selim Teymur**'un gazetelerde çıkan yazılarına, seçkin bir kişiliği olması nedeniyle itibar edilirdi. O'nun tamamen klasik zevke dayanan bir havası vardı. Sanatta kesinlikle taviz vermeyen bir insandı. Öğrencilerini çok severdi. Bu sevgisini onlar için bestelediği suzidil şarkısında belirtmiştir. Toplumumuza devamlı birşeyler verebilen, ışık tutan bu değerli insana daha çok ihtiyacımız varken 3 Nisan 1985 günü aramızdan ayrıldı.

TEOMAN ÖNALDI (Trabzon-1935)

Trabzon'un yetiştirdiği önemli müzik adamlarından olan **Teoman Önaldı, 1935** yılında Trabzon'da doğdu. Müzik kişiliğinin belirlenmesinde teyzesi **Leyla Hanım** ve lisedeki müzik öğretmeni **Ayşe Çakır** etkili olmuştur. İlk ud derslerini teyzesi **Leyla Hanım**'dan almıştır. **Temel Şükrü Doğru** ile başarılı çalışmalar gerçekleştiren **Teoman Önaldı**, Türk müziğine birbirinden güzel batı müziği motifleri ile süslenmiş yapıtlar kazandırmıştır. 1988 yılında kurulan **İzmir Devlet Klasik Türk Müziğinin** şefliğine atanan **Dr. Teoman Önaldı** 1991 yılında Devlet Sanatçısı olmuştur. Türk Müziğinin armonize edilmesi konusunda çalışmalarını sürdüren **Dr. Teoman Önaldı, Mevlana Ulusesi** adlı yapıtıyla, Türk Müziğinin çoksesliliği konusunda bir dönem açmıştır.

RECEP SUAT KURTUDU (Akçaabat 24 Ekim 1934 -)

Trabzon'un şu anda en yaşlı faal müzisyeni ve tambur sanatçısıdır. Hakim **Hüseyin Sabri Bey**'le **Basire Hanım**'ın oğlu olarak Akçaabat'ta 24.10.1934 tarihinde doğdu. Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenci iken **Akın Özkan** ve **Yücel Aşan**'la birlikte konserler düzenledi. Emekli Subay **Vahit Bağcı** ilk hocasıdır. Dönemin önemli bestekarı **Nasiblı Mehmet Yürü**'nün (1952) derslerine devam ederek, özellikle fasıl musıkisi konusunda kendisini yetiştirdi. **Üsküdar Musıki Derneği**'nde **Emin Ongan**'ın derslerine katıldı. Trabzon Lisesi son sınıfta okurken **Teoman Önaldı, Kenan Yomralı, Gündoğdu Sanımer**'le birlikte müzik çalışmaları yaptı. Daha sonra **Temel Şükrü Doğru, Ahmet Sellm Teymur, İhsan Hızer, Hamit Yalçıner** gibi Trabzon'un müzik yaşamına etkin olan insanlarla birlikte çalıştı. **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubunda yer aldı.

OSMAN R. AKSU (Trabzon 27 Ocak 1938 -)

27 Ocak 1938 tarihinde Trabzon'da doğdu. Lise yıllarında Trabzon Lisesi'nin müzik öğretmeni **Ayşe Çakır** O'nun müzikteki yolunu çizen ve onu etkileyen insan olarak giriyor yaşamına. **Teoman Önaldı, Kenan Yomralı, Gündoğdu Sanımer, Ersun Kazançel, Mehmet Özaytaç** en yakın arkadaşlarıdır. Lise yıllarında tanıştığı Kanunla daha sonra arkadaş oluyor ve bu arkadaşlık şimdi İstanbul'da Galata Mevlevihanesi Sema ekibinde devam ediyor. **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubunun kurucuları arasında yer alan **Osman R. Aksu** şu anda İstanbul'da çeşitli derneklerde Kanun çalarak müzik yaşamını sürdürüyor.

İHSAN HIZER (Trabzon 1904 - Trabozn 10.12.1993)

1904 yılında Trabzon'da doğdu. Uzun yıllar Trabzon'da ticaretle uğraştı. **Necmi-ati Spor Kulübü**'nün müzik kolunda yöneticilik yaptı. **Trabzon Musıki Cemiyeti**'nde görevler almıştır. 1937 yılında **Atatürk**'ün Trabzon'u son ziyaretinde, **Atatürk**'e konser veren **Necml-âti Spor Kulübü** saz heyetinde yer almıştır. **Temel Şükrü Doğru, Süleyman Şakar, Sacit Yalçıner, Hulusi Yalçıner, Takunyacı Salih Şendil, Tamburi Fransız Ali, Hafız Osman, Sadrettin Ayata** ve daha birçok müzisyen ile meşk etmiştir. **İhsan Hızer** 10 Aralık 1993 günü aramızdan ayrıldı.

TRABZON'UN MÜZİK YAŞAMINDA ÇENGİLER

Kadınların eğlencelerinde çengi denilen raks etmeyi kendine meslek edinmiş kadınlar vardı. Trabzonlu çengiler hakında fazlaca bir bilgi yoktur. Burada iz bırakan dört çengiyi veriyorum:

EMİNE HANIM

Yaşamı hakkında hemen hiçbir bilgimiz yoktur. Tanınmış çengilerin başında gelirdi. Aldıkaçtı kilise yokuşunda otururdu. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmiyor.

HAMİYET HANIM

Yaşamı hakında hiçbir bilgimiz yoktur. Bildiklerimiz, kısa boylu, şişman, beyaz tenli güzel bir kadın olduğudur. Rakstaki ustalığı ile tanınmıştır. Trabzon'da şimdiki Jandarma Komutanlığı'nın bulunduğu semtte otururdu. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmiyor.

SALİHA HANIM

Yaşamı hakkında hiçbir bilgimiz yoktur. Alımlı ve güzel bir kadın olduğunu biliyoruz. Erkekler tarafından düzenlenen çok özel gecelerin aranan çengisi idi. Trabzon'da şimdiki Esentepe Mahallesinde otururdu. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmiyor.

ASİYE HANIM

Yaşamı hakkında hiçbir bilgi yoktur. Orta boylu etine dolgun, güzel bir kadın olmasının yanı sıra düzenlenen gecelerin aranan çengisi idi. Sotka mahallesinde otururdu. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmiyor.

AHMET YARDIMOĞLU (Akçaabat-1940)

Trabzon müzik tarihinde rilm saz olarak yeri zor dolabilecek birsanatçı olan **Ahmet Yardımoğlu**, 1940 yılında **Akçaabat**'ta doğdu. 1955 yılında 15 yaşındayken müzikle tanıştı. **Trabzon Türk Musıkisi Cemiyeti**'nin bir çalışmasına izleyici olarak gitmesi, **Temel Şükrü Doğru** ile tanışması O'nun müzik yaşamının başlangıcı oldu.

Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları grubunun kurulmasında, grubun adının konmasında ve **Taşkın Özer**'in bu gruba katılmasında etken olmuştur. **Ahmet Yardımoğlu** 1983 yılında faal müzik yaşamını işlerinin çokluğu nedeniyle noktalamıştır.

LAİKA KARABEY

Trabzonlu Dizdar ailesinin kızı olan **Laika Karabey** 1909 yılında İstanbul'da doğdu. Musikiye çok erken yaşlarda Tambur çalarak başladı. Tambur Hocası büyük virtüoz **Tamburi Cemil Bey**'in yeğeni **Tamburi Hikmet Bey**'dir. **Rauf Yekta Bey, Trabzonlu Rahmi Bey** ve **Leon Hancıyan**"la çeşitli eserler, **Ahmet Irsoy**'dan usullerimizi meşk etti. TRT İstanbul radyosunda uzun yıllar tambur çaldı, çeşitli kolejlerde kültür dersleri verdi. TRT radyolarında konserler yönetti. Bestekar olarak iki peşrev bir saz semaisi ve dört şarkısı biliniyor. **Laika Karabey** uzun yıllar Trabzon'da yaşadı ve buradan İstanbul'a gelin gitmiştir.

TAŞKIN ÖZER (Trabzon 1943-)

1943 yılında Trabzon'da doğan **Taşkın Özer** iyi yetişmiş bir kanun sanatçısıdır. Müziğe 1963 yılında başladı. Daha sonra **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** topluluğunun elemanı **Osman R. Aksu**'nun İstanbul'a gitmesi üzerine **Ahmet Yardımcoğlu**'nun isteğiyle gruba katıldı. **Ahmet Selim Teymur**'la da müzik meşk eden **Taşkın Özer**, klasik zevke dayalı, en zor eserleri çabuk kavrayan falsosuz çalan bir kanunidir.

FEHMİ TOKAY (İstanbul 1889 - İstanbul 28 Haziran 1959)

Yurdumuzun önemli bestecilerinden olan **Fehmi Tokay**'ın Trabzon'la ilgisi şöyle olmuştur. Trabzon-İran transit karayolunun yapımında Trabzon'da başmühendis olarak bulunmuştur (1936). **Fehmi Tokay** görevli olduğu illerde boş durmamış musıki dernekleri kurmuş ya da kurdurmuştur. Müziğe hevesli gençlere ders vermiştir. Trabzon'da da müzik çalışmaları yapmıştır. Hatta sözleri **Rüştü Şardağ**'a ait **Bayati, Makamındaki "Benzemez Kimse Sana** Tavrına Hayran **Olayım"** dizeleri ile başlayan şarkısını, gönül verdiği Trabzon'lu **"Nigar"** adındaki bir hanıma bestelediği söylenir.

Trabzon'un Geleneksel Müzik yaşamını özetlemeye çalıştığım bu araştırma birçok kaynağın elde geçirilmesi ile oluştu. Böyle küçücük bir araştırmada bile neye ve nereye başvuracağımı bilememenin cidden sıkıntısını yaşadım. Bulamadıklarım hiç şüphesiz bulduklarımdan daha çoktur.

KAYNAKÇA

1- Trabzon'un Tarihi Fetihten Kurtuluşa Kadar, Mahmut Goloğlu Ank. 1975.

2-Akın Dergisi 1 Haziran 1932 tarihli 5. sayısı.

3- Dünden bugüne Trabzon'un musiki tarihi üzerine Suat Kurtuldu ile söyleşi - Kaset 1991.

4- Son Asır Türk Şairleri Mahmut Kemal İnal S.2105 İstanbul 1930.

5- Leyla Hanım Son Asır Türk Şairleri Mahmut Kemal Inal S.880 İst. 1930.

6- Temel Şükrü Doğru kendini anlattı - Kaset 1991.

trabzon ve müzecilik

Ayşe Sevim (Arkeolog)

Köklü bir geçmişe sahip olan Trabzon, doğal zenginliği, mimarisi, adet ve gelenekleri ile de yerli ve yabancı birçok gezginin, tarihçinin ve araştırmacının yazılarına konu olmuş, ünü ülkemiz dışına taşmıştır. Böylesi bir kentin kültürel mirasını (arkeolojik belgelerini, etnoğrafik ve folklorik değerlerini, sanat yapıtlarını, doğal varlıklarını v.b.) yakından tanımak için akla ilk gelen müzelerini gezmektir. Müzenin tanımını, kültür ve doğa varlıklarını toplayarak toplumun gelişmesi ve eğitilmesi amacıyla koruyan, inceleyen ve sergileyen kuruluş olarak sadeleştirirsek, bu nitelemeye tam olarak uyan bir müzenin Trabzon'da varolduğunu söyleyemiyoruz ne yazık ki. Bunun nedenlerini irdelemeden önce yurdumuzda müzelerin tarihçesini kısaca gözden geçirmekte yarar vardır.

Batılı zengin gezginler Mısır, Mezopotamya ve Anadolu'nun taşınabilen en değerli tarihsel hazinelerini ülkelerine götürüp, ilk müzelerin Avrupa'da açılmasına önayak olduktan 2 yüzyıl sonra ülkemizde gerçek anlamda bir müze kurumlaşabilmiştir. Değerli sanatçı Osman Hamdi Bey, padişahların "değersiz taşlar" olarak niteleyip, yabancı diplomatlara hediye verilmesinde hiçbir sakınca görmedikleri arkeolojik pekçok malzemenin İstanbul'da bir çatı altında toplanarak korunmalarını ve bilimsel yöntemlerle sergilenmelerini başarmıştır. 1891 yılında hizmete açılabilen İstanbul Arkeoloji Müzesi bugün dünyanın sayılı müzeleri arasındadır.

Cumhuriyet Döneminde Atatürk, Türk müzeciliğine en sağlam temeli atmış, ülkemizde arkeoloji uzmanları ve müzeci yetiştiren okulların açılmasını sağlamış ve arkeolojik kazıları yabancı bilim adamlarının tekelinden kurtarmıştır. Onun emriyle pekçok müze ardarda açılmıştır. 22 Mart 1931 tarihinde Konya'daki özellikle İslâm eserlerinin perişanlığını gördükten sonra, zamanın başbakanı İsmet İnönü'ye çektiği uzun telgraf onun müzeciliğe ve eski eserlerimize verdiği önemin en net göstergesidir.

1932'de kurulan Halkevleri tüzüğünü incelediğimizde eski eserlerin korunmasına yönelik pekçok madde olduğunu görürüz. Bunlardan biri bizim için çok önemlidir: "Yöredeki tarihi anıtların fotoğraflarını almak, mümkün olan yerde alçıdan küçük modellerini yaptırmak, üzerindeki yazıların fotoğraf ve kopyalarını aldırmak." Bugün bile pekçok müze uzmanının yerine getirmek için yeterince istek duymadıkları bu uygulama, genç Cumhuriyetin genç öğretmenlerince aynen yerine getirilmişti. Bu tarihlerden sonra Anadolu'da ardarda açılan müzelerin kurulmasında Atatürkçü bu öğretmenler en büyük zemini hazırlamışlardır. İstanbul'dan sonra ülkemizde açılan ilk müzeler; Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya Müzeleridir. Bunların tarihçelerini incelediğimizde yine çoğunlukla öğretmenlerin illerindeki varolan kültürel değerlere sahip çıktıklarını, kişisel çabalarla biraraya topladıklarını ve bir müzenin açılması için ilgili üst kuruluşlarla ilişkiye girdiklerini görüyoruz.

Kurtuluş Savaşı'nın acı ve yoksulluğunu tüm yoğunluğu ile yaşamış, savaş sonrası insanlarının gayreti ve birlikteliği ile kısa sürede toparlanıp gelişmiş Trabzon'da da böyle bir öncü yok muydu?

Trabzon'un en büyük şanssızlığı 1916 yılında uğradığı Rus işgalidir. 2 yıl süren işgal sırasında Ruslar, başlarında arkeologların bulunduğu bilimsel bir heyetle (!) Ayasofya, Ortahisar ve Yenicuma camileri gibi eski kiliseler başta olmak üzere pekçok anıtın tabanında kazılar yapıp, bulabildikleri arkeolojik malzemenin tümünü ve camilerdeki en değerli etnografik eşyaları (yazmalar, halı, kilim ve işlemeli örtüler) sandıklarla ülkelerine götürürler. Sadece camilerden topladıkları malzemenin 10 büyük sandık tuttuğunu Halil Edhem Bey bildirmektedir (1). O yıllarda Trabzon'da tek bir kişinin bile bu yağmaya karşı çıktığını, birşeyleri biryerlere gizleyerek önlem aldığını gösteren herhangi bir kayda şimdiye kadar rastlanılmamıştır.

Engebeli arazi yapısı nedeniyle antik dönemlerden beri belirli alanlarda yerleşilen ve kentleşen Trabzon, çok azına sahip olduğu arkeolojik değerlerinin çoğunu böylece tamamen yitirmiştir. Derin inşaat temellerinde bazen tesadüfen bulunabilen ve müzeye gelmesi büyük şans olan birkaç parça bize ipucu vermekle birlikte tüme varabilmek bir hayli zordur.

Elyazma kitap ve belgeleri ve kutsal eşyaları ile zenginliği dillere destan Sumela Manastırı'nın faaliyeti 1923 yılında son bulur. Ama 1900'lerin başından itibaren "yükte hafif pahada ağır" önemli parçalar bölüm bölüm yurt dışına götürülmüştür. Kalanlar içinde önemli görülenler Maçka ilçesi Maarif teşkilatına teslim edilir. Manastırda bırakılan diğer eşyalar ise yöre halkı tarafından paylaşılır. Dünyaca ünlü kütüphanesinden katırlar yükü kitap ve evrak taşınarak sobalarda yakıldığı söylentisi doğru mudur? Pek çok sanatçı ve aydın yetiştiren Maçka ilçesinde, yazılı belgeleri ayırıp, ayıklayabilecek kimse çıkmamış mıdır? Hele bunların çoğunun Grek harfleriyle yazılan Türkçe ifadeli metinler olduğu bilindiği halde.

Yaptığımız bir araştırma sonucu 1951 ve 1964 yıllarında Trabzon menşeili bazı kilise eşyalarının Ankara Etnoğrafya Müzesinden İstanbul Ayasofya Müzesine devredildiğini öğreniyoruz. Bunlardan sadece 18 parça eser Sumela Manastırına aittir (2). Hepsi bu kadar mıydı, ya Vazelon ve Kuştul Manastırı'nın eşyaları nerededir?

Ulu önderimiz Cumhuriyeti kurduktan sonra 1924 yılı sonbaharında çıktığı ilk yurt gezisinde, 15-17 Eylül tarihleri arasında Trabzon'a da uğramış ve okul öncelikli pekçok resmi kurumda incelemeler yapmıştır. Trabzon'da o yıllarda yayınlanan İstikbal gazetesi Atamızın gezisini ayrıntılarıyla vermiştir. 16 Eylül tarihli gazetedeki küçük bir haber ilginçtir. Haber metninde Atatürk'ün öğretmen okulundaki ziyareti sırasında, buradaki Hars Müzesi ile yakından ilgilendiği belirtilmektedir (3). Bugün ne yazık ki ne bu müzedeki eserler ne de Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki kayıtları bulunabilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden edindiğimiz bilgilere göre, Ayasofya Camii 1961. 62, 63 yıllarında 250.237,94 TL. sarfıyla restore edilerek, 1964 yılından itibaren Milli Eğitim Müdürlüğü'nün gözetiminde turistlere ücretsiz olarak ziyaret ettirilmeye başlanmıştır. Ayrıca 1958-61 yılları arasında yerli ve yabancı arkeologlardan oluşan bir heyet tarafından kilise alanında bir araştırma ve temizlik çalışmasında bulunulduğunu, Türk arkeoloji dergilerinden öğreniyoruz.

Trabzon Vakıflar Müdürü Müştak Özen, 2.10.1965 gün ve 8972/325 sayılı yazı ile ".. restore ettirilen Ayasofya Kilisesinin 200 metre yakınında halk tarafından yeni bir Ayasofya Camii yapıldığı, eski caminin ibadete açılmasına gerek olmadığı, gerek restore edilen eserin muhafazası gerekse memleket turizminde çok önemli olacağı tahmin edilen bu eserin müze olarak kullanılmasının yerinde bir iş olacağı mütalaasını" Genel Müdürlüğü'ne bildirir.

Böylece Trabzon aydın fikirli ileri görüşlü Vakıflar eski yöneticilerinin çabalarıyla ilk müzesine kavuşur. Milli Eğitim Müdürlüğü'nden bir öğretmen sorumlu olarak görevlendirilir ve bina anıt-müze olarak bir bekçi gözetiminde ziyarete açık tutulur. 1966 yılına kadar ücretsiz olan müze bu tarihten sonra resmen biletle ziyaret edilmeye başlanır. 1967 yılındaki toplam ziyaretçi sayısı 4200, bilet geliri ise 2800.- TL.dır. Bu yıllarda halk için müze, salt turistlerin gelip gördükleri yerdir. Yine bu yıllarda bazı kişiler çimentoya yenilerek birer birer yıkılan güzelim yapılardan topladıkları mimari parçaları ve evlerden derledikleri değerli eşyaları büyük kentlerdeki büyük antikacılara göndermektedirler, bu parçaların müze eşyası olduğunun bilinciyle.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kültür Bakanlığı'na bağlandıktan sonra Ayasofya, Müze Memurluğu olarak resmen kurumlaşlarak, 1972 yılında ilk arkeolog atanır. 1972 yılı Türkiye'de 100'e yakın müzenin geliştiği, sergilerini ve koleksiyonlarını büyüttüğü bir tarihtir ve Trabzon bu işte çok geç kalmıştır. Trakyalı genç ve hevesli arkeolog Gür Karasu (şimdi Tekirdağ Kültür Müdürlüğü'nde görevli), ilk görevinin verdiği heyecanla yöreden eser toplayarak koleksiyon oluşturmaya girişir. En büyük destekçileri müzenin emektar bekçileri ve halktan İslâm eserleri tutkunu Coşkun Kulaksızoğlu'dur.

Onlar canla başla tahrip edilmiş mezarlıklardan, yıkılmış anıtlardan mimari parçalar, mezar taşları toplarken, İstanbul Asmalımescit sokağındaki antikacılara Trabzon'dan kilise ağırlıklı pekçok malzemenin akışı da sürmektedir. İstanbul Ayasofya Müzesi'nin depolarındaki eserler arasında (yıkılan) Büyük Ayvasıl kilisesi'ne ait değerli bir parça olan azizler kuşağı (ikonostasis)'nın envanter kaydında bir antikacıdan satın alındığı notu vardır.

Bu arada çok harap bir durumda olan Sumela Manastırı yine 1972 yılında Kültür Bakanlığı'nca bir bekçi atanarak, müzeye bağlanır ve ziyarete açılır.

Ayasofya Müze Memurluğu 1978 yılında müdürlük olur ve kadrosunu genişletir. Yöreden toplanan eserler bir depoda toplanarak sergilenmeleri gereği gündeme gelir. Müze İdaresi sergileme yapmak için yeni bir müze binası sağlanması yolunda sürekli yazılar yazar bakanlığına. Bugün hiçbiri hayatta olmayan ve rahmetle andığımız Mahmut Goloğlu, Prof. Naci Yüngül, Cumhur Odabaşıoğlu gibi Trabzon tarihiyle ilgilenen kişiler de müze yeri için üst kuruluşlarla bağlantı kurarlar. Ama hiçbir valiyi ya da parlamenteri yeni bir müzenin gerekliliğine ikna edemezler.

1980 yılında müze uzmanları ayrıca tüm Doğu Karadeniz Bölgesi'ni dolaşarak, henüz hiç bozulmamış geleneksel mimari, doku ve doğal değerlerin birarada bulunduğu alanların tespitini yaparlar ve "Açıkhava Köy Müzesi" kurulması için de girişimlerde bulunurlar. Konuyla ilgili uzun raporlar verilir, Ankara'da toplantılar yapılır ama köy müzesinin kurulması da bürokratik pekçok engel nedeniyle gerçekleşemez (4).

1937 yılından beri Kız Meslek Lisesi olarak kullanılan Kostaki Konağı, müze olarak uygun görülmekle birlikte bağlantı ve yazışmalar 1987 yılına kadar sonuçsuz kalır. Birinci sınıf işçiliğe ve bezeme unsurlarına sahip olan bina, günden güne iç süslemelerini yitirir. Yapı 1987 yılında Kültür Bakanlığı'na devredildiğinde çok büyük bir onarıma gerek duyulduğu anlaşılır. Her yıl bütçeden ayrılan onarım ödeneklerinin küçük miktarlarda oluşu, 1993 yılında ayrılan büyük miktardaki ödeneğin ise tasarruf tedbirleri nedeniyle harcanamaması karanlık depodaki eserlerin bugüne kadar günışığına çıkmasını önler.

Evliya Çelebi'nin tanımıyla kibar ve bilgili Trabzon halkı, kendi öz değerlerini yakın yıllara kadar taşımış, gereken değeri vermeyi bilmiştir. Ancak, Trabzon'un ekonomik kalkınmasında büyük katkıları olan eski köklü ailelerin zamanla daha büyük kentlere ya da yurt dışına göçüve aile bireylerinin dağılması sonucu ata yadigârı birçok eşyanın da el değiştirip antikacılarda satıldığı, tavan aralarında, bodrumlarda, hatta konaklarda kapıları kilitlenerek unutulduğu, yağmalandığı gerçeğine de tanık olduk. Trabzon'da yıllardır bir müzenin sergilemeye açılamadığı mı bu duruma neden olmuştur, yoksa Trabzon ileri gelenleri ve halkın tutumu mu müzenin bu denli geç oluşmasına neden olmuştur. Bunu yanıtlamak zordur.

(1) Halil Edhem, "Trabzon'da Osmanlı Kitabeleri", Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası, cüz: 47 (1334/1918), s.331-332

(2) Bu 18 parça belgenin fotoğrafı, Yunanistan'a götürülen en önemli eşyaların fotoğrafları ile birlikte 26 Mayıs 1994 tarihinden itibaren 1 hafta süreyle Sumela ören yerinde sergilenmiştir.

(3) Atatürk'ün Trabzon'a gelişiyle ilgili Eylül 1924 tarihli gazete nüshaları İl Kültür Müdürlüğü müdür yardımcısı, araştırmacı Veysel Usta tarafından derlenerek, günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

(4) Bu çalışmaya katılan uzmanlar tarafından, hazırlanan raporların özeti niteliğinde bir makale yayınlanmıştır. Bkz. H. Karpuz-A.Sevim, "Doğu Karadeniz Yöre Müzesi Kurulmalı" Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 8-9, Yıl: 1980, s. 14-17.

trabzon'da tiyatro

Recep Ergenç

Trabzon'da tiyatro ne ansiklopedilerin solmaya yüz tutmuş sayfaları arasında kalmış, ne de yalnız Türklerin tekelinde olmuş. Sahneli ilk oyunlar azınlıkların çalışmaları iken, son izlediğim oyun da öyle. Bu kez bir Gürcü, Lali Varlov Trabzon'da oyun sahneye koyuyor.

Bir kentin geçmişine yapılacak yolculuklarda kilometre taşları vardır. Bu taşlar kentlerin gurur anıtlarıdır. Onlar olmadan geçmişe yolculuk olası değildir. Zaman zaman onlarla öğünür, bugünü ve geçmişi anlarız.

Bugün Trabzon'da yerleşik kadrolu Devlet Tiyatrosu ile K.T.Ü. ve Trabzon Sanat Tiyatrosu düzenli olarak oyunlar sahnelemektedir. Ayrıca bu yıl yine ilki gerçekleştirilen "orta dereceli okullar arası tiyatro yarışması" ile okullarımızdan çok kaliteli oyunlar sahne aldılar. Gençlik Merkezi ve diğer tiyatro çalışmalarının afişlerini de görüyoruz. Bugün Trabzon'da Tiyatro kıpır kıpır, capcanlı.

Azınlıkların sahneli tiyatro çalışmalarını başlatmaları ile Trabzon Devlet Tiyatrosu arasındaki tüm çalışmaları ve Trabzon köy seyirlik oyunlarını bir yazı sınırları içinde incelemek çok zor. Bunların her biri ayrı inceleme konusu. En iyisi bu alanı akademik çalışma yapacakların incelemesine bırakmak.

Ben kilometre taşlarından bir ikisine uğrayıp daha çok bugünü değerlendireyim.

1987 ekiminden bugüne Trabzon'da Devlet Tiyatrosunun yedinci sahnesi haftada en az beş kez perde açıyor. Yetmişaltı ilden yalnızca dokuzunda olan Devlet Tiyatrosunun bir sahnesinin de Trabzon'da olması, başlı başına Trabzon Tiyatro hareketinin üzerinde durmaya yeter. Devlet Tiyatrosunun Trabzon'da yerleşik kadrolu çalışmalarını başlatmasına neden olan tiyatro geçmişinin iki önemli yapı taşı vardır. Biri Halkevlerinin, diğeri Amatör Tiyatro Derneğinin çalışmalarıdır. Şimdi Baştan sona bir yolculuk yapalım.

Trabzon Devlet Tiyatrosu : Trabzon Devlet Tiyatrosu 7 Ekim 1987'de Boş Beşik'le perdelerini Trabzon seyircisine açtı. Yalnız Trabzon seyircisine değil elbet. Trabzon Devlet tiyatrosu geçen zaman içinde bölgenin de tiyatro gereksinmesini karşılamaya başladı. Yani bir bölge tiyatrosu oldu. Bölgede yalnız turnelerle tiyatro yapmadı, aynı zamanda bir danışma merkezi de oldu. Bu yüzden Trabzon Devlet Tiyatrosu Trabzon'un Cumhuriyetle birlikte en önemli kazanımlarından biridir. Neden?

"Trabzon bir küllür-sanat merkezi olacaktır" sözü, üniversiteden sonra en önemli köşe taşına kavuşmuş oldu. Elbet güzel sanatların her dalında hem eğitim veren okulların artması hemde uygulama yapan kurumların kazanılması arzu edilen sonucu doğuracaktır.

Trabzon Devlet tiyatrosu'nun kuruluş günlerinde idari müdür olarak görev yaptığım için ayrıca da çok mutluyum. İlk günlerde yaşanan pek çok sıkıntıya yeni okul bitirmiş sanatçılarla birlikte ortak oldum. Nice güzellikleri birlikte paylaştık. Ankara, İstanbul ve İzmir'in dışında tiyatro! yapmanın keyfini birlikte yaşadık. Çünkü sanatçıların büyük çoğunluğu bu üç büyük kenttendi. Ve yine büyük kentlerde tiyatro eğitimi almışlardı. Beklentileri ya Ankara ya İstanbul'du. Trabzon hiç hesapta yoktu. Bir köye g ider g ibi geldiler. Şarkılarla, türkülerle indiler otobüslen gece yarısı ve birkaç gün sonra da meslek yaşamlarına Boş Beşik'le perde dediler.

Trabzon Devlet Tiyatrosu bugüne kadar Türk ve Dünya Tiyatrolarının pekçok seçkin oyununu, klasiklerini Trabzon ve bölge halkının beğenisine sundu. Yine Türk tiyatrosunun en yetkin sanatçıları Trabzon'a gelerek oyun sahneleme çalışmalarına katıldılar. Kuruluşunun beşinci yılında tüm Devlet Tiyatrosu sahnelerini Trabzon'da ağırladık. Bu yollada tüm Türkiye sahneleri ile yüzleşmiş olduk. Trabzon'un sesini sanat yoluyla bölgede hissettirmesi, turne yoluyla diğer sahnelerin Trabzon'a gelmeleri, tiyatro adına sevinç duyulacak olgulardır.

Yıl olarak seyirci sayısını yüzbine dayandıran Trabzon Devlet Tiyatrosunun çalışmaların elbet başarılı saymak gerekir. Bu genç kadrolu tiyatronun hiç mi çelişkileri, yanlışları olmadı? Kol kırıldı ama yen içinde kaldı. Bu yüzden olumlu yanlarını daha da çoğaltmaları dileğiyle olumsuzlukları bu yazının dışında tutmak istiyorum.

Özellikle son iki yıldır olumlu bir repertuar izlenmesi ve yetkin yönetmenlerin de Trabzon'a gelip bu çalışmalara katkı vermeleri takdirle karşılanmalıdır.

Trabzon Devlet Tiyatrosu'nun açılması, bazı çevrelerce iyi anlaşılamadı ve anlamlı değerlendirilemedi. İş dönemin Kültür Bakanı Mesut Yılmaz'ın Trabzon'a karşı bir jesti gibi görüldü ve kamu oyunda böyle bir imaj yaratılmaya çalışıldı. Devlet Tiyatrosu'nun Trabzon'a sahne açması hem de çok uzun yıllar sonra büyük kentlerde şok etkisi yarattı.

Unutamayacağımız rejilerle sahneye taşınan birkaç oyundan da sözetmek yerindeolur. İçerdekiler, Bir Şehnaz Oyun, Kamuoyu, Venedik Taciri, Müfettiş ve Genç Osman... aklımıza bir anda geliverenler

Bir Dernek ve Bir İnsan: Trabzon Tiyatro Tarihi içinde çok seçkin bir yere sahip olması gereken Amatör Tiyatro Derneği bugün ne fiziki yapı olarak var, ne de hukuki olarak. 12 Eylül Amatör Tiyatro Derneğini sona erdirdi. Salonu ise yeniden yapılandıran ve bugünkü adıyla Hamamizade İhsan Bey Kültür merkezinin yapımı için yıktırıldı. Yazıkoldu.

Amatör Tiyatro Derneği'nin kuruluş ve başarılı geçen 20 yıllık tarihi içinde pekçok insanın adından söz etmek olası. Ama bir kişi var ki O'ndan evet O'ndan ayrıcalıkla söz etmek gerekiyor. Bu Haluk Ongan'dır.

Haluk Bey iktisat okumak için Avrupa'ya gider. İktisatla birlikte batının temel değerlerinden birini de Trabzon'a taşır: Dernekçilik (gönüllülük) ülke sorunlarına, kültürüne-sanatına omuz vermeyi ve bunu gönüllü katılım temeline dayalı bir mantıkla yapmayı önce Foto Kulübü'nü 1958'de kurarak verir. Bu Kulüp Türkiye'nin ikinci Fotoğraf Sanatı örgütüdür. Hemen birkaç yıl sonra da Amatör tiyatro Kulübünü kurarak bir başka sanat dalında görev yapmaya başlar. Dünya tiyatro ve Türk mirasın önce kendi beynine ordan da Amatör Tiyatro Derneğinin sahnesine ve Trabzon seyircisine sunmaya başlar. Halük Bey yaptığı rejilerle, uyguladığı repertuar ile tiyatro kültürü yanında bir kültür-sanat adamlığını da ortaya koyabilmiştir. Rosenbergler'i (Rosenbergler Ölmemeliydi) çevirip Amatör'ün sahnesine taşıması, tartışmaları, yazışmaları ile de buna kanıt gösterilecek çok örnek vardır.

Halük Bey Amatör Tiyatro'ya 20 yıla yakın mekanlık edecek yeri bir depodan elde etmiştir. Tüm masrafı yine gönüllük esasına dayalı bir yaklaşımla ele almış ve çözmüştür. Elde ettiği salon, tiyatronun yanı sıra Foto Kulübün sinema gösterilerine de ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca Trabzon Sinematek'in gösteri salonu, 1987'den yıkılışına kadar Trabzon Devlet Tiyatrosu Oda Tiyatrosu'na ev sahipliği yaptı. 120 kişilik bu şipşirin salonun yıkılışını engelleyemedi hiçbir kuvvet. Son dönem Amatör Tiyatro Derneği yönetim kurulu başkanı Ahmet Özer'le yine bir araya geldiğimizde en çok Amatörü, oradaki her çalışmanın bizde bıraktığı izleri büyük bir saygıyla anımsarız. 1962'de Duvarların Ötesi ile başlayan Amatör Tiyatro yolculuğunun bir bölümünde bulunmaktan da ayrıca büyük mutluluk duyuyorum. Zafer Madalyası, Bir Umut İçin, Bir Tavsiye Mektubu, Müfettiş, Linç, Şili'de Av... çocuk oyunları ile harmanlanmış bir Amatör Tiyatro Derneğimiz vardı. Seni çok seviyoruz, herşey için teşekkürler Halük Bey.

Halkevlerinde Tiyatro: Halkevlerinde tiyatro deyince Anadolu aydınlanmasının ayrılmaz bir parçasını anlamak gerekir. 1933'te başlayan bu hareket 1953'te söndürülmek istendi. İşin aslı hareket durduruldu.

Küllenen hareket 1960'lardan sonra yeniden harlandı. 1980'lerde ne yazık ki yeniden durduruldu.

Bugün Trabzon'da tiyatro kıpır kıpır, capcanlı. Sayısını tam olarak bilemeyeceğimiz kadar amatör grup, K.T.Ü., Trabzon Devlet Tiyatrosu ve okullarda yapılan tiyatro ile yeniden, fışkırarak eşkine çekiyor tiyatro. Bütün çekilen sıkıntılar, bu güzel tabloya değdi diyorum. Demek ışık yok edilemiyor. Taa Darülbedayı'nın Trabzon'a prova için, turne için gelmesi ve tatlı anılardan öte tiyatronun Trabzon'a, Trabzon'un tiyatroya verdiği önemdendir.

Atatürk'ün Trabzon ziyaretlerinde yine Darülbedayı'nın Trabzon'da bulunması en güzel tiyatro anılarımızı oluşturmaktadır.

Halkevlerinde tiyatro denince iki ayrı zaman dilimi ve bu iki ayrı zaman diliminde gerçekleştirilen tiyatroyu anlamak gerekir. Birinci dönem 1933-1950'yi, ikinci dönem ise, 1970-1980 arasını kapsar. 1933-1950 arasındaki Trabzon Halkevi'nin çalışmalarını Aslan Pulathaneli'nin gazete arşivinden incelemefırsatı bulmuştum. Bu inceleme sırasında en çok ilgimi tiyatro ile ilgili eleştiri yazılarının düzeyi ile tiyatroda ayrıntıya verilen önemdir. Her oyunla ilgili en az iki eleştiri yazısının yazılmış olması beni ayrıca heyecanlandıran etken olmuştur. 1933-1950 arası pekçok kaynakta ele alınmış, değerlendirilmiştir.

Amatör Tiyatro Derneğinin 1970-1980 dönemine rastlayan zaman dilimi içinde bir başka gurup Trabzon Halkevi Tiyatro çalışmaları bilinmelidir.

Ö. Lütfü, Serdar Sezer, Cengiz Sağlam ve adlarını sayamayacağım kadar çok Trabzonlu'nun görev aldığı Halkevi tiyatro kolu çalışmalarına 1972'de katıldım. İlk oyun Ana Hanım Kız Hanım'dır. Oyun seçiminde dönemin koşulları gözönüne alınırsa çok seçici davranıldığı hemen ilk akla gelen etkendir. Bu kadro daha önce 72. Koğuş'u sahnelemek istemiş başarılı olamamış. Ancak kadro güçlenince Ana Hanım Kız Hanım'la perde demeyi başarmıştır. Tüm tiyatro etkinlikleri Amatörün sahnesinde seyirci önüne çıkarılmıştır. Hazırlanan oyunlar hem ilçelerde hem de bölgede temsil edilerek Halkevi Tiyatro Kolu bölgede varlığını hissettirmiştir. Ladik, Havza, Samsun, Çarşamba, Ordu, Rize, Artvin belli başlı turne yapılan yerler olmuştur. Bu turneler ile köylerde dahi temsiller verilmiştir. Örnek Çarşamba'nın Kızılot Köyü, Artvin Yusufeli'nin bir köyü Murgul ve Maden örnek olarak gösterilebilir. Bu ve benzer turneler ile tiyatronun bölgede var olması, seyircinin var edilmesi yolunda önemli bir görev yerine getirilmiştir. Bu çabalar bir bölge tiyatrosu özelliklerine örnek olarak gösterilebilir.

Bugün Devlet tiyatrosunun üstlendiği rolü o günlerin koşulları içinde Halkevi tiyatrosu üstlenmiştir denilebilir.

Koşullar çok mu iyiydi? Buna çok olumlu yanıt veremeyiz. Tiyatroya olan sevgi pek çok sorunun üstesinden gelinmesini sağlıyordu denilebilir. Bugün köylere kadar çıkıp temsil verebilme yeteneğinde olan bir tiyatroyu Trabzon'da ben bilmiyorum. Bu yapılan işin ne kadar ciddi ve özgüvene dayalı olduğuna kanıt olarak gösterilebilir. Bu dönemi yaşayan biri olarak en çok arşivlerin korunmamış olmasından yakınıyorum. Arşivler korunsaydı kuşkusuz 1970-1980 dönemi çok daha iyi değerlendirilebilirdi.

Bu dönemin en belirgin özelliklerideri biri de okuma, araştırma ve elde edilen bilginin çokça tartışılmasıdır. Örneğin epik tiyatro, dramatik tiyatro, tiyatro akımları oyun eleştirileri kültür-sanatın diğer konuları seçkin konuşmacılar tarafından sunulurdu. İşte bunun sonucu ikinci oyunu kendimiz yazdık: Bu Düzen Baştan Başa. Ve ardından diğerleri. El Kapısı oyunu ile bölge yine gezidi. Artvin Murgul ve Maden'de ayrı ayrı temsiller verildi. Bu oyun 16 milimetrelik Örsan Öymen'in çektiği bir filmle destekleniyordu. Alpagut Olayı öyle bir döneme denk düştü ki özellikle Rize valisinin de tepkisiyle bölgeye açılmadı. Yine de Artvin ve Ordu turnelerini başarı ile gerçekleştirdi.

Dönem 2.MC hükümetlerinin sonudur. 1975'te 804 işçi genel provasından sonra Halkevi Tiyatro Kolu'nun kontrolünden çıktı. Oyun içinde rol alan öğrenciler oyunu kendi derneklerine mal ederek, kendileri oynamaya başladılar. Kamuoyuna bir açıklama yaparak Halkevi Tiyatro Kolu'nun oyunla bir ilgisinin olmadığı belirtildi.

Bu olaydan sonra Halkevi Tiyatro kolunun yeni iki çalışması daha olmuştur. O eski hava bir türlü yakalanamamış ve 12 Eylül ile tüm etkinlikleri sona erdirilmiştir.

Yaşanılan dönemin koşulları içinde doğrusuyla eğrisiyle tam bir bölge tiyatrosu özelliği gösteren Halkevi tiyatrosu da artık yok.

K.T.Ü.'de Tiyatro: Üniversitemiz kuruluş yıllarından başlayarak bugüne kadar tiyatro yapma konusunda çok başarılı çalışmalar yaptılar. Özellikle Amatör Tiyatro kulübünün sahnesi bu çalışmalardan pek çoğuna ev sahipliği yaptı. Bu çalışmaları doruğa taşıyan Murat Çelikel'dir.

Yine 1980-1990 arasında K.T.Ü.'nün çokrenkli olgun tiyatro çalışmalarına tanık oluruz. Akılda kalan, çıkması aslında çok zor çalışmalar gerçekleştirirler. Keşanlı Ali Destanı, Söylev, Şekspir'den yapılan Onlama adlı çalışma ile Sokrat Savunuyor ilk elde akılda kalanlar. Bu dönem içinde üniversitenin tiyatrosunu Trabzon'un gündemine sokmayı başaran Murat Çelikel'i saygıyla anmak gerekir.

Şimdilerde de üniversitede tiyatro çalışmaları Ahmet Akyol yönetiminde sürdürülmekledir.

1994-95 sezonunda Devlet tiyatrosu üniversitede bir sahne açarak kentteki oyunlara gelemeyen öğrencilerin ayağına tiyatroyu götürme kararını vermiş bulunmaktadır.

Spor kulüplerinde tiyatro: 1922'de İdmanocağı ile başlayan bu yolculuk, idmangücü, Necmiati, Doğangençlikspor kulüplerinin temsil kolları ile çalıştı. Pek çok oyunu spor kulüplerinin temsil kolları sahneye taşırlar, sporla sanatı yan yana barındıran bu kulüplerimiz bugüne gerçekten büyük bir kültür-sanat mirası bıraktılar.

1950 ile 1960 arasında Trabzon'da Tiyatro çalışmaları için kayda birşey düşülmemiş. Ne acı. Ölü sezonlar dönemi.

1800'lerden başlayan sahneli tiyatro çalışmaları spor kulüpleri, Halkevlerinin, Amatör tiyatro derneğinin, üniversitenin çabaları ile bugünlere ulaştı. Şimdi Trabzon'da yerleşik kadrolu Trabzon Devlet Tiyatrosu, Amatör gruplar fıkır fıkır kaynayan genç insanların oluşturduğu guruplarla sürüp gitmektedir.

Trabzon bir kültür-sanat kenti olacaktır sözünü haklı çıkarmak için elbet daha fazla gurup tiyatro yapmalıdır.

kıyı için ne dediler

KIYI dergisi ilk kez 1961 yılında, Yeni Anayasa ile yeşeren düşünce ve basın özgürlüğü ortamında, bugün artık üçü de aramızda olmayan Ahmet Selim Teymur, Ziyat Nemli ve Necmi Duman'ın çabalarıyla yayın yaşamına atılmıştı. İlk KIYI Rasim Şimşek ve Mustafa Beşgen'in de yardımlarıyla 11 sayı yayınlandı. Daha sonra iki kez daha yayın yaşamına atılan KIYI uzun ömürlü olmadı. Ta ki 1986 yılında, Ahmet Özer'in çabalarıyla tekrar yayın yaşamına atılana dek. Bu kez, gün geçtikçe olgunlaşıp dolgunlaşan içeriği ile KIYI yüzüncü sayısına ulaştı. Yalnızca Türkiye'de değil Türkiye dışında da ilgi uyandırdı.

KIYI kendisini kabul ettiren sanatçı ve edebiyatçıların yanısıra yeni başlayanlara da sayfalarını açtı. Bu yeniler de bugün ödüller zengini Ahmet Özer'in yolunda ve artık ödüller kazanıyorlar. KIYI bir okul olmak görevini de başarı ile yerine getiriyor.

KIYI yöre kültürünün araştırılıp incelenmesine ve tanıtılmasına katkıda bulunmaktadır. Trabzon yöresinde yetişen değerleri genç kuşaklara tanıtmaktadır. KIYI'nın bugünkü düzeye gelmesi için inanılmaz bir güçle çalışan dostum Ahmet Özer'i, O'na yardımcı olan KIYI sahibi M. Naci Özkan'ı, Gündoğdu Sanımer'i, Rasim Şimşek'i, Arslan Pulathaneli'yi, M. Reşat Sümerkan ve diğer emeği geçenleri yürekten kutluyorum. Sağolsunlar.

KIYI'da yeni yüzüncü sayılara doğru. İnançla.

Dr. Mustafa DUMAN

* * *

OKURLA BÜTÜNLEŞMEK

Kıyı dergisi temmuzda 100. sayısına ulaşıyormuş: mayıs sayısını elime aldığımda, derginin içinden çıkan Ahmet Özer imzalı küçük nota düşülmüş haber, epey düşündürdü beni. Ahmet Özer, notunun bir yerinde: "100. sayınıza şimdiye değin çıkan sayılardan farklı bir biçimde yayınlamak için şimdiden kolları sıvadık" diyor. Bu "farklı biçim"e, sonraki satırlarda şöyle değinmiş: "... dergimizi yıllardır izleyen okurlarımızın görüşlerine yer vermeyi düşünüyoruz." Bunu okurken aklıma 'yıllar yıllar öncesinin' Varlık Dergisi geldi. Çocuk denecek yaşlarımda büyük bir ilgiyle izlediğim Yaşar Nabi Nayır'ın Varlık'ı, benim en önemli edebiyat damarımdı. Çünkü beni 'okurken yazmaya' özendirirdi. Ama yalnız benim için değil, pek çok kişi için çok değerli ve önemliydi Varlık, çevremde merakla beklendiğini ve beğeniyle okunduğunu anımsıyorum. Dahası, 'bir İstanbul dergisi' olmasına karşın yurt çapında aynı ilgiyle, sevgiyle okunur, okura ulaşır, okuruyla bütünleşirdi. Onun okuruyken yazarı konumuna geçen ne çok yazar oldu, kimbilir? Yanılmıyorsam, 'okurla bütünleşmeyi başarmış oluşu'ydu işte Varlık'a önemini kazandıran, ben de bu yüzden anımsadım onu, Ahmet Özer'in satırlarını okurken...

Yıllar önce (mart 1988) Kıyı dergisini ilk kez elime aldığım zaman da yine Varlık dergisinin gözlerimin önünde canlandığı aklıma geldi. Çünkü aynı içtenlikle 'okuruyla buluşan' yapıyı, ben daha o zamandan Kıyı'da bulgulamış, sevinmiştim. Hem de öylesine sevinmiştim ki, üstüste yazılar yazıp yollamaya başladım. Kıyı'yla bütünleşiverdim. Oysa o sıralar, İstanbul'da çıkan birçok edebiyat dergisine iki satırlık yazı yollamak içimden gelmez, çoğuna soğuk bakardım. Kıyı'nın yalınlığı ve sadeliği ölçüsünde okurunu 'gözeten' içten tavrı, beni çabucak etkilemişti. Bence, bir dergi için (hangi türden olursa olsun fark etmez) en önemli özellik işte budur: kendi sınırlı kadrosunun düşünce kalıpları içinde sıkışıp kalarak 'al gülüm, ver gülüm' tavırları takınıp, nerdeyse "biz okuyucu için çıkmıyoruz, okuyucuya kentimizi kanıtlamak için çıkıyoruz, kısacası bizim ÇIKMAMIZ önemli, okuyucu değil. Okuyucu ister okur, isterse okumaz, bizim yayınladıklarımız onun beklentilerinden elbette daha önde ve daha düzenli" havalarına giren bir derginin bence okunma şansı hiç yok gibidir. Ama ne yazık ki, edebiyat dergileri ve çoğunlukla da İstanbul dergileri, bu yanlışlığa sıkça düşmekte, bu hatayı yapmaktadırlar. Oysa, 'sular bile alçaktan aktığı zaman güzeldir!...

Evet, sırası gelmişken sormak gerek: Kendini (kişiselliğini ve kişisel görüşlerini) okurun gerisine çekerek, öncelikle düzeyli yapıtları aracılığıyla (ve bu yolda kişisel bütünlüğünü sunarak) okuruna ulaşabilen dergi kaçta kaç? İşte, Türkiye'de ilk kez Yaşar Nabi ve Varlık bunu başarmıştı. Bugün de sevinçle görüyorum ki Kıyı ve Ahmet Özer bunu başarmakta, bu ortamda başarabilmekte... Dahası, ne mutlu bizlere ki, ülkemizin ekin düzeyinin teker meker aşağılara bir yerlere sürekli çekilip iteklendiği şu günlerde bizim -okurun-, sıkıntı duymadan, yabancılık çekmeden dünyasına girebildiğimiz, o dünyayı paşlaşabildiğimiz bir dergimiz var: KIYI. Bundan da öte, bir ağabey yakınlığıyla benimseyebildiğimiz değerli, özverili sanal yönetmeni Ahmet Özer var. Aynı biçimde dirençli, sabırlı, üretken çabalarına yürekten saygı duyduğumuz dergi arkadaşlarımız, çalışanlarımız var. Trabzon artık çok uzaklarda ve hiç tanımadığımız bir yabancı kent değil; tanışız birbirimize, çünkü orda bizlere 'gel kardeşim, sen de çabamıza katıl elinden geldiğince' diyen ve hepimizi edebiyatın o büyülü dünyasına büyük bir sadelikle ayak bastırmasını bilen KIYI var. Dahası, Anadolu'nun o güzelim kıyısında... Ne mutlu bizlere. Hepimize...

Ahmet Özer'in saygıdeğer kişiliğinde Kıyı'nın bütün çalışanlarını içtenlikle kutluyorum. Derginin 100. sayısının sonsuza dek katlanarak sürmesini diliyor, yazar ve okurlarını saygıyla selâmlıyorum.

Tansu BELE

* * *

NİCE "DALYA"LARA...

KIYI'nın 100. sayı ile "dalya!" demesi, Anadolu dergiciliğinde başlıbaşına bir "olay"dır. 1961-1986 yılları arasındaki üç ayrı dönemde kesintilerle çıkan 51 sayıyı da buna eklersek, toplam dergi sayısının gerçekte "bir buçuk dalya"ya ulaştığını görürüz. Bu sonuç, Karadeniz'in kıyıcığında gönüllü çabalarla çıkarılan aylık bir "kültür ve sanat dergisi" için azımsanacak bir başarı değildir.

İlk dönemine düşünsel düzeyde katılmaktan mutluluk duyduğum KIYI, zaman zaman kesintiye uğrayarak da olsa, tam 33 yıldır Trabzon'da çıkıyor ve geçmişten geleceğe aktardığı birikimle, kuşaklar arasında sağlam bir köprü oluşturuyor. Yerel renklerini ve özgün kimliğini koruyarak kendini sürekli yenileme çabası içinde olan KIYI'mız, artık olgunluk dönemini yaşayan, oturmuş bir dergi görünümündedir. Özellikle son dönemde, Ahmet Özer'in özverili katkılarıyla ulaşılan başarı çizgisi, dergiyi ülke genelinde ilgiyle okunan, beğenilen, önemsenen bir konuma getirmiştir. Özan dostum Abdülkadir Paksoy gibi ben de KIYI'yı, "Anadolu bakışlı olduğu, taşrada çıktığı halde taşralı olmadığı için" çok seviyorum.

KIYI'yı inançla, dirençle, sevgiyle sürdürenlere selâm!

Attilâ AŞUT

* * *

Kıyı'nın 100. sayısına merhaba! Mutluyum ve sevinçliyim.

Günümüz koşullarında taşra denilen sarp coğrafyada bir dergiyi yaşatmanın zorlukları ortada.

Kıyı usul usul, kendi kendine bin çaba ile ulaştı bugüne.

Bir okula dönüştü bence. Nice insan ilk yapıtını Kıyı'dan sundu okurlara. Nice ünlü kalem Kıyı ile kucaklaştı okuruyla. Niceleri de ustalaştılar Kıyı'nın sağladığı olanakla.

Hiç yüz yüze gelmediğim, ama çalışmalarını ve uğraşlarını bildiğim, duyduğum, içimde duyumsadığım insanlar müthiş bir özveriyle zoru başardılar. Demek ki, yapılabilirmiş. Demek ki, başarılabilirmiş.

Ekin ve yazın dünyamızda Kıyı'nın 'tek örnek' kalmamasını diliyorum.

Kıyı'nın oluşumuna ve sürmesine katkıda bulunanları yürekten kutluyorum.

Tuğrul Asi BALKAR

* * *

Meraklıları için kültür-sanat-edebiyat dergileri özellikle günümüzde büyük önem taşıyor. Okuyucu bulamadıkları için kapanan dergilerin yanında 100. sayısına ulaşan KIYI, önemli bir işlevi yerine getirirken Karadeniz kıyılarını aşmış yurdun her tarafında yeni dostlar edinmiştir.

Nasıl mı?

Çok uzaklardan biri, bir nedenle karşılaştığımızda:

"Ben sizi tanıyorum"

Nerden?

"KIYI'dan. Yazınızı okudum, ya da sizden bahsediliyordu" diyor.

Evet, yeni ve güzel dostluklara kapı açılıyor böylece..

Kısa adı ile Orsev, yeni Sanatevi'nin KIYI ile tanışması da üç yıl öncesinden başlar. Orsev'i yurdun her köşesine taşımış, pek çok yazarla tanışmasını sağlamıştır.

Teşekkürler..

DAHA NİCE 100. SAYILARA KIYI...

Gülçin - Aydın ÜSTÜNTAŞ

* * *

KIYI dergisi, evrensel kültürü ülke kültürünün ve yerel kültürlerin beslediği gerçeğini kavramış, bunun için "kuru" kalmamış, dergicilikte izlenmesi gereken bir "örnek" oluşturmuştur. Aylık dergilerin yaşını yıllarla değil sayılarla ölçmek gerekir diyor ve 100 yaşına basan KIYI'ya "Merhaba" diyorum.

İ. Gündağ KAYAOĞLU

* * *

KIYI'nın değerleri

Sanat, kültür ve edebiyatın nice değerlerinden nice güzellikleri, 100. sayıya kadar düzenli ve pırıl pırıl taşıdınız.

Kıyı okurlarına, dergiyi yaşatanlara, bütün sanatseverlere yürekten teşekkür ediyorum. KIYI'yı 2000'li yıllara hep birlikte taşıyalım.

Şermin DEMİR
KIYI okuru

* * *

KIYI İÇİN YAZMAK...

Kıyı ili tanıştığım günü hiç unutmuyorum...

1981 yılının sıcak bir mayıs günüydü. Bu kentte henüz yedi aydır yaşayan ve edebiyat eğitimi gören bir üniversite öğrencisiydim. Varlık, Milliyet Sanat dergilerini izleyen, okul kütüphanesinde ulaşabildiğim Soyut ve Oluşum ciltlerini durmadan okuyan, gizli gizli şiirler, denemeler karalayan biri. O sıcak mayıs akşamüzerisi Uzunsokak'ta dolaşırken, 24 Şubat Kitabevi'ne girmiş yeni kitapları heyecanla süzüyordum. Birden KIYI çıktı karşıma. Kapaktaki başyazı dilbilgisi öğretmenimizin imzasını taşıyordu; belki bu yüzden ilgimi çekmişti. Satın almıştım. Akşam yurtta, sonrada şiir adına çok şey öğreneceğim Özer Ciravoğlu ve Ahmet Özer adlarına da rastlamıştım ileriki sayfalarda.

Bu üçüncü dönem KIYI'da hiç yazamadım. Önceleri ulaşılmaz gelmişti. Sonraları dostum Ali Mustafa'nın ısrarına karşın, yazdıklarıma güvenemediğim için çekinmiştim.

Dördüncü dönem KIYI'nın çıkış serüvenini ise askerliğimi yaptığım güneydoğu dağlarında Ali Mustafa ve Ahmet Özer'in mektupları aracılığıyla, heyecanla izliyordum. Bir şiirimi de içeren ilk sayı, helikopterle gelen posta kolisinden çıkıvermişti. Bir süre sonra KIYI'nın sürekli yazarıydım. Hele Karadeniz'e yerleştikten sonra, özellikle inceleme - araştırma alanında Ordu-Trabzon arasında Ahmet Ağabey ile oluşan telefon ve geliş - gidiş trafiği, hemen bütün sayıların mutfaktaki coşkusunu yaşama şansını da vermişti. Ancak, 32 sayfaya çıkış hazırlıkları tüm heyecanların üstündeydi.

Bir temmuz akşamı, telefonun öbür ucundaki Ahmet Ağabey, "yarın atla otobüse gel, 32 sayfaya çıkıyoruz, hazırlık yapalım." dediğinde büyük bir coşkuya kapılmıştım. Ertesi gün Gündoğdu Ağabey'in bürosunda başlayan fikir alışverişi, Ahmet Ağabey'lerin evinde günün ilk ışıklarına değin sürmüştü. En çok da adını Ahmet Ağabey'in koyduğu "Atardamar" bölümü heyecanlandırıyordu beni. "32 Sayfaya Doğru" başlıklı duyurunun karalamasına sabaha karşı son noktayı koyduğumuzda, bunu Ahmet Abiye imzalatmış ve saklamak üzere almıştım. Ne güzel bir anıdır bu karalama! Trabzon'dan dönerken atardamar'lar için görevlerimi çoktan almış ve kafamda kurgulayamaya başlamıştım bile!

Son yıllarda bir "Kıyı Okulu" kavramı gelişti. İnanıyorum böyle bir olguya. Çünkü yaşadım, yaşıyorum; onur duyuyorum bundan. Kendi içinde kültürel disiplinleri olan, edebiyata - sanata değerbilir bir tutumla yaklaşan Kıyı Okulu, birçok dergiye de örnek olmuştur.

İkiyüzüncü sayıda da yazabilme umuduyla, bütün KIYI ailesini kutluyorum.

İbrahim DİZMAN

* * *

Kıyı'nın zorlu serüvenini yakından izleyen biri olarak, emeğinizi takdir etmemek olanaksız. Kıyı yalnızca bir dergi olmakla kalmadı: Bir yandan belli bir sanat çizgisini korurken, diğer yandan henüz yolun başında olan nice insana kapı araladı, güç verdi. Benim içense Kıyı, her zaman doğup büyüdüğüm kent kadar yakın, bir dost eli kadar sıcak oldu.

Trabzon'dan dünyaya açılan bu pencerenin, gökyüzünü sonsuza dek kucaklayabilmesi dileğiyle...

Çiğdem SEZER

* * *

Bir süredir Köyceğiz'deyim. uzak olduğum için, notunuz elime yeni geçti. sanırım, o sözünü ettiğiniz on günlük süreyi geçirdim. Ama tabi şu var; "Kıyı gerçekten sevdiğim, beklediğim, bana sevinç veren bir dergi. Anadolu'da böyle bir derginin çıkması, hep genç ve nitelikli yaşaması olağanüstü birşey. Nasıl başarıyorsunuz, şaşıyorum. Kutlarım.

Elimde olmayan nedenle de olsa geciktiğim ve daha uzun yazamadığım için özür dilerim. Notunuzu okur okumaz, hemen bir şeyler yazmak istedim. Kıyı'ya uzun ömürler, sizlere sevgi, selam.

İrfan YALÇIN

* * *

KIYI'NIN 100. SAYISININ YAYINI NEDENİYLE ŞİNASİ ÖZDENOĞLU'NUN DERGİMİZE GÖNDERDİĞİ MESAJ:

Türkiye'mizin başlıca kültür ve sanat merkezlerinden biri olan Trabzon'da, KIYI'yı çoban ateşleri gibi yakıp, gün geçtikçe parlayan ışığıyla yazın dünyamızı aydınlatan genç ve değerli sanatçı kadroyu gönülden alkışlıyorum.

KIYI, 100. sayısında, 100. yılını doldurmuşçasına bir erginliği, bir sanat ve düşün kalitesini simgeliyor. Doğu Karadeniz'den evrensele yükselen bu ses; bütün gücümüzle desteklememiz gereken övüncümüzdür. KIYI'dan Türkiye'ye ve dünyaya seslenen özverili ve inançlı arkadaşlarımıza engin başarılarla dolu nice yıllar diliyor; sevgiler, teşekkürler sunuyorum.

* * *

Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı ile PEN Yazarlar Derneği'nin Kültür Bakanlığı'nın katkılarıyla yayınladığı ve hazırlayıcıları arasında olduğum 1993 Kültür ve Sanat Yıllığı'nın "1993'te Dergiler" bölümünü ben yazmıştım. O yazımda, yıllardır ısrarla savunduğum gibi, "dergilerin, kültür ve sanat yaşamımızın vazgeçilmez kurumları" olduğunu vurgulamış ve "1993'te de dergilerimizin zenginliğiyle yaşadığımız"ı söylemiştim. "Edebiyat tarihimizin yarınının yazılmasında önemli kaynaklar" olarak belirttiğim dergilerimize, "böyle bir işlevin donkişot'ları" demiştim. O yazımda, İstanbul ve Ankara dışında çıkan sanat ve edebiyat dergileri bölümünde önce Kıyı'dan söz etmiştim. Kıyı, kendi alanındaki dergilerin en direngen ve en başarılı olanlarından biriydi çünkü. Şimdi, bir sanat dergisi için çok önemli bir başarı göstergesi olan 100. sayısına ulaşması Kıyı'nın direngenliğinin ödülü olsa gerek.

"Önce Kıyı demek gerekiyor," demiştim o yazımda. "Gündoğdu Sanımer, Arslan Pulathaneli ve Ahmet Özer'in emekleriyle Trabzon'da sekiz yıldır yayınını sürdüren Kıyı, yıl sonunda 93. sayısını çıkardı. Yerel zenginliklerin ve Trabzon'un kültürel sanalsal değerlerinin ağırlıklı olarak işlendiği dergi Anadolu dergiciliğinde örnek bir başarı gösteriyor."

Yayıncılığın ve dergiciliğin bunca sıkıntılı koşullarında işlevini sürdürme kararlılığıyla saygın bir çaba harcayan Kıyı'nın 100. sayısına ulaşma sevincine katılırken tüm emek verenleri kutluyor ve sevgilerimi, selamlarımı iletiyorum.

Yeni başarılar dileğimle, dostlukla.

Öner Yağcı

* * *

"DALYA" DİYEN BİR DERGİ: KIYI

Karadeniz halkıyla ilgili bir yargı vardır: Sözde kadınlar çalışır, erkekler yermis orada. Kadınlar sırtında dağdan odun, tarladan fındık, tütün taşırlarken erkekler kahvehanelerde yan gelip yatarlarmış.

Sayısız kez duyduğum bu yargıya ben hiç inanmadım.

Karadeniz kıyılarını yakından tanımıyorum. Buna karşın genel bir yargım var. Yukarıda söylenenlerin yüzeysel, yanıltıcı gözlemlere dayandığını düşünüyorum.

Karadeniz insanlarını yurdun değişik yörelerinde tanıdım, izledim. Hepsi son derece çalışkan, üretken, zeki insanlar. Bu güne kadar köşebaşında Karadeniz ağzıyla dilenen hiçbir dilenci de görmedim.

Karadeniz'deki köyünde, kasabasında tembelliğe alışmış insanların gurbete çıktıkları zaman dünyanın en çalışkan insanlarına dönüşecekleri akıl kârı değil.

Karadeniz insanları hakkındaki bu yargımı Kıyı dergisine uyarlamak istiyorum. Karadeniz halkının çalışkanlığı, üretkenliği Kıyı dergisini çıkartan insanlarda da var. İnançlı hepsi, umutlu. En çok da dirençli. Ya sevgi denilen büyülü güç? Kıyı dergisinin hamurunda tüm bunların yattığına inanıyorum. Bunlar olmadan taşradaki bir dergiyi 100. sayıya ulaştırmak olası mı?

Kıyı, Anadolu dergiciliğinin yüz akıdır. Ankara, İstanbul gibi metropollerin dışında bir dergiyi 100. sayıya ulaştırmak -hem de nicelik ve niteliğini her sayıda yükselterek yapmak- kolay değildir.

Kıyı'nın bir Anadolu dergisi olması onu küçültmez, tersine yüceltir. O'nun yerel kültürü öne çıkartırken ulusal, evrensel kültürden de vazgeçmemesi, usta kalemlere yer verirken genç, yetenekli kalemleri de arayıp bulması son derece olumlu bir davranış. Örnek mi, tekelci basında hiçbir zaman tanıyamayacağımız İbrahim Dizman'ı, Ali Mustafa'yı Çiğdem Sezer'i, Oya Uysal'ı, hatta Gündoğdu Sanımer'i, Arslan Pulathaneli'yi, Nazif Evren'i Kıyı'nın sayfalarında tanıdık.

Ahmet Özer "rüştünü" Kıyı dergisinin sayfalarında mı "ispat etti" tam olarak bilemiyorum. Ama çizgisini o dergide kalınlaştırdı, edebi kimliğini o dergide geliştirdi. Şimdilerde Ahmet Özer'le Kıyı'nın adı öylesine bütünleşti ki, Ahmet Özer'i hatırladığımız zaman Kıyı'yı, Kıyı'yı hatırladığımız zaman Ahmet Özer'le Kıyı'nın adı öylesine bütünleşti ki, Ahmet Özer'i düşünüyoruz. Özer, Karadeniz'de beyaz bir şiir yelkeni artık. 100. sayıya ulaşan budergi hiçbir şey yapmamış olsa bile yalnız Ahmet Özer'le övünebilir.

Kıyı dergisinin hiç mi eksiği, kusuru yok? Var elbette. Hatır için konulmuş izlenimi veren şiirlere, öykülere, denemelere rastlamıyor değiliz. Derginin kaliteli kağıdına, eski Varlık'ı hatırlatan güzel gravürlerine karşınestetik yönden yetersizlikleri seziliyor. Bu yetersizliği özellikle şiirlerde kullanılan harf puntoları, onların çevresine atılan çizgiler yaratıyor gibi geliyor bana. Ne dersiniz?

Artık 100. sayıya ulaşmış Kıyı, 1000. sayıyı aşmış Varlık gibi dergiler var elimizde. Bu rakamlar dergiciliğimiz, kökleşmeye çalışan kültür geleneğimiz için önemli sayılar. Göçebe toplumundan geldiğimizi, söz toplumundan yazı toplumuna geçemediğimizi, kalıcı kültür yaratamadığımızı zaman zaman söyler dururuz. Artık eskisi kadar karamsar olmaya gerek yok. Kıyı, 100. sayıda "dalya" derken geleceğe dönük muştular taşıyor bizlere...

Mehmet GÜLER

* * *

100. SAYIDAN KIYI'YA MERHABA...

1.

KIYI, 100. sayıına ulaşmış, ne güzel! Daha önce de görmüğüm vardı amam, ben Kıyı'yı, birkaç yıl önce Kıbrıs'a gelen ve bizlerle merhabalarını çoğaltan sevgili Ahmet Özer'le daha iyi tanıdım. Eski sayılarını da edinerek, bunu güzel bir dostluğa dönüştürdüm. Artık KIYI, benim için her ay özlemle beklenen bir konuk gibidir...

2.

Bir avuç insan, kağıt, baskı, dağıtım gibi

çok güç koşulları göğüsleyerek bir dergiyi 100. yaşına ulaştırabilmişler, bir meta değil, sanat ürünü üretme kararlılığıyla... Büyük bir titizlikle...

3.

Oturmuş / belirlenmiş bir yeri var artık KIYI'nın. Bir özgürlüğü var. Anadolu'nun kuzeyinde edebiyat KIYI'dan soluyor, serpiliyor...

Nice sayılara...

Neriman Cahit
"Ortam" ve "Nokta-Kıbrıs"
Sanat Yönetmeni - Lefkoşa

* * *

YAKIN BİR "KIYI"DA

Aslan yelesini andıran saçlarını savura savura Meşrutiyet Caddesinden aşağı doğru iniyor Hasan Hüseyin. Uzaktan beni görmüş ve güzel bir coşku içinde bana doğru geliyor. "Hoşgeldin ülkeye Sıtkı Salih" diyerek beni kucaklıyor. Ben de Hasan Hüseyin'i görmekten büyük bir sevinç duyuyor ve onunla bir süre birlikte olabilmekten mutlu oluyorum. Hasan Hüseyin ile Remzi İnanç'ın Zafer Çarşısı'ndaki küçük ama insanı sıcak kucaklayan dükkanına gidiyoruz. Dostlarla ve Hasan Hüseyin'le söyleşiden sonra, yine Zafer Çarşısı'nda bulunan bir kahveevinde bir süre oturuyoruz. Masamızda birkaç genç var. Bunlardan biri de Ahmet Özer. Tanışıyoruz. İnce bir güzelliği imbikten gecirmiş, tatlı yüzlü insancıl Ahmet Özer'le tanışmamız böyle gerçekleşiyor. Derken "Kıyı" dergisi elime ulaşıyor ve Ahmet Özer'le arkadaşlarının büyük bir özveri ve çalışmayla çıkardıkları dergi, artık sekiz yıldan beri benim için dört gözle beklenen ve özlenen bir dergi oluyor.

Derginin yüzüncü sayısına ulaşması önemli bir olaydır. Daha nice yıllar ve başarı ile yoluna devam elmesini diliyorum. Bizlerin de bu güzelim dergiye sırt vermemiz ve onu sürekli desteklememiz gerekiyor. Derginin bundan sonraki sayılarında kısa öyküye ve eleştiri yazılarına daha çok yer verilmesini diliyorum. Nice yıllar ve başarılar dergimize ve tüm çalışanlarına.

Sıtkı Salih GÖR

* * *

Yüzüncü sayı ha!.. Sevimli Kıyı'mız yüzüncü sayısına ulaşmanın mutluluğunu yaşattı sanat çevrelerine ve okurlarına... Güç ekonomik koşulları aşarak bugünlere ulaşması ne güzel değil mi? Bugüne ulaşmada özveride eşsiz Trabzonlu sanatçıların emeğini ve savaşımını anmadan geçemeyiz Bu bir beğeni duygusunun ötesinde bir sanat savaşımının sürekli kılınmasıdır. Kıyı, ayrıca salt Karadeniz'in sesi değildir, Anadolu'nun derinliklerinden gelen BOZKIR'ın sesidir. Kıyı'nın bugüne dek gerçekleştirdikleri çok beğenildi. Öyle olmasaydı bugünlere ulaşabilir miydi? Sanatçıların soluklanma yeri oldu. Nice sanatçının gün ışığına çıkmasını sağladı. Her ay bir dergi olma niteliğine ulaştı.

Daha iyinin ve daha güzelin sınırı yoktur. Önemli olan iyiye ve güzele yönelmenin sürekliliğidir. Kıyı'da yenileşmeyi sürekli görüyoruz...

Nice güzelliklerle yüklü sayılara...

Nadir GEZER

* * *

DÖRT MEVSİM SÖNMEYEN DENİZ FENERİ: KIYI

Kıyı, 33 yıldır sönmeyen bir deniz feneri. Kimileyin kandilindeki yağ tükenmiş; yine de fenercileri yüreklerindeki ışığı katıp hiç söndürmemişler bu sevdayı. Efsanedeki **Argonotlar** gibi yeni sanatçılar asılmış kürekelere. **Kıyı,** edebiyatın, sanatın okyanuslarına, **100. sayıya** doğru yolculuğunu sürdürüyor.

1961, 1969, 1981 ve 1986'da dört mevsimi var Kıyı'nın. 1986'da **Ahmet Özer** Kıyı'yı omuzlayıp günümüze, 100. Sayı'ya ulaştırdı. Gündoğdu Sanımer 33 yıldır hiç ayrılmadı kürekten, **Rasim, Şimşek** hep Kıyı'nın güvertesindeydi. **İbrahim Dizman,** Kıyı'nın küreklerine asılan son Argonot... **100** sayıdır nice emeklere tanığız Kıyı'da. **Mustafa Reşat Sümerkan**'ın bir kuyumcu özeniyle çizdiği sayfalar, **Arslan Pulathaneli**'nin arşiv katkıları unutulur gibi değil...

Kıyı, 1986'da başlayan bu yeni döneminde araştırmacı-incelemeci kimliğiyle nice değeri getirdi gündeme. İlk sayısından başlayarak yöreden yetişen insanları kucakladı. **Bedri Rahmi Eyüboğlu, Nabi Üçüncüoğlu, Baba Salim, Hamamizade İhsan, Halil Nihat Boztepe, Orhan Peker, Ömer Kayaoğlu, Subutay Hikmet Karahasanoğlu, Ömer Turan Eyüboğlu, İsmet Zeki Eyuboğlu, Sabahattin Eyüboğlu, Hasan İzzettin Dinamo...**

Ahmet Özer'in kucaklayıcı tavrıyla 4. Kıyı bir okul oldu genç sanatçılara. Edebiyat esteliğinden, aydınlık sanat anlayışından ödün vermeden, sayfalarını sanatçı olmanın sorumluluğunu taşıyan nice gence açtı.

Kıyı, her kasım sayısında **Mustafa Kemal Atatürk**'ü hep yüreğinde taşıdı.

Kıyı 100. sayı etkinlikleri bir ilk adım olur umarız. Bu etkinlikler olanak yaratılıp her yıl düzenlense ne güzel olur. Artık **Trabzon**'da bir **Kıyı Kültür Şenliği** başlamalı. Sanatçılar kente çağrılmalı, konferanslar, paneller, açıkoturumlar düzenlenmeli. **Kıyı,** Trabzon'un sanat yüreği olmalı. Bunun için **KIYI KÜLTÜR SANAT VAKFI** ya da benzeri kurumlar kurulmalı. 100 (151) sayılık, 33 yıllık **Kıyı** bunu başarabilir.

100. sayısına ulaşan **Kıyı,** Trabzon'u taşra olmaktan kurtarmışlır bir bakıma. Kıyı'nın büyük kent dergilerinden eksiği yok. Yerelden ulasala, ordan evrensele uzanan bir çizgide soluk alıp veriyor. bu soluk hiç eksilmesin. Kıyı nice sayılara ulaşsın; **Argonotların** yolculuğu sürsün...

Ali Mustafa

* * *

KIYI İMECESİ

KIYI'nın 100. sayısına ulaşması ülkemizde önemli bir sanat olayıdır; özsuyunu bu toprağın derinlerinden alan bir ekin anlayışının başarısıdır.

Misak-ı Milli ile Anadolu'ya sahip çıkan utku, kat kat uygarlıklar beşiği toprağa yeni bir ekin ve tarih anlayışıyla dört elle sarılmaya yönelmiştir. İnsanın yaşadığı, üretiği doğal ortam, ekininin de ana kaynağıdır. Rönesans'ın getirdiği, ekine sanata kazandırdığı ivmeyle kanıtlanmış bir yaşam gerçeğidir bu. Dünya yazınının nasıl geliştiğini biliyoruz.

Anadolu'ya dört elle sarılma, derinlemesine sahip çıkma anlayışı, eğitim alanında Köy Enstitülerini yaratmıştır. "Köy Enstitüsü" Türk eğitbiliminin, eğitbilime kazandırdığı yeni bir terimdir. Bölgelerin ekonomik, siyasal, toplumsal özelliklerini gözönünde tutarak yöre ekin ve sanat yaşamını, üretim yaşamını bir ekin karizmasıyla canlandırma amacı güder. Tüm yönleri ve sürekliliğiyle kapsar yaşamı. Tabanda bir rönesans devinimi sayılmaları bundandır.

Klasik eğitimle koşullanmış, kişilikli, sağlıklı ekin anlayışına ulaşamamışlarca yadsınmaları, kavranamamaları bundandır. Ne ki yaşamla, bu toprağın gerçekleriyle çakışan bir anlayış olduğu için kurum olarak kapatılmış olsalar da, toplumsal yaşam onları başka alanlarda sürdürmektedir.

KIYI, Köy Enstitüleri, Köy Enstitüleri Dergisi, daha sonra çıkarılan İMECE dergisi doğrultusunda süren bir ekin ve sanat imecesidir. Özsuyunu derinden alan bir özveri imecesidir. Bu yüzden ekin ve sanat yaşamımıza yeni değerler kazandıran, katkılar getiren bir eylemdir.

KIYI'nın güzel imecesine sevgiler, saygılar...

Emeği geçenleri yürekten kutlarız.

Mehmet BAŞARAN

* * *

KIYI'YA SEVGİLER, SELAMLAR,

'Kıyı'nın 100. sayıya ulaştığını, Sevgili Ahmet Özer'in notuyla öğrendim. Oysa önümde duran Mayıs sayısının kapağında 98 rakamı ayrımına varılacak bir büyüklükte okunuyor. Dergi yaprakları karıştırılırken bu gibi ayrıntılar dikkatten kaçıyor...

'Kıyı' ile tanışıklığım 1960-61 yıllarına uzanıyor. 1960 yılında Rize Derepazarı Fıçıcılar köyünde askerliğimi yedek subay öğretmen olarak yapıyorum. Bir gün aktör Ersun Kazançel'le Trabzon'a gittik. Ersun'da o sıra yakın bir köyde benim gibi askerliğini yapmakta. Trabzon'da beni bizden yaşlı biriyle tanıştırdı. 'Kıyı' dergisiyle ilgili, Mustafa Kemal Atatürk'e soğuk, Nihal Atsız'a sıcak duran biri... Benim o zamanki politik bilincim, çantasında Panait İstrati ve 'Ak Zambaklar Ülkesinde' kitaplarını taşıyan, 'Varlık Dergisi' okuyan bir gencin politik bilinci. Benden üçbeş yaş büyük olan bu kişiyle tartıştığımı anımsıyorum.

Biliyorum, bugünkü 'Kıyı' o günkü 'Kıyı' değil. Ama sanıyorum 'Kıyı'nın tarihi 1960'lara uzanıyor.

Ben bunları da Sevgili Ahmet Özer'in bana yolladığı eski bir 'Kıyı' sayısıyla öğrendim. Unutmuşum, 1960 yılında yayınlanan ilk Kıyı dergilerinin birinde bir şiirim var. Şiiri de unutmuşum. Bugün o şiiri okurken şunu düşünüyorum: 'Necatigil'i ne çok sevmişim!..'

Ne diyeyim, Trabzon'dan, 'Kıyı'dan ayda bir esip gelen yel esip dursun.

Dergiye emeği geçen herkese sevgiler, saygılar...

Çalışanlarıyla birlikte 'Kıyı'ya uzun ömürler.

Metin DEMİRTAŞ

* * *

Esinini/adını 1,2,3. Kıyı'lardan alan 4. Kıyı 100. sayısına ulaştı.

16 sayfadan 32 sayfaya oylumunu genişletirken, Trabzon eğitimi, kültürü, sanatı ve yazınına katkılarda bulunanların emeklerini değerlendirirken, yerel sanatçıları güçlü, kalıcı ürünler vermede güdülerken öykünen değil, öykünüleri / öykünülecek olan bir yayın organı oldu.

Kıyı, hiçbir yerelin çıkamadığı yerdedir. Yerelin gücüyle ulusala seslenmeyi başarmış; sanat çevrelerinde adından söz ettirmiş; özlemle beklenip ilgiyle izlenmiştir.

Kıyı bir okul olmuştur. Öyle bir okul ki, dünün öğrencileri bugün öğretmen durumundadır.

O, sürekli arayışları, yenilenişleri sürdürmelidir.

Kıyı'yı bugünlere ulaştıranlara bu kentin sanatseverleri çok şey borçludur.

Emek ve başarılarını saygıyla alkışlıyorum.

Zekeriya SAKA

* * *

Kıyı'nın 100. sayıya ulamasını sevinçle karşılıyor ve derginin oluşmasına ve bugüne gelmesinde emeği geçen herkesi sevgi ve saygı ile kucaklıyorum.

Nice, 100. sayılara..

Tuğrul Asi Balkar

Kıyı'ya selam
kıyı bir meşale
yanıyor dokuz yıldır
ışık saçtı tüm ülkeye

kıyı bir okul
kültürü sanatı öğretir
dili öztürkçedir

kıyı ak emek
ak düşünce
yüz demet çiçek

kıyı trabzon'da insan yüreği
büyütür sevgiyi
özgürlüğü güzelliği.

Mehmet Cemil UĞURLU

* * *

Kıyı/çocuk nazında
bir ırmaksın
sanatın koynundan beslenen
yıllardır ışığısın genç belleklerin
ve usta kalemlerin boy attığı
gül bahçesi/
dikenlerden yılmayan.

özverisin
karşılıksız, salt sevginin
imgesi

Trabzon'da
sanatın aynasında
bir yürek atımı...

Seninle yeni uslar tomurcuklandı
dile kolay dokuz sene, yüz sayı
çocuk nazında
gururumuz, ışığımız oldun
karanlığa inatla
böyle ak git yatağında
sevgiyle savrulacak nice yıllara...

Tuncay MOLLAVELİSOĞLU

* * *

SEVGİLİ KIYI AİLESİ

TEMMUZ sayısıyla 100. sayınıza ulaşacaksınız. Nice 100. sayılara diyorum.

Anadolu da dergi yayımlamanın ateşten gömlek giymek olduğunu biliyorum. Bir kaç ay sonra dalga dalga gelen zorluklarla mücadele etmek olduğunu da.

Adana'da 83'lerde "Akdeniz Yazın Seçkisi", 90'larda "Mavi Çizgi" dergilerini, içlerinde benim de bulunduğum özverili arkadaşlarca yayın hayatına çıkardığımızda, dergiciliğin Anadolu'da ateşten gömlek giymek olduğunu yakından tanıdım.

Onun içindir ki KIYI'nın 100. sayıya ulaşması küçümsenecek bir olay değildir. Aksine emeği geçenlerin ayakta alkışlanması gerekir. Ben bu özverili uğraşınızı alkışlıyorum.

Arkasına büyük holdingleri alıp, edebiyat dünyasında yargı kesen iki-üç sanat dergisi belki 1000. sayılara da ulaşabilir. Ama KIYI'nın 100. sayısı onların onbininci sayısıyla eşdeğerdir. Bu gerçek bilinmelidir.

Mehmet Usluf TUFANBEYLİ

* * *

"Kıyı", Karadeniz'in ilginç kenti Trabzon'da varlığını 100. sayısına değin yorulmadan sürdürdü. Böylece çevresel olarak da "Kıyı", başarılı bir edebiyat dergiciliği yapılabileceğini İstanbul dergicilerine göstermiştir. "Kıyı"nın gönüllü emekçilerini, yazar dostları yürekten kutluyorum. Bunların başında eliyle ayağıyla yazan, gençlere öncülük yapıp gerçekten Türk yazınına yapıtlarıyla katkıda bulunan şairim Ahmet Özer'i teşekkürlerimle anıyorum.

Artık "Kıyı" bölgesellikten çıkarak uçmayı öğrenen bir kuş gibi Türkiye geneline yayılmalı, genel anlamda edebiyat yaşamımıza seslenmelidir. Ben onlarda böylesi bir gücü başlangıçtan beri görüyordum.

Diğer yandan "Kıyı" Türk edebiyatının önemli sorunlarını daha güncel başlıklarla ortaya atabilir. Örneğin "Gelenekten nasıl yararlanabiliriz", "Edebiyatımızda ulusal bileşimden ne anlıyorsunuz?", "Günümüz şiiri nasıl olmalıdır?", "Sanatçının Türk toplumuna bakış yöntemi ne olmalıdır?", "Evrensele ulusal ve toplumsal olmadan varılablir mi?", "Köycülük edebiyatına bugün nasıl bakıyorsunuz?" gibi konular ileri sürülebilir. Bunların dergide tartışılması ona hareketlilik kazandırır. Bir de dünya olaylarına, sanat ürünlerine daha sıcak bakıp, kapak ve iç sayfa mizanpajına yeni bir güzellik ve içerik katılabilir.

Başarı dileklerimi gurbet selâmlarıma ekliyorum!

Ayhan CAN - Almanya/Fulda

* * *

"Güzellikten geliyorum, güzelliklerden
Yürekteki kuş tüyünden, balkondan
Camın buğusundan
Çarşafın ülüsünden
Tabağın beyazından
Bir ihtiyarın gülüşünden geliyorum
Bir annenin dalgınlığından"

diyen Ülkü Tamer'in sözlerine katılarak nice güzelliklere...

MERHABA KIYI!

Rahmetli Esat Adil Müstecaplıoğlu, Balıkesir Halkevi'nce yayımlanan Kaynak dergisinin ikinciteşrin 1934 tarihli sayısına yazdığı "Bilgi-İnanç" başlıklı yazısının bir yerinde şunları söylemiş:

"Meselâ, Balıkesir'de özlüler arasında sayılmak yetmez, bütün Türkiye'nin özlüler safının en ilerisinde bulunmak, eğer gücü yeterse budunlar arası değer pazarında da adı tanılır ve anılır olmak gerektir. Buna ulaşmıya savaşan inkılâbı daha eyi anlar ve ülküsüne daha çabuk varır."

Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun bireyselliği düşünerek söylediği bu sözleri, bir başka düzeyde değerlendirerek Kıyı için düşünüyorum.

"Yükselen değerler"in nice değeri yok ettiği bir dönemde Kıyı'yı ve ona emeği geçenleri gönül hoşluğuyla selâmlıyorum.

İbrahim OLUKLU

* * *

KIYI'NIN 100. SAYISI

Kıyı, İstanbul dışında yayımlanan hem uzun ömürlü hem de nitelikli bir dergidir. Bu niteliği sayfa düzeninde, baskısındaki itinada da görülmektedir. İçerik olaıak alınan yazılar, şiirler de üzerinde durulacak ve ileride anılacak ürünlerdir. Bazı yazıların ilerideki çalışmalarda birer kaynakça olacağı inancındayım. Dergi özünün ve kavramının altında yatan anlama bundan sonra da itina gösterileceği inancındayım. Görüşüme göre, bugün yayımlanan birçok derginin önünde yer almaktadır. Daha nice sayılara..

Muzaffer UYGUNER

* * *

KIYI'YA,

Dergimiz Anadolu'nun kıyısında.... Ancak, Anadolu'nun kültür ve sanat sorunlarının nasıl çözüleceğine ilişkin tartışmasız, Anadolu kültür ve sanat birikiminin kıyısında değil; tam ortasında, içinde. Uzun söze gerek yok, dergi ortada!

Bir öneri:

"Atardamar"ı yurt düzeyine yaymalı. Tüm Anadolu'nun "atar(n) damarı"ı elmeli, kılmalı.

Bu bölüm yıllar sonra üst üste konulduğunda "piramit"ler gibi bir yapıt çıkacak ortaya... Her "atardamar" bölümü o büyük "piramit"in bir taşını koyuyor...

Sevgi ile...

Ümit SARIASLAN

* * *

Tıpkı sanat eserleri gibi, dergilerin de varolma nedeni 'benzersizlik' olmalıdır diye düşünüyorum. Kıyı, kendine has bir renk ve tatla, bu benzersizliği yakalamış, dergiler mozayiğinde yerini almış durumda. Nedir benzersizliği? Bir kez, edebiyattan tiyatroya, kent yaşamından doğal yapısına uzanan çeşitlilikte, Karadeniz'in kütür tarihinin 'kuytu'larını bulup çıkarıyor ortaya. Bölgenin bugünkü kültür yaşamında ise, hem dinamiklerinden biri olarak yer alıyor, hem tanıklık yapıyor. Sevgiyle ve vefayla... Coğrafyasına karşı (insansız bir coğrafya değil elbette) büyük bir sorumluluk duygusu içinde. O coğrafyada yaratılmış/yaratılan değerlere, türkülerinden bastonuna dek, tümüyle sahip çıkıyor. Bunları yaparken, bir bölge dergisi konumuna da düşmüyor. Aynı vefa ve sevgi duygusuyla, Türkiye ve Dünya kültürüne açılıyor. Dört bir yandan konuları/imzaları topluyor sayfalarına.

Bir benzersizliği de şu, yeni imzalara en açık dergilerimizden birisi. Bu bir risktir. Kıyı bu riski bilinçle üstleniyor. Kıyı'ya, nice yüzüncü sayılar diliyorum.

M. Mahzun DOĞAN

* * *

Gerek ülkemizde, gerekse yurtdışında, tarihsel süreç içinde çeşitli sanat merkezleri oluşmuştur. Yurtdışında Paris, yurt içinde İstanbul, bu merkezlerin önde gelenlerindendir. Birçok sanatçı, bu merkezlere gitmenin, buralarda sesini duyurmanın özlemini çekmişlerdir. Sözgelimi bu denli sanatçılardan biri, memleketin birçok ilçesinde kaymakamlık görevi yapmış olan Ömer Bedrettin Uşaklıgil'dir.

İşte böylesi katı bir geleneği "Kıyı" dergisi kırmış ve Trabzon'u da bir sanat merkezi haline getirmiştir.

Bu denli güzel işlevinden ötürü, Kıyı çalışanlarının adında 100. sayınızı kutlar, nice çoklu sayılara ulaşmanızı dilerim.

Zihni T. ANADOL

* * *

Dergileri, dönemlerinin nabızları olarak tanımlamak, doğruya en yakın gelenidir bence. Hele ülkemiz koşullarında bu nabzı yüzsayı, yani dokuz yıla yakın bir süre elinde tutabilmek, hem yeti, hem emek, hem de özveri gerektirir. "Kıyı", başarıyla bu işin üstesinden gelmiştir. Sözünü ettiğiniz gibi, "ya bundan sonrası?"

Ülkemiz, sanatsal geçmişindeki az bilinen ya da hiç bilinmeyen, başka bir deyişle; araştırılıp-bilinmesine gerek olan değerlere sahip olduğu kadar, geleceğe taşmanın kapısında bekleyen sayısız genç değerlere de sahiptir.

"Kıyı", bunların arasındaki köprüyü sağlıklı olarak kurmak, korumak ve ülke gerçekleriden kopmadan geçişe açmak durumundadır. Nabız tutmanın bir adı da yaşamla bağ kurmak değil midir?

Savaşımınızda yüzü ak nice binli sayılara.

Güngör GENÇAY

* * *

ÇOK YAŞA KIYI!..

Karadeniz'in sarp kayalıklarında, hem de hırçın dalgalarında kıdım kıdım, adım adım gerçekleşen yüz sayılık başarıyı selâmlamanın sevincini duyumsuyorum.

"Kıyı" gibi bir kültür ve sanat dergisi İstanbul'da, Ankara'da bile birkaç sayı çıkıp ba-

tarken, Trabzon'umuzda 100 sayıya ermek gerçekten büyük başarıdır.

"Nice 100 sayılara, 1000 sayılara!" diyeceğim. Bayrak yarışı gibi, birinin bıraktığı yerden öbürü alırsa 1000 sayı da olur. Neden olmasın; ortada pırıl pırıl bir "Varlık" örneği var.

Arada eksikler olsa da 100 sayılık "Kıyı" dermesine sahip olduğum için seviniyorum. Neler yok bu dermede? Şiirden öyküye, eğitimden tiyatroya, resimden fotoğrafa, gezi türü yazılardan halkbilimine.. dönüp dönüp okunacak yazılar, incelemeler..

Bu başarının beni asıl sevindiren yanı, her sayısında Karadeniz'in varsıl kültürüne, güçlü kültür insanlarına sayfalar ayırması; bunu Dün ile Bugün'ü birleştiren bir anlayışla yapması..

Bugün Karadeniz'de yaşanan kültürel canlılıkta hem Dün'ün, hem Kıyı'nın etkileri var mutlaka.

Kıyı'ya harcanan parayı, göz nurunu, kol ve kafa emeğini Türkiye'nin geleceğine yapılmış bir kültür yatırımı olarak çok önemli buluyorum.

Öteden beri öncü öğretmenler çıkarmış bu ilimize, hele bugün bir üniversitesi de olunca, elbet böylesi yakışır.

Kıyı'nın 100 sayısına emek ve destek verenleri kutluyor, bundan sonra verecek olanlara başarılar diliyorum.

Fakir BAYKURT - Duisburg

* * *

YAŞASIN KIYI DERGİSİ

Kıyı dergisi, 100. sayıya ulaştı. Yurdumuzda, Varlık ve Türk Dili dergilerinden sonra büyük parasal gücü olmadan uzun süre çıkabilen birkaç dergi arasında yerini alıyor böylece.

Kıyı dergisi, her yönüyle nitelikli bir dergi kimliğini de sürdürüyor. Nisan 1994'te Köy Enstitüleriyle ilgili bir yazı hazırlamak istedim. Kıyı'nın sayılarına baktım. Bu konuda ne çok yazı, söyleşi vb. yazılar yayınlanmış, şaşırdım. Başlıbaşına bir kaynak olmuş çıkmış.

"ATARDAMAR" bölümünde bir konunun ağırlıklı olarak işlenişi de özverili bir çalışma örneği. Trabzon'un ekinsel etkinlikleri yanında, yurt ve dünyadan yazın etkinliklerini de sıcağı sıcağına veren bir dergi oldu Kıyı. Çeşitli yarışmalar düzenleyerek öne çıkmayı başardı.

Kıyı'yı yaşatanları yürekten kutluyor, başarılarının sürekli olmaını diliyorum.

Hasan AKARSU

* * *

Öncelikle Anadolu dergiciliğinin yüz akı, yüz sayılık "KIYI"yı çıkaranları bu özverili çabalarından ötürü kutlarım. Hiç aksamadan, aynı çizgiyi sürdürerek yüzüncü sayıya ulaşmak ülkemiz sanat edebiyat ortamı düşünülürse, azımsanmayacak bir başarı. Holding dergileri ya da sırtını bir kuruluşa dayayanları saymazsak, bu başarıyı gösteren örnekler sayılıdır.

Elbette bunları söylemek "KIYI" açısından bir hak teslimi olsa da "nereye kadar?" sorusu her an gündemde. Kişiler ne denli özverili olurlarsa olsunlar, bu yükü sürekli taşıyamazlar.

Öyleyse?...

Öyleysesi kurumlaşma. Biçimi, niteliği ne olursa olsun, "KIYI"ya daha geniş bir kitle omuz vermeli, sürekliliği güvenceye bağlanmalıdır.

Daha etkin, nice yüz sayılara...

Fahrettin DEMİR

* * *

KIYI İÇİN

Anadolu'da bir sanat/edebiyat dergisi çıkarmanın nice yaman ve belâlı bir iş olduğunu söylemek için çok bilmiş olmaya gerek yok sanırım.

Anadolu'da bir kentte, içki ya da çay söyleşisi sırasında, birkaç edebiyat delisi gençle, onlara yakın duran onca öğretmenin "Hadi biz de burada aylık bir dergi çıkaralım, sesimizi duyuralım" demeleriyle iş bitmiyor kuşkusuz. Belki ancak başlanabilir... Ama bu yoldaki pek çok girişimlerin ateşi de böylesine saf bir çığlıkla yakılmıyor mu?

Son elli yılda Anadolu'da çıkıp batan dergilerin çetelesi tutulabilseydi, diye kuruyorum. Ne çıkardı ortaya? Büyük olasılıkla genç umutların, sevinçlerin, coşkuların, elbette çokca hüzün ve acıların tarihi bir anlamda.. Sonunda olan olur, ölen ölür ve kalan sağlar bizimdir hesabıyla birileri kıyıya varır ve adı KIYI olur diyelim. Yaklaşık on yıldır Trabzon'da, bu ilginç kentimide yayımlanan Kıyı dergisini dikkatle ve elim yüreğimde izliyorum. Taşradan çıkan dergilerin aceminiliğini hiç taşımayan, dizgisinden sayfa düzenine dek profesyonel bir anlayışla hazırlanan Kıyı'da her sayı dikkat çekecek bir imza, bir konu bulmak mümkündür. Genç/yaşlı, ünlü/ünsüz demeden pek çok edebiyatçının ürünlerine yer verilirken, başta Trabzon olmak üzere, bölgenin edebî ve sosyal değerlerinin envanteri de çıkarılıyor. Atardamar'ıyla, dizin'iyle, aramızdan ayrılmış sanat/edebiyat adamlarının ölümtarihlerini düzenli vermenin vefa örneğiyle Kıyı, dergi gibi dergi oluyor. Futboldan pek anlamam ama, şunu diyebilirim: Ne kadar Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş varsa, o kadar da Trabzonspor vardır artık, böyle biline!

200. sayısını 2000'li yılların başında 'idrak edecek' olan Kıyı'nın tüm emekçilerine sevgiler, saygılar.

Remzi İNANÇ

* * *

KARADENİZ'İN PROMETE'Sİ

Bir dergiyi 100 sayı çıkarmak! Hem de binbir türlü olanaksızlıklara ve güçlüklere karşın! Hem de Anadolu'da, Trabzon'da! doğrusu, günümüz koşullarında olağanüstü bir özveri, olağanüstü bir olay. 100. sayının ışığı, promete Ahmet Özer'i, Kıyı'ya maddi ve manevi açıdan omuz veren dostları, binlerce kez kutluyor; sanat, edebiyat adına onlara teşekkür ediyorum.

Kıyı, Ahmet Özer'in sanatçı ve eğitimci kimliğinde yeşereri, boy veren nitelikli bir dergi oldu. Kültürü, sanatı, edebiyatı bütünsel bağlamda kucaklayan; yöresel ve ulusal değerleri ATARDAMAR bölümüyle gün ışığına çıkaran; gençlere yol açan, gözardı edilmiş sanat, yazın değerlerini bağrına basan; yayın politikasıyla değerbilir, içeriğiyle çağdaş ve ilerici bir dergi oldu.

Ahmet Özer, KIYI ile birlikte 'fincancı katırlarını da ürküttü', bu nedenle onu çekemeyenler, ona kem söz edenler oldu. Ama kim ne derse desin, A. Özer, Kıyı ile birlikte Trabzon'un, giderek Karadeniz'in kültür, sanat ve edebiyat bağlamında ulusala ve evrensele açılan bir PROMETE'si oldu.

Kıyı, binlerce yaşa emi!..

Mehmet Yaşar BİLEN

* * *

"KIYI"DAN GELEN DALGA

Sevgili Ahmet Özer, seni candan kutluyorum. Birlikte çalıştığın tüm arkadaşlara sevgimi ve saygımı ilet. Bir dergiyi 100. sayıya ulatırmak coşkuyla alkışlanacak bir sonuçtur. Üstelik de bu dergiyi Anadolu'da ve sığlığa düşmeden, düzeyini yükselterek 100. sayıya taşımak gerçekten sevindirici bir başarıdır.

Bu yüz sayı içindeki zaman diliminde Anadolu'da kaç dergi yaşama kavuştu ve kapanmak zorunda kaldı. İncelemek gerek. Bu nedenle de Kıyı önemli bir yerdedir.

"Anadolu Rönesansı" diye yeniden başlatılacak aydınlanmanın önemli deniz feneridir benim için Kıyı. Böylesi bir yeniden başlangıcın kaçınılmazlığını, gerekliliğini yürekten savunuyorum. Kıyı'nın bundan böyle daha etkin olarak bu düşünceye ışık yakması, daha oylumlu yazılara yer vermesi, değişik yazarlara ve düşüncelere kapılarını açması iç dileğimle ikinci yüz yılına yürümesini içten dilerim. Elimden gelecek her şeyle sizinleyim.

Başarılar. Başarılar. Başarılar...

İbram ERDEM

* * *

KIYI'NIN 100. ONUR SAYISINA SELAM

"Kıyı" dergisi Anadolu'muzun Karadeniz kıyı kentlerimizden Trabzon'un bağrında açan güzelim bir kır çiçeğidir. O'nu soldurmamak hatta daha gür çıkmasını sağlamak "KIYI" okurlarının, yazarlarının ve edebiyata gönül vermiş aydınlarımızın başlıca görevi olmalı.

Bu sorumluluğun bilincinde olduğuna inandığım kitlenin gücüdür ki "KIYI"yı 100. onur sayısına ulaştırmıştır.

"KIYI" öz kaynaklarını dışlamadan yöresellik sınırlarını aşmış ülkemizin sanatta dünyaya açılan bir penceresi durumuna gelmiştir. Bu bağlamda, Fakir Baykurt, Server Tanilli, Şehmuz Güzel, Fethi Savşçı (ölmeden önce) bg. yurtdışında yaşamakta olan ünlü yazar ve şairlerimizin de değerli yazın ürünleriyle "KIYI"ya olan katkıları bunun belirgin bir kanıtıdır.

Öykü, deneme, şiir, araştırma/inceleme, çeviriler, görsel sanat yazıları, gezi/gözlem, ödül alan kitaplar ve yazarları gibi sanatın önemli dallarında her ay bizlere doyurucu ürünler sunan "Kültür ve Sanat Dergisi KIYI"yı 100. onur sayısına ulaştıran "KIYI EMEKÇİLERİ"nin hiçbir çıkar gözetmeksizin sadece özveriye dayanan bu adsız kahramanların uğraşlarını alkışlamamak ede mi?

KIYI'nın 100: onur sayısını saygıyla selâmlıyor, daha bir geniş oylumlu, daha bir beklenilir "Kültür ve Sanat Dergisi" olması ve daha bir geniş kitlelere ulaşması inancıyla başarılar diliyor, içtenlikle kutluyorum.

Enver ATILGAN

* * *

Her ülkenin siyasal yazgısına koşut olarak sanatsal erk ve karşıtlarının olabilirliği kaçınılmaz görünebilir. Ama, sanatsal erklerin koltuk kurduğu yerleşim merkezlerinin niteliksel yapısını irdelemeden, bu tür kentlere bir sanat merkezi, hele de sanat başkenti diyebilmeye, kendimi bir türlü alıştırabilmiş değilim.

Bu aşamada, sanatsal sorumluluğun bilincini kavrayarak (kavradığını sanarak değil) sağlıklı ve sanatçı kimliğine ulaşabilmenin ilk ve tek koşulu saydığım sanatsal evrimi, olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle yaşamış birkaç kişiden biri (belki de teki) olduğumu söyleyebilmek geçiyor içimden.

Sanatın başkenti olmaz demiştim, bir söyleşimde. Eğer olursa, o kentin yönetsel bir kimlikte oluşu özelliğiyle değil; nitelikli sanatın köklerini, içtenlikli sanat anlayışıyla sulayabilen insanların yaşadığı bir kent olması koşulunda aramak gerekir. Bu savımı doğrulayarak bana bu düşüncemde güç ve destek veren birkaç dergiden biri olarak görüyorum Kıyı'yı.

Düzenli, düzeyli ve ilkeli yayıncılık anlayışıyla içeriksel ve biçimsel kaygısını ödünsüz, içtenlikle ve özveriyle sürdüren güzel

Kıyı'nın, bundan sonraki yayıncılık yaşamında da, bunca deneyimlerden sonra nelere, nerelere ve kimlere karşı nece, kimce ve nasıl bir tavır yüklenip götüreceğinin bilinci içinde olduğuna hiç kuşkum yok.

Yüz ay önce, Nisan 1986'da çıkarken, ilk sayısına imza koyabilmiş olmanın onuru ve gururu içinde, dostça kutlamalarımı ve başarı dileklerimi sunuyorum.

Durcan YAŞACAN

***

Kıyı'nın Yüzüncü Sayısında

Elli yılı aşkın süredir Türk yazınının, yayın dünyasının serüvenini yaşamakta, izlemekteyim. Nice derginin başlangıç günlerindeki sevinci paylaştım, nice derginin de (Son) demesiyle üzüldüm, yıkıldım. Ancak yerel bir dergi tanısını taşıyan bazı kişiler, okuyucuları Kıyı'nın bugün vardığı noktada doğal olarak düşüneceklerdir. Kıyı gerçekte Doğu Karadeniz'in insanıyla, doğasıyla, tarihsel ve kültürel geleneğiyle ilginç, sevimli bir kentinin yerel sanat-kültür dergisi olmakla kalmadı, genel'den evrensel'e boyutlar kazanma başarısını da gösterdi.

Kuşkusuz dergi çıkarmak, ona performans kazandırıp yaşatmak kolay iş değil. Özellikle günümüzün ekonomik, siyasal koşullarında. Bunun, böyle bir görevi üstlenen çok değerli kadrosunda bulunduğunu anlamak zor olmasa gerek. Böylesi bir başarının içinde saygıdeğer Trabzonluların payını, yerini de yabana atmamak gerek.

Kıyı'yı bugünlere getirenleri, ona omuz verenleri içtenlikle kutluyor, nice yüz sayılar, nice yüzyıllar diyorum.

Nusret Kemal OTYAM

***

100. SAYIYA VARAN KIYI'YA DAİR

Kıyı, Nisan 1986 yılında, ilk sayısının sunu yazısında "sayfalarımız, sanatın güzelliğinin bilincine varan, onun sorumluluğunu üstlenen herkese açıktır" diyordu. Özgünlük ve gelenekle beslenen her sanat ürünü, bedelini zamanın ödediği bir değerle buluşur. İnce bir işçilik ve bu işçiliğin gündeme getirdiği estetik yapı gözardı edilemez. Şimdi Kıyı, bir okyanus kumsalında okuruyla buluşuyorsa, ülke genelinde 250 kütüphaneye dağıtılıyorsa, derginin çıkmasında emeği geçenleri ayrıca kutlamak gerekir. Çünkü Kıyı, kültür ve sanat alanında kendini kanıtlamıştır artık.

Şair Ahmet Özer, Kıyı'lar Üzerine Söyleşi yazısında (Aralık 1986, sayı 9) şöyle diyordu "Kıyı'yı kendi zevklerini tatmin anlayışı'nda çıkarmıyoruz... Ben Kıyı'nın yüzüncü sayılara ulaşacağından umutluyum." Şairin uzakgörüşü bir kehanet değildi. Sanatın ilkelerinden ödün verilmediği sürece Kıyı 100. sayıya ulaşacaktı, ulaştı da.

Okurun azlığından yakınılan ülkemizde, metropollerden uzak bir kültür sanat dergisinin 100. sayıya varması önemlidir.Sıcak duygular ıve içtenlikle, okuyucuyla dost bağı oluşturan Kıyı'nın çıkmasında emeği geçenleri tekrar kutluyorum. Daha nice 100'lü sayılarda buluşmak dileğiyle...

Bülent GÜLDAL

***

MERHABA
merhaba selim teymur...
önce sen
önce sana merhaba
sonra rasim şimşek, gündoğdu sanımer
ziyad nemli, adnan topsakal
ve tüm KANİTACİ'lar
ve doğuranlar KIYI'yı... merhaba
tek sözcükle bir şiir gibi
ve tek yürek
ve yiğit yürek
ve de imecenin yiğitleri merhaba...
onca bol kiadlarınız, onca büyük ki
sığdıramadım dizelere...
ve siz "fatih eğitim enstitüsü öğrenci
derneği
helesiz
kırılmışken ümidimiz yazına
susmuşken KIYI mız...
bir savaşa girer gibi, sürer...eker..
biçer gibi
karizmalar beller gibi
ikinci kurtuluşunu yazdınız KIYI mızın
sonsa sarımer
sonra özer
ve yürüdü takamız...
sonra daha büyüdü, büyüdü büyüdü...
şimdi okyanuslar aşan koca gemiyiz
KIYIcılar...kaptanlar...tayfalar...
merhaba...

"İlk KIYI'dan, son KIYI'ya kadar, KIYI'da sizler yer almasaydınız ben bu KIYI'ya bu kadar emek vermezdim... Dergiyi amatörlük boyutlarından soyutlamaya çalıştım... Gördüğüm kadarıyla okur, edebiyatta içtenlik arıyor... Biz de arıyoruz bunu... Bu nedenle ben, KIYI'da birçok dergide olmayan bu içtenliği oluşturmaya çalışıyorum... Ben KIYI'nın nice yüzüncü sayılara ulaşacağından umutluyum."

Bu sözleri AHMET ÖZER, KIYI'nın 5. yılında, Şubat 1991 tarihli 59. sayısında söylemiş... Ve görülüyor ki doğru söylemiş, çünkü bakınız bugün, biz KIYI'cılar, 100. sayı için birşeyler yazıp kutlamaya çalışıyoruz... Yani, birşeyler yerliyerince oturmuş, bir tiryakilik sağlanmış, artık KIYI, yalnız KARADENİZ'in, Trabzon'un bir dergisi değil, hatta yurtiçi bile değil, uluslararası üne sahip bir dergi oluvermiş...

Tökezlememiş mi, elbette tökezlemiş. bir okul olan ve nerdeyse Cumhuriyetimizle birlikte olan bir büyük dergi de aynı evreleri geçirdi... Küçüldü, büyüdü, Ankara'da çıktı, onbeş günlük oldu, aylık oldu. ama okul olma, ve sayfalarında yazanların, gururu olma niteliğini sürdürdü.

Şimdi KIYI daha ileri... Çünkü. kaliteli bir okul olma özelliğini sürdürürken, zengin okulu "kolej" olma şımarıklığına girmeyin o sıcak ve BİZİM olma niteliğini daha da genisletiyor... Yani, elimize aldığımızda bizden birşeyler buluyoruz... Bizi aşağlar gibi gelmiyor elimize...

Bravo Ahmet Özer kardesim, daha çok önceden bugün bizlerin söyleyeceklerini ne güzel söylemişsin... Ve siz tüm emeği geçen sanat emekçileri, kurucunuz AHMET SELİM TEYMUR'un başına gittiğinizde, benden de bir karanfil kor musunuz?

Ve siz KIYI'cılar..., KIYI'nın bir daha tökezlememesi için, yüreğinizle ama tam yüreğinizle herşeyi yapmaya hazır mısınız?

Öyleyse, 1000. sayıda buluşmaya ne dersiniz?

Ergun EVREN

***

Kıyı'nın bence en önemli özelliği, kültür ve sanatla yerel ile evrenseli, geçmişi ve günümüzü, usta ile çırağı bağdaştırabilmesi, kaynaştırabilmesi olmuştur.

Emegi geçenleri selamlıyorum.

A. Hicri İZGÖREN

***

Anadolu Ekini kapandıktan sonra, oturup, bütün dergileri önümüze koyduk. Artık dergimiz yok, dergizedeyiz; nereye yazabiliriz, diye düşünüyoruz. İlk aklımıza gelenin Kıyı olduğunu, iyi anımsıyoruz.

Neden Kıyı?

Çünkü bir Anadolu dergisi.

Bu Anadolu dergisi olması, Anadolu'da çıktığı için değil; Anadolu kimliğini taşıdığı içindir. Anadolu'da çıktığı halde Anadolu kimliğine sahip olmayan birçok yayın var. Kıyı onlardan değil.

Anadolu ekini'nin bire bin veren bir bereketi var. Bir yanını dolu vursa, sel alsa da; bir yanında olgun başaklar boy atıyor.

Dergimiz kapandı ama, Kıyı'ya da rahatlıkla dergimiz diyoruz.

Abdülkadir PAKSOY

***

KIYI...

Yıllardır düzenli olarak izlediğim, zaman zaman yazdığım Kıyı dergisinin 100. sayıya ulaşması ne güzel.. Dilerim nice yüz sayılara ulaşır.

Kıyı, her zaman pırıl pırıl, titiz, düzenli bir dergi.. Başta Ahmet Özer olmak üzere tüm emeği geçenleri kutlarım.

Kıyı ile hep el ele...

İsmail GENÇTÜRK

***

KIYI DERGİSİNE SELAM

Türk yazın yaşamında bir aşamanın belgesi olan Kıyı'nın, yazın tarihimize de böyle geçmesi gerekir. Neden? İstanbul ve Ankara'da değil, Trabzon'da çıktığı halde, o iki koca kentte çıkan dergilerden daha sıcak, daha düzeyli de ondan...

Trabzon ve çevresinin yazınsal havasını, yazın tarihini çok güzel verirken, ülkeyi kucaklayan bir dergi niteliğini de korumaktadır. Bildiğim kadarıyla, dünyaya da açılmıştır. Dünyanın her yerinde azımsanmayacak okurları var. Severek okuyorlar.

Yazı ve şiirlerin seçiminde gösterilen titizliğe, sayfa düzenlemesindeki inceliğe hep hayran olmuşumdur. Zaman zaman, darısı öteki dergilerin başına, demekten kendimi alamamışımdır.

Saydığım özellikleriyle, hiçbir sayısında ve sayfasında bıktırıcı olmamış, hep çekiciliğini korumuştur benim için. Aybaşlarında hiçbir dergiyi onu beklediğim gibi özlemle beklemiyorum.

Bu düzeyin, bu güzelliklerin, ozan dostum Ahmet Özer'in aydınlık düşünceleri ve yaratıcı emeğiyle oluştuğunu biliyorum. Onu candan kutluyorum ve nice yüz sayılara! diyorum...

Mahmut MAKAL

***

Türkiye koşullarında, bir derginin 100. sayıya ulaşması azımsanmayacak bir başarıdır. Kültür-sanat dergileri söz konusu olunca, bu başarı daha da belirginleşir. İstanbul, Ankara gibi merkezler dışında yayımlanan bir kültür-sanat dergisinin 100. sayısı ise bir "olay"dır. İlk sayısından bu yana bir yandan yörenin kültür-sanat hareketlerine yer verirken bir yandan da çağdaş kültür çizgisinin altına inmeme özeni göstererek düzeyli bir içerikle yayımlanan Kıyı'yı kutlar; yeni atılımlar, sürekli başarılar dilerim.

Alpay KABACALI

***

Yüz sayı çıkmak ne demektir? Hem de bu ülkede, az okutulmağa çalışılan, Tv'deki sululukların sanat adına yutturulmaya çalışıldığı bir ülkede... İşte KIYI bu savaşın galiba, yüz aylık galibi. Yorgunu demiyorum. KIYI'nın yorulacağına inanmıyorum. Çünkü o eski bir öğretmen. Eski öğretmenler yorulmazlar.

KIYI şiiri öğretti, öyküyü öğretti, denemeyi öğretti. Her sayısında Trabzon'dan bin yel eştirdi, Trabzon'u öğretti.

KIYI hep öğretmen oldu. Buldu, seçti, şair, öykücüler kattı Türk ekinine.

Yüz'ün yanına çok çok sayılar dileğiyle.

Sevgiyle

Muzaffer İZGÜ

* * *

KIYI'YA UZUN BİR ÖMÜR

Kıyı, demek 100. sayıya ulaştı! Demek, 100 sayıdır okuyorum Kıyı'yı! Demek, Kıyı, 100 sayıdır Berlin'de benimle birlikte: Benimle işe gitti, sergileri gezdi; elden ele geçti, beğenildi.

Kıyı, bir taşra dergisi mi? Belki öyle doğdu, ama öyle olmadı. Kendine zengin bir birikim yaratırken, geçmiş mirası da çok iyi değerlendirdi, kimi şeyleri yeniden günışığına çıkardı, ne güzel! Değerbilirlilik göstererek Trabzon'un değerlerini önemseyerek öne çıkarmaya, unutulmamasına çaba gösterdi, ne güzel! İllâ da Trabzon diye tutturmadı. Kendine zengin bir Babıali yaratmayı da başardı.

Sanat dergileri ülkelerin sanatsal aynasıdırlar da. Şairler, öykücüler, denemeciler, araştırmacılar, gazeteciler... biraraya gelir dergi sayfalarında. Benim Berlin'den yolladığım bir şiir, bir başka kenten yollanan bir öyküyle aynı sayfada tanışır, arkadaş olurlar.Ürünler birbirine yaklaşırken, yazarlar da birbirlerine yaklaşırlar böylece, birbirlerini daha yakından tanırlar ürünleri üstünden.

Kıyı'yı seviyorum ve özlüyorum. Her ayın onuna doğru ulaşıyor elime Kıyı öteki dergilerle birlikte. Gecikirse biraz, endişeleniyorum hemen, acaba'lar at koşturmaya başlıyor kuşkunun yolunda. Kuşkuyu sevmiyorum, acaba'ları da, boşyere koşturulan atları da.

Kıyı, Karadeniz'in bir incisi gibi (Karadeniz'de inci çıkar mı acaba?). Anadolu'nun binlerce yıllık soluğuyla konuyor posta kutuma her ay, hep böyle dinç kalsın isterim; hep böyle görücüye çıkıyormuş gibi özenli.

Gelelim beklentilerime: Sayfa düzeni ve yazı karakteri değişmeli gibi geliyor bana.

Berlin, sanat dergileriyle var biraz da benim için. Gurbeti yenmenin, gurbeti yemenin yolu da şiirlerden, öykülerden, kitaplardan geçiyor.

Sevgili Kıyı, yolun açık olsun, şiirlerle şişsin yelkenlerin!

Gültekin EMRE

* * *

KIYI VE BEN

Üç yıldan beri onunla sıcak bir ilişki içindeyim. Kıyı ile birde Köy Enstitüsü'nün ilk öğrencilerinden değerli şair, yazar emekli öğretmen Enver Atılgan'ın aracılığı ile buluşmuştuk. Yaşam sürecinin kilometre sayısı kabarık, emekli bir öğretmen olarak mesleğimle ilişkimi başta Kıyı olmak üzere birkaç derginin aracılığı ile sürdürmekteyim.

Günlük gazeteler bir saat, Kıyı ise bir ay gönlümün, gözümün, kalamın yoldaşı oluyor. Ne demişli adını anımsıyamadığım ozan: "İnsanlar var birbirinden uzak aynı yerlerde, insanlar var birbirine yakın ayrı yerlerde).

İşte Kıyı bizi oğlumla birlikte bizden uzaklarda bulunan eğitimci, yazar, sanatçı kişilerle aynı yerde birleştirmektedir.

Kimi zaman kendimi onun aynasından izliyorum. Geçen yıl Sayın Tomaltay bir yazısında Kıyı için şöyle demişti: (Yedi ırmağın serin kaynaklarından su içmiş, denizler aşıp gelip kapımı çalmış sanat ağırlıklı bir dergi...)

Evet Kıyı sekiz yıldır Kuzey Anadolu'nun sümbül, kekik, çiğdem kokulu dağlarından fışkıran ırmaklarının sularını içerek, adı kara kendisi varlığı tarihi akpak olan denizin havasını soluyarak varlığını sürdürmektedir.

Kıyı, yörenin unutulmuş görünen, eğitimsel, tarihsel, yazımsal değerlerini fikir ve düşünce alanına çıkarmak gibi bir kadirbilirliğin öncüsü olmuştur.

Eğitim konularının bazı gruplarca tecvitleştirilmeye çalışıldığı bir dönemde akılcı eğitimin savunması Kıyı'nın sayfalarında yer almıştır. Yeni sanatçı kuşakların yetenekleri onun sayfalarında çimlenmiş, gelişmiştir.

Belleğimi konuşturduğumda geçmişte birçok derginin yalalmık gibi parlayıp, kiminin birkaç ayda, kiminin birkaç günde sönüp gittiğini anımsarım. Şimdi önümde masamın üstünde iki Kıyı duruyor. 96. sayısını yanındaki yıl sayısı 8, 97.nın yanındaki 9 olmuş. Ayrıca 2 sayı sonra da dergi 100. sayısını idrak edecek.

İki mutluluk bir arada. 100. sayı 9. yaş işte bunun için:

Ne mutlu Kıyı'ya, ne mutlu Kıyı'yı bu yaşa getiren idarecilere diyorum.

Onlarla uzaktayız ama beraberiz.

Ne mutlu onlara, ne mutlu sevgili meslektaşım değerli sanatçı Ahmet Özer'e saygılar sevgiler.

Kıyı'nın nice 9. yıllarına.

Nazif EVREN

* * *

KIYI DEĞİL, DORUK

KIYI dergisi, 100. sayıya ulaştı: 9 yıldan 4 ay almış. Aşkların, dostlukların bile bir solukta bitliği, gündemin her gün allak bullak olduğu, insanımızın ve ülkemizin açmazlar içinde kıvrandığı bir dönemde, az yol değil; KIYI'nın aldığı mesafe Sevgiyle, saygıyla kutlanmaya değer.

KIYI, herhangi bir kuruluşa sırtını dayamamış, belli bir kliğin düşüncesine bukağılanıp ısrarla onu sürdürmüyor. Sanata, düşünceye, toprağına sevgiyle, özenle bağlanan gönüllülerden alıyor gücünü. Özverinin, inancın, sanatın geleceği yaratmadaki gücünün bilincine varmanın; yılların içinden çekip getirdiği bir basın başarısının simgesidir, güzel bir örneğidir KIYI DERGİSİ.

Bizdeki dergilerin:

* Birkaç heveslinin ürünlerini yayımlamak için çıkarıldığını, birkaç sayı sonra battığını,

* Holdinglerin, sermaye çevrelerinin özü boş yan ürünleri olduğunu,

* Bir resmi kuruluşun haber ve propaganda aracı niteliğini aşamadığını,

* Bir siyasal kuruluşun görüşlerini yaydığını,

* Bilim çevrelerinin araştırmalarını yansıttığını,

* Sendikaların, derneklerin sanattan uzak büllenleri durumuna düştüğünü,

* Magazin adı altında baldır bacak sergilediğini,

* İzmlerden birini yerleştirmeye çalıştığını görürüz genellikle.

Gerçek anlamdaki dergi; özlemlerin, görüşlerin, olay ve durumlar karşısındaki etki ve tepkilerin pişirilip kotarıldığı bir düşünce ve sanat mutfağıdır. Hayatı yönlendirecek, kitaplara girecek, ilerde izlenecek yol yordama kaynaklık edecek oluşumlara beşiklik eder.

Yeni dergilerin, taşra dergilerinin ayrı bir önemi ve yeri vardır: Bunlar, adı belli, yönü belli, kemikleşmiş kadrosunun dışına açılmayan dergilere giremeyenlere kucak açar. Sanata, düşünceye yeni kan ekler, yeni kişiler kazandırır. Sanatın, düşüncenin kökü kurumuyorsa, çoğu kez, bunu sağlayan taşra dergileridir, yeni dergilerdir. Sanatın kadrosunu çoğaltırlar, sanatın ufkunu genişletirler, düşünceyi canlı tutarlar.

Her dergi, düşün ve sanatı belli bir felsefe açısından işlemeye, belli bir okuyucu (düşünce) kuşağı yaratmaya çalışır. Okuyucusu da dergiyi, eğilimine göre seçer ve gereksinimlerini karşılamak üzere alır. Böylece okuyucusuyla dergi ortak bir paydada buluşur. Burada dergilerin önüne çıkan handikap; okuyucunun eğilimine yenik düşmektir ya da abone bulmak için, heveslilerin düzeysiz ürünlerine yer vererek sanattan uzaklaşmaktır.

KIYI'yı, bu görüşler açısından değerlendirmeye aldığımızda; KIYI'nın, sanat gündemini yakaladığını, düzeyli ürünlere yer verdiğini, belli bir bölgeye çakılıp kalmadığını, sanat değeri kabullenilmiş imzaları sayfalarına konuk ettiğini, sanat alanına yeni değerler sürdüğünü, bir tarafa yanlamadan bütünü kavradığını, kendi çevresinin kültür ve sanat varlığının köküne inerek bunları, Türk kültür bütününe eklemlediğini görüyoruz. Öte yandan zamanında çıkışı, düzeni, sunuşu, içerdiği türleri bakımından da yeterli olduğu bir gerçektir.

Vurguncunun, soyguncunun, kör siyasetçinin kol gezdiği, çağdaş düşüncenin önüne çetin engellerin çıkarıldığı bu ülkede, hiçbir sanat çabasını, ürününü küçümsemiyorum. ama gerçek Türk düşünce ve sanatının, Anadolu'nun bağrındaki KIYI örneği dergilerden çıkacağına inanıyorum. Başından beri KIYI'ya emeği geçenleri, özellikle sevgili Ahmet Özer'i, sevgi ve saygıyla kucaklıyor; taşradaki dergilere, dergicilere "Hadi kardeşim, yılmak yok." diyorum. Ha gayret; sizi, siz kurtaracaksınız; sizi, siz kuracaksınız. Dünya ile bütünleşmiş Türk sanat ve kültürünün çilekeş emekçileri siz olacaksınız.

Osman BOLULU

* * *

Çok yazacakken, "70-80 sözcük arası" kısıtlama, dergimiz 'Kıyı" olduğu için mi?

Yok, anlıyorum, ayrılabilecek az yerde çok imza için bu...

Peki, ben şimdi ne diyeyim şu "100. Sayı" da?

Özlem duyduğum Trabzon'dan mı, Anadolu özverisinden mi söz açayım?

En iyisi ben, gelin kulağınıza fısıldayayım, aklınıza sunayım:

Bu KIYI var ya, bu KIYI! Daha ilk sayısında belliydi, yöresel ilginçliği; sanata, kültüre çağdaş tutkunluğu onun. Ve, kurup geliştirdiği o folklora, yazınsala ilişkin öz etkinliği, kalıcılığı...

İşte bu ve daha uzatılacak nedenlerle, bence birçok dergiyi öznelde ve genelde, özelde ve nesnelde aşmış bulunan KIYI dergisi yaşamalıdır, yaşatılmalıdır, yaşayacaktır.

Onun "kaptan"larını, çalışanlarını candan kutlıyorum.

İsmet Kemal KARADAYI

* * *

KIYI'NIN ANIMSATTIKLARI

KIYI'nın 100. sayıya ulaşması onuruna istenen yazıya yanıt vermemek olamazdı. Artık; hep anılarla yaşayıp yazmak çağındayım; bu yazı da bu yolda olacak. Hoş görülmesi! KIYI sözcüğü dergiye bağlanınca, sanki vaktiyle Mersin'de bu adı taşıyan bir dergi yayımlandığını sanırım. Bugün de böyle olup olmadığını saptayabilmiş değilim. Büyük bir evden küçük bir eve taşınmak zorunda kaldığımızda, ister istemez, kitaplarımın en çok kullandıklarımı, dağılmasın diye bir üniversite kitaplığına yolladım. Ciltlenmiş elli yıllık Türkiye bibliyografyası'nı bile -şurada burada dağılıp gitmesin diye- "feda ettim". Bu, aslında feleğe (!) bir ayaklanmaydı. KIYI'yı orada bulabilirdim ve başka kitap ve dergileri...

Arslan Pulathaneli'nin kulakları çınlasın.

Vaktiyle Varlık Yıllığı'nda, her yıl sonunda, göçen yılın alıp götürdüğü sanatçıları saptar, yayımlardım. Kendisiyle hiç karşılaşmadığım (bugün de öyle), uzaktan saydığım ve sevdiğim Pulathaneli'den hemen mektup gelirdi. Benim göremediklerimi bildirir, bu arada kimi yazarlar üzerine soru sorardı. Bugün de KIYI'da sürdürdüğü yitikleri saptama çabasının ne demek olduğunu anlayanların başında geldiğimi söylesem, beni kınamaya kalkmasınlar. Aydın'da, vaktiyle bir basımevi işleten, gazeteler çıkaran, kısa romanlar yazan bir Hilmi Tükel vardı. İlk Sayı Gazete ve Mecmualar başlığı ile, gazetelerinden birinde bir yazı dizisi tutturmuştu. Sonra bu diziyi yıl yıl kitapçıklar halinde yayımladı. Doğmadığı bir yıldan (1908'den) başlayıp 1958 sonuna değin getirdiği bu dizi - aslında koleksiyonculuk ürünü- şimdi feda edemediğim kitaplar arasındadır. Bu derlemede bir Kıyı bulamadım. Bir kez kafama takmıştım. Belleğimi karıştırdım. Belki bu dergiye yazmış olabilirdim. Yazdığım gazete ve dergilerdeki yazılarım, süreli yayın adlarına göre alfabe sırasındadır. Buldum da. Ama bu, Trabzon'da çıkan KIYI'nın üçüncü sayısı idi. (Aralık 1961). Nabi Üçüncüoğlu ile Gündoğdu Sanımer'in de yazıları vardı. Benim yazım Türk Dili'nden, Attilâ İlhan'ınki ise Varlık'tan alınmıştı. Birimiz öz Türkçe'yi savunuyor, öteki ise "Olmaz Böyle Şey" diyordu. Aradan otuz yılı aşkın bir zaman geçmiş. KIYI, içi ile, dışı ile, gelişmiş olarak yayınını sürdürüyor.

KIYI'nın, bizim artık göremeyeceğimiz yıllara, dönemlere uzanmasını, kuşaklardan kuşaklara erişmesini dilemek ne güzel bir duygu!

Sami N. ÖZERDİM

* * *

KIYI'NIN ATILIMI

Anadolu'nun gerçek sesi olan KIYI dergisi, şimdilerde 100. sayısına ulaştı. KIYI adı hem Karadeniz'i, hem de alçakgönüllüğü simgeliyor. Ancak Kıyı dergisi, bugüne değin asla kıyılarda kalmadı. Çaplı ve usta ellerde durmadan gelişti ve büyüdü. Biçimi ve içeriğiyle okuyucuların her alanda beklentilerini, gönüllerini doyuran bir organ durumuna geldi. Sıradanlığa pirim vermeyerek, değerli olanla olmayanı aynı kefeye koymadı.

Dergi, yerelle bölgeselin yanında tüm ülkeye yanıt verdiği gibi son yıllarda sınırlarımız dışına çıkma düzeyine bile yükseldi. Dil sevgisini, çağdaş sanatı ve toplumcu bilinci sekterliğe düşmeden bütün ülkeye yaydı. Unutulmaya yüz tutmuş yerel değerleri, tam bir yansızlık ve değerbilirlikle gün ışığına çıkardı. Hep gerçekleri, olumlu ve ussal olanı savundu. Birçok yetenekli gençleri yetiştirirken, pek çok sanatçıya da olanaklar sağladı.

Kıyı dergisini ve onun yaşatılmasında emeği geçen bütün sanat erlerini, yürekten kutluyorum.

Mehmet AYDIN

* * *

KIYI'NIN ZAFER YAŞI

Müthiş olanaklarla, kültür ve sanat merkezli kentlerin koynunda, bir eli yağda bir eli balda yayın yapmak övünülecek bir olay değildir. Ama Kıyı gibi kültürsüz-sanatsız taş sokakları kültürün ve sanatın ışığıyla aydınlatmak önemli bir olaydır. Buna 100. sayıya, **Kıyı'nın "zafer yaşı"** diyorum. Dergi çıkarmanın, onu sürekli bir düzeyin üstünde tutmanın; hem yereli güncelleştirip hem de ulasala katkıda bulunmanın ne denli zor olduğunu biirim. Bu çabalar bugün görülmek istenmeyebilir. Ne var ki insanlar gelecekte de hep böyle duyarsız olmaz. Üst üste konulan her çöpün, dikilen en küçük fidenin değerinin bir gün anlaşılacağı inancındayım.

Kıyı, her zaman bir düzey tutturmuştur, yaşamı boyunca. Gelip geçici, küçük ve moda duyarlıklara bel bağlamadı. Aslolanı geliştirmeye çalıştı. Güzele ve doğruya giden yolda, gerçekçi bir tutum sergiledi. Buğulu gözyaşlarına, kapalı duyarlılığa, kitleden, insandan kopuk yalnızlıklara bağlanmadı.

Kıyı bu çizgisini sürdürürken onu yönetenlerin emeğine, göznuruna, bilincine dayandığını biliyorum. Bu sanatçı insanlar, yalnız Kıyı ile de yetinmediler. Kendi çevrelerinde olan gelmiş geçmiş değerli sanatçıları günışığına çıkarmada çaba gösterdiler; ödüller düzenlediler, oturumlar oluşturdular; kültür ve sanatımıza katkıda bulunanların yitip gitmemelerini sağladılar. Bundan daha bir büyüklük olur mu?

Kıyı topluluğunu saygıyla selamlıyor, Kıyı'nın zafer yaşını tüm içtenliğimle kutluyorum.

Özgen SEÇKİN

* * *

Kıyı için çağrınızı yanıtsız bırakmış olmamak için yazıyorum.

Beğeniyorum. İlgiyle izliyorum. Süslü olmayan, içtenlikli ve sıcak bir dergi. Bölgenin sesini güçlü biçimde duyurduğu gibi tüm ülkemizin sanat atılımlarını yansıtıyor. Kapağı ayrıca basılabilir. Ama tutumlu davranmak yönünden böyle sürdürülmesinin de sakıncası yok. İçeriği doyurucu olduktan sonra gözlerimizi okşaması önemli değil.

Başarılarınızın artarak sürmesini dilerim.

Hepinize sevgiyle.

Yekta Güngör ÖZDEN

* * *

"KIYI DEDE"

17 yıldır yaşadığımız Gazipaşa'da (Antalya) Selinus Krallığının kalıntılarına yakın ak badanalı, kırmızı kiremitli evimizde "mutluluklar sayfası"nı PK I, 07901 Gazipaşa adresine yollanan mektuplar, dergiler, kitaplar, gazeteler yani dostan gelen selamlar kabartır. Bu mutlulukların birisi de Trabzon çıkışlı büyük zarfla gelen KIYI'dır.

Kırk yıla ulaşan gazeteciliğimden tatlı bir alışkanlığım vardır, bu da "taşra gazete"si denilen Anadolu gazetelerini kimi zaman ilanlarına kadar okumak, gazeteleri dergileri muhakkak okumak. Dergilerdir, büyük bir heyecan ve aşkla yayımlanan ilk sayılar, sonra sessizce yokolurlar, çıkarlar, batarlar, çıkarlar batarlar, yokolurlar. İlk gelişi kıvanç, hiçgelmeyişi hüzündür benim için. Kimileri üçüncü sayısında kılık değiştirir, eni boyu, başlığı, yaşamı biraz uzun sürerse içeriği. Sözümüz şimdi KIYI'dır. Kıyı nedir? Kıyı benim için önce ciddiyettir, tutarlılıktır, çizdiği yoldan hiç ödün vermeden ülkemizin basınyayın zulmuna, inançla göğüs germedir, ışığını, güzelışığını devamlı yanık tutmaktır. İçeriğinden, her sayısı daha güzel, daha zengin olan içeriğinden boyuna pusuna, kapağına, kağıdına kadar; önce kendine sonra okuruna şaşmaz bir saygıdır Kıyı benim için. Hem bir de şu var, benim yayım dünyasına girmeme en büyük etken, ustam, dostum, arkadaşım can ağabeyim şair Nusret Kemal Otyam'ın şiirlerine, anı yazılarına ulaşmam da Kıyı sayesindedir. Kıyı bana yeni dostlar da kazandırmıştır, gönlümü zenginleştirdiği için de severim bu dergiyi.

KIYI, 100. sıyısına değil, yaşına basıyor. Kıyı artık, daha bilge, daha olgun, daha zengin, daha deneyimlidir, yani Kıyı artık KIYI DEDE'dir.

Birden yüze kadar emeği geçenlere selam eder, yürekten kutlar, saygılar sunarım, KIYI DEDE ellerinden öperim.

Fikret OTYAM

* * *

Önce sevgi ve saygıyla merhaba! diyorum.

KIYI, her ay bir muştu gibi ulaşıyor bizlere. Bu dergiyi 100. sayıya ulaştırmak için gösterdiğiniz olağanüstü çabayı ve emeği saygı ile karşılıyorum. Bu nedenle adınız KIYI'yla özdeşleşti. KIYI denince Ahmet Özer; Ahmet Özer denince de KIYI akla gelir olmuştur.

100. sayıya ulaşan KIYI hakkındaki görüşlerimi, belirlenen sınırlar içinde şöyle belirtmek isterim:

KIYI, yayımına başladığı Nisan 1986 tarihindeki ilk sayısından bugüne değin, yerellikten evrenselliğe ulaşmış gerçek bir sanat ve kütür dergisidir.

Her ay okura sunduğu sanatsal ve yazınsal türdeki çeşitli ve nitelikli ürünlerinin yanısıra; kıyıda köşede kalmış, öldükten sonra unutulmuş nice sanatçının emeğine sahip çıkmış, onları sanat ve yazın dünyasının gündemine getirmiştir.

Kıyı; aynı zamanda nice sanatçı yetiştiren bir kültür sanat okulu olmuştur.

Kıyı, bu biçimiyle, izlediği sanatsal çizgisiyle tüm özlemlere yanıt verecek niteliktedir.

Kıyı'ya emeği geçenleri içtenlikle kutluyor, daha nice 100. sayılara ulaşmasını diliyorum.

Muzaffer GÜNDOĞAR

* * *

RÜYAMIZ BİNİNCİ SAYI

Edebiyat dergilerine özel bir ilgimin olduğu dostlarca bilinir. Bir zamanlar Milli Kütüphane'nin Süreli Yayınlar Bölümü'nden çıkmazdım. Ne mutlu günlerdi. Eski dergiler olsun, yeni dergiler olsun her zaman severek okuduğum yayınların başında edebi dergiler gelir. Yıl 1986. Yaz ayları. Görevim gereği Trabzon'dayım. Ahmet Özer, Ali Mustafa sık sık birlikte olduğum arkadaşlar. Artık Kıyı'nın yayın heyecanını, mutfağındaki titizliği yaşamaya başlamıştım.Özer kılı kırk yaran özverili bir aşçı. Ali ise bir neferi gibi çalışıyordu. Onlara hayran olmamak işten bile değildi. Artık benim için Kıyı sürekli okunması ve yazılması gereken bir dergiydi. İlk yazımı Trabzon'da kaleme alarak verdim Özer'e. "Değirmen'i Okurken". Sonra arkası geldi yazılarımın. sevgi Yazıları'nı Okurken, Dostluğu Yakalayabilmek, Mezarlar Eskimedi, Bir Gülüşün Kimliği, Tecelli'nin Öyküleri, Beş Sanat ve diğer ürünlerim Kıyı'da yayınlandıkça göğsüm kabarırdı. Artık Kıyı her ay beklenen bir sevgiliydi. Biraz gecikse hüzünlendiren, posta kutusundan çıktığında heyecanla sayfaları çevrilen bir dosttu o. Yüzüncü sayıya ulaşırken sevincim sonsuz. Bu sevincimizi çoğaltmak istiyorsak yazmalıyız, okumalıyız ve desteğimizi sürdürmeliyiz. Şimdi herkes bir yana, yiğidin hakkını yiğide vermemiz gerekiyor. Ahmet Özer olmasaydı, Kıyı bugünlere gelemezdi. Emeği geçen herkesi gönülden kutluyorum. Karadeniz'in hırçınlığını, coşkusunu sürdürün dostlarım.

Tamer K. BİLGİN

* * *

100. sayısına ulaşarak ulusal yazınımız adına yurdumuzun bu anlamlı Kıyı'sından seslenebilmenin onurunu yaşayan sizleri kutluyorum tüm yüreğimle.

KIYI yazınımızda bir yozlaşmanın değil, içtenliğin, sevecenliğin anlatımı oldu benim için.

Bu içtenliği ve sevecenliği yaşayanlara ve yaşatanlara ne mutlu...

Mehmet SARSMAZ - İzmir

Kuş
SANAT DERGİSİ
Nisan 1981 Sayı : 1

15-Eylûl-1924 günü Trabzon Belediyesinin Atatürk şerefine vermiş olduğu (30) kişilik ziyafette Belediye Reisi Kazazzâde Hüseyin Hamdi Bey'in nutukları:

Trabzon ahalisi senelerdenberi mütehassir oldukları zatı fahimanelerine kavuştuklarından dolayı sürûru azîm içindedirler. Halkın tezahüratını bizzat müşahede buyurdunuz. Fakat bu tezahürat kalplerdeki hürmet ve muhabbet ve samimiyetin belki yüzde biridir. Türklerin bir duası vardır; Anınla sözüme nihayet vereceğim:

(Allah Büyük Gazimizi başımızdan eksik etmesin, Amin.)

TRABZONLULARLA KONUŞMA

Trabzon'da Belediyenin verdiği ziyafette Belediye Reisinin söylevine, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın cevapları:

Trabzon ve Trabzonluları temsil eden zatıâlileriyle bir sofrada bulunduğumdan pek büyük bir memnuniyet hissediyorum.

Bilhassa bugün yaptıkları hararetli istikbalden, gösterdikleri ciddî samimiyet ve muhabbetten dolayı arzetmeyi vazife bildiğim kalbî teşekkürlerimi zaîlilerine hitap ile izhara fırsat bulduğumdan çok bahtiyarım.

Efendiler, hemen bütün Trabzon halkını yekpare bir samimiyet kitlesi halinde gördüm. Kadınlarının, çocuklarının, ihtiyarlarının gözlerinde yaş gördüm. Bu ne fartı tahassüs, bu ne şefkat, bu ne yüksek asalettir. Itiraf etmeğe mecburum ki, bugünkü müşahede ve mahsusatımın bu kıymetli memleket ve muhterem halkı hakkında bende hasıl ettiği fikirleri, kanaatleri, bugüne kadar hiçbir vasıta bu derecede temin edememişti. Emin olabilirsiniz ki, Trabzon'u ve muhterem Trabzonluları ziyaret etmek senelerden beri bende hâkim olan büyük bir arzu ve derin bir iştiyak halinde idi. Beni bu saadetten bugüne kadar mahrum eden malûmunuz olan ahval ve şerait idi. Bugün çok mesudum. Çünkü beni sevdiklerimi görmekten menededen bu meşum şerait kâmilen bertaraf edilmiştir. Çok arzu ederim ki müteaddit telgrafla beni görmek arzusunu izhar eden Trabzon mülhakatını ve mülhakat ahalisini de ziyaretle şerefyab olayım. Fakat o kadar zaman tahsisine imkân olmıyacaktır. Yine yazık ki onları şimdilik yalnız hürmetle yâd; selâm ve muhabbetlerimi takdim eylemekle iktifa etmek mecburiyetindeyim.

Arkadaşlar, beş sene evvel ilk defa Samsun'a ayak bastığım zaman bana kuvvet-i kalb veren vatandaşlarımın ilk safında Trabzonluların bulunduğunu asla unutmıyacağım. Sakarya melhamei kübrasında, üçüncü fırka ile yetişen Trabzon evlâtlarının meydanı muharebede gösterdikleri fedakârlıkların kıymetli hâtırası daima dimağımda menkuş kalacaktır. Bu vatanperver halka, o kahraman evlâtlara malik olan bu kıymetli memleketimizi bir Ermenistan mahrecî veya muhayyel bir Pontus kırallığı ülkesi yapmak talep ve tehditleri ne meşum idi. Şüphesiz o kâbuslar ilelebet hayal olmuştur. Efendiler, vatanın vahdetini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet âleminde lâyık olduğumuz mevkii de temin edecektir. Bu feyyaz, ahalisi zeki, müteşebbis, çalışkan olan Trabzonumuzu az zamanda dahile şimendiferle rabtolunmuş, güzel rıhtım ve limanla techiz edilmiş görmek nuhbei âmâlimdir. Trabzon Türk camiasında Cumhuriyetin zengin, kavi, hassas pek mühim istinat menbalarından biridir. Böyle bir Cumhuriyet şehri âtide istilzam ettiği bütün esbabı umran ve terakkiye malik olacaktır. Sözlerime nihayet verirken muhterem Trabzonlulara muhabbet ve hürmetlerimin, gösterdikleri samimî hissiyattan dolayı teşekkürlerimin iblâğına vesatet buyurmanızı rica ederim.

ATATÜRK Trabzonda-1937

Fotoğraf: Yusuf SEZGİN

KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

KIYI

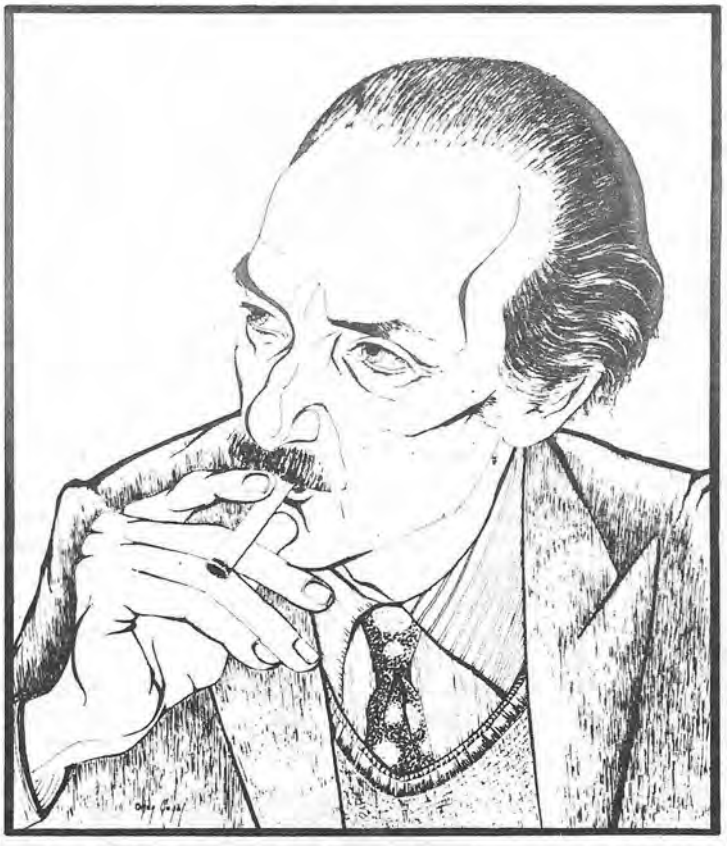

BU SAYIDA: İsmail ODABAŞ-İbrahim DİZMAN-Mahmut ÇAKAR-Dursun YAŞACAN-Ali MUSTAFA-Ali Rıza TİRYAKİ-Gündoğdu SANIMER-Hasan HÜSNÜ-Pınar GİRİFTİNOĞLU-Zerrin ENÖN-Mustafa BEŞGEN-Raşim ŞİMŞEK-Haydar GEDİKOĞLU-İbrahim YILDIZ-Subutay HİKMET-Sunay AKIN-Özcan İLTER-İhsan BEKTAŞ-Koray FEYİZ-Salih ÖGE-Okan ÇAĞAL-Rasim ÇUBUKÇU-M.Reşat SÜMERKAN-Metin YILMAZ-Abdullah SEZGİN

YIL:1 ● SAYI:1 ● NİSAN 1986 ● 200.-TL.

kitaplarım ve ben

● Arslan Pulathaneli

Kıyımızın 100. sayıya ulaşması nedeniyle benden kitap dünyamda yapacağım gezintiyi yansıtan bir yazı istediler. Kuşkusuz elli yılın üstündeki birikimi bir sayfada anlatmak çok zor. Yine de çok kişiye bazı ip uçları verebilmeyi gerek kendim, gerekse okurlarımız açısından onur sayıyorum.

Bir düşünüyorum şimdi. 1933 yılında şimdiki evimize taşınmıştık. O zamanlar 14 yaşında bir ortaokul öğrencisiydim. Cumhuriyetimiz 10. yılını kutluyordu. 'Çıktık açık alınla on yılda her savaştan dizesiyle başlayan şiir, bizim kişiliğimizi de belirliyordu.

Eski Trabzon Lisesi, yeniden yapılmak amacıyla yıkım kararı alınmıştı. Bizler, şimdi yerinde yeller esen 'Tümen Binası'na taşınmıştık. Ortaokulu orda okudum. Amcalarım dönemin saygın kişileriydi. Biri **Cumhuriyet Halk Fırkası**'nın, diğeri **Çocuk Esirgeme Kurumu**'nun başkanıydı. **CHF** başkanı amcam, Atatürk **Trabzon**'a ikinci kez geldiğinde onunla yan yanaydı. Onlardan kitap adına, dergi adına **Rübab-ı Şikeste, Halukun Defteri, Milli Mecmua, Dergah, Hayat** ve **Edebiyat-ı Umumiye** ... vb. kitap ve dergiler kaldı bana. Hepsi eski yazı eserlerdi.

Başlangıçta bu alandaki merakım, romanlaraydı. **Refik Halit, Reşat Nuri, Peride Celal, Hatice Süreyya** (Va-nû)nun pek çok kitabını edindim. Sonra şiir kitaplarına yöneldim. Ancak o güzelim gazete ve dergilerin sayfalarından şiirler keserek dergileri işe yaramaz bir duruma getirerek... Sonra da her geçen gün kitaplarla büyüyen bir güzelliğin içinde oldum.

Bugün binlerce kitabın yer aldığı kitaplığımda şiir, müzik, folklor halk edebiyatı, inceleme araştırma... kitaplarının yanında Kültür Bakanlığı yayınları, üniversitelerin çıkardıkları, **Türk Tarih Kurumu**'ndan okura ulaştırılanlar önemli bir yer tutmaktadır. Daha bir özetle söylemek gerekirse, 1826'dan, Şinasi'den 70'li yıllarda doğan şairlere kadar kim nerde kaç kitap yayımladı, yaş dizinine göre kitaplığımda yerlerini aldılar. Pek çok şairin kendisinde bile olmayan kitaplarını bin bir zahmetle değişik kanallardan edindim. Her edinişten de mutluluk duydum. Yunus Emre'den Mevlâna'ya, Divanlardan, süreli yayınlara, **Varlık, Türk Dili**... gibi dergilere çok geniş bir koleksiyon oluşturdum. 1946'dan bu yana Varlık'ın bende eksiksiz bir takımının olduğunu belirtebilirim.

Uzun yıllar **Trabzon**'da kırtasiye ve züccaciye ticareti yaptım. Bu işin içindeyken İstanbul'a mal almaya gittiğimde, tıpkı öğrencilik yıllarımda olduğu gibi aklım, bedenim hep sahaflardaydı. Oralardan yüzlerce kitap aldım. Burda kaldığım yıllarda pek çok kişiye kitap ısmarladım. **Trabzon**'da o yıllarda kitapçı olarak isteğime az da olsa cevap verecek bir **Kenan ağabey (Danyal)** vardı. Bu birikimler, 1928'den günümüze sene be sene çıkan yayınların bir listesini hazırlamama ortam oluşturdu. Bu arada **Halkevleri**nin çıkardığı yayınları, **Köy Enstitülü** yazarların yapıtlarının listesini çıkardım. Bu konuda kitaplığımdan örnek vermek gerekirse, **Hekim** (1909) **Envar-ı Vicdan** dergilerinin de tam takım koleksiyonun olduğunu belirtmek isterim. Ayrıca **Değirmen** dergisi, **Kıyı** ve birkaç sayı eksiğiyle **İnan** dergilerinin de tümünün kitaplığımda olduğunu söyleyebilirim.

1950'lerde başlayan yazar ve şairlerle yazışmam, aralıksız bu güne değin sürdü. Yazıştığım her insana gönderdiğim mektubu bir yere not etmişimdir. 5000'e yakın mektup yazıp kitap istemişim ya da gelen kitapların yazar ve şairlerine teşekkür etmişimdir. Beni, çok yerde tanıyanların olduğu bir gerçek, ancak 1980'lere kadar çevremdeki insanlara ne yaptığımı, nelerle ilgilendiğimi anlatmak gereğini duymadım. Gazeteler ve dergilerde, değişik dönemlerde verilen eklerden edendiğim bilgiler, aldığım notlar doğrultusunda bana yüzlerce, binlerce kitap bağışlanmıştır. Kıbrıs Türk şiiri, Yugoslavya şairleri, Türk Cumhuriyetlerde çıkan şiir kitaplarının yanında, dünyanın dört bir yanında çıkan değişik dildeki şiir kitaplarını da ki-taplığıma katmayı başardım. Yurtdışı gezilerimde de değişik kitaplar, dergiler, fotoğraflar edinmişimdir.

Evimin bir odası benim bütün dünyamı belirliyor. Burası mutluluğumun çekirdeğini oluşturuyor. Bazı geceler uykum kaçtığında, soluğu burda alırım. Saatlerce çalışırım. Zamanın nasıl geçtiğini bilemem. Özellikle ta çocukluk yıllarından bu yana yaşadığım bu kente olan büyük tutkum nedeniyle, bu kentin yaşamında, basının ürünü olan ne varsa derlemeye çalıştım. Bugün son derece zengin bir Trabzon arşivim vardır. Trabzon üzerine yazılmış kitaplar yanında, fotoğraflar, geçmişten günümüze çıkan bazı gazeteler, dergiler, yerli ve yabancıların yazıları, makaleler, inceleme ve araştırma yazıları, değişik kaynaklarda Trabzon konulu her türlü bilgiler bir yerlerden edinilerek kitaplığıma taşındı.

Yaptığım çalışmalar değişik yayın organlarında, çeşitli radyo ve Tv kanallarında, değişik kuruluşlar tarafından değerlendirildi. Bundan kıvanç duydum. Kıyı dergimizin bu son döneminin 7. sayısında sevgili Ahmet Özer'in kaleminden kitap dünyam ve çalışmalarım ayrıntılı bir şekilde verildi. Trabzon Gazeteciler Cemiyeti, basına katkılarım nedeniyle beni ödüle layık gördü. Tv kanallarında, radyolarda çalışmalarımı anlatma olanağı buldum. Elimdeki belgelerden sergiler açtım, açılan sergilere katkılda bulundum. Dostlarımın sayısı giderek arttı. Bunlar benim için büyük bir mutluluk oldu.

Bir düşündüm de şu yargıya vardım. Yıllardır yaptığım bu çalışmalar mı benim yazı alanındaki üretkenliğimi kısıtladı. Yoksa yazmaya zaman mı kalmadı. Ancak yazı alanında üretken biri olabilseydim. Trabzon üzerine çok ayrıntılı kitaplar yazardım. Bunlar da bir sevginin ürünleri olurdu.

Son olarak şunu söylemeliyim: Kıyımızı kendimden bir parça olarak görüyorum. Onun çıkışı, benim de sevincim. Biraz gecikse, telefonlara sarılır, ne gerekecekse onu yapmaya çalışırım. Onun 100. sayısında yer almayı da kıvançla karşılıyorum. O artık hepimizin yaşamının bir parçası olmuştur.

Daha mutlu ve güzel günler için herkesi kitaplarla yoğrulmaya çağırıyorum. ●

'gündoğdu sanımer'e saygı' gecesinden

● İbrahim Dizman

Karadenizliler'in **"su yolu yapmak"** diye bir deyimleri vardır. Bir yere çok sık gitmek anlamında kullanılır. Trabzon - Ordu arası da son beş yıldır kültür/sanat bağlamında bir su yoluna dönüştü. Kimi zaman **ORSEV**'deki etkinlikler için Trabzonlu dostlar Ordu'ya taşındılar, kimi zaman da biz Ordu'da yaşayanlar Trabzon yollarını **"su yolu"** yaptık. Trabzon'a gidişlerimizin bir bölümü **Ahmet Özer**'in çaba ve emeği ile biçimlenen **"ustalara saygı"** gecelerine rastladı. İlki, **TLYD** çatısı altında düzenlenen **"İlhan Demiraslan Gecesi"** idi. **Demiras**lan'la bu bölgenin çok uzağındaki bir kentin iki hemşehrisi olmanın getirdiği duygusal bağ, yağmurlu bir kış günü çekmişti beni Trabzon'a. Sonuncusu ise on bir yıldır tanıdığım, tanımaktan büyük mutluluk duyduğum sevgili **Gündoğdu Sanımer**'in **"40. Sanat Yılı Gecesi"** içindi.

8 Nisan'da, baharın apansız bastırdığı bir öğle sonrasında dört yaşındaki oğlumla çıkıyoruz yola. Oğlum da "doğumdan önceki ilk doktorunun" elini öpecek! Eşim bir gün önceden gitmişti. Bir yanımızda çılgın bir doğa, her yanı yeşile boyamakta. Öte yanımızda ise Karadeniz uysal bir tay gibi. Aklımda on bir yıl önceki **Gündoğdu Sanımer**. Yine böyle bir bahar. **Maraş Caddesi**'ne bakan muayenehanesinde, edebiyat öğrenimi gören üç gence **Attila İlhan**'dan şiirler okuyor. Akşam saatlerinin solgun güneşi odanın dört bir yanını kuşatan çiçeklere vuruyor.

Gece, **Ahmet Özer**'le **"Kıyı mutfağı"**ndayız yine. Geçmiş sayıların değerlendirmesi, basıma hazırlanan **98. sayının** gözden geçirilmesi. 100. sayının planlanması ve bu sayı adına düzenlenecek etkinliklerin tasarlanması... Saatler hızla sabaha akıyor.

9 Nisan akşamı, **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**'nin tarihi binasındayız. Salonun karşılıklı iki duvarını kaplayan, biri Rum, diğeri Türk iki ustanın elinden çıkmış iki büyük kitaplık. Sonsuz bir emeğin güllerle, ince kıvrımlarla nakışlandığı enfes oymalar. Bunların burada yapıldığı ve tek parça olduğunu öğreniyoruz. Sık sık gözümüzü alıyor ahşabın sanata dönüşen güzelliği. Saat 19.00'a doğru Trabzonlu sanatçılar, sanatseverler dolduruyor salonu. Yetmiyor; hemen yandaki otelden ve lokantadan sandalyeler yetiştiriliyor.

Gündoğdu Sanımer geliyor az sonra. Trabzon'a her gelişimde ilk ziyaret ettiğim kişilerden olan Sanımer'le bu **kez** toplantı saatine kadar görüşmedik. Büyü bozulmasın istemiştim. Son görüşmemizi anımsıyorum. Kışın en sert günleriydi. **ORSEV Tiyatrosu**'nun, **Naim Tirali**'nin **50. Sanat Yılı** nedeniyle hazırladığı **"Piraziz Nere?"** adlı oyunun turnesi için gitmiştik. Sevgili Sanımer kısa süre önce bir yürek vurgunu yaşamıştı. Evinde dinleniyordu. Ziyaret etmiştik **Naim Tirali** ile birlikte. Biraz solgun ve kırıktı. Aradan üç ay geçti. Karşımızda yine eski Gündoğdu Ağabey; kahkahalardan sevinçler üretiyor, yüreği sanatın coşkusuyla vuruyor. Evinde **"şiirin yalnız süvarisi"** iken kimbilir nice şiirle onarmış yüreğini.

Sanımer'e saygı gecesinden bir görünüm: (Soldan sağa) Şenay Koç, Cihat Cihan, Ömer Güner, Hamza Bozali, Gündoğdu Sanımer ve Arslan Pulathaneli.

Gecenin açış konuşmasını **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Ömer Güner** yapıyor. **Güner**, bir süredir sürdürdükleri bu dizi -etkinliklerle Dernek olarak toplumsal bir görevi yerine getirdiklerine inandığını söylüyor ve **"kentimizden tüm yurda sesler ulaştıran KIYI'nın genel sanat yönetmenliğini yapan Gündoğdu Sanımer, yıllardır yerel basında da yazmaktadır. Bu nedenle kendisini Derneğimizin onur üyesi olarak görmekten mutluluk duyacağız."** diyor.

Ardından söz **KIYI** adına **Ahmet Özer**'de. **Özer**, yaşayan sanatçılara sahip çıkmanın, onların emeğine saygı sunmanın en az yaşamdan ayrılmış sanatçıları anmak kadar önemli olduğunu ve bunun bir **"Kıyı tavrı"** olarak geliştiğini vurguluyor. **Özer**, gecenin anlamını şu tümcelerle açıklıyor: **"Bir kentin caddelerinde, çeşitli mekanlarında böyle insanlarla karşılaşırız. Tanıdık bir yüz, bir ad. Ama kimdir o? Yüreğinde hangi yanardağlar vardır? Bilmeyiz. İşte bu tür toplantılarla gerçekte çok uzağında kaldığımız o insanların sanatıyla yüzyüze geliyoruz. Sanatçının dünyasını bütün boyutlarıyla tanıyoruz. Sanatın sıcak atmosferinde güzellikler adına biraraya geliyoruz."**

Ahmet Özer'in sunuşunun ardından iki genç **Şevki**

Saka ve Şenay Koç, Gündoğdu Sanımer'in yaşamının sıfır noktasından bugüne bir yolculuğa başlatıyorlar izleyenleri. **Ahmet Özer**'in kalemiyle biçimlenen metin, 1935 yılının **İncirlik Mahallesi**'nden **Sotka**'ya ve çocuk düşlerine akıyor ilkin. Çiçekler, kalabalık akrabalar, ilahiler arasında yaşanan çocukluk, bir şairin dünyasını dokumaktadır gün gün.

Sanımer'in şiire dönük yanında ilk söz, bir dil ustası **Rasim Şimşek**'in. **KIYI**'larda 1961'den bugüne **Sanımer'le** yanyana olan **Rasim Şimşek**, sanatçının şiir dünyasının zenginliğini, dil zevkini ve Türkçe tutkusunu vurguluyor: **"Onun şiirlerindeki kompozisyon bütünlüğü, temalara egemenliği ve dil bilinci bu yoldaki ustalığın göstergesidir."**

Öğrencisi olmaktan onur duyduğum sevgili öğretmenimi yıllar sonra yeniden dinlemenin sevincini yaşıyorum. Akıcı konuşmasıyla bir incelemenin nasıl sözle aktarılabileceğinin güzel bir örneğini veriyor **Rasim Şimşek**.

Arslan Pulathaneli, Gündoğdu Sanımer'e, sanatının 40. yılında KIYI plâketini veriyor.

Sanımer'in yaşam yolculuğunu dile getiren metnin İstanbul ve öğrencilik günleri durağında söz **Dr. Hamza Bozali'nin. Sayın Bozali**, sanatçının okul ve ev arkadaşı. Sanımer'in hekimlik yanını vurgularken: **"O, hastasının gözyaşlarını silen, moralini düzeltmek için şarkı söyleyebilen ender doktorlardan biridir."** diyor. Söz, İstanbul ve öğrencilik günlerinden açıldığında ise, izleyicileri kahkahaya boğan gençlik anıları dile geliyor. Başka bir deyişle **"Tavaşi Çeşmesi Sokağı"** şiirlerini yazdıran o pırıltılı gençlik günleri.

Sanımer'in sanat dünyasında, şiir en bilinen yanını oluşturur. Ama o aynı zamanda bir ebru sanatçısıdır. Yokolmaya yüztutmuş, gençler tarafından neredeyse bir örneği bile görülmemiş ebrunun çok az kalan ustalarındandır. Bu söz Trabzon Müze Müdürü **Ayşe Sevim'in. Ayşe Hanım, Gündoğdu Sanımer** ile ebru sanatı üzerine küçük bir söyleşi gerçekleştiriyor. Sanımer, ebrunun son büyük ustası **Mustafa Düzgünman**'la yaşadığı usta - çırak ilişkisini de anlatarak saygılarını sunuyor ustasına.

Gündoğdu Sanımer'in 40 yıl önce resim sanatı üzerine yazdığı bir yazı ile başlayan edebiyat serüveni, 1987 ve 1991 yılında iki şiir kitabıyla ivme kazanır: **Karayelin Sürüleri** ve **Suyun İnce Sesinde**. Ve gazetelerde, dergilerde kalan yüzlerce deneme, makale, inceleme... 40. Sanat yılı gecesi **Dilek Özgen ve Cihat Cihan**'ın sunduğu şiirlerle son buluyor. **Nabi Üçüncüoğlu**'ya bir şiiriyle uçurulan selamın ardından, **Ahmet Özer, Sanımer**'e duygularını soruyor. Emeğinin kalabalık bir topluluk tarafından kutlandığı bu geceki duyguları hiç kuşkusuz büyülü tümcelerle dile geliyor. Hemen yanımda yirmi sekiz yıldır ona canyoldaşlığı yapan **Günaç Hanım** oturuyor. Gözleri dolu dolu. **Sanımer'in** dünyamızı güzelleştiren yüzlerce ebru ve şiirinde hiç kuşkusuz onun da büyük katkısı var. Cumhuriyet Türkiyesi'nin bugün her zamankinden daha çok gereksinim duyduğu insanlardan biri **Günaç Hanım**. Bir yanıyla toplumsal görevlerin yoğun çabası içindeyken, bir yanıyla da eşine desteğini alçak gönüllülükle sürdürüyor.

Toplantı, **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti, İl Kültür Müdürlüğü ve Kıyı Dergisi** adına verilen plaketlerle son buluyor. **KIYI** adına plaketi Ahmet Özer'in **"kitabın cumhurbaşkanı"** sunuşuyla **Arslan Pulathaneli** veriyor.

Tören 21.30'da bitiyor ama gece değil! Ahmet Ağabeyler, Nurper Hanım ve biz ailecek Sanımerler'in evindeyiz. Ahmet Ağabey, evin duvarlarını nakışlayan bir sesle şiirler okuyor: **"Onlar ki toprakta karınca suda balık kadar çokturlar..."** Gündoğdu Ağabey ise, ilk kez tanık olduğumuz bir şiir - müzik birlikteliğini yaşatıyor bize. Özer'in coşkulu sesine kemanından yükselen doğaçlama ezgilerle katılıyor. Müthiş bir uyum oluşuyor aralarında. Hep birlikte sessizce dinlerken yüreklerimiz tutuşuyor derinlerde. Az sonra Gündoğdu Ağabey elinde yıpranmış, küçük boy bir kitabın rastgele bir sayfasını okuyarak giriyor odaya: **"Sıcaktı... Sapı kanlı demiri kör bir bıçaktı sıcak..."** Elindeki kitap, **Şeyh Bedreddin Destanı**'nın ilk baskısı. Eskimeyen ve eskimeyecek olan bir destanın kimbilir hangi duygularla yapılan ilk baskısı. İlk kez görüyorum. İç kapakta Nazım'ın kendisinin yaptığı bir portresi.

9 Nisan 10 Nisan'a döneli iki saat oluyor. Güne nokta koyma zamanı. Kalkıyoruz; **"Nice kırk yıllara"** diyerek. Gündoğdu Ağabey: **"Mayıs'taki etkinlikleriniz için Ordu'dayım. ORSEV'lilere sevgilerimi ilet."** diyor. **"İletirim. Biz de haziran sonunda Kıyı'nın 100. sayısı kutlamalarında yine buradayız."** diyorum. Gülüşüyoruz. Dedim ya; Ordu - Trabzon arası artık su yolu oldu. Ilık bir Trabzon gecesinin alacakaranlığına karışıyoruz; coşkuyla ve yaşamın anlamını yüreğimizde duya duya...

Gündoğdu Sanımer'e saygı gecesinden bir başka görünüm.

monna liza'nın elleri

ayhan can

zamanın ölü denizinde yaşadı ünlü güzelliğin
yaşam boyu açamadım yüzündeki gizem tüllerini
gözlerin düş aynası içinde kendimi yitirdiğim
leonardo usta çağını değiştirdi usta elleriyle
odamda büyülü yemiş gibisin elimi süremediğim

nerede olsam bana bakıyorsun özgür değilim
dileğim ok gibi saplanıyor zamanın kabuğuna
kendimi tutmasam ben de gireceğim çerçevene
bir camın tozlu ışığına bulaşıyor parmaklarım
seni hiç tutamıyorum ellerim yok monna liza

dört yıl leonardo ustanın fırçasıyla yaşadın
aşkın ölümsüz renkleri fışkırdı yürek paletinden
özgür düşünce ayaklandı eski roma sokaklarında
istanbul'da deniz yandı gemiler çimende yüzdü
seninle yeniden yazıldı sanatın çileli günlüğü

değişmez güzelliğin doluyor odama su gibi
gazeteler savaş öyküleri veriyor ağlamadan
kirli bir el kanla noktalıyor gülümsemeni
insan nasıl ölümü seçer ölümsüzü yaratırken
açlıktan ölen çocuğun elini tut monna liza

yüzünde mutluluk güneşi geziniyor monna liza
gözlerin iki ateş damlası odamın boşluğunda
çizemiyorum hüzünlü sevincinin gizli resmini
ellerim sana uzanıyor yemişe durmuş dal gibi
bir camın serinliğini duyuyor parmak uçlarım

eşsiz bir monna liza yarattı leonardo usta
karamsar bir şarkıyı bitiriyor eski bir lavta
imgelerim uçuyor anıların çiçekli boşluğunda
ellerindeki gülümsemeyi çözemiyorum monna liza
gülümsemen sonsuz bir aşk bilmecesi belleğimde

aşk öykünü anlatan tozlu kitapları bitirdim
dudağımda ıslak şarkısı şiirleşen yaşantının
mavi yağmurlar yağıyor ellerinden ıslanıyorum
sonra leonardo ustanın fırçası giriyor aramıza
her sabah yeniden gülümsüyorsun işime giderken

şimdi benimle tahta çerçeven arasında duruyor
seninle leonardo usta arasındaki emekçi fırça
insan nasıl yaşar sevgilinin ellerini tutmadan
zamanı yendi büyülü ellerin ah çocuk yüreğimi
lavta sustu seninle ölümsüz oldu leonardo usta

"biraz daha yandım" *

• Lütfiye Aydın

Bende üç kitabı var İbrahim Yıldız'ın; bir de imgesi... Kendisini -sanırım- bir kez gördüm. "Kıyıda Bir İbrahim" kitabını imzaladığı gün olmalı. Yer Toplum Kitabevi. Daha doğrusu Adil Han'daki eski yeri. Kasketli, heybetli, babacan bir adam...

Epeyce söyleşmiştik, anımsıyorum. Sonra bu söyleşiler, sanırım yolladığı imzalı kitaplarıyla, ona yazdığım teşekkür mektuplarıyla sürdü; bölük pörçük...

Kitaplığıma gidiyorum. İmzaladığı ilk kitabının tarihi 29.3.1990. Dört yıl olmuş. Meğer o günden bu yana kaç yıkımın buldozeri geçmiş üzerimizden.

Biçem Yayınları'ndan çıkan -herhalde- son yapıtı "Toplumun Teri" 23.07.1992 tarihli. Sivas yıkımından nerdeyse tam bir yıl önce adresime ulaşan sözkonusu kitabın sunu yazısı şöyle: "Değerli insan Lütfiye Aydın, sizi severek izliyorum. Kitabım dedi ki: 'Ben sevdiğin bu yazarın gözlerinden öpeceğim.' Ben de sanat ve insan sevgisi yüklü altın yüreğinden, diye ekledim... Sanat sıcaklığında merhaba. Sevgi ve saygılarımla..."

Evet, son merhaba böyle oldu. Bu imzadan yaklaşık bir yıl sonra gencecik ozan dostlarımın acısına alışmaya, daha doğrusu bu çok haksız, çok zamansız ölümleri kabullenmeye çalışırken (yine de kabullenemeden elbet) bir anlamda yanılsamalara dayanarak yaşamaya çalışırken, 'ölüm gerçeği' bir kez daha çıkıyor karşıma: "İbrahim Yıldız da ölmüş."

Yaşamı böylesine ciddiye alan; sürekli acılar üreten bu dünyayı başıboş bırakmamak için ter döken; insanca yaşamanın kavgasını veren uslanmaz savaşçılardan biri daha yok artık.

Böylesi duygusal yıkımlardan hangisine ne kadar dayanabilirim?... Hangi ölümün -sayılarını unuttuk çünkü- ardından nasıl, neler yazabilirim?..

İçimdeki dolaşık yumağı çözmeye İbrahim Yıldız'la başlayacağım hiç aklıma gelmezdi, hiç...

"kalemlerimizi kıracaktınız
kırdınız
kağıtlarımızı yırtacaktınız
yırttınız
kitaplarımızı yakacaktınız
yaktınız" diyor, 19.09.1991'de bitirdiği **"Toprak Tadı"** başlıklı şiirinde. Belki de "insanlarımızı yakacaktınız/yaktınız" gerçeğini kabullenemedi İ. Yıldız'ın ince yüreği; şiirlerinin bir yerine, böylesi bir dizeyi sıkıştırmaya gönlü elvermedi; olamaz mı? Terketti bu dünyayı; sessizce.

Sevgili ozanımız haklı. Dünya şimdilerde yaşanası değil.

En iyisi, bu yazıyı O'nun bir dizesiyle bitirmek:
"Gerçek bakınıp duruyor sıcaklığında."
Evet. Hâlâ...
Yüreğim bir kez daha yangın yeri. •

** Ozanın "Kireç Ocağı" şiirinden. "Kıyıda Bir İbrahim." Memleket Yayınları. sy.51. Mart 1990.*

kitaplara değinmek

"yıldız kokuyordu gökyüzü"

● **Ömer Nida**

"İkili Düşünceler / Büyük Düşlerin Türküsü / Savaş Çocukları / Elim Sende Ayışığı" adlı şiir kitaplarından sonra, **Oya Uysal**'ın çeyrek yüzyıllık şiir serüveni, "Yıldız Kokuyordu Gökyüzü" adlı beşinci şiir kitabıyla sürüp gidiyor. Birçok dergide yayımlanan şiirleriyle okurların ilgisini çeken şairin, uzun bir süre sessiz kalması, sanırım; yazın dünyamızdaki toz duman arasında kozasını kendince örmeyi yeğlemesinden ileri gelmiştir.

Sloganlarla, bağırıp çağırarak çevreyi kirleten gürültücü şairler vardır. **Oya Uysal**; bu tür söylemlerin tam karşıtı, ılık ve fısıltılı diyebileceğimiz sözcüklerle dizelerini oluşturuyor ve okşayıcı bir ses uyumuyla bizlere yansıtıyor. Tüm şiirlerinde içtenlik yüklü bir öz, yaşamdan kaynaklanan bir soluk var. Yoğun duyarlılığıyla şiirlerine canlılık aşılayan **Oya Uysal**'ın kimseye öykünmediği, kendine özgü bir şair olduğu hemen anlaşılıyor. Tüm şiirlerinde burcu burcu kendi kokuyor diyebilirim.

Şairliğin ve şiirin en önemli öğesi hiç kuşkusuz yoğun duyarlılıktır. İtici ve yaratıcı bir etken olan bu duyarlılığı çağdaş ve aydınlık bir düşünceyle şiirde biçimlendirmek ustalık ister, akıl ister. Ne yazık ki, duygu da akıl da giderek fukaralaşıyor. Günümüzde evrensel değer taşıyan, sarsıcı, kalıcı yapıtlar üretilemeyişinin nedeni de bu olsa gerek.

Oya Uysal'ın birkaç dizesiyle değinmemizi noktalayalım:

.....
afacan bir çocuk var içimde
rahat dursa ağır başlı şiirler yazacağım
kulağını çeksem yüz/göz olacağız
*
yalanın üzerine uzanmışlar
ihanet ortalıkta çırılçıplak
diz boyu acıda geçiyor günler
-sevdamın dört yanı keder-
yaşamak olsun maksat
*
şiirin can alıcı son dizesi
uzanıp sildi yanağımdan
acının ıslak izini
.....

"Yıldız Kokuyordu Gökyüzü / Oya Uysal / Gerçek Sanat Yayınları. ●

zaman

betül tarıman

I.
antakya'dan dokuz menzilik yolla
gidilirdi şam'a
ve gülümserdi
diyar-ı rum türkmenlerinin
az aydınlanmış yüzü
ahşap odaların
tütsülü sahanlığında.
II.
ilikli ipek entarileriyle geçiyor
saz meclislerinin
çiçek bezemeli kaselerinde
zaman
ve bekliyor
tokat'lı ömer gülşeni
döllenen bir gülün
yabanıl suskunluğunda.
III.
şimdi apak örtülerin altında
gümüş köstekli saatlerdir
yaşamın
maskesiz yüzünü kucaklayan
leyli yalnızlıktır
kanada kalkan
tiril tiril bir gömleğin
yaka uçlarından.

gömütlük

m. özer ciravoğlu

Gizli bir kuş
ölüyor
içinizde gizli öz'e doğru

Buluşmalar
sonuç vermiyor
yaşam ipliği
daha da karmaşık şimdi

Nerede rahat edersiniz
kimliği boşalmış zincirinden

Gizli bir kuş
canlanıyor
ve hep ölüyor
kemikleri olmayan gömütlükte

kod adı: şiir

●Tuğrul Asi balkar

sözüm var
dünyaya karşı

Kod Adı: Mansur1, Hüseyin Yurttaş'ın sekizinci şiir kitabı. Daha önce **İlk İşim Uyanmak** (1970), **Gelincik Günleri** (1977), **Uzun Yollar Yolcusu** (1978), **Uzunçalar** (1979), **Sanayi Çarşısı** (1980), **Gecede Kanat Sesleri** (1984), **Çürüme** (1986) isimli kitapları yayımlanmıştı.

Sanayi Çarşısı ile 1980 Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülü'nü, **Gecede Kanat Sesleri ile** 1982 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nde mansiyon, **Sevgiyle Dönsün Dünya**2 ile Çankaya Belediyesi 1992 İlkbahar Ödülleri'nde birincilik, **Kod Adı: Mansur** ile 1992 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü'nü ve son olarak **Kirli Tarih** ile 1993 Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü'nü aldı3.

Kod Adı: Mansur 9 bölümden oluşuyor: **Önsöz Yerine, Kod Adı: Mansur, İliklerime İşliyor Yaşamak, İkili Sarmal, Hey Gidinin Ege'si, İzmir İçin Kenar Süsleri, Uzak Göçler, Kenan Eli Şiirleri, Kutsal Şiirler. Önsöz Yerine** bölümünde 1 şiir, **Kod Adı: Mansur** bölümünde 9 şiir, **İliklerime İşliyor Yaşamak** bölümünde 9 şiir, **İkili Sarmal** bölümünde 11 şiir, **Hey Gidinin Ege'si** bölümünde 10 şiir, **İzmir İçin Kenar Süsleri** bölümünde 4 şiir, **Uzak Gökler** bölümünde 10 şiir, **Kenan Eli Şiirleri** bölümünde 4 şiir, **Kutsal Şiirler** bölümünde 11 şiir olmak üzere toplam 69 şiir yer alıyor bu kitabında.

yani yaşamak fiilini bir suç gibi işliyoruz.

Hüseyin Yurttaş, toplumcu gerçekçi bir şair: "**Ben toplumcu gerçekçl sanat anlayışına başlangıçtan beri bağlı kalmış bir şairim. Ama 'bağlı'lığım bundan i**barettir."4 1970'lerden bugüne toplumcu gerçekçi şiirin yüz aklarından biri. Bel kemiğini savsöze yaslayan Hüseyin Yurttaş şiirinde **Kod Adı: Mansur**, bir tepe noktası. Niçin tepe noktası? Bu önemli: toplumcu gerçekçi şiirin soluk alıp verdiği tüm evreleri yaşamış, özgün sesini 1970'lerden beri koruyan ve geliştiren, coğrafyasını sürekli aşkınlaştıran, bakış açısının onurunu ve değerini yetkinleştirmeyi bir görev ve sorumluluk bilinciyle serüvenlerine yansıtan bir şiirdir Yurttaş'ın şiiri. Güncelin, gündelik olanın ve dayatılanın sunduğu yükselen değerler yerine, yaşanan ve yaşanması gereken değerleri **-insanlık değerlerini-** sunmaktan vazgeçmeyen şiirdir Yurttaş'ın şiiri.

Ayrıntıda boğulup yiten değil, ayrıntıyla filiz veren bir ustalıktır bu. Değişimi bakış açısıyla sağlıklı algılayan, görmek istediğini değil, görülmesi gerekeni yakalayan bir tavırdır bu. Şiirinin dokusunda, izlekteki yoğunluk her zaman dikkati çeker.

altından geçilecek bir gökkuşağıydı yaşamak

Coğrafya, tasarlanmış, düşsel bir yapı olarak durmaz önümüzde. İçinde yaşanan, varlığı zorunlu, girinti ve çıkıntılarıyla, yükselti ve derinlikleriyle, düzlükleri ve kamburlarıyla, gerçeğe / gerçekliğe kendini bağlamış, doğasını insana adayan bir yapıyla serilir. Kesitlemeleri salt doğrulamalara bağlı kalmaz. Tarihle bütünleşir. Tarihi saf dışı bırakmış coğrafyası yoktur bu şiirin. En çok bu nedenle, yöreselle beslenmeyi kazanmıştır dil. Göndermeler yerli yerindedir.

İmgeyi mesajla beslemeyi bilen bir şiirdir bu:

toprağa yazıldık "önce vatan" **gibi okunuruz ta karşıdan** (s.18)

Ege, bir yanıyla üzüm, incir, pamuk **ve** tütün değil midir? Sözcük seçiminde anlatılanın iletilmesini keskinleştirici bir tavırdır bu:

hanlar yıkıldı kervanlar mı kalır
üzümler çektiler, incir pamuk tütün
ortaçağ düzlüklerinden
yeniçağ kaldırımlarından geçtiler
konuşsa kemikleri hamalbaşıların
gönenir düşlerimizin sofrası (s.75)

İzmir, imbat değil midir? bir yanıyla:

imbatı dök yazıya
şiir olur
sözrenk değişir serin mavi
izmir olur (s.89)

İzlek örgüsü ne salt duygunun ne salt düşüncenin boyunduruğundadır. İzlek ile imgeler tedirginlik duymadan, ikileme düşmeden uyumlu bir geçişimle bütünleşir. Hüseyin Yurttaş'ın şiirindeki söyleyiş ve ses ögeleri için şu saptama bir zorunluluk: başından beri söyleyiş ile ses **içerikteki anlamları yönlendirmek** açısından önem taşırlar. Birkaç örnek:

usul bir sesle anlat öykünü
ve göç! (s.97)

•

çocukların ceplerinde dağların çerezl: yaşama sevincl (s.39)

•

baltık'ta hangi batıklardı dipsularında soluyan (s.107)

Birinci örnekte **söyleyiş**in içerikteki anlamı yönlendirmesini görüyoruz. İkinci ve üçüncü örneklerde **sesin**. İkinci örnekte ç-c ile r'lerin işbirliği, üçüncü örnekte **b** sesinin kullanımı, anlamı yönlendirmenin gerçekleştirilme tarzına açıklık getiriyor.

Kod Adı: Mansur'un florasını asma, bögürtlen, buğday, çam, gül, incir, karanfil, kavak, kiraz, mısır, menekşe, nilüfer, pamuk, sarmaşık, servi, taflan, turunç, tütün, üzüm, yaban gülü, yasemin, zencefil, zeytin, ağaç, bozkır, çiçek, meyve, ot, tomurcuk, tundra oluşturuyor. Faunasını ise ağustos böceği, ahtapot, akrep, at, baykuş, böcek, ceylan, gergedan, ishak kuşu, kartal, karabatak, karınca, krokodil, kaya bülbülü, balık, kelebek, leylek, koyun, kuzu, kuş, martı, maymun, tay, yaban ördeği, yunus oluşturuyor.

Kod Adı: mansur, çağdaş Hallac-ı Mansur'ların yaşantılarını sunuyor. "**O büyük başkaldırıdaki anlam derinliğini hiç mi hiç fark edemeyen çoğunluğun karşısındaki tek başına kalmışlığı**, horlamışlığı..." dile getiriyor5. ●

DİPNOTLARI

*1- **Kod Adı: Mansur**, Hüseyin Yurttaş, **Şiir**, Bilgi Yayınevi, **Birinci Basım**, Şubat 1993.*
*2- **Sevgiyle Dönsün Dünya**, Çocuk şiirleri dosyasıdır.*
*3- **Kirli Tarih**, Hüseyin Yurttaş, **Şiir**, Bilgi Yayınevi, **Birinci Basım**, 1993.*
4- Cumhuriyet Kitap Eki, 29 Nisan 1993, sayı: 166, s.5.
5- Cumhuriyet Kitap Eki, 29 Nisan 1993, sayı: 166, s.5.

balaban'la...

● İsmet Kemal Karadayı

"Yok Balaban'ın eşi,
Balaban, resmin ve insanlığın kardeşi"... 1978

*

"... 1921'de nakışların içinde dünyaya getirmiş anam beni. Bursa Seç köyünün üç sınıflı ilkokulunu bitirdim. Kendi çabamla sanat kültürünü edindim. Ressamlığımın yanısıra yazarlığım da var..." diyor.

Uzun, kısa. Tüm yaşam öyküsü sanki budur İbrahim BALABAN'ın kendi diliyle. Balaban, Balaban'a karşı değildir. O hep Balaban'la...

*

Bendeki BALABAN'la, 1966 yılı Ankara'sında tanışmıştım.

O yıl hem Türk Dil Kurumu'nun, hem de Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın "genel kurul" toplantıları vardı. Söyleşisi bol gece dostluklarından arta kalmış coşku içinde, Kızılay'ın ışıl ışıl caddelerini bir aşağı bir yukarı arşınlayıp durmuştuk. Kaç kişiydik, üç mü, beş mi? Talip Apaydın'ı anımsıyorum. Bir de Balaban'ın, o değişik göçmen konuşma tarzını, mimiklerini, içtenlikli deyiş ve anılarını...

Daha sonra onun ANT dergisinde (1.3.1978) çıkan Vietnam Savaşı'na ilişkin yazısının iğneli (belki mızraklı) bir bölümünü, ARINMALAR (1985) adlı gezi günlük anı anlatı kitabımın 1968 tarihçesine almıştım.

O, bir sözlü yazılı söyleşisinde şunları söylüyordu:

"... İnsanoğlu, doğa'nın muazzam suretini, yüzyıllar boyu taklit etmeye uğraştıktan sonra, bunun olanaksız olduğunu anlayınca, kendi yaşantısını model alıp sanat yapmıştır. Sanatçı, bu sureti, canlıların türlü şekilleriyle yorum yaparak şunar. Sanatçı, direkt olarak taklit edemese bile doğayı, onun verdiği heyecanları, işlediği her sanat yapıtına bir büyü gibi sinderebilir. Aksi halde, insan elinin bıraktığı sanat becerisi, turistik eşya değerinde olur... Sosyal çalkantıların ve kişisel serüvenlerin temelinde üretim ve tüketim sorunları yatar... Her tablo yapımında o tablonun biçimini, tekniğini ve rengini saptarken, "konu bir özdür ve her konu kendi kabuğunu yapar" dediğimde, Hazreti Ali tablosu, arıların oğul vermesi gibi oluşmuştur. Yani, alevilikle başlayan insan yumağına bir iki topak daha katılma olayı... İnsan manzaraları yapan bir ressam olduğum için, işimin ne denli zor olduğu tahmin edilebilir. Resimlerime bakıldığında, insanın insanca kendi kendini tuttuğu görülecektir. Bu, arı yumağı gibi topaklanan büyük halk kalabalığı, dinsel ve siyasal liderlerini eller üstünde tutarken, aynı zamanda, kendini de ayakta tutmuş olur. Ve, her olay, ya da her eylem, konu kavramı içine giremez. Örneğin, çifte karasabanla iş görürken çok ağır bir yükün altındadır. Yani, topraktan ekmeğini koparır ama, toprak da ona verdiğinden fazlasını ondan koparır. Bu, yakından bakıştır. Yani, vurulan bir kimseyi resmetmek, onun tarafını tutmak demek değildir. Yani, vurulan bir kimseyi resmetmek, onun tarafını tutmak demek değildir. Yani, asmak ile asılmak olayının kaygan kâbusunu resim diliyle anlatmak. Yani, "ben de sizin gibi idamını istiyorum, çünkü suçlu olduğumu anladım" diyebilmek... Konusuz resim olmaz mı? Olur elbette. Ama, bir amaç doğrultusunda olur. Örneğin, empresyonistlerin amacıyla oluşan akımdaki resimler birer sanat yapıtıdır. Cézanne'nin silindirleme tekniğinin amacına meyvalar araç olup bir biçim yarattığı için, ortaya konulanlar resim yapıtıdır. Ve kübizm biçiminin oluşturulmasında da kemanlar, çatılar, bacalar modeldir. İnsan'ı model aldık mı durum değişir. Onu kendi konusu içinde, öz ve kabuk oluşturması içinde ele alıp ona göre yorumlayarak tablolarımıza geçirirsek doğrusunu yapmış oluruz..."

*

Dost BALABAN'la, Kasım 1986 ve Aralık 1989'larda Nevzat Metin'in Bilim Kitabevi'nde bir araya gelmiştik. Onunla, Ahmet Köksal'ın düzenleme kitabına almadığı şu konuşmayı yapmıştım:

– Resimlerinde, renklendirmenin yanına, tükenmez ışıklar koymuşsun. Bu çarpıcı tekniğin gizi ve güzeliği?..

– Bunlar, santimetrik değil, diyalektik ölçülerle resmime girmiştir. Işık nakışlardan, nakışlarsa bana ilişkin genlerden geliyor. Her yapıtta, yapıtlarımın her parçasında, hem bu ışıklar, hem de öz'ü bozmayan bağımsızlıklar vardır. Teknik yönde boya, bilinen boyalardan. Buluş benim. Taklidi olmaz bunun, zamanla da bozulmaz...

– Senin bir buluşunu daha anımsıyorum: "Sanat, yaşantıların izdüşümüdür" gibilerden...

– O "izdüşüm" kuramıma dayalı olarak çalışmaya başlarken şunu düşünürüm: Konu bir özdür. Her öz kendi kabuğunu yapar. Sanatçı, doğa'nın değişken olan muazzam

geceydi

Neriman Calap

bir düşte yitirdim ellerimi
kendimi ve seni aradım yılları aralayıp
yaralı bir toplumun sancısından
bir demet umut sunamadım yarına
gizemli boyutlarında gezinirken
yalnızlık sevdâmın
geceye çakan şimşeğin ışığında yansıdın
gördüğüm paramparça aynalar
kayboldu çığlıklarım gök gürültüsünde
devinmeler sabahı kondurmadı geceme
sessizliğe koşaradım yaklaşan yarınlara
bir meteor hızıyla geçiyorum günleri
aramızda solgun bir gül boynu bükük duruyor.

suretini, canlıların türlü şekilleriyle yorum yaparak sunabilir. Sanatçı, suretleri taklitte olanaksızlığı, başarısızlığı anlayınca kendi yaşantısını model alıp sanat yapmıştır. Ne ki doğa'nın verdiği heyecanları, işlediği her sanat yapıtına bir büyü gibi sindirebilmiştir... Yaşamları tahıl üretimine dayalı atalarımızın üretim araçları, öküzlü karasaban koşumu, binlerce yıl Anadolu insanını doyurduğundan, bir takım temel inançları da yanısıra getirmiştir. "Bu dünya öküzün boynuzları üzerinde durmaktadır." derken, halk, Hitltli atalarımızın bıraktığı kabartmalarda tanrı resimleri insan suretinde olup, başları da öküz boynuzlarıyla güçlü gösterilirdi. Dinsel liderlerin, yani peygamberlerin ve erenlerin Allah'a yakın olması, üretim ve tüketim ilişkileriyle varsayılır. Hallacı Mansur ile Nesimi'nin "enelhak" demeleri, bu nedenle inkarcılık sayılmamalıdır...

– Görüyorum: Şu şu şu. "Büyük"ler, gerçek "büyük"ler...

– İnsan manzaraları, evet... Resimlerimde, insan'ın insanca, kendikendini tuttuğu görülür. Her eylem, konu kavramı içine girmez. Örneğin; alık ve orakla ekin biçenler konu kavramı içine girer de, pamuk toplayanlar girmez. İnsan'la bütünleşme önemlidir. Ben Mapus Damları'nı resmederken, mapus yatan suçluları savunma amacı taşımıyordum. O halde neden mi yaptım Mapus Damları'nı? Yaşantımın bir kesitini yansıtmak için. Hallacı Mansur konusunu işlerken de, tutsak olmak ile tutsak etmek'in yorumunu uyguladım. Çünkü, onu tutsak edenler onunla birlikte tutsaktırlar. Yorumda, ışığın, anlamın, korkusuzluğun, karanlıklar, anlamsızlıklar, korkular karşısına dikilişi bakılıp bulunabilir...

– "Portre" diyebilir miyiz bunlara?

– O senin kuruntun. 1971'den bu yana, Hazreti Ali, Hasan ile Hüseyin, Nesimi, Pir Sultan Abdal, Şeyh Bedrettin, Atatürk... Kişileri ve konuları, onlara ilişkin ön taslakları bir hayli bekletip damıttıktan sonra yeniledim, işledim, aktarıcılıktan öteye geçmek istedim. Yunus Emre, Nasrettin Hoca vb. gelecek sonra. Ve Şair Baba... İnsan ve emek, insan olan da yitmiyor...

Konuşmamıza, "video" sıkılmıştı o sıra. Ve ben ona, "çalışan kadınların büyük bölümü adaleli, neden şu birkaçı değil" sorusunu soracaktım daha...

*

Balaban'la buluşmalarımız ve söyleşilerimiz sürüyor.

Yabancı ülkelerin, "çağımız ressamları" arasına aldığı ve de kendilerine "öğretim üyesi" yapmak istedikleri bu, engin gönüllü, "köylü", ne var gerçekten öğüneceğimiz büyük ustayı bakınız. Güngör Gençay yerinde, Anadol, Aykın, Kıyafet tanıklıklarıyla nasıl kışkırttım?

– Buldum, anlat...

– Anlatırım n'olacak. Köyüme gittim birgün. "Dikkat, köyümüzün en büyük ressamı geldi, köyü işgal edecek." dediler. Sanki yirmi tane ressam vaa. Dedim işler çatallı. Onlar, çatlak matlak işleri önümüze getidilee.

– Ne iyi, uzun oldu, bu bir buluntu...

– Yok, karın gürültüsü, gurultu... Domuzluğundan sorar çoban, cızlak mısın, cazlak mısın deyi. Yani cızdırma... Goca adamla değirmeni çevirmek için çiş yaparlaa. Un oğunsun deyy. Çocuklarsa fırdılak... Dört beş yıl önceydi. Avrupa'da. Daha mı çok? Neyse. Kenan Evren bakmış bakmış da, "ben de yaparım, ne varmış" demiş. Yaptı da...

– Nereye, nasıl? Onu bırak... Sen?..

– Havva'yla değil, hava ile mucadele ederim. Cıvık sıvıtanın değil, şiddetli fırtınanın karşısına çıkarım... Soğuğu dışarlamazsam o içerler... Kardır en çok beklediğim, onunla buluşursam elense yaparım...

– ...

– Sizler hep, ceza vermek için bulunuyorsunuz. Bense ceza almak için. Bu değişecek, ne zaman?..

– Peki, seçimler ile geçimler! 27 Mart! Ne dersin?

– Bursa Hapishanesi'nde Nazım Hikmet söylemişti: "Minberde oturmayan, camiyi elde edemez"... Başkacı?... ●

öykü

üşüten düşler

● **Dilber Saka**

"Dumanlı dumanlı oy bizim eller"

Bahar elini kolunu sallaya sallaya geldi bu sabah. Doğanın göğsü kabarmış, kabaran göğsünde yeşil çimenler, yayla çiçekleri, koyungözleri, papatyalar, mor menekşeler fışkırmaya başlamıştı. Havada insan ruhunu havalandıran bir bahar kokusu dolaşıyordu. Köyün göğsüne dikliğine inen sık dağlar giyinmiş kuşanmış, saçlarına papatyalar takmış, sevgilisini bekleyen bir genç kız gibi coşkulu gülümsüyordu. Evlerin bacaları uykusundan yeni yeni uyanıyordu. Havada, yeni başlayan günü, kanatlarıyla kucaklayan kuş sesleri dolaşıyordu. Sıralı zeytin ağaçlarının bitimindeki çalılıkta, kendinden emin adamlarla bir horoz, önüne kattığı bir tavuk sürüsüyle ilerliyordu. O sıra güneş, gri bir bulut denizinin içine gömüldü. Dağların doruklarını, yeni bellenmiş tarlaların yüzünü bulutların gölgesi yalayıp geçti. Güneş, gri bulut denizinden çıkınca, köyün yüzü, dağların başı iyice ışıklandı. Kutoz deresi, Fadirak suyu, Ispendam deresi, daha bir coşkuyla çağıldayı çağıldayı akmaya başladı. Çatapat açılıp kapanan kapılardan ağlayan çocuk sesleri köyün içine dökülüyor, buna kazma kürek sesleri, köpek havlamaları karışıyordu.

Cemile, sağdığı bol köpüklü süt dolu maşrapayı, sobanın üzerindeki kocaman bakır tencereye süzdükten sonra, aklına ani birşey gelmiş gibi mutfaktan çıktı. Kurumuş soğan kabuğunu andıran zayıf yüzü düşünceliydi. Yüksekçe tahta eşiği geçtikten sonra, kapısı açık olan odanın önünde durdu. Kireçleri yer yer dökülmüş odanın bir köşesine dayatılmış, divanın içindeki kabarıklığa baktı. Sonra da sessiz adımlarla o kabarıklığa yaklaştı. Yorganı, üstündeki battaniyeyle birlikte usulca kaldırdı. Kaldırmasıyla birlikte, yüzündeki yorgun düşünce, yerini tatlı bir gülümseyişe bıraktı. Şimdi orada, yastığın kıyısından aşağıya kaykılmış, kara kuzu başına benzeyen, kıvırcık mı kıvırcık bu ufacık başı, uykunu derinliklerinden yeni uyanmış bu esmer yüzü seyrediyordu. Tam o sırada, kapkara üzüm tanelerini andıran bir çift bakış, neşe cıvıltılarıyla kadına baktı. O kadar yakındılar ki birbirine, o kadar dostça gülümsüyorlardı ki, köşede, eğri büğrü çiviye asılı, sararmış bir takvim yaprağı, kimbilir kıskançlığından mı, havada bir yarım çizgi oluşturarak hırsla yere düştü. Cemile, yüzündeki gülümsemeyi dudaklarının ucuna düşürdü:

"Zennur'cuk" dedi, "bu ne iştir? Güneş kıranı aştı. Bên ahıra indim, Karakız'ı yedirdim, sütünü sağdım. İnip dere içinden bir yük ot alıp geldim, sen daha uyursun ha?" Zennur aynı gülümseyişle iki elini, başının altında kenetledi. Gerinip esnerken, gözlerini kırpıştırmış yarı açık ağzıyla:

"Bilmez misin annecik, ben uykucu kızım" dedi. Der demez de incecik kollarını, kadının teri yeni kurumuş tenine doladı. Yüzünü, gözünü, ağzını, neresi rast gelirse öpmeye başladı. Kadın, yatağın içine yuvarlandı. Bin yandan da:

"Kız bırak beni, kız bırak beni" diyor, kızın çelik gücündeki incecik kollarından kurtulmaya çalışıyordu. Çalışıyordu ama, işin böyle olmasından da hoşnuttu. Yüzünün ışıklı gülümseyişi çoğalırken, bir yandan da, etekleri sıyrılan bacaklarını kapatmaya çalışıyordu. İkisi şimdi, yemyeşil bir çimenliğin ortasında, ya da bir saman yığınının tepesinde, olmadık maskaralıklar yapan bir yavru kediyle annesini anımsatıyordu. Böyle zamanlarda Cemile'nin kalbi "küt küt" çarpar, yüzünde gözündeki sevgi ışıkları sözlerine dökülür:

"E karaağaç çalısı, e kızların hışırı, gene kandırdın beni" derdi. Bu sözler karşısında Zennur'cuk, gözlerini parlatır, dudaklarını kıvırır:

"Aşkolsun sana annecik" derdi. Bu kez ona: "E karaağaç çalısı" gibi sözler demedi Cemiş. Kız da ona "Aşkolsun sana annecik" falan, gibi sözler söylemedi. Kadın, kızın kollarından kurtulunca, divanın kıyısına hışlayarak oturdu. Kupkuru, ufacık bedeni, çulların çaputların arasında kaybolmuş gibiydi. Pembe çi-

çekleri solmuş, siyah çemberi omuzlarına düşmüş, örgüsü çözülmüş kınalı saçlarının bir kısmı, yüzüne gözüne, boynuna savrulmuştu. Savruk saçların arasında, çizgilerin derin oyuklar açtığı bu yüzde, bir görenin bir daha hiç unutamayacağı, uzun, kemerli bir burun, incecik yayvan, dişsiz bir ağız, rengini sudan çıkmış yosunlardan alan, solgun bir çift ela göz vardı. Bu gözler, her zaman ağlıyormuş gibi ıslak, çocuğunu kucaklamaya hazırlanan bir anne gibi şefkatle bakardı. Cemile, yıllardan beri taşa toprağa analık eden, kurumuş ağaç köklerini andıran pırtıklaşmış elleriyle, ağır ağır çemberini başına doladı. Bunları yaparken, Zennur da mavi çiçekli pijamalarının içinde dal gibi bedeniyle, yatağın ortasında diz çökmüş, onu seyrediyordu. İki yumuşuk elini dizlerinin arasına sıkıştırmış, kuzu başını arkaya düşürmüş, gülen gözlerle bakıyordu ona. Bu duruşuyla, on dördünden çok göstermiyordu. Sık sık soluyordu. Göğsünde iyice belirginleşmeye başlayan kabarıklık, soluk alıp verdikçe, inip çıkıyordu. O sıra Cemile oturduğu yerden kalktı.

"Zennur'cuk" dedi. "Kızım ne oturuyoruz? Ben açlıktan ölmüşüm. Eee, sen de açsın kızcağızım. Kalk yakalım sobamızı, edelim eyleyelim birşeycikler de yiyelim." diyerek odadan çıktı. Zennur, kadının arkasından bakarken, birden bir karaca yavrusu çevikliğinde, yere atladı. Üstünü selamlayan bir asker duruşuyla sağ elini alnına siper edip:

"Peki başüstüne Cemiş. Ama önce yatağımızı düzeltelim" dedi. Dermezde asker duruşunu bozup, yorganı, battaniyeyle birlikte çekip, yere indirdi. "Sıra yastıkta" dedi, kendi kendine. Yastığa uzandı. Tam o sırada, gözüne perdenin yırtık gözeneklerinden içeriye fışkıran güneş ışığı ilişti. Elini uzattığı yastıktan geriye çekti. İvedi adımlarla pencereye yöneldi. Aynı ivedilikle perdeyi ve çerçevesi yer yer çürümüş pencere kanadını açtı. Bir bayram gününde, sokaklara dökülen çocukların coşkusuna benzeyen bir kıpır kıpırlılıkla, güneş ışınları içeriye doluştu. Zennur, bir demet çiçek yığınının içerisinde kalmış gibi, gözlerini kapayarak başını havaya kaldırdı:

"Oh dünya, ne güzelsin sen" dedi Sonra da dirseklerini çürümüş çerçeveye dayayarak, esmer yüzünü avuçları arasına aldı. Gülen göziçleriyle, çiçeklenmiş ağaçları, çiçekten çiçeğe uçuşan kelebekleri, ağaçların altında uzayıp giden yeşil çimenleri, çimenlerin arasından sızan suları seyretmeye koyuldu. Uzak tarlalarda köylüler, bellenmiş toprağın yüzünde uğraşıyorlardı. Tarlaların karşı yakasında kalan gür ormanlığın oralardan, bir köpeğin boğuk havlayışı, ağlayan bir çocuk sesini yutuyor, havayı kuşatan kuş sesleri, böcek sesleri, kazma-kürek sesleri, köyün içinde çok sesli bir koroyu oluşturuyordu.

Ayva ağacının çiçeklerini okşayan incecik bir yel Zennur'un kuzu saçlarını, üzüm karası gözlerini, ufacık yüzünü yaladıktan sonra, göziçlerine su damlacıkları dolmuş kadife çimenlere olanca nefesiyle üfledi. Otlar şöyle bir salınıp titredi. Ama yüreciklerine toplanmış gözyaşları düşmedi. Zennur buna sevindi. Çünkü, göziçleri hep ıslak duran bu çimenlere ne zaman baksa, annesini anımsardı. O zaman, bir hüzünlenir, bir dertlenir, bir derin düşüncelere dalardı ki, bunu anlatmaya kimsenin gücü yetmez. Bu anımsatma işi, yüreğinin özlemini çoğullaştırıyordu ama, olsundu. Hiç bir yel o çimenlere dokunmasındı. Öyle annesi gibi özlemli, ıslak, uzak bakmasınlardı ona, yeterdi. Zennur'un yüzündeki mutluluğun yerinde hüzünlü bir gülümseyiş dalgalanmaya başlarken, iç çekişleri sıklaştı. Şimdi, uzak bir düşün peşine takılmış, dağ-bayır demeden gidiyordu.

Soğuk, fırtınalı bir kış günü, şimdi adını bile unuttuğu o köylerden aşağı, babası onu, kucağına sıkıştırmış getirirken, annesi, bu çimenleri andıran içleri yaş dolu gözlerle bakakalmıştı ardından. İri, görkemli, uğultulu ağaçların arasında, kar yığınağının altında kalmış ak badanalı evlerin önündeki o tümsekte, sırtını başı gökte bir kavak ağacına dayamıştı annesi. Elleri koynundaydı. Başını dolayan ak başörtüsünün içerisindeki solgun yüzü, iyice rengini yitirmişti. Yeşilin her rengini barındıran gözlerinden taşan yaşlar, kuru ama pürüzsüz yanaklarından aşağıya yuvarlanıyordu. Zennur, babasının kucağındaydı. Eğer babası bıraksaydı koşup annesinin eteklerine sarılacak, "bırakma beni anne" diye ağlayacaktı. Ama, bırakmadı babası. Üstelik:

"Gir içeriye, bu havalar sana yaramaz" diye çıkışmıştı annesine. Babası onu kucağına sıkıştırmış, karlarda bata-çıka ilerliyordu. Ağaçların arasından kaybolurken; Zennur, son kez bakmıştı annesine. Annesi kollarını koynundan çekmiş, incecik yüzünü avuçlamıştı. Sonra da güç almak istercesine, derin bir umar ararcasına, kavak ağacının karlı bedenini kucaklamıştı. Sonunda olduğu yere, kavak ağacının ayakucuna, karların içine yığınak olup çömeldi. Çömelmesiyle birlikte, yeni bir öksürük nöbetine tutulmuş, göğsü yırtılırcasına öksürmeye, öksürdükçe sarsılmaya başlamıştı. Arada bir ellerini yüreğine bastırıp, solumaya çalışıyordu. Zennur'a annesinden kalan son görüntü buydu işte. Önlerinde onları yutmaya hazırlanan iniltili bir orman ve azgın derelerden geçen yollar uzanıyordu. Ve doludizgin bir karyağıyordu. Zennur annesinin son anısından başka birşey görmek istemedi. Babasının kucağında, sarılı olduğu çulların, çaputların arasına gömüldü. Yaş damlalarıyla sağnaklaşan üzüm karası gözlerini kapadı. İki ufacık elini yüzüne getirdi. Annesinin bugüne dek : "Canımın içi kızım, e benim erik çiçeğim" deyip öptüğü, hele biraz önce öpücük yağmuruna tuttuğu ıslak yanaklarını avuçladı. Öyle duygulu bir avuçlamaydı ki bu sanki annesinin sıcaklığını ve olanca varlığını orada yakalamak istiyordu. Zennur, Cemile'nin gözlerini de öz annesinin gözlerine benzetirdi hep. Belki bu yüzden, annesinin gözlerine bakmak istediği gibi bakardı ona da. içinden:

"Bir çimenler, bir Cemiş, bir de annem" derdi de başka birşey demezdi. Üçünün ıslaklığında, üçünün ıssızlığında aynı hüznü, aynı sevgiyi bulduğu için, çiçeklenirdi içi. Annesinden ayrıldığı günlerin sonrasında, annesini özlemişti de:

"Annen öldü senin kızcağızım" demişlerdi ona. O zamanlar, bilmezdi ölümün ne olduğunu. Ama zamanla, annesine de gidemiyeceğini anlamış, susmuştu.Ah bir de şu dağlar yok mu şu dağlar? Cemile'nin buğulu gözleri yok mu? Hele, içlerine yağmur damlacıkları doluşmuş şu çimenler!... İşte bunlar olmasa? Annesine olan özlemi bu denli derinleşmese..

Birden pencerenin önünden ayrıldı. Doğruca mutfağa, Cemile'nin yanına koştu. Cemile terin suyun içinde, harla kaynayan süt tenceresinin başındaydı. Zennur'u görünce durdu. Sütü karıştırdığı kocaman tahta kaşığı tencerenin kıyısına yerleştirirken, yosun rengi gözlerini kaldırıp Zennur'a bir kez daha baktı. Zennur'un usul usul ona yaklaştığını ve yüzünün neşesiz olduğunu gördü. Zennur geldi. Tam Cemile'nin karşısında, kaynamakta olan süt tenceresinin başında durdu. Sağ elinin ortanca parmağını dişlerinin arasına sıkıştırdı. Gözlerini süt köpüğünün gittikçe kabaran devinimine dikti.

"Gene kucak kucak dertliyim annecik" dedi. Cemile, yüre-

(Fotoğraf: M. Reşat SÜMERKAN)

ğinde ısıtıp, yüzüne yaydığı dost bir gülümseyişle:

"Besbelli gene dağlara baktın sen" dedi. Bunu derken, süt tenceresini sobanın kenarına çekti. Zennur da fısıltıyla: "Dur annecik" dedi, "yardım edeyim" der demez de içi su dolu güğümü daha demin kaynamakta olan süt tenceresinin yerine yerleştirdi.

"Haa kızcağızım, demin onu derdim" dedi Cemile. "Besbelli gene dağlara baktın. Gözü yaşlı çimenlere gene gönül düşürdün değil mi?" dedi. Ardından da ağzını büzüştürdü. Kemerli bumunu da içine alarak ağzını, çenesini sıvazladı. Zennur, susku içinde tımağını yemeye devam etti. Cemile, biraz önceki dost sesle:

"Bak. Sen böyle gariplendin miydi, benim de ciğerlerim eziliyor" dedi. Durdu. Yeniden:

"Hem de, ezim ezim eziliyor ya, bundan haberin yok senin" dedi. Ezim ezimi vurgulayarak, uzatarak söylemişti. Bunun üzerine:

"Tamam annecik sustum" dedi Zennur. Bir süre ikisi de konuşmadılar. Bunun ardından Zennur, biraz önce aralarında geçen konuşmayı örtmeye çalışır bir devinimle:

"Eh annecik, şimdi bana bir iş söyle de yapayım" dedi. Gülerek:

"Uy kızcağızım" dedi Cemile. "Sen bu evin kızı değil misin?"

"Kızıyım"

"O zaman bilirsin ne yapacağını, e karayemiş suratlı..."

"Bilmez miyim kız Cemiş? Sana öyle dediğime ne bakarsın? Şimdicek sofrayı kurarım. Zeytin, ekmek, minzi çökeleği koyarım. İncir reçeli koyarım. Immm ne derler adına, ha bir de çay yaparım. Bütün bunları derken, sağ elinin parmaklarını, sol elinin baş parmağıyla bir bir büktü. Ardından da: Daha ne istersin annecik" diyen ak gülüşlü göziçleriyle Cemile'ye baktı, Cemile de bu kez:

"Cemiş kurban olsun kızının kara gözlerine hee" dedi, ona sevecence. "Ama kızım benim" diye de ekledi. "Önce bana bir kucak çalı getir de suyumuz kaynasın. Yiyip içtikten sonra, kabımızı kacağımızı yıkarız olmaz mı?"

"Olur annecik" dedi Zennur ve dışarıya fırladı. Cemile, yorgun bedenini sobanın önündeki tahta iskemleye bıraktı. Yerden aldığı bir çalı parçasını ağzına getirip, evirip-çevirmeye başladı. Arada bir, yanmakta olan sobanın yalımlarına takılan bakışları düşünceliydi. O dağ gibi adam, yani kocası ve hiç yüzünü görmediği o kadın... Bir de Zennur vardı düşüncelerinde. Ama şimdi kocası ilk sıradaydı. "Erim, erkeğim, aşım, ocağım" dediği kocası.. Düşüncelerinin bu noktasında durdu Cemile. Sıra dağlar gibi göğüs geçirdi. Sobanın içindeki ateş, sanki yüreğinde deviniyordu. Ya da birisi kaldırıp onu, düşünceleriyle, anılarıyla, geçmişte kalan gençliğiyle birlikte, şu ateşin içine atmıştı. Orada en çok cızırdayan yüreğiydi. Oysa, aradan bunca zaman geçmişti. Ama, unutamıyordu Cemile. "Erim, erkeğim, herşeyim" dediği kocası, eski günlerin birinde nasıl da yaralamıştı yüreğini. Üç beş dönüm tarlaları vardı oysa. Ahırda iki baş ineği. Kapıda onbir tavuğu.. Ama çocukları yoktu. "Dünya malında gözüm yok" diyordu Cemile. "Yeter ki boncuk gözlü bir oğlan vereyim erkeğime." Ama, yapamıyordu bu boncuk gözlü bebeği Cemile. Köyün başka erkekleri gibi kocası da: "Ya bana bir çocuk yap, ya da evleneceğim üstüne" deyip, sıkıntı etmiyordu ona. Çünkü bilirdi, Cemile kıskançtı. Böyle bir şeyi düşünürken bile pır pır çarpardı yüreği. Erini, ocağının yıkık taşını bile dayanamazdı başka bir kadınla paylaşmaya. İsterse, boynunu vursundu kocası, isterse cellatı olsundu. Razıydı ne isterse yapmaya. Ama, başka bir kadına sıra gelince. "Ölüm daha hastır öylesi bir işten" derdi, içinden. Kocası da bal gibi bilirdi karısının bu düşüncelerini. Kaya gibi sert görünmesine karşın, öyle yüreksiz, duygusuz bir adam değildi, Cemile'nin kocası. Sesi boğuk, kaşları dökük olmasına ve hep öyle durmasına karşın; "Cemile kız, gel bakayım yanıma" deyip öyle yumaşak alırdı ki Cemile'yi kollarına.. Keskin tütün kokan ağzıyla öperdi onu, hele o zamanlar, hiç çukurlaşmayacakmış gibi duran etli, kırmızı yanaklarından. Buna karşın, bir gün olanlar oldu.Nereden duyduysa duydu Cemile, uzak dağların, o uzak köylerin birinde, kocasının bir kadını daha olduğunu. Sanki, dünya yıkıldı Cemile'nin üstüne. Cemile, ateşteki kor gibi yanıp yanıp tutuştu. Öylesine bir dert gölünün içinde çırpınıp durdu günlerce. Sonra da karlı bir dağ başı gibi soğuk ve uzak durdu kocasına. Bunun ne anlama geldiğini düşündü kocası. Ama bir şey anlayamadı. Ya da anlamazlıktan geldi. Bu soğukluğun ardından, tütün kaçakçılığı yaptı, o köylere ya da o kadına alıp başını gitti bir gün. Karısını kahreden bu olaydan daha tehlikeli bir işti tütün kaçakçılığı. Bundan vazgeçemiyordu da. Akçaabat'ın dağ köylerinden aldığı kıyılmış kaçak tütünleri, Bayburt'un dağ köylerine, oradan Erzurum'a, Palandöken'e dek götürüp sattı. Bu yüzden, günlerce hatta aylarca eve gelmediği olurdu. Son gidişinden sonra, aradan iki ay geçmişti. Cemile, kocasına uzak durup, soğuk davrandığı için, bu iki aydır, kendini yiyip bitiriyordu. "Ya şimdi hiç dönmezse? Ya, o kadını alıp getirirse bu eve? "Ah, onu nasıl özlemişti de.. Keskin tütün kokan yüzünü, kapıyı çalışını, görkemli bedeniyle içeriye girişini. Bu düşünceleri belleğinden eksik etmediği günlerin birinde, kocası çıkageldi. Karlı bir kış günüydü. Kar yığınakları oradan oraya savruluyor, fırtına ağaç dallarında acı çığlıklar atıyordu. Ak giysili dağların başına ıssız bir karanlık inmek üzereydi. Gökyüzü mavisine, bir daha kavuşamayacakmış gibi perişan elinden oyuncağı alınmış bir çocuk gibi ağlamaklıydı. Kuşların donmuş çığlıkları yer yer oraya buraya savruluyordu. O sıra kapı yumruklanmış ve acıları kapıdan içeriye fırtınanın üflediği karlarla birlikte Cemile'nin kocası girmişti. Ama, yalnız değildi bu kez. Cemile'nin bekleyişinin ardından, çiçeklenen sevinci bir anda sararıp solmuştu. Mırıltılı, güçsüz, kuru bir sesle: "Hoş geldin" demişti kocasına. Kocası bu: "Hoş geldin" sözünü yanıtlarken, çulların-çaputların arasına sıkıştıdığı ufacık bir canlıyı, setin üstüne bırakmıştı. Çulların-çaputların arasındaki canlı doğrulup, setin üstüne oturmuştu. Ufacık, üzüm karası gözlerinde gezinen şaşkınlıkla ilkin, odanın içindeki bu iki insana baktı. Sonra, "Ben neredeyim" dercesine, gürül gürül yanmakta olan sobaya, sobanın altında, gözlerini kırpıştırarak bir ona bir de Cemile'ye bakan kara kediye, kedinin iki adım ötesinde, duvarın kıyısından yukarıya denk olmuş tütün demetlerine baktı. Sonra da yüzünü buruşturup ağlamaya hazırlanırken "Baba..baba.." deyip ellerini adama doğru uzattı. Aralanan dudaklarının arasından dişleri inci gibi parıldamaya, yarı kapalı gözlerinden yaşlar yuvarlanmaya başlamıştı ki, babası onu kucağına alıp, derin bir sevgiyle göğsüne bastırdı. İşte o zaman:

"Ben varken de yokken de kızımı kızın bil Cemilem. Onu bağrına sar. O da seni anası bilsin" demiş miydi Cemile'ye? Dese de demese de adından bile ürperdiği o yaban kadının kızı, onun Zennur'cuğuydu artık. Kocası, Zigana dağında, kolcular tarafından sıkıştırılıp öldürüldüğü günse, hıçkırmıştı. O günden sonra, aynı yatağı, aynı dağların yeşilini paylaşmışlardı. Şimdilerde:

"Ölürsem, arkamdan anam, anam deyip, ağlayacak bir canım var benim de" deyip, gizli gizli seviniyordu. "Erimin, erkeğimin hatırası, ocağımın şenliği, bir çalı dikenim var benim de bu yerlerde" O bunları düşünürken Zennur kucağına doluşturduğu bir kucak çalıyla, eve doğru yollanmıştı. Işıklı saçlarını dağların, çimenlerin, ağaçların üstüne dağıtan güneş, bu üç gözlü ufacık evdeki anne ile kızına, hiç bilinmedik bir ezgiyi söylemeye hazırlıyordu: Ak-pembe ayva çiçeklerinin arasında bir incir kuşu, sanki "Zennur'cuk, Zennur'cuk" diye ötüyordu. ●

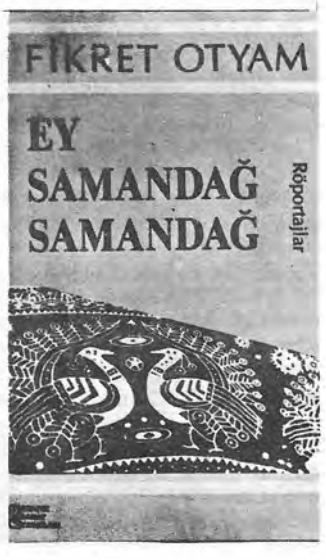

öğretmenimizin öğretmeni

● **Kâzım Turan Ural**

Dersler sona ermiş, yaz tatiline girmiştik. Her zaman olduğu gibi, derslerden arta kalan zamanlarında Maçka-Trabzon arasında dolmuşçuluk yapıyordum. Bir gün Maçka'dan Trabzon'a gelip, taşıdığım yolcuları Taksim Meydanı'na bırakacaktım. Tünelin ilerisinde bulunan üst geçit o tarihlerde yoktu. Üst geçidin bulunduğu yerden Taksim Meydanı'na çıkan yola dönmek, trafik yönünden tehlikeli oluyordu. Bu nedenle Taksim Meydanı'na çıkmak için çoğu kez limanın yanından geçen yolu tercih ediyorduk. O gün de limanın yanından geçen yolu tercih etmiştim. Meydana çıkıyordum. Birden, Fatih Eğitim Enstitüsü'nden dilbilgisi öğretmenimiz Rasim Şimşek'i gördüm. Beni durdurdu. "Yolcularını bırak ve gel, Hocamı karşılayacağız." dedi. "Olur." dedim. Ama, öğremenimin öğretmeni kimdi acaba? diye düşündüm bir an. Yolcuları Taksim Meydanı'na bıraktım, limana indim ve öğretmenimi buldum. Bana, "Kâzım, Hocam geliyor, O'nu karşılayacağız, O'na Trabzon'u gezdireceğiz." dedi. Öğretmenim Rasim Şimşek'le, ufuktan çıkacak ve öğretmenimin öğretmeninin de içinde bulunduğu vapurun görünmesini beklemeye başladı.

O güne değin ne bir vapurun gelmesini, ne de vapurla gelen yolcuları beklemiştim. O anda, dördüncü sınıf öğretmenim Osman Özdemir'i anımsadım. Bize, dünyanın yuvarlaklığını kanıtlamak için o bilinen deneyi anlatmıştı.

Öğretmenim Rasim Şimşek, heyecandan yerinde duramıyordu. Öğretmenini sevdiği ve özlediği, belli oluyordu. O an geçmişteki bir olayı anımsadım. Bir öğretmenimin, Türkçe kitabından bize ezberlettiği "Bu Vatan Kimin?" şiirinin ozanı geliyordu. Ben de heyecanlanmaya başlamıştım. Nasıl bir insandı? Neler görmüş geçirmişti? düşleri içinde vapur limana girdi. Vapurda bulunan ve kıyıyı izleyen tümyolcularla kıyıdakiler, biribirlerine el sallıyorlardı. Öğretmenim Rasim Şimşek sol elini alnına dayamış, öğretmenini görmeye çalışıyordu. Vapur kıyıya yanaşıyor, atılan halatlar bağlanıyordu. Bir ara öğretmenim Rasim Şimşek'in "Hocam, Hocam buradayız, bekliyoruz, hoşgeldiniz." dediğini ve O'na el salladığını, güverteden de heybetli birinin öğretmenime karşılık verdiğini gördüm. O'nu daha yakından görmek istiyor ve konuşmak için sabırsızlanıyordum. Bir süre sonra öğretmenim Rasim Şimşek'in, vapurdan çıkan sevecen bir kişiye "Hocam hoş geldiniz." dediğini ve O'na sarıldığını gördüm. Ardından öğretmenim bana döndü ve "Kâzım, işte benim hocam Orhan Şaik GÖKYAY..." dedi. Hocasına da, "Hocam, bu benim öğrencim Kâzım... Hem okuyor hem de dolmuşçuluk yaparak yaşamını sürdürüyor." dedi. Orhan Şaik GÖKYAY yüzüme baktı, elini öpme onuruna eriştim. Biribirimize sarıldık. Böylesine büyük bir ozanın elini öpmek, O'nunla tanışmak ne güzel bir duygu, ne güzel bir olay, ne büyük şanstı benim için.

Daha sonra birlikte arabama bindik. O'na Trabzon'umuzun gezilmeye değer yerlerini gezdirdik. Birlikte olduğumuz süre, doyumsuz sohbetler ettik. Bize, çok çalışmamızı, ülkemizi ve insanları çok sevmemizi öğütledi. Trabzon'a geldiği vapurun limanda kalma süresi doldu. Limana döndük. O'nu, öğretmenimle birlikte sevgiyle ve hüzünle uğurladık. Öğretmenim Rasim Şimşek'i gideceği yere götürdüm. Ayrıldıktan sonra Orhan Şaik GÖKYAY'ın "Bu Vatan Kimin?" şiirinin son dizelerini ezberimden birkaç kez yineledim: "Gökyay'ım ne desem ziyâde değil / Bu sevgi bir kuru ifâde değil." dizelerinin duyarlığıyla yeni bir müşteri beklemek için dolmuş durağına doğru ilerledim. ●

adı sevgi

-babam alp öztürk'e-

figen öztürk

gün
doğduğunda
ve
battığında
fark ettin mi gök
hep aynı şala bürünür
zamansa k a y ı p g i d e r
hep bu renkler arasında

SEN
BEN
ve dünya

yürür gideriz başka yerlere
oysa o
uzatsan elini
dokunacak
kadar
tutacak
gibi
baksan
görecek kadar
açıversen perdesini yüreğinin
gelse bağdaş kursa
baktıkça
dokundukça
sarıldıkça

adı: sevgi
doğum yılı: hiç bilinmiyor
ölüm yılı: olmayacak
bulunduğu yer: en çok yüreklerde

işte bu hep var olan
bende

sana açıyorum kapılarımı
ve sevgimi koyuyorum avuçlarına
sıkı tut - iyi bak ona

terzi kalfası bir şair: şükrü eroğlu

● Güngör Gençay

Cağaloğlu'nda, şimdiki Fahrettin Kerim Gökay İşhanı'nın bulunduğu yerde, kapısı Sirkeci yönüne bakan küçük bir dükkan vardı. 1950 yılında açılan bu terzi dükkanı 1962 yılına dek çalışmasını sürdürdü. Sahibi İsmail Gümüş, edebiyata meraklı bir kişiydi. Çok önceleri Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinde de terzilik yapmıştı. O dönemden hem babamı tanıyor, hem de benim küçüklüğümü biliyordu. Şimdi anımsayamadığım bir biçimde bu tanışıklık İstanbul'da tazelendi. Sonrasında, dükkanına sık sık gider gelir oldum.

İşte bu ziyaretlerimden birinde Şükrü Eroğlu ile tanıştık orada. Kalfa olarak işe yeni başlamıştı. Giderek, birçok şair yazar dost, akşamüstleri o terzi dükkanında toplanmaya başladık. Hava kararmaya başlarken şaraplar açılıyor, şiirler okunuyor, edebiyat sohbetleri yapılıyordu. Bir anlamda, sanatsever dükkan sahibi İsmail Gümüş'ün koruması altına girmiştik. Çünkü paramız olmadığı için, çoğu zaman içki masraflarını o karşılıyordu. İşinin iyi gittiği günlerde, masamıza votka bile konuk oluyordu.

Bir ara hepimiz ayrı bir yana savrulduk.

Terzi dükkanı kapanmıştı.

Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra, yolda İsmail Gümüş'ü gördüm. Demir tüccarlığı yaptığını söyledi. Her yanı şişkin bir patron olmuştu ama, yine de sıcak davrandı bana. Hemen Şükrü'yü sordum. 1962 yılında öldüğünü söyledi. Ay ve gün olarak anımsamıyordu.

Yüreğimi, bedenime bağlayan tellerden biri daha koptu.

Şükrü Eroğlu, 1927 yılında Sinop'ta doğmuştu. Yok yoksul bir ailenin çocuğuydu. Sanırım, liseyi bitirdikten sonra okuyamamıştı. Karısı ve üç küçük çocuğuyla bir gecekonduda yaşıyordu. 1950'li yıllarda Cemal Hoşgör'ün çıkardığı "Sanatlar" adlı dergide bir ara yazı işleri müdürlüğü yaptı. Hem düzyazı, hem de şiir yazıyordu. Ancak, şiirle uğraşmayı daha çok seviyordu. Her uğradığımızda, eğer işi azsa şiirini kendi okurdu. İşi elvermiyorsa, yeni yazdıklarını önümüze koyarak okumamızı isterdi. Sanatlar, Yankı, Doğuş, Durum dergilerinde yazdı. Çok üretkendi ama bir kitap çıkartma olanağı bulamadı.

Yaşdaşımız olan çoğu sanatçılar onu tanırdı. Ama aklımda kaldığına, göre çoğunlukla Cemal Hoşgör, Tanju Cılızoğlu, Vedat Üretürk, Ümit Ölmez, Yahya Bozbekiroğlu ve ben sık sık uğrardık yanına.

kurgu

Şükrü Eroğlu

I. Çölün derinliğinden gelen bir uğultu
Seni çağlar boyu kovalayacak
Ne olduğunu anlamıyacaksın
Binyıllık dev-geceler dönecek
başucunda
Yıldızlara açılacak ellerin
Tutamıyacaksın
II. Dev-gecelerin sabahında seni
Her çağ
Böyle dipdiri
Umutların yeşile çalık
Böyle son şehrin kapısında
Zincire vurulmuş
bulacak
Ve bu hep
böyle sürüp gidecek
Dev-geceler
üstünden çekip gidecek katarlarını
Kalacaksın
III. Körtanrıların gözündeki üç damla yaş
Zincirlerini çürütmeye yetmez
Seni çölün sessizliği yutmuş
Ben aydınlık şafaklara tutkunum
çocuğum
Klnim bütün geceleri boğacak
Sorma aklın açısından
ufka dalışımın nedenliğini
"İyi-günler" "İyi-günler" diyorum
Çağlar boyu aydınlık
Güneş
ve iyi-günler

Geçen gün bir dosya geçti elime. Yaklaşık 30/40 yıl kadar önce yazılıp bana verilmiş ürünler vardı içinde. Ve onların arasında Şükrü'nün aşağıdaki "Kurgu" adlı bir şiiri. Yarım dosya kağıdına daktilo ile yazılmış. Kağıdın üst yanına (20 katrat 8 punto siyah) yazmışım. Bu şiiri bir yerde bastırdım mı, bastırmadım mı bilemiyorum. Ama şiiri görünce, otuz iki yıl önce yitmiş olan bu şair dost hakkında iki satır yazıp, anmadan geçemedim. ●

trabzon maçka'dan derlenen ağıtlar*

● Mustafa Duman

I. Giriş

Halk edebiyatında ağıtlar, bir ölünün arkasından ya da bir doğal veya sosyal yıkım üstüne söylenen şiir ya da düzyazı sözlü edebiyat ürünleridir. Özellikle ölülerin arkasından yakılan ağıtlarda ölünün iyi özellikleri, arkada bıraktıklarının acıları dile getirilir. (1) Ağıtları yakanlar genellikle kadınlardır. Anadolu'nun bazı yörelerinde erkeklerin ağıt yaktığı da olur. (2)

Pertev Naili Boratav ağıt kavramı içersindeki acıklı türküleri ikiye ayırıyor. Birinci şekilde ölü için belli geleneğe uyularak yapılan törende söylenen ağıtlar söz konusudur. Bunlarda ölçü - uyak pek gözetilmez. İkinci şekilde ise böyle bir törende yakıldığı halde sonradan da söylenen ya da tamamen sonradan söylenen ağıtlar söz konusudur. (3)

Maçka yöresinde ölülerin ardından yakılan ağıtların bir bölümü yukarda tanımlanan ölçüsüz - uyaksız ağıtlardır. Bir bölümü de Maçka yöresi türküleri şeklindedir. Daha doğrusu acıklı türküler olarak nitelendirilebilirler. Daha eski yıllarda ise Anadolu'nun diğer bölgelerindeki ağıtlara benzer, belirli ezgilerle söylenen ölçülü uyaklı şiirlerden oluşan ağıtlar söylenmiştir.

Maçka yöresinde ağıtlar olayın ardından belirli bir zaman geçince belirli bir ezgi ile kemençe ya da kaval eşliğinde türkücüler tarafından "destan" olarak da söylenmektedir. Burada "destan" sözcüğü türküleri söyleyenler tarafından kullanılmaktadır. Diğer yandan belirli bir olayı anlattıkları için bu acıklı türküler "destan" olarak da değerlendirilebilir düşüncesindeyiz. Örneğin Çatak'ta meydana gelen heyelân olayından sonra böyle "destanlar" kasetler haline de getirilerek yörede satılmıştır. Tek yaprak destanlar şeklinde basılanlar da vardır. (4)

Destan, acıklı türkü ya da ağıt metinlerini seçerken daha çok şimdiye kadar yayınlanmamış olanları tercih ettik. Bazıları ses bandında kayıtlı olarak da arşivimizde bulunan bu metinleri sırasıyla veriyoruz.

II. Ağıtlardan Örnekler:

1. Ağıt

Bu ağıt 1930'larda Maçkalı Ömer Kayaoğlu tarafından ağabeyi Abdurrahman Kayaoğlu'ndan derlenmiştir. Maçka'nın Galyan Deresi denilen bölgesindeki Kuştul Köyü'nün Manastır mevkiinde düşmanı tarafından vurularak öldürülen Kuştullu bir adam üstüne yakılmıştır. Ağıt Maçkalı ozan Ömer Kayaoğlu tarafından 17.12.1989 tarihinde bize verilmiştir.

"Kuştul'un Deresi bulanık akar
Halil Manastır'da yollara bakar
Ağla Halil kardaş sal tutmaz beni
Kömür gözlü Nesime unutmaz beni

Kuştul'un deresini atlayamadım
Düşmanı peşimden paklayamadım
Ağla Halil Kardaş sen beni ağla
Çifte doktor getir yaramı bağla."

2. Ağıt

Yukarıdaki ağıdın bir varyantı da Volkan Konak tarafından Maçka'da Mehmet Alan'dan derlenmiş ve ezgisi ile okunarak ses bandına kaydedilmiştir. 1989 yılında banda alınan bu ağıt Anadolu'nun diğer köşelerinden derlenen ağıtlara benzemektedir.

"Varın söyleyin anneme katma takmasın (İplikle dilek tutmasın)
Yavrucağızı gelir diye yola bakmasın
Yoğurdumu vurun yavrum ayran eyleyin
Kanli gömleğumi bayrak eyleyin
Eşin eşin mezarımi dar olsun
Ben vuruldum arkadaşlar sağolsun

Kuştul Deresi'nde sürmeli koyun
Yetişin arkadaşlar üstümü soyun
Nişanlım duymadan mezara koyun

Kırati bağladım derelerin sazina
Benden selamlar olsun nazli yarıma
Varın söyleyin gelsin yanı başıma."

3. İsmail'in Ağıdı

Aşağıdaki ağıt 1987 yılında tarafımızdan Maçkalı türkücü Haydar Eyüboğlu'ndan derlenmiştir. Yörede Kara Haydar olarak tanınan türkücü ağıda başlamadan önce "İsmailumun Destani" demiştir. Maçka yöresinde ağıtlara da, bir olayı anlattıkları için olacak "destan" denmektedir. Haydar Eyüboğlu "destan"a konu olan olayı şöyle anlattı: Maçka'nın yüksek köylerinden Mulaka Köyü'nde bir kadının İsmail adında tek bir oğlu vardı. İsmail yetişkin çağa gelmiş ve nişanlanmıştı. Kadırga Şenlikleri'ne gitmek için yola çıkarlar.Annesi İsmail'e: "Tabancanı bana ver, yolda jandarma arama yapar. Yakalanırsın. Kadırga'ya varınca ben onu tekrar sana veririm" der. İsmail: "Nişanlım yanımdadır. Tabancamı vermem" der. Kadırga yolunda İsmail'in düşmanları jandarma elbisesi giyerek İsmail'i sıkıştırır ve vururlar. İsmail ölür. Annesi kalan ömrünü biricik oğluna yürekler delen bir acı feryatla ağıt yakarak geçirir. Eyüboğlu bu ağıdı kadının ağzından duymuş ve kendisi de özgün ezgisi ile okumuştur. Baş tarafı düzyazı şeklinde olan bu ağıdın sonu dörtlüklerle ve şiir olarak getirilmiştir. Ağıtta yer yer ölenin ağzından bazı olaylar anlatılır. Bu genellikle ağıt ve destanlarda ratslanan bir durumdur.

"Ah.. annem soyledi bağa İsmail nişanlin bizlan niye gelmedi. Dedim ver bağa tabancami koyayim belime. Ben gelir sizi bulurum.

Ah.. annem aldi nişanlimi geldi köyün başina.

Baktım İsmail oturdi sigara içeyi. Yetiştim yanlarina. Dedım İsmail bu köyün delikanlilari seni çekemezler. İhbar ederler seni oğlum. Ver bağa tabancani koyayim koynuma. Gezelim yeşil ormanlari. Verırım sağa tabancani.

Oy dedim annem istema tabancami nişanlım yanımda utanırım. Annem geç eğume gidelım. Hau oturak kayalarında bekleyi arkadaşlarım.

Ah.. gittuk yaylâ yollarina, girdukyeşil ormanlara. Acaip

sesler geldi zimilânge kafullarindan kulağuma. Dedım anne nedır bu sesler.

İsmail demedım mi oğlum komşi köyden ihbar ettiler seni. Ver tabancani koyayim koynuma. Gezelım yeşil ormanlari verırım sağa tabancani.

Tenha tenha yerlere
Pusilari kurdiler
Benım İsmail'ımi
Kalleşluklan vurdiler

Tenha tenha yerlere
Pusilari kim kurdi
Benım İsmail'imi
Arkadaşlari vurdi.

Nasi yetişidiler
Karatauk folina
Komar çalilarini
Bağlayayim salina

Köyümdeki komşilar
Gelıyi akın akın
Aleme ibret olduk
Benım halıma bakın."

4. Maçka'nın Çatak Köyü (Ağıt)

Aşağıdaki ağıt 23-24 Haziran 1988 günlerinde Maçka'nın Meskilâ (Çatak) köyünde meydana gelen ve 65 kişinin toprak altında kalarak can verdiği heyelân felâketi üzerine Haydar Eyüboğlu tarafından söylenmiştir. Bu ağıt 1988 yılında, İstanbul'da Derya Plâk tarafından kaset olarak yayımlanmıştır.

"Ey büyük Yaradan'ım
Nedır bize olanlar
Geçmiş olsun diyeyim
Maçka'da sağ kalanlar

Meskilâ-Çatak Köy'de
Gelı da görsem sizi
Yirmi dört Haziranda
Bir afat aldi bizi

Büyük heyelân oldi
Kapatti köyümuzi
Kurban olduğum Allah
Ağlatti hepumuzi

Yetim kalan çocuklar
Kime boba diyecek
Çamurli cesedımi
Annem nasil görecek

Maçkalı Kara Haydar
Hem ağlar hem söylersın
Orada ölenlere
Allah rahmet eylesin." ●

---

* *Bu yazı 25-26 Ekim 1993 tarihlerinde, Konya'da, Selçuk Üniversitesi tarafından düzenlenen "VI. Milli Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresine gönderilen bildiri metnidir.*

1) Mustafa Duman, "Yaşar Kemal'in Derlediği Ağıtlar", Varlık Kitap Eki, sayı: 6, Kasım 1992, S.2-3

2) Yaşar Kemal, Ağıtlar, Toros Yayınları, İstanbul, 1992, s.29

3) Pertev Naili Boratav, "Türk Ağıtlarının işlevleri, Konuları ve Biçimleri", Folklor ve Edebiyat 2, 1983, İstanbul, s. 444-453

4) Mustafa Duman, "Trabzon Yöresinde Meydana Gelen Heyelân Felâketleri Üstüne Söylenmiş Destanlar", Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı: 59, 1991, s.8-10.

öykünün ağrıyan yeri

Arife Kalender Önel

Çaldım öyküden seni
Ölümünden sonra
Sevgili için gül diken birinin
Anıları aralığında

Hiç kırmızı ceket giymedin
Turkuaz mavi, camgöbeği
Perili, yasaklı köşklerinde semtlerin
Taş siler yazıt ararım
Soyut resimler çıkar
Rengârenk mozaikin

Konuştun hep
Sarmalın içindeydin
Yakanda rozet
Çanlar, ölücanlar, zambak
İki ileri bir geri dansımızda
En yüksekliğine koştuğumuz dağ
En ilkin

Yorgunum sususunda
Diner ya fırtına
Yolda çıt yok
Balkonda çamaşırlar
Kapıda bir tıklama
Sanki birdenbire
İçeri gireceksin

Hadi gidelim!
Yorganı at perdeyi bırak
Düş ötesi dek ırak
Ağrımıyor değil öyküler anlatısı
Islak, kaygan ve parlak.

zorunlu bir yanıt

● Mevlüt Kaplan

21 Nisan 1994 günü bir gazetenin köşe yazarlarından Hadi Uluengin "Modern Zamanlar" adlı köşesinde: "Köy Enstitüleri ve Vasatlık" başlığı altında yazdığı karalamayı üzülerek okudum.

Hadi Uluengin Köy Enstitüleri üstüne şunları söylüyor:

"Tek parti diktatörlüğünün cahillik ve ceberrutluk okulları."

"Türk kökenli olmayan azınlıkları haraca kesen varlık vergisi ile eşdeğerde okul türü."

"Bu okullar tarihimizdeki totaliter uygulamanın en kara örneklerinden birisini oluşturmuştur."

"Eğitim sistemimize zorbalık anıtı dikmiştir."

"Millî Şef'in ceberrutluk defterinde yer alan zorbalık okulları"

"Halk, enstitüleri nefret edilen bir belâ saymıştır."

"Onların aydınlığı yarı cehaletin en ağır, tehlikeli karanlığını oluşturmuştur."

"Ruhuna Fatiha okuduğumuz Köy Enstitülerini yeniden hortlatmaya kimsenin gücü yetmeyecektir."

Çok merak ediyorum, Köy Enstitülerinin ülkeye büyük yararı dokunmuştur; ancak, Hadi Uluengin'e ne zararı olmuştur. Biz onu bir yazar olarak çağdaş, halktan biri bilirdik. Bizi köyden alıp yetiştiren, ülkemize köylülerden de memur olabilirmiş kanıtını tattıran Köy Enstitülerini karalayan bir yazar olduğunu aklımızdan bile geçirmemiştik. Bir ölçüye, tartıya başvurmadan, bir çırpıda, bir sürü suçlamayı sadece kara sese özgü bir eylem sanıyorduk, şaşırdık doğrusu.

Köy Enstitüleri kıraç toprağı örten bir kekikti, kır çiçeğiydi. Yokluk ve zorunluluktan doğmuştu. 1940'lı yıllarda Anadolu nüfusunun % 81'i kırsal alanda yaşayan bir köylü devleti görünümündeydi. Vergi vermeyi, askerlik yapmayı ve cephede ölmeyi öğrettiğimiz, bu yurdun efendisine karşı artık gereken saygıyı göstermemizin tam zamanıydı. Köy Enstitülerine giden yolu Atatürk göstermişti. Yerliydi, özgündü.

Kurtuluş Savaşı'nın utkusuna dar boğazları aşarak ulaşmıştık. Arap yazısının çapraşıklığı, okuma, yazma oranımızı kösteklemişti. Peşpeşe gelen Atatürk devrimleri, halka ulaşmayı, yaygınlaşmayı ve yaşatılmayı bekliyordu.

Kent çocukları alınarak, kurulan Köy Öğretmen Okulları, umulanı veremeyen bir denemeden öteye geçemediği kısa sürede görülmüştü. Öyleyse çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine nasıl çıkılacaktı. Halk nasıl bilinçlendirilecekti? Bu ölü toprağı serpilmişlikten nasıl kurtulacaktı? Tüneli kazmadan, zorluklara katlanmadan ışığa nasıl kavuşulacaktı? Kemer sıkmadan ekonomik istikrar paketinde olduğu gibi rahata nasıl erişilecekti?

Kırk bini aşan köye kısa sürede öğretmen yollamak kolay mıydı? Bunları besleyecek, barındıracak derslikler, işlikler, yemekhaneler, yatakhaneler, uygulama ve tarım alanları hangi güçle gerçekleştirilecekti? Devletin olanağı ve katkısı bulunamayacağına göre -bugün kendi okulunu kendin yap uygulamasında görüldüğü gibi- daha başka hangi formül önerilebilirdi?

Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler olmasaydı 3 aylığı 60 liraya, günde en az 10 saat, 20 yıl süreyle issız köylerde kimlere görev yaptırılabilirdi?

Anadolu'nun 21 yerinde kurulan Köy Enstitülerinden 6 yılda 900 milyon lirayı geçmeyen devlet desteği ile 17.300 öğretmen, 8756 eğitmen, 7300 sağlık memuru, ebe yetişmiştir. Okuma, yazma oranımızda % 85 artış olmuştur. % 15'ten, % 65'e çıkmıştır. 15 bin dönüm verimsiz toprak işlenerek tarıma elverişli hale getirilmiştir. 250 dönüm sebzelik, 1200 dönüm bağlık, bahçelik yapılmıştır. 250 milyon ağaç dikilmiştir. 900 bin büyük ve küçükbaş hayvan üretilmiştir. Dönersermaye kanalıyla devlete 45 milyon gelir sağlanmıştır. Üretilen meyve, sebze, tahıl ve hayvan ürünleri beslenme ve barınma gideri olarak çoğaltılmıştır. 800.000'i aşkın irili, ufaklı bina yapılmıştır.

Bugün ve daha önceleri olduğu gibi Köy Enstitüleri döneminde de özveri köylülerden istenmiştir. Işıklanma pahasına köylü bunu isteyerek yapmıştır. Çok partili yaşama geçince Atatürk'e ve lâikliğe düşman olan köktendinci, toprak ağaları, köylünün kendi okulu ile ilgilenmesini olumsuz bir propaganda aracı olarak kullanmışlar, enstitüleri komünistlikle, dinsizlikle suçlamışlardır. Öte yandan köylülerin İmam Hatip okuluna taş ve kum çekmesine, cami, mescit, minare yapımı gibi angaryaya sokulmasına göz yumulmuştur. Öğretim Birliği Yasası çiğnenmiştir. Lâiklik ilkesi hiçe sayılmıştır. Şapka, kılık ve harf yasaları ayaklar altına alınmıştır. Köy Enstitülerini kötüleyenler her nedense bunları görmezlikten gelmeyi sürdürmüşlerdir.

Köy Enstitüleri 3803 Sayılı yasa ile kurulmuşlardır. 54 yıldır unutulmamıştır. Unesco tarafından kalkınmamış ülkelere kurtarıcı eğitim kurumları olarak önerilmiştir.

Bugüne değin Köy Enstitüleri üstüne 115 kitap, 800 makale yazılmıştır. Bilim adamlarına tez konusu olmuştur. Çevresini göremeyenlere göz, duyamayanlara kulak görevi yapmıştır. Gücünü tanıyamayanlara ışık saçmıştır. Anadolu folklorunu ülke geneline tanıtmış, yaymış, karanlığın üstüne bir güneş gibi doğmuştur. Nice yazar, bürokrat, eğitimci, politikacı ve bilim adamı yetiştirmiştir.

Köy Enstitüleri tek parti döneminde kuruldukları halde bilinçli eğitim veren çağdaş ve demokratik kuruluşlardı. Asılsız savlara kurban gitmiş, yazık olmuştur. ●

"anadolu'da türk bakırcılık sanatının gelişimi"

● M. Türker Acaroğlu

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Oktay BELLİ ile bakır el sanatlarıyla ilgili çalışmalarıyla tanınan değerli etnografyacı İ. Gündağ KAYAOĞLU tarafından hazırlanan "Anadolu'da Türk bakırcılık sanatının gelişimi; bakır yatakları, üretimi ve atölyeleri" adlı kitap, İstanbul'da, Sandoz kültür yayınlarının 14. si olarak basılıp, yayımlandı (1993, 4°, 299 s., metinde, renkli 244 resim, renkli 2 harita var, ciltli, fiyatı yazılı değil).

Sandoz Ürünleri A.Ş. Genel Müdürü Dr. Edgar POFFET, öndeşinde diyor ki: "... Tarih boyunca Anadolu'da yaşayan kavim ve uluslara ait çeşitli görsel bakır, bronz ve pirinç malzemenin yanında, Osmanlı ve İngiliz arşivlerinin taranması sonucunda elde edilen belge ve bilgiler bu kitabın hazırlanmasında önemli rol oynamıştır..."

Şirketin murahhas üyesi Erman Atasoy da önsözünde şunları söylüyor: "... Bu kitapta Türk bakırcılık sanatı örneklemelerle ve bakır maden ocakları üstüne kapsamlı bir tarihsel araştırma yer almaktadır..."

Böyle bir yapıtın hazırlanması düşüncesini ilk ortaya atan, araştırmanın her evresinde ilgi ve desteğini esirgemeyen değerli ozan ve yazar dostumuz Orhan Şaik GÖKYAY'a önsözlerde teşekkür edilmektedir.

Doç. Dr. Oktay BELLİ de sunuş yazısında son döneme ilişkin madensel nesnelerin azlığından yakınmaktadır: "... Anadolu'da Türk bakırcılık sanatının gelişimi", yaklaşık olarak 600 yıllık bir zamanı kapsamaktadır. Anadolu siyasal tarihinin en hareketli ve karışık dönemini içeren 600 yıllık bir zaman dilimi içinde, Türk bakırcılık sanatının gelişimini etkileyen bakır yataklarının ve atölyelerin üretimini eksiksiz ve hatasız olarak ortaya koymanın ne kadar zor olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle Selçuklu, Beylikler ve Erken Osmanlı döneminden günümüze kadar çok az bakır, bronz ve pirinçten yapılmış çeşitli eşyanın kalmış olması, Anadolu Türk bakırcılık sanatının en eksik yönünü oluşturmaktadır..."

Sayın İ. Gündağ KAYAOĞLU da sunuş yazısında şunları belirtmektedir: "... bu kitapta örneklerini sunduğumuz bakır, bronz ve pirinçten yapılmış çeşitli eşya ve mutfak kaplarının çok büyük bir kısmını, halkın günlük yaşamında kullandığı ve bugüne kadar üzerinde çok az çalışılan, bölgelere göre karakteristik özellikler gösteren örnekler oluşturmaktadır. Özellikle kap formlarının çeşitliliği ve zenginliği, geleneksel Anadolu bakırcılık sanatının özgün yapısını belirlemektedir. İlk kez bu kadar geniş bir perspektif içinde sunmaya çalıştığımız konunun eksikliklerinin ve eğer varsa hatalarının hoşgörüyle karşılanacağını umuyoruz..."

Bu öndeyiş ve sunuş yazılarından sonra, konu dokuz bölüm biçiminde sunulmaktadır. İlk üç bölümde, ortaçağda Anadolu'da işletilen bakır, çinko ve civa yatakları araştırılmaktadır. Dördüncü bölüm, ortaçağda Anadolu'da kalay yatakları sorununa ayrılmıştır. Ortaçağda Anadolu'da bakır, bronz ve pirinç üretimi yapan atölyeler, beşinci bölümde incelenmiştir.

Asıl konuyu oluşturan, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'da işletilen bakır yatakları ve atölyeleri ise, altıncı ve yedinci bölümlerde ayrıntılı olarak araştırılıp incelenmektedir. Bu dönemde işletilen bakır atölyeleri de kuzey-batı, batı ve Orta Anadolu bölgeleri ve Orta Karadeniz, Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu, Doğu ve Güney-doğu Anadolu bölgeleri olarak ele alınmaktadır.

Son bölümü oluşturan kaynakçada (ss. 284-289) Osmanlı ve İngiliz arşiv kaynakları, eski harfli ve yabancı dillerdeki kaynaklar, yeni harfli çağdaş kaynaklar gösterilmiştir. Burada, XVII. yy. İstanbul tarihiyle ilgili bir kitap yazmış olan Ermeni asıllı Eremya Çelebi'nin (Kömürcüyan) soyadı gösterildiği halde, "Osmanlı devrinde Türkiye madenleri" kitabını yazan ünlü Türk tarihçisi Ahmet Refik'in (Altınay) soyadının gösterilmemiş olması, herhalde, küçük bir eksik sayılabilir. Kitap, on sayfalık büyük bir dizinle sona ermektedir.

Sonuç olarak, kendi konusundaki büyük boşluğu dolduran bu başyapıtı bize kazandıran değerli araştırmacı-yazarları ve yayımcılarını içten kutlamak isteriz. ●

soluklanmak

F. Kadri Gül

Görüntülerce
seslerce
kağıt güzelliğince
kalem keskinliğince

Zamanı yakalamak
şiirce
dize dize akarak
insanı güzel kılmak

Sürse de gece
yürekte sevi
düşüncede aydınlık
günlerin özlemini yaşatmak

Soluklanmak ne güzel.

YEKTA GÜNGÖR ÖZDEN

TANÇİÇEĞİ

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU

SIMSICAK DOSTLUĞUNDA ÖLÜMÜN

gece

Naim Tirali
YİRMİBEŞ KURUŞA AMERİKA

3. baskı

cem yayınevi

ENVER ATILGAN

YAŞAM DEMİŞİZ ADINA

30. SANAT YILI

İHSAN TOPÇU

Gökyüzünü Yitiren Kuş

Humanist Enternasyonal Şiir Onursal Ödülü, 1992

ümit sarıyaslan

görüntü ve gerçek

PROSPERO yayınları

picasso'nun güvercini

muhsin şener

PROSPERO yayınları

Güngör Özden

ASKERCİLİK

ÇAĞDAŞ

TÜRK DİLİ

DİL DERNEĞİ'nin Aylık Dil ve Yazın Dergisi

ÖMER ASIM AKSOY ÖZEL SAYISI

SAYI: 71 OCAK 1994

Türk Dili Dergisi

EDEBİYAT SANAT DÜŞÜN DERGİSİ

KARŞI

Aziz Nesin * Pablo Neruda
Aydekin Karaçoban * Özdemir Yağcı * Mehmet Kivat
İbrahim Odaka * Alişan Özdemir * Talip Apaydın
Çiğdem Sezer * Nebahat Çelik
Muzaffer Eğu * Muzaffer Kuyrukçu
Mustafa Aziz * Filiz Oskay * Nusret Kemal Olyam
Armiko Koçyiğit * Murat Tuncel * Nahit Ersu
Hayri Kökel * Hasan Bayefe * Mehmet Kurumsu
Oskay Akıncı * Refika Bezirci * Servet Yücel
Eser Balıkoğlu * Muhsin Şener * Nazmi Yıldırım
Ali F. Bilir * Bulent Gulal * Ihsan Bey ekcebeci

SİNAS-MAYIS 1994 * YIL 9 * KDV Dahil 300 TL

84-85

mavi nota

AYLIK MÜZİK VE SANAT DERGİSİ • YIL: 1 • MART 1993 10.000 TL.

SAYI 3

öğretmen dünyası

AYLIK MESLEK DERGİSİ

Yıl: 15 HAZİRAN 1994 Sayı: 174 KDV Dahil 25.000TL

Köy Okullarında Eğitim:
SALDIM ÇAYIRA MEVLAM KAYIRA...

DAMAR

KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT

mustafacoşkuroğlu
sami n. özerdim'in yazın yaşamında 60 yıl

sayın özerdim
şölenden dedikodu ödantı

dr. şen seçkin
sıcaklık göleyde 40

tacim çiçek
günışığına mektuplar

osman bolulu
anı/yorumlar

haydar ünal
hüreke konuşmaları

hasan dil top taş
geçmiş şimdi gelecek

SAYI: 35 ŞUBAT 1994

93 Mayıs 1994

abece

eğitim kültür ve sanat dergisi

Mustafa GAZALCI
Hasan - Ali YÜCEL
Ali DÜNDAR
Mustafa AYDOĞAN
Nacmettin ÇAKIR
Duman ATILGAN
Tekin GÖNENÇ
Kürşat KİRAZ
Niyazi ÜNSAL
Nahit ERUZ
Nazife ÖZTOK
Şemsettin ÜNLÜ
Ahmet ÖZER
Zeki İMSON
Özgen SEÇKİN
Gürel AYDIN
Burhan GÜNEL
İbrahim BERKSOY
Hasan GÜLSAÇAN
AYMA AYSAL
Kenan Mümtaz AKIŞIN
M. Demirel BABACANOĞLU
Nusret EKİDİR
Ali Kemal GÖZÜKARA
İsmail KARAAHMETOĞLU
Vecihi TİMURĞOĞLU

Prof. Dr. Emre KONGAR'ın Lastik Tavrine görüşme.

INSANCIL

AYLIK KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

YIL 4 SAYI 44 HAZİRAN 1994 30.000,-TL. (KDV DAHİL)

GÜZEL BİR AŞK İÇİN...

GÜNDOĞDU SANIMER

SUYUN İNCE SESİNDE

ŞİİRLER

AHMET ÖZER

AŞKLAR YEDEĞİNDE ÖMRÜMÜZÜN

1993 yunus nadi, yayımlanmamış şiir kitabı ödülü

ömer kayaoğlu

TRABZONLU KEMENÇEDEN

DR. OKTAY BELİÇ - İ. GÜNDAĞ KAYAOĞLU

ANADOLU'DA TÜRK BAKIRCILIK SANATININ GELİŞİMİ

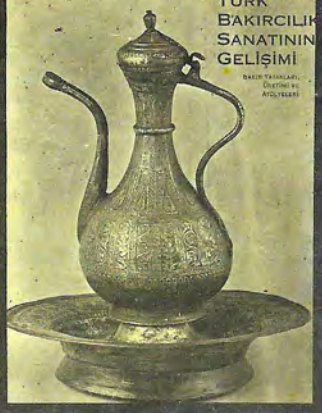

çiğdem sezer

çılgın su

Dünya Kitap Dergisi 1. Şiir Ödülü

KİTAP

ali mustafa

ÇAĞDAŞ YANGINLAR

cem yayınevi

ADIMIZ DÜŞER

İBRAHİM DİZMAN

ŞİİRLER

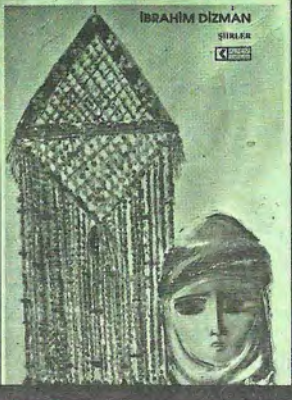

DİLBER SAKA

SESİM DEĞDİ YAĞMURLARA

ÖYKÜLER

HASAN HÜSNÜ DURGUN

AĞITSIZ ÇIĞLIK

ŞİİRLER

ASY

Müfit Semih BAYLAN

seninle sensiz

S Sözün Yayınları

Durcan Yaşacan

KONUŞSANA

öyküler

sabahları seviyorum

TÜRKAY KORKMAZ

Subutay Hikmet

bir kuşun iki kanadı

çocuklar ve şiirler

ASY

m.özer ciravoğlu

SESLENİŞLER

cem yayınevi

KENAN SARIALİOĞLU

METAFİZİK VE GÜLÜMSEME

fe

RASİM ŞİMŞEK

ÖRNEKLERLE

TÜRKÇE SÖZDİZİMİ
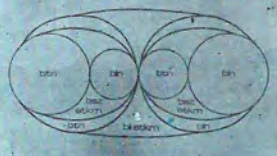
TÜMCELER-BELİRTME ÖBEKLERİ-ÇÖZÜMLEME